

Jaar- verslag 2016

1	Inleiding
4	Terugblik op de periode 2013-2016
11	Het Letterenfonds in Nederland
17	Het Letterenfonds in het buitenland
21	Bijzondere projecten en samenwerkingsverbanden
25	Kwaliteitsbeleid
27	Vooruitzichten
30	Bestuur en beheer
35	Bijlage 1: Verslag Raad van Toezicht
37	Bijlage 2: Raad van advies, externe lezers & bureau
43	Bijlage 3: Subsidies
79	Bijlage 4: Prijzen
82	Bijlage 5: Activiteiten en programma's
89	Bijlage 6: Publicaties, websites en social media
92	Bijlage 7: Balans & exploitatierekening
96	Bijlage 8: Private stichtingen
97	Colofon

Inleiding

‘Het is gezien ... het is niet onopgemerkt gebleven.’

Het is toepasselijk om dit jaarverslag te beginnen met deze zin uit de laatste regels van *De avonden*. Bijna zeventig jaar na verschijning in Nederland beleefde Gerard Reves beroemdste roman recentelijk een nieuw debuut, ditmaal in een meesterlijke Engelse vertaling van Sam Garrett, uitgegeven door Pushkin Press. Het succes van deze Engelse editie werd ook in de Nederlandse pers breed uitgemeten: nog voor *The Evenings* goed en wel de Engelse boekhandels bereikte was een derde druk al opgelegd, werd de roman in de Britse kranten geprezen als een ‘masterpiece’ en ‘a cornerstone manqué of modern European literature’, en werd hij uitgeroepen tot een van de belangrijkste vertaalde romans van 2016 door de *Financial Times*.

Reves boek is opgemerkt, zoveel is zeker. Maar hetzelfde kan gezegd worden van de vele romans, non-fictie boeken, poëziebundels, graphic novels en kinderboeken die de afgelopen vier jaar met steun van het Nederlands Letterenfonds zijn geschreven, vertaald, en in het buitenland verschenen. Veelgelezen, prijswinnende, in de pers bejubelde boeken, of stille juweeltjes, kleine revoluties die levens van mensen veranderden, die duidelijk maken hoe relevant en waardevol literatuur is en hoe belangrijk het is om die literatuur te koesteren.

U leest het jaarverslag 2016, dat tevens een terugblik biedt op de subsidieperiode 2013 – 2016. Een roerige periode die moeizaam begon met forse bezuinigingen op cultuur en crisis in het boekenvak, maar gelukkig in majeur eindigde met weer voorzichtig stijgende boekverkopten en met het grootste internationale succes van de Nederlandstalige literatuur in ruim twintig jaar: het Nederlands-Vlaamse gastlandschap ter gelegenheid van de Frankfurter Buchmesse 2016, het resultaat van een voorbeeldige samenwerking met de collega’s van het Vlaams Fonds voor de Letteren, uitgeverij Nederland en Vlaanderen, met de rijkscultuurfondsen, culturele instellingen en de Nederlandse en Vlaamse overheden. Dat de inzet geslaagd is, moge onder meer blijken uit de bezoekersaantallen en de respons. Er ging het afgelopen jaar geen week voorbij zonder aandacht in de Duitse pers voor Nederlandstalige literatuur en Nederlandse en Vlaamse kunsten.

Bezuinigingen en economisch zwaar weer hebben veel dynamiek in de sector gebracht, maar die sector ook onmiskenbaar onder druk gezet. Het Letterenfonds spreekt de hoop uit dat 2016 het jaar zal blijken waarin weer succesvolle stappen werden gezet om de zo vaak geroemde collectiviteit in het boekenvak in oude glorie te herstellen. Dat gaat niet vanzelf, getuige ook de discussies rondom het leenrecht, maar de totstandkoming van KVB Boekwerk, waarvan het Letterenfonds een van de initiatiefnemers is, en het overleg dat in het kader daarvan door

de partijen uit de boekensector wordt gevoerd, stemmen hoopvol. Dat de boekenmarkt voor het tweede jaar op rij licht is gegroeid kan hierop een positieve invloed hebben.

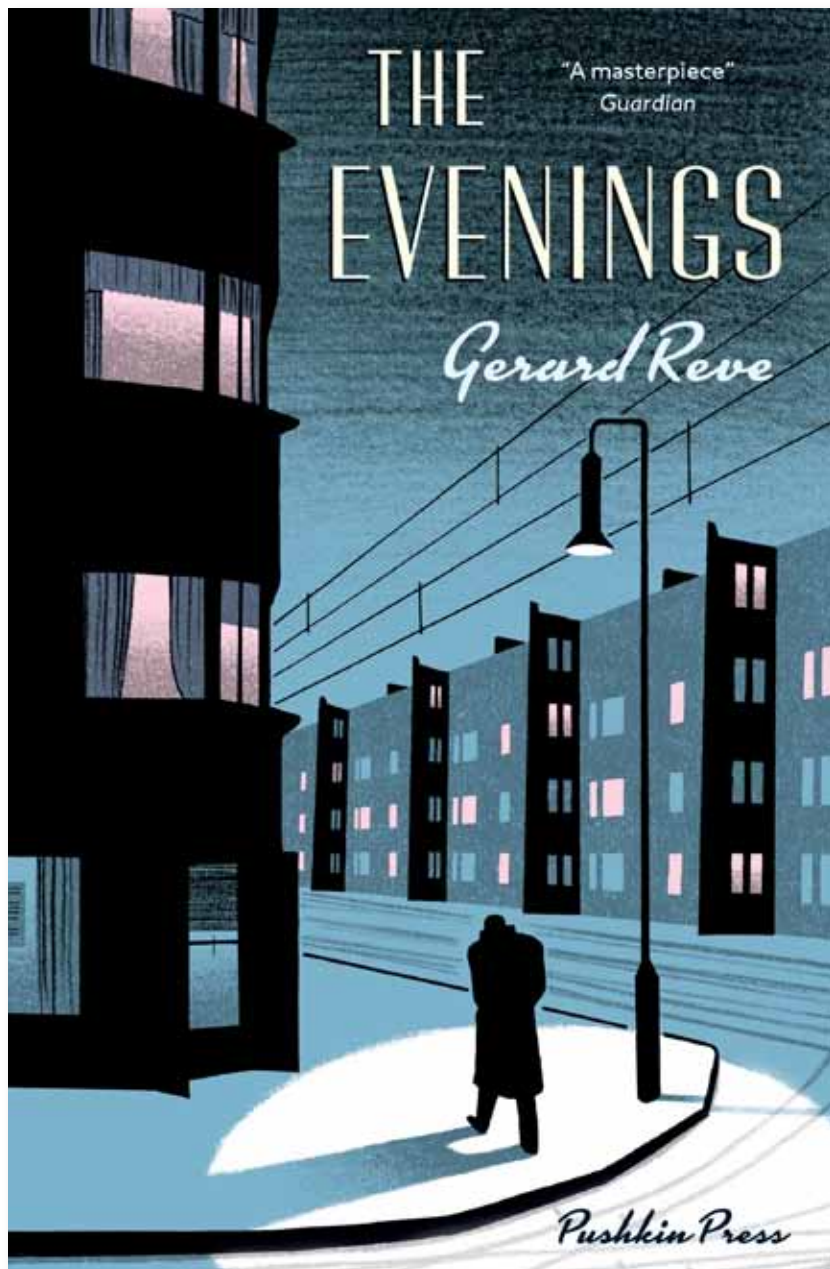
Er is in de voorbije subsidieperiode veel tot stand gebracht waar het Letterenfonds met gepaste trots op terug kijkt. Bij veel van wat er gerealiseerd is, heeft Pieter Steinz, directeur van het fonds van maart 2012 tot najaar 2015, een beslissende rol vervuld. Pieter leefde literatuur, als lezer, promotor, schrijver, moderator, en nam anderen graag in zijn enthousiasme mee. In de korte tijd van zijn directeurschap verrichtte hij pionierswerk in verschillende landen, waaronder Brazilië en Argentinië, door eerste contacten te leggen met Braziliaanse en Latijn-Amerikaanse uitgeverij. Hij leverde de belangrijkste bijdrage aan het bidboek waarmee de organisatoren van de Frankfurter Buchmesse werden overtuigd Nederland en Vlaanderen tot *Ehrengast* uit te roepen. Dat het gastlandprogramma de sfeer droeg van kosmopolitisme, van de wijde blik en het grote culturele verband was in belangrijke mate aan Pieter te danken. Voor de medewerkers en bestuursleden van het Letterenfonds was Pieter een bevlogen en inspirerende directeur, benaderbaar, geestig, wars van dikdoenerij, geëngageerd op de juiste manier, namelijk geïnteresseerd in mensen. Hij overleed op 29 augustus 2016 aan de gevolgen van ALS. Zijn voortijdige dood heeft het Letterenfonds diep geraakt.

Wie zijn we en wat doen we

Het fonds stimuleert, door middel van beurzen en subsidies aan schrijvers, vertalers, uitgeverij en festivals, de kwaliteit, pluriformiteit en veelstemmigheid in de literatuur, en bevordert de verspreiding en promotie van de Nederlands- en Friestalige literatuur in binnen- en buitenland. Deze missie, waarin aandacht voor aanbod, zichtbaarheid en vraag samenkomt, is het uitgangspunt bij de beleidskeuzes van het Letterenfonds.

Ten behoeve van deze missie hanteert het fonds verschillende instrumenten: enerzijds het verstrekken van subsidies aan schrijvers, vertalers en uitgeverij en anderzijds de uitvoering van promotieactiviteiten (met name in het buitenland) die gekoppeld zijn aan die subsidies. Zowel in binnen- als buitenland werken we nauw samen met de uitgeverij, van wie zowel bij nieuwe literaire werken als bij vertalingen van (moderne) klassieken een serieuze investering wordt verwacht.

Behalve investeren in de kwaliteit van scheppende kunstenaars en vertalers beijvert het Letterenfonds zich ook voor het in stand houden van de kwaliteit van de vraag, met programma’s en stimuleringsregelingen gericht op het vergroten van het lezersbereik. Dat doet het fonds onder meer door (meerjarige) ondersteuning van literaire festivals, het organiseren van schrijvers- en vertalerstournees en het investeren in (digitale) projecten die de lezer opzoeken. Daarnaast maakt het fonds middelen vrij voor programma’s die de zichtbaarheid en het publieksbereik van auteurs en vertalers vergroten, waarbij we samenwerken met onze bureaus in het Letterenhuis, Schrijvers School Samenleving (SSS) en Stichting Lezen, en met de CPNB.

“Het is lang onopgemerkt gebleven. Bijna zeventig jaar na de eerste publicatie zal Gerard Reve's *De Avonden* vanaf donderdag verkrijgbaar zijn in de Britse boekwinkels. Voor de ruim tien jaar geleden overleden Volksschrijver komt postuum een droom uit: het bereiken van een Engelstalig lezerspubliek. Te laat, of in de woorden van Herman Koch, op de achterflap van de vertaling van *The evenings – a winter's tale*: Als *De Avonden* in de jaren vijftig was gepubliceerd dan zou het net zo'n grote klassieker zijn geworden als *On the road* of *The catcher in the rye*.”

'Droom Reve komt uit na zijn dood' door Patrick van IJendoorn in *De Volkskrant*, 2 november 2016.

“Gisteren verscheen voor het eerst een Engelse vertaling van Reve's meesterwerk 'De avonden', 69 jaar na het Nederlandse origineel (1947). *The Evenings*, zoals de vertaalde titel luidt, belooft een sensatie te worden op de Britse boekenmarkt. Voordat de winkelverkoop goed en wel begonnen was, hadden boekhandelaren al zoveel exemplaren besteld dat er een tweede druk moest komen, vertelt redacteur Daniel Seton van de Britse uitgeverij Pushkin Press. De exacte oplage houdt hij geheim, maar alle voortekenen zijn volgens hem gunstig. 'Het boek genereert veel media-aandacht. We mochten zelfs aanschuiven in het populaire BBC-radioprogramma *Today*, met 7 miljoen luisteraars. In januari gaan we ook de Amerikaanse markt op.'”

'Reve revancheert zich op de Britten' door Sander Becker in *Trouw*, 4 november 2016.

“It is so rare, as a reviewer, to come across a novel that is not only a masterpiece but a cornerstone manque of modern European literature, that I hesitate before setting down a response: what can I say, in a world of hype, that will put this book where it belongs, in readers' hands and minds? [...]

Huge respect to Pushkin Press for finally doing the business, and in particular to Sam Garrett for a translation that avoids a thousand pitfalls to give us this enfant terrible of Dutch genius in an entirely convincing English. Shame that Reve, whose evenings ran out for him in 2006, is not around to enjoy it.”

'A masterpiece, translated at long last' door Tim Parks in *The Guardian*, 9 november 2016.

Ook op de buitenlandse markt stimuleert het Nederlands Letterenfonds de vraag naar Nederlandstalige en Friese literatuur. In de eerste plaats door het selecteren en bij uitgevers en agenten aanbieden van hoogtepunten uit de recente fictie- en non-fictieproductie (in de brochures *10 Books from Holland*, *Quality Non-Fiction* en *Children's Books*) en Nederlandse klassieken (*Dutch Classics*). Daarnaast presenteert het fonds de Nederlandse literatuur op de belangrijkste internationale boekenvakbeurzen in Frankfurt, Londen en Bologna, waarbij de focus op Europa en het Engelse taalgebied ligt. Van groot belang voor de verspreiding van de Nederlandse literatuur en voor de Nederlandse uitgeverij zijn de marktverkenningen en prospectiereizen die het Letterenfonds onderneemt. De kennis en nieuwe contacten die hierbij worden opgedaan worden met het Nederlandse boekenbedrijf gedeeld. Bij deze marktverkenningen richt het fonds zich specifiek op landen waar de boekenmarkt en de leescultuur in ontwikkeling zijn, zoals Brazilië, China, en Zuid-Amerika. In het buitenland trekt het Letterenfonds veelal gezamenlijk op met het Vlaams Fonds voor de Letteren, en wordt samengewerkt met Dutch Culture en ambassades.

Het Nederlands Letterenfonds kent een op de literaire sector toegesneden subsidiesysteem, waarin met gemiddeld kleine bedragen veel tot stand kan worden gebracht. Zo was in 2016 de gemiddelde beurs die auteurs ontvingen voor het schrijven van nieuw werk zo'n 19.900 euro (waarbij gemiddeld twee tot drie jaar aan het nieuwe project wordt gewerkt), voor vertalers bedroeg de gemiddelde subsidie per vertaalproject ongeveer 8.400 euro, terwijl voor een gemiddelde *translation grant* 2.900 euro werd uitgekeerd. Gehonoreerde incidentele manifestaties en projecten ontvingen in de regel rond de 16.800 euro. De beoordeling en behandeling van aanvragen op het gebied van de literatuur is een bewerkelijk en arbeidsintensief proces, mede vanwege de vele specialismen die ermee gemoeid zijn; zo is inbreng van deskundigheid in vele verschillende talen noodzakelijk. Het Letterenfonds werkt om die reden met een relatief omvangrijke poule van externe adviseurs.

Terugblik op de periode 2013 – 2016

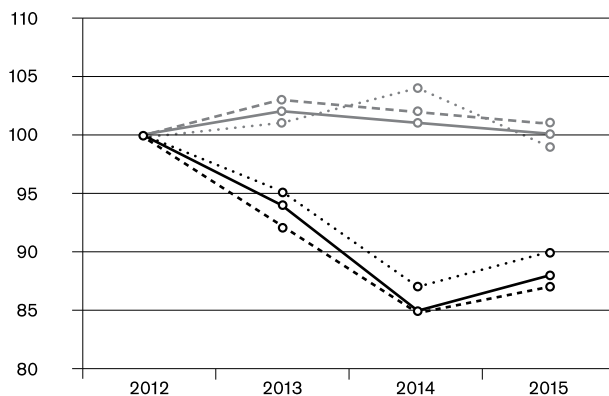
De bezuinigingen op cultuur van het kabinet Rutte I hebben een verstrekende rol gespeeld in het cultuurbeleid van de subsidieperiode 2013 – 2016. Hoewel deze bezuinigingen harder toesloegen in de podiumkunsten en beeldende kunst, bleef ook de letterensector niet gespaard. Het Nederlands Letterenfonds werd met ingang van 2013 15 procent gekort op het totale budget, waarbij specifieke beleidsterreinen zwaarder werden getroffen dan andere. Om de schade voor schrijvers, vertalers en van het fonds afhankelijke literaire instellingen zoveel mogelijk te beperken, realiseerde het Letterenfonds substantiële besparingen door de beheerslasten te verlagen. Toch kon het fonds de subsidiebudgetten niet ontzien. Op advies van de Raad voor Cultuur werden in opdracht van het ministerie het budget voor schrijverswerkbeurzen verlaagd, en de eregeldregeling voor schrijvers en vertalers en de ondersteuning van literaire tijdschriften in papieren vorm stopgezet. Ook de grote literatuurfestivals kregen in deze subsidieperiode te maken met een aanzienlijke verlaging van de door de rijksoverheid beschikbaar gestelde middelen. Daarentegen bleven de budgetten voor vertalers en vertalingen – zowel vertalingen in het Nederlands als die van Nederlands- en Friestalige literatuur in andere talen – nagenoeg intact.

Met het aantreden van het kabinet Rutte II veranderde de verhouding ten opzichte van de kunsten weer in positieve zin. Hoewel de bezuinigingsmaatregelen van kracht bleven, maakte minister Bussemaker wel extra middelen vrij voor talentontwikkeling en voor grootschalige en discipline-overstijgende samenwerkingsprojecten als de Akademie van Kunsten (KNAW), The Art of Impact en de organisatie van het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016. Van belang voor het boekenvak was ook het besluit om de vaste boekenprijs onder voorwaarden met vier jaar te verlengen en de oprichting van het platform en netwerkorganisatie KVB Boekwerk, waarvan het Nederlands Letterenfonds kernpartner werd.

Literatuur en markt

Ingrijpender dan de bezuinigingen op cultuur was de crisis in het boekenvak, die vooral in de jaren 2013 en 2014 voelbaar was. Hoewel niet kan worden uitgesloten dat de cultuurbezuinigingen hebben bijgedragen aan de daling van de boekverkoop, waren de oorzaken van de crisis vooral economisch en maatschappelijk van aard; ook internationaal was er sprake van een krimp van de boekenmarkt door de mondiale recessie.

In de periode 2009 – 2014 raakte de Nederlandse boekenmarkt zo'n 25 procent van haar volume kwijt. Toch bleef, zo blijkt uit recent onderzoek door KVB Boekwerk,¹ het aantal Nederlandstalige titels in de verkoop op peil. Van de verwachte en aangekondigde titelreductie was in het (breed gedefinieerde) literair-culturele segment² dus nauwelijks sprake. De omzet per titel daalde hierdoor substantieel, wat uiteraard gevolgen had voor de inkomsten van schrijvers, vertalers en uitgevers. Onderzoek van het Letterenfonds in samenwerking met de Vereniging van Letterkundigen (VvL) maakt duidelijk dat de inkomsten van schrijvers en vertalers gemiddeld ruim beneden modaal liggen.³

Ontwikkeling van titels in de verkoop & omzet uit boekenverkoop.

Deze index toont de ontwikkeling van het aantal verkochte titels (uniek ISBN) en van de omzet in de markt van alle talen, van Nederlandstalige titels en van literair-culturele titels vanaf het indexjaar 2012. Bron: KVB Boekwerk.

—○— Omzet Nederlandstalig —○— Titels Nederlandstalig
- - -○- - - Omzet literair-cultureel - - -○- - - Titels literair-cultureel
...○... Omzet alle talen ...○... Titels alle talen

Hoewel de omzetsdaling in de boekenmarkt nauwelijks effect had op het aantal beschikbare titels en de diversiteit daarvan, vertoonde het aantal aanvragen voor projectsubsidies door schrijvers en vertalers in de periode 2013 – 2016 gemiddeld wél een duidelijke daling ten opzichte van de periode voor de boekencrisis. Dit lijkt erop te duiden dat de gevolgen van de crisis sterker zijn gevoeld in het hoog-literaire segment dan in andere segmenten. Ook onderzoeken op het gebied van leesbevordering bevestigen dat er sprake is van een zekere 'literaire ont-lezing'.⁴ Met name het genre fictie heeft te lijden gehad. Stimuleringsmaatregelen gericht op het hoog-literaire segment blijven dus van groot belang.

1 KVB Boekwerk, Monitor Boekwerk (De markt)

654 t/m 658, 661, 662, 667 t/m 672, 675 t/m 677, 680 t/m 689, 691 t/m 697, 700 t/m 709, 713, 715 t/m 719, 724, 730 t/m 741, 745, 747 t/m 749, 751, 752, 754 t/m 758, 761, 764, 775, 791 en 815.

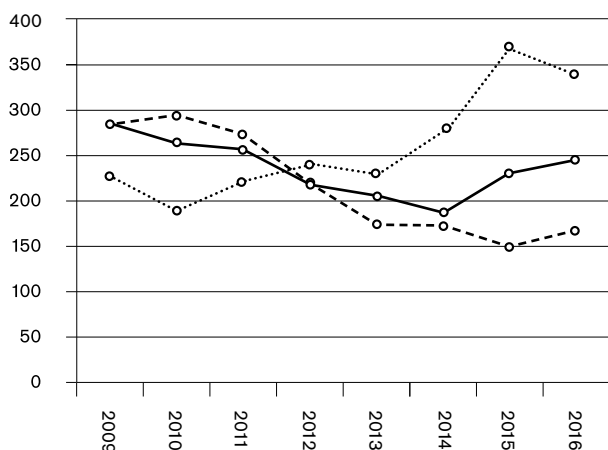
2 Het literair-culturele segment is gebaseerd op de NUR-codes die bij de 2e evaluatie van de Wet vaste boekenprijs zijn geïnventariseerd. In concreto: 491, 610 t/m 618, 620 t/m 622, 630 t/m 635, 640 t/m 649, 651,

3 *Inkomensonderzoek schrijvers en vertalers. Een kwantitatief onderzoek naar de inkomsten van schrijvers en vertalers* (APE Public Economics, rapport nr. 1421).

4 'De leestijd van lager en midden opgeleiden is stabiel ten opzichte van 2013, terwijl hoger opgeleiden

significant (en dus 'betekenisvol') minder zijn gaan lezen: van 46 naar 40 minuten per dag [...] Hoger opgeleiden lezen vaker literaire boeken, gedichten, thrillers en detectives, kinder- en jeugdboeken en informatieve boeken.' Uit: <http://www.leesmonitor.nu/wie-lezen-er>

Gelukkig lijkt de neergaande trend te keren en laat de boekverkoop weer een stijgende lijn zien. In 2015 en 2016 groeide het aantal verkopen met respectievelijk 3,7 en 5,2 procent. Dat ook het literaire domein hiervan profiteert blijkt opnieuw uit de ontwikkelingen van het aantal aanvragen voor projectsubsidies. Met name de aanvragen voor literaire vertalingen in het Nederlands stegen de laatste twee jaar van de subsidieperiode substantieel. De groei in het brede literair-culturele segment blijft echter nog steeds achter bij het totaal. Ten opzichte van de periode vóór 2009 is er geen sprake van een groeimarkt maar veeleer van een zich herstellende, geconsolideerde markt.⁵

Aantal aanvragen binnen de drie grootste regelingen

—○— Aanvragen projectsubsidies vertalers
 - - -○- - - Aanvragen projectsubsidies auteurs
○..... Aanvragen Translation Grants

Festivals

Wanneer de boekverkopen dalen en het lezersenthousiasme afneemt, is het van belang de zichtbaarheid van boeken en auteurs te vergroten. Het heeft het herstel in de boeken-crisis dan ook niet bevorderd dat in de letterensector de festivals door de bezuinigingen het zwaarst werden getroffen. Toen in 2013 de subsidiëring via de basisinfrastructuur werd omgezet in subsidiëring via het fonds werden de meerjarig ondersteunde festivals geconfronteerd met een korting van 50 procent. Daarbovenop kregen ze te maken met bezuinigingen van gemeentelijke en provinciale overheden, plus met verminderde inkomsten uit sponsoring en private fondsen door de economische omstandigheden. De festivals vingen de grootste klap op door efficiency-maatregelen te treffen en de organisatiekosten terug te dringen. Zoals overal in de cultuursector deden ze een groter beroep op vrijwilligers en nam het aantal medewerkers in vaste dienst af. Het gemiddelde aantal activiteiten dat de grote, meerjarig ondersteunde literatuurfestivals organiseerden daalde daarbij maar licht. Het Letterenfonds is onder de indruk van de veerkracht en creativiteit van de organisaties, die ondanks de bezuinigingen in staat zijn gebleken om de kwaliteit van hun activiteiten en

programmering op niveau te houden. Landelijk gezien is het aantal literatuurfestivals zelfs gegroeid, met name buiten de Randstad. Bij het Letterenfonds steeg het aandeel incidentele aanvragers buiten de Randstad van 26 procent in 2013 naar 41 procent in 2016.

Letterenfonds

Het totale aantal subsidieaanvragen dat bij het fonds werd ingediend steeg in de subsidieperiode 2013–2016 met 25 procent. Deze forse groei zat hem vooral in de aanvragen voor vertalingen, zowel in binnen- als buitenland, wat weer kwam door de aantrekkende internationale boekenmarkt en (in het buitenland) door de inspanningen van de Nederlandse en Vlaamse letterenfonds in het kader van de Frankfurter Buchmesse.

Daarentegen daalde het aantal aanvragen voor projectsubsidies voor oorspronkelijk Nederlands- en Friestalig werk. De eerdergenoemde maatschappelijke en marktontwikkelingen speelden daarbij een rol. Tegelijk nam het Letterenfonds maatregelen om de bezuinigingen op het budget voor schrijvers te realiseren en om de beheerslasten terug te dringen. Met ingang van 2013 verving de regeling Projectsubsidies voor publicaties, de oude regeling Werkbeurzen schrijvers. De dubbele aanvraagmogelijkheid voor in Vlaanderen wonende schrijvers en toneelschrijvers werd in overleg met het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Fonds Podiumkunsten stopgezet. Toneelschrijvers konden vanaf 2013 bij het Letterenfonds alleen nog aanvragen indienen voor toneelwerk dat in boekvorm verschijnt. Voor werk gericht op opvoering konden ze vanaf 2013 bij het Fonds Podiumkunsten terecht. Het Letterenfonds beperkte het aantal aanvraagmomenten voor schrijvers, verlaagde de inkomensgrens en verminderde de maximale beurs per project, waarbij de teruggang voor de groep ervaren schrijvers het grootst was.⁶ Binnen de regeling Projectsubsidies kwam het accent meer te liggen op talentontwikkeling van de groep starters en oeuverbouwers. In de loop van de beleidsperiode zijn de projectsubsidies ook opengesteld voor schrijvers en vertalers die hun literair werk uitsluitend in ebook laten verschijnen bij reguliere uitgevers.

Reagerend op ontwikkelingen in de markt, legde het Letterenfonds in de beleidsperiode 2013–2016 meer nadruk op maatregelen die de zichtbaarheid en het publieksbereik van schrijvers en vertalers vergroten. Hierbij is in het kader van talentontwikkeling bijzondere aandacht aan beginnende schrijvers en vertalers besteed. Zo zijn voor debutanten die een eerste beurs ontvingen programma's georganiseerd waarin zij zich presenteerden aan een groter publiek (op festivals bijvoorbeeld) en in gesprek gingen met lezers (leesclubs in studentensteden) en aspirant-schrijvers in een boekhandel (*Shut up & Write*). Voor beginnende vertalers is een stimuleringsprogramma ingericht dat hen de mogelijkheid bood vertaald werk in literaire tijdschriften onder de aandacht van

⁵ KvB Boekwerk, Kennis en innovatie. Zie <http://kvbboekwerk.nl/artikelen-overzicht/innovatie/>

⁶ Uit analyse van de bestedingen blijkt echter dat de verlagingen van het budget voor projectwerkbeurzen schrijvers niet van invloed zijn geweest op de daling van het aantal

aanvragen voor projectsubsidies aan Nederlandse schrijvers. Deze daling lag vooral aan genoemde externe oorzaken.

lezers en uitgevers te brengen. Daarnaast is de jaarlijkse *Vertalersgeluktournee* geïnitieerd voor de vertalers die waren genomineerd voor de Europese Literatuurprijs en werd samen met Stichting Schrijvers School Samenleving (SSS) geëxperimenteerd met leesclubs geleid door vertalers. Met het bureau Verstegen & Stigter ontwikkelde het fonds het programma *Vertalen in zicht*, waarbij literair vertalers workshops gaven op middelbare scholen, bijvoorbeeld in het vertalen van songteksten. Voor kwetsbare genres als essayistiek en poëzie was er het *Kousbroek Essay Programma*, dat literaire tijdschriften stimuleerde opdrachten voor essays te verlenen, en met SSS zijn optredens van dichters ondersteund in het kader van de jaarlijkse Poëzieweek via *Boek een dichter*.

Trots is het fonds op de ontwikkeling en het succes van het programma *Schwob*, dat hoogwaardige, nog onvertaalde klassieke literatuur uit alle windstreken onder de aandacht brengt van uitgevers, boekhandels en lezers. *Schwob* groeide in deze subsidieperiode uit tot een internationaal samenwerkingsverband en speelde in Nederland een belangrijke rol bij een onmiskenbare *revival* van de klassieken. Bijzonder is de rol die vertalers vervullen als ambassadeurs van nog onbekende of vergeten klassieke meesterwerken. In samenwerking met uitgevers en boekhandelaren is *Schwob* de afgelopen jaren uitgebreid met promotionele zomer- en winteracties, waarin recent verschenen titels onder de aandacht werden gebracht, en met succesvolle en drukbezochte *Schwob*-leesclubs.

Met het Mediafonds en de omroepen NTR, AVROTROS en VPRO zette het Letterenfonds een hoorspelproject op voor literaire schrijvers en radiomakers; de resultaten werden uitgezonden op radio NPO1. In samenwerking met NPO Cultura werd *Letteren &cetera* opgezet (naar een idee van Pieter Steinz), een maandelijkse talkshow waarin Kenneth van Zijl schrijvers en vertalers interviewt over hun nieuwe, met investeringen van het fonds tot stand gekomen boeken. De gesprekken werden met publiek opgenomen in de bibliotheek van het Letterenhuis en kregen een tweede leven dankzij uitzending op het digitale Cultura-kanaal en de Cultura-website.

Talentontwikkeling

Onderdeel van de eerdergenoemde wijzigingen in de systematiek van werkbeurzen was een verschuiving van prioriteit van gevestigde auteurs en vertalers naar talentontwikkeling en debutanten. De visitatiecommissie die het functioneren van de rijkscultuurfondsen in 2014 onderzocht, adviseerde het Letterenfonds om de nadruk op talentontwikkeling te versterken en daarbij ook talent dat nog niet bij gevestigde uitgeverijen had gedebuteerd te betrekken.⁷ Die mogelijkheid ontstond na toezegging door minister Bussemaker van extra middelen voor talentontwikkeling die het Letterenfonds in staat stelden om onder meer coachings-, en oriëntatieprogramma's te ontwikkelen voor nieuwe makers, redacteurs en

festivalorganisatoren, zowel in nationale als internationale context.

Een complicerende factor hierbij was het in deze subsidieperiode geldende verbod om literaire tijdschriften in papieren vorm te ondersteunen. Voor de tijdschriften, die van oudsher een belangrijke rol vervullen als platform en eerste publicatiemogelijkheid voor experiment en nieuw talent, waren per 2013 substantieel minder middelen beschikbaar. Het spreekt vanzelf dat de bezuinigingsmaatregel de mogelijkheden om talent te ontwikkelen niet heeft bevorderd. Het effect van de maatregel kon slechts ten dele worden gecompenseerd door ontwikkelingen en ondersteuningsmogelijkheden op digitaal gebied.

Innovatie

De crisis in het boekenvak heeft, gecombineerd met digitale ontwikkelingen en veranderingen in leesgedrag en vrijetijdsbesteding, een overgangperiode in de leescultuur ingeleid die nog altijd voortduurt. De boekenmarkt vertoont daar alle tekenen van.⁸ Het vak zit niet stil en reageert op deze ontwikkelingen, onder meer met innovatieprogramma's als *Boekondernemers van de toekomst* en *Renew the Book*. Commerciële initiatieven voor online abonnementsmodellen en al you can read aanbod met streaming content⁹ hebben inmiddels hun intrede gedaan.

Ook het Letterenfonds ziet hier voor zichzelf een rol weggelegd bij het initiëren van projecten waarin literaire creatie en digitale innovatie samengaan zonder direct winstoogmerk. In 2013 ontwierp het fonds een regeling en een ondersteuningsprogramma voor literaire digitale projecten; deze is in 2014 herzien en aangepast aan de veranderende omstandigheden in het literaire bedrijf en de nieuwste digitale ontwikkelingen. Kwaliteit en inhoudelijke meerwaarde ten opzichte van de gedrukte media staan voorop. Verder werkte het Letterenfonds nauw samen met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, onder meer bij het programma *Literatuur op het scherm*, dat schrijvers en digitaal ontwerpers in duo's bijeenbrengt, en bij de ontwikkeling van literaire games en virtual reality-projecten, die uitmondde in een grote presentatie tijdens de Frankfurter Buchmesse. Komend jaar zullen de daar gepresenteerde werken ook in Nederland en Vlaanderen breed onder de aandacht worden gebracht.

Internationaal

Wat de vertaling van Nederlands- en Friestalige literatuur in het buitenland betreft was de trend in de jaren 2013–2016 in zekere zin een uitvergroting van de ontwikkelingen in Nederland: de subsidieperiode begon in mineur maar eindigde met vuurwerk. In 2013 en 2014 verschenen substantieel minder vertalingen dan in de jaren ervoor, maar het jaar 2016 werd afgesloten met maar liefst 681 vertalingen in 46 talen; een absoluut record in de

⁷ Rapport visitatiecommissie cultuurfondsen 2014, p. 63.

⁸ The Business of Books 2016, Monitor KvB Boekwerk (Kennis en Innovatie)

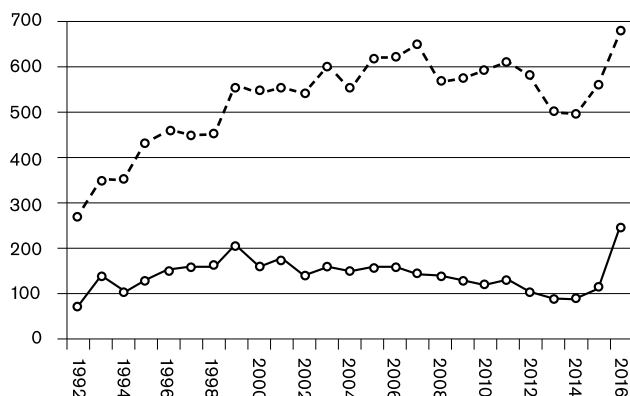
⁹ Zoals Kobo Plus, BookChoice en Storytel.

geschiedenis van het Nederlands Letterenfonds (en zijn rechtsvoorgangers). In totaal verschenen in de afgelopen vier jaar 2.240 vertalingen van Nederlands- en Friestalige literaire titels in het buitenland. Ook het aantal aanvragen voor vertaalsubsidie steeg. In 2013 werden 230 subsidie-aanvragen uit 40 verschillende taalgebieden gehonoreerd, in 2016 waren dat er 340. Deze spectaculaire groei van 48% komt vooral door het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Buchmesse. Voor alle genres was de toename van Duitse vertalingen van Nederlandse literatuur een hoogtepunt van de afgelopen vier jaar. De voortgaande stijging van het aantal aanvragen belooft ook voor de toekomst goed nieuws.

Elders in de wereld herstelden de economieën zich gedurende de subsidieperiode. Zo vertoonde het Spaanstalige gebied een stijging van het aantal vertalingen. Ook de interesse van Engelstalige uitgevers groeide de afgelopen vier jaar gestaag. Daarentegen hebben zorgelijke politieke ontwikkelingen in Turkije en Rusland effect op lokale uitgevers en hun aankoopbeleid.

Tussen 2013 en 2016 was het fonds betrokken bij de organisatie van grootschalige manifestaties en presentaties van Nederlandstalige literatuur in negen landen. De meest omvangrijke vonden plaats in Argentinië, Brazilië, Colombia en uiteraard Duitsland. Deze inspanningen hebben in de regel geleid tot een meetbare stijging van het aantal vertalingen in die taalgebieden.

Terugblikkend valt de groeiende, intensieve samenwerking met Nederlandse ambassades en consulaten op. Een paar voorbeelden: de ambassade in Berlijn was zeer betrokken bij het gastlandschap in Frankfurt, die in Colombia coördineerde het gastlandschap op de boekenbeurs in Bogotá en die in Parijs ontwikkelt in nauwe samenwerking met het fonds presentaties van vertalingen.

Ontwikkeling aantal vertalingen uit het Nederlands

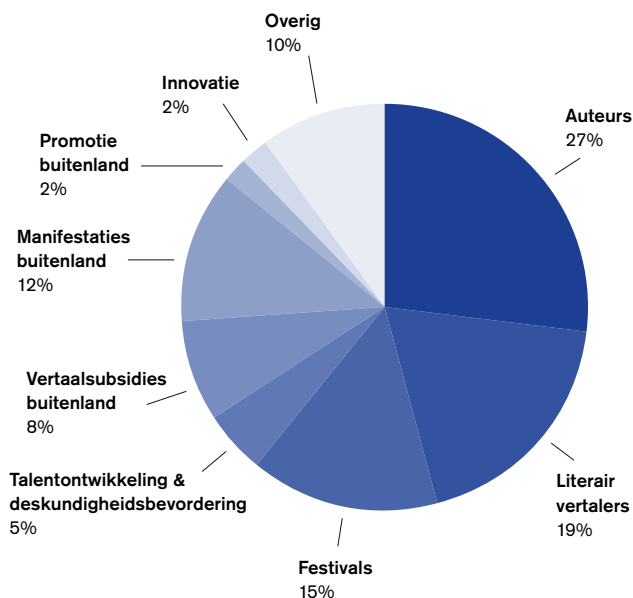
— Duits
- - - Totaal

Het Nederlands Letterenfonds ondersteunt de buitenlandse promotie van graphic novels structureel vanaf 2012. Het aantal buitenlandse uitgaven van Nederlandse graphic novels die met steun van het fonds tot stand zijn gekomen steeg van zes in 2013 naar veertien in 2016. Een bescheiden succes in een kleine, want commercieel moeilijke, markt; dat niettemin duidelijk maakt dat de promotionele inspanningen van het fonds effect sorteren. In aansluiting hierop steeg ook het aantal door het fonds ondersteunde reizen van striptekenaars die deelnamen aan buitenlandse boekpresentaties en festivals.

Sinds 2013 werkt het Letterenfonds nauw samen met de Provincie Fryslân bij de verspreiding van de Friese literatuur buiten de landsgrenzen. In 2013 benoemde het fonds een intendant die tien titels uit de Friese literatuur selecteerde om onder de aandacht te brengen bij uitgevers op de Frankfurter Buchmesse van dat jaar. Ook in 2014 en 2015 brachten fondsmedewerkers het daar de Friese literatuur onder de aandacht. Tijdens het gastlandschap van Nederland & Vlaanderen in 2016 waren de Friese uitgevers voor het eerst op de Buchmesse vertegenwoordigd en organiseerden we een programma over Friese literatuur op het uitgeverspodium. Het fonds en de Provincie Fryslân zorgden voor een nieuwe editie van *10 books from Friesland*, waarin een selectie van de Friese literatuur werd gepresenteerd aan de internationale uitgevers. Daarnaast organiseerde het fonds voor ervaren literair vertalers uit het Nederlands op de Folkshegeskoalle op Terschelling een intensieve vertaalworkshop Fries.

Het Letterenfonds in cijfers 2013 – 2016

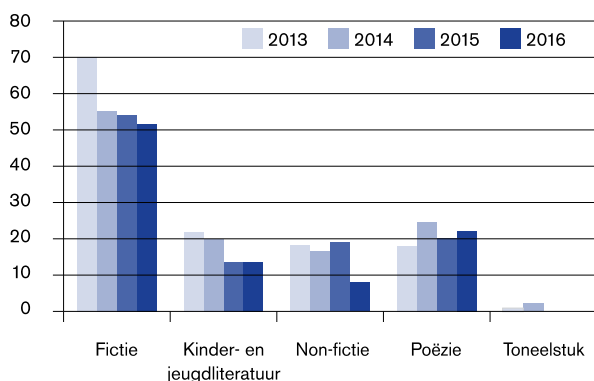
In de jaren 2013 t/m 2016 ontving het Letterenfonds in totaal 4.349 aanvragen. 84 procent van de aanvragen is toegekend.

Verdeling van bestedingen aan activiteitenlasten (subsidies en programma's) in de periode 2013–2016. Prioriteit ligt bij de ondersteuning van creatie en festivals in Nederland.

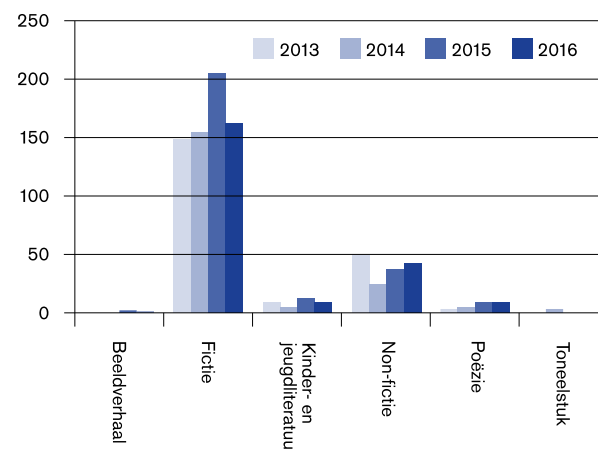
Binnenland

330 schrijvers en 247 literair vertalers ontvingen een beurs binnen de regelingen Projectsubsidies, daarvan waren circa 68 schrijvers (20 procent) en 40 vertalers (16 procent) nieuw.

Projectsubsidies oorspronkelijk werk toekenningen 2013–2016
Verspreiding over genres

De verdeling over de taalgebieden was bij de aanvragen voor Projectsubsidies voor literaire vertalingen als volgt: Engels (42%), Frans (11%), Duits (10%) Slavische taalgebied (8%), Spaans (7%), Italiaans (6%), Scandinavische talen (6%), en Overige talen (10%).

Projectsubsidies literaire vertalingen toekenningen 2013–2016
Verspreiding over genres

Talentontwikkeling – multicultureel en interdisciplinair – nationaal en internationaal

Daarnaast is aan 74 nog niet gepubliceerde of recent gepubliceerde schrijftalenten de kans geboden om in nationale of internationale context (soms samen met hun redacteur) ervaring op te doen en hun talenten verder te ontwikkelen. Ook kregen 14 jonge bemiddelaars in de literatuur ruimte om internationaal hun deskundigheid en netwerk te vergroten. Zo'n 80 beginnende vertalers in én uit het Nederlands konden hun talent en deskundigheid verder ontwikkelen met behulp van een ervaren vertaler als mentor. Daarnaast organiseert het ELV mentoraten en cursussen.

Innovatie

Er is in totaal in 35 digitale literaire projecten geïnvesteerd. Zeven afgeronde digitale werken vonden inmiddels ook hun weg naar het buitenland, een achtste wordt voorjaar 2017 gepresenteerd. Voorts is aan 13 schrijvers (en literair vertalers) de mogelijkheid tot interdisciplinaire talentontwikkeling geboden.

Festivals

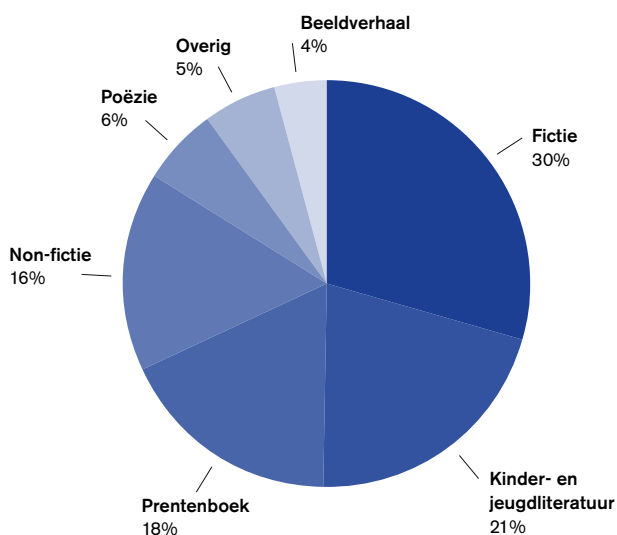
Het fonds investeert tevens stevig in literaire festivals, manifestaties en programma's. Hieronder een overzicht van de regionale spreiding van de gesubsidieerde (incidentele) literaire manifestaties en theatertournees. In totaal vond 48% van de activiteiten buiten de randstad (G4) plaats. Een deel van de subsidies (14 van de 78 gehonoreerde aanvragen) had een landelijk of internationaal doel, het gaat dan om toekenningen aan IBBY, PEN-Nederland, Poetry International Web, De Tekstmederij, Cimaké en de SLAA Europe Express.

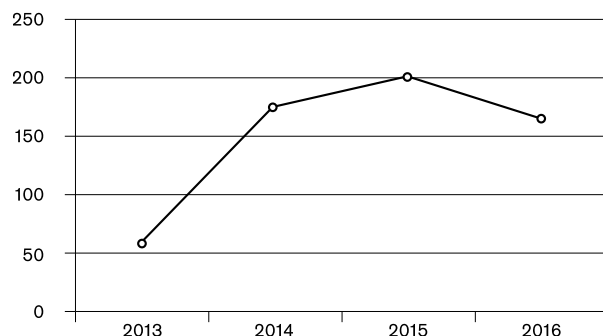
Regionale spreiding van de binnen de regeling Incidentele literaire manifestaties en festivals gesubsidieerde activiteiten in 2013–2016

Buitenland

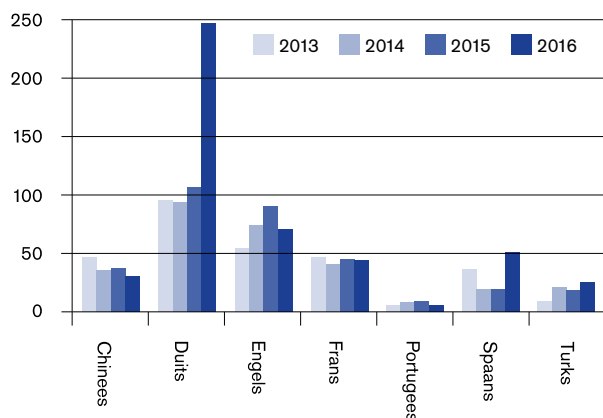
Er verschenen 2.240 vertalingen van Nederlands- of Friestalige literatuur in totaal 64 talen, voor 46 procent van deze uitgaven is een subsidie verstrekt door het Nederlands Letterenfonds. De verdeling over de genres was als volgt:

Niet alleen het aantal vertalingen maar ook het aantal daarbij betrokken uitgeverijen steeg – mede onder invloed van FBM16 verbreedde het netwerk van het Nederlandse en Vlaamse fonds zich. In 2015 werden maar liefst 201 internationale uitgeverijen genoteerd, die voor het eerst Nederlandstalige literatuur in vertaling brachten.

Het aantal buitenlandse uitgeverijen die in het betreffende jaar voor het eerst Nederlandstalige literatuur in vertaling hebben uitgegeven.

Overzicht van vertalingen van Nederlandstalige literatuur in een aantal prioriteitstalen.

Het Duits, Engels, Spaans en Turks laten een stijging zien. De resultaten als gevolg van de gastlandpresentaties in Duitsland en Colombia zijn in de grafiek duidelijk zichtbaar. De inspanningen van het Letterenfonds in Brazilië hebben geen noemenswaardige stijging van het aantal vertalingen in het Portugees teweeg gebracht, mede als gevolg van de sterk verslechterde economische situatie in Brazilië sinds 2013. Van belang is op te merken dat de cijfers voor 2016 nog niet volledig zijn.

“Nikolaus Hansen (organisator van het Harbour Front Literaturfestival in Hamburg) heeft het idee al gepusht bij de Börsenverein, de overkoepelende branchevereniging van het Duitse boekenvak. Vanaf nu zou ieder gastland op de Frankfurter Buchmesse het moeten aanpakken als Nederland en Vlaanderen. ‘Het is voor het eerst – en ik heb veertig jaar ervaring in het boekenvak – dat ik meemaak dat een gastland zoveel voorwerk verricht voor de Buchmesse. Dat werkt goed.’”

Boekblad Magazine, september 2016.

“De Olympische Spelen van de literatuur. De grootste literaire kroeg ter wereld. Een veemarkt, de hel en een hoogmis. Het zijn enkele van de bijnamen van de Frankfurter Buchmesse. Nederland is dit jaar met Vlaanderen voor de tweede keer gastland op ’s werelds grootste boekenvakbeurs. ‘Duitsland is de springplank voor schrijvers die internationaal willen doorbreken.’”

de Telegraaf, 19 oktober 2019.

“Op de vloer liggen 66.000 wiebelige bakstenen van grove klei. De meterslange muren zijn bedekt met een schimmige projectie van de Noordzee op doorzichtig doek. Erachter doemen boekenkasten op met rijen vertaalde werken, van jeugdboek tot historisch naslagwerk. *Dies ist, was wir teilen* is de slogan op de perspex muren van de verschillende nisjes in de ruimte. Plat vertaald: we delen de Noordzee, de kleigrond en de taal. Iedereen die er binnenstapt, beweegt zich direct trager. Laat het gejaagde van de voortrekkende en uitpuilende loopbanden tussen de hallen achter zich. Op strandstoelen kunnen bezoekers neerzigen en zich gedichten in het oor laten fluisteren. In de hoeken van de zaal zijn virtual reality-ervaringen, korte films, een dagelijks tijdschrift, een podium met voordrachten. En elke dag, stipt om 17.00 uur, gratis krieb en patatjes.”

‘Een grote droom tussen twee kaften’ door Elfie Tromp in *Vrij Nederland*, 5 november 2016.

“Het was subliem!”

Ted van Lieshout, auteur.

2016: Het Letterenfonds in Nederland

Het Letterenfonds kent twee werkterreinen die ieder hun eigen aanpak vergen maar nauw met elkaar in verband staan. Een afdeling binnenland, die vooral investeert in nieuw literair werk (zowel werk van Nederlandse schrijvers als vertalingen van buitenlandse auteurs), en een afdeling buitenland, met de nadruk op de promotie van Nederlands- en Friestalige literatuur door middel van activiteiten en stimuleringsubsidies.

Schrijvers en vertalers

De belangrijkste regelingen ter stimulering en ondersteuning van nieuw literair werk in papieren en digitale vorm (ebook) zijn de regeling Projectsubsidies voor publicaties (ten behoeve van nieuw literair werk van in Nederland wonende schrijvers, bestemd voor de Nederlands- of Friestalige markt) en de regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen (ten behoeve van vertalingen van buitenlandse literaire werken bestemd voor de Nederlands- of Friestalige markt). De twee regelingen vangen samen de grootste groep aanvragers van het fonds. Dit bepaalt in belangrijke mate het karakter van het Nederlands Letterenfonds, een cultuurfonds met een sterke focus op individuele makers en een stevige verankering in de markt.

Het aantal aanvragen van schrijvers en vertalers hangt samen met de markt. De mindere jaren voor uitgeverij en boekhandel, veroorzaakten ook een daling van het aantal aanvragen bij het fonds. Vorig jaar zag het fonds voor het eerst sinds 2011 de aanvragen van vertalers weer stijgen. Een stijging die ook in 2016 – met 244 aanvragen (2015: 232) – blijkt door te zetten.

Een groot deel van de vertaalde literatuur in de Nederlandse boekenmarkt komt tot stand met een projectsubsidie voor de vertaler. Van de 244 in 2016 binnengekomen aanvragen werden er 222 gehonoreerd. Zonder projectsubsidies voor vertalers (een projectsubsidie bedraagt meer dan de helft van het totale honorarium van een vertaler) zou het literaire boekenaanbod in Nederland aanmerkelijk schraler zijn.

De daling bij de schrijvers, stabiliseerde in de beleidsperiode 2013 – 2016. Gemiddeld waren er jaarlijks 165 aanvragen, tegen 252 aanvragen jaarlijks in de beleidsperiode daarvoor. De daling heeft met name te maken met marktcondities. Daarnaast speelden door het fonds genomen maatregelen een rol, zoals de in overleg met andere fondsen stopgezette dubbele aanvraagmogelijkheden voor aanvragers. Los daarvan groeien elke beleidsperiode schrijvers uit de regeling doordat de eigen inkomsten uit literaire arbeid boven de gehanteerde inkomensgrens stijgen (€ 45.000 verzamelinkomen per jaar; in 2009 – 2012 was die nog € 51.000). Andere regelingen en programma's (zoals promotie van het werk in het buitenland en stimuleringsubsidies voor buitenlandse uitgevers, zie hoofdstuk Het Letterenfonds in het

buitenland) blijven openstaan voor deze groep schrijvers. In 2016 werden 168 aanvragen (2015: 150) van schrijvers voor het schrijven van nieuw werk in behandeling genomen.

In de prijzen gevallen schrijvers

Dit jaar werden weer veel door het fonds ondersteunde schrijvers en werken bekroond. Het jaar was zelfs nog niet begonnen toen bekend werd dat Astrid Roemer de P.C. Hooftprijs 2016 voor proza was toegekend. Het oeuvre van Atte Jongstra werd bekroond met de Constantijn Huygens-prijs; eerder in het jaar ontving hij ook de Boudewijn Büchprijs. Tegen Kerstmis werd bekend dat de C.C.S. Croneprijs, de literatuurprijs van de stad Utrecht, naar Wessel te Gussinklo gaat voor zijn gehele oeuvre. De J. Greshoff-prijs, de prijs voor essayistiek die eens in de twee jaar wordt uitgereikt, werd toegekend aan Kees 't Hart voor *Het gelukkige schrijven* (Querido). Mohammed Benzakour zag zijn romandebuut *De koning komt* (De Geus) geëerd met de ANV Debutantenprijs. De Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs ging naar Niña Weijers voor haar debuutroman *De consequenties* (Atlas Contact). Debutante Roos van Rijswijk ontving de Anton Wachterprijs voor haar roman *Onheilig* (Querido) en werd door de *Volkskrant* uitgeroepen tot Talent van het jaar 2016. *Malva* (De Bezige Bij), de eerste roman van dichter Hagar Peeters, werd bekroond met de Vlaamse Fintro Literatuurprijs 2016, terwijl de publieksprijs naar P.F. Thomése ging voor *De onderwaterzwemmer* (Atlas Contact). *Slaap zacht, Johnny Idaho* (Ambo Anthos) van Auke Hulst werd dubbel bekroond met de Reinaert-trofee van de jongerenjury van de Halewijnprijs en de Harland Awards Romanprijs voor beste verbeeldingsroman van het jaar. Een dubbele bekroning was er ook voor de novellenbundel *Rivieren* (Van Oorschot), Martin Michael Driessen ontving hiervoor zowel de ECI Literatuurprijs juryprijs als de lezersprijs. De roman *Het compostcirculatieplan* (Atlas Contact) van Anton Valens werd bekroond met de F. Bordewijk-prijs. De prijs voor het Beste Groninger Boek ging naar Tonnus Oosterhoff voor *Op de rok van het universum* (De Bezige Bij). De Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) kende de Prozaprijs toe aan Ilja Leonard Pfeijffer voor *La Superba* (De Arbeiderspers) – de vierde bekroning voor deze roman na de Libris Literatuurprijs 2014, de Inktaap en de Tzum-prijs 2015. De Gouden Lijst, de vakjuryprijs voor het beste jeugdboek, ging in de categorie Nederlandstalig naar Edward van de Vendel voor *Oliver* (Querido). Hanneke de Jong zag haar jeugdroman *Trettijn dagen om in spetterend feest te organiseren* (Friese Pers Boekerij) bekroond met de Simke Kloostermanprijs 2016, een driejaarlijkse prijs voor het beste Friestalige kinder- of jeugdboek. Edward van de Vendel en Martijn van der Linden kregen samen de Woutertje Pieterse Prijs 2016 voor *Stem op de okapi* (Querido Kind). Sjoerd Kuiper en illustratrice Sanne te Loo ontvingen samen de tweejaarlijkse Jenny Smelik-IBBY prijs 2016 voor de jeugdroman *De duik* (Lemniscat) die eerder al werd bekroond met een Vlag en Wimpel. Anna Woltz won met *Gips* de Gouden Griffel. Koos Meinderts kreeg de Boekenleeuw 2016

voor *De zee zien* (De Fontein). De driejaarlijkse Paul Snoekprijs werd uitgereikt aan dichter Alfred Schaffer voor *Mens Dier Ding* (De Bezige Bij), dat eerder was bekroond met de Awater Poëzieprijs 2014. Jan Baeke ontving de Jan Campertprijs voor zijn poëziebundel *Seizoensrodde* (De Bezige Bij).

Biografieën

Ook wat de investeringen in de biografie betreft was 2016 een jaar van oogsten. Het schrijven van een biografie is een project van lange adem. Subsidies vanuit het fonds leiden dan ook in de regel pas na vele jaren tot een resultaat. Vijf schrijvers- en uitgeversbiografieën werden dit jaar voltooid: *Couperus. Een leven* door Rémon van Gemeren (Prometheus); Elly Kamp schreef *Ferdinand en Johanna. Dubbelbiografie van schrijver F. Bordewijk en componiste J. Bordewijk-Roepman* (Bas Lubberhuizen); Michiel van Kempen publiceerde *Rusteloos en overal. Het leven van Albert Helman* (In de Knipscheer); Eva Rovers presenteerde *Boud. Het verzameld leven van Boudewijn Büch* (Prometheus) en Geke van der Wal schreef *Rob van Gennep. Uitgever van links Nederland* (Atlas Contact). Ook zagen twee biografen hun werk bekroond: voor *Andreas Burnier, metselaar van de wereld* (Atlas Contact) ontving Elisabeth Lockhorn de Henriëtte de Beaufortprijs en voor *Geert van Oorschot, uitgever* (Van Oorschot) ontving Arjen Fortuin de Zeeuwse Boekenprijs.

In de prijzen gevallen vertalers

Verscheidene ondersteunde vertalers en vertalingen vielen in de prijzen. De Martinus Nijhoff Vertaalprijs werd dit jaar toegekend aan Babet Mossel voor haar rijke en gevarieerde oeuvre aan vertalingen uit de Britse en Amerikaanse literatuur. Het Charlotte Köhler Stipendium, een jaarlijks stipendium voor beginnend literair talent, ging naar Jan Sietsma (1981) voor zijn vertaling uit het Duits van Friedrich Schlegels *Athenaeum: fragmenten, essays en kritieken* (Octavo). In de categorie Vertaald van de Gouden Lijst werd Tjalling Bos bekroond voor zijn vertaling van de psychologische jeugdroman *Naar de top* van Dan Gemeinhart (Lemniscaat). Sophie Kuiper ontving de Amy van Markenprijs voor een vertaling uit het Zweeds, *Familie* van Philip Teirs. De Europese Literatuurprijs werd tijdens Manuscripta uitgereikt aan de Italiaanse schrijver Sandro Veronesi en vertaler Rob Gerritsen voor de roman *Zeldzame aarden* (Prometheus). Jan Gielkens werd bekroond met de Filter Vertaalprijs voor *De woorden van Grimm. Een liefdesverklaring* van Günter Grass (Meulenhoff). Tot besluit werd tijdens de Literaire Vertaaldagen de vertaalprijs van het Letterenfonds uitgereikt aan het duo Harm Damsma en Niek Miedema, dat Engelstalige literatuur in het Nederlands vertaalt. *Surprise guest* was de Britse auteur David Mitchell, die in een korte toespraak zijn vaste vertalers Damsma en Miedema lof toezong.

Literaire festivals

Festivals en literair-educatieve programma's slaan een brug naar de lezers van de toekomst, daarmee vervullen ze een essentiële én steeds belangrijkere rol in het literaire landschap. Ze vormen een ontmoetingsplek voor publiek en een presentatieplek voor uitgevers. Om het literaire lezen te stimuleren ondersteunt het Letterenfonds deze festivals en programma's, zowel meerjarig als incidenteel. In 2016 verleende het Nederlands Letterenfonds aan vijf landelijke festivals en drie literair-educatieve organisaties een meerjarige subsidie voor de periode 2017 – 2020. In totaal werden er elf aanvragen ingediend. Het beschikbare budget voor de festivals en literair-educatieve organisaties bedraagt € 1.164.000 per jaar, voor een periode van vier jaar.

De aanvragen van de volgende organisaties zijn gehonoreerd. De festivals Crossing Border, Literatuurhuis Utrecht, Poetry International, Wintertuin en Writers Unlimited ontvangen een manifestatie-subsidie van het Nederlands Letterenfonds; Poëziepaleis, Passionate Bulkboek en School der Poëzie ontvangen een literaire educatie-subsidie.

Innovatie/digitaal

Nieuwe technologieën brengen de literatuur buiten de wereld van het papieren boek. Het Letterenfonds volgt de ontwikkelingen en investeert in experimenten om makers te laten aanhaken bij de creatieve industrie en om de literatuur onder de aandacht te brengen bij een nieuw en jong lezerspubliek. Het fonds ondersteunt initiatieven die (nog) niet commercieel interessant zijn maar voor de diversiteit en artistieke ontwikkeling van de literatuur noodzakelijk worden geacht.

Het gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016 bood schrijvers en kunstenaars ruimte om hun artistieke grenzen te verleggen. Zo gaven het Letterenfonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie opdracht aan virtual reality-regisseur Sara Kolster samen met schrijver Jaap Robben een eerste eigen vr-werk te maken. Met succes: al voor de Frankfurter Buchmesse namen Cinekid en het Nederlands Film Festival de vr-installatie *Tafelgeheim* op in hun programma. In januari kregen de ontwerpers van twee gamevoorstellen uit de Open Oproep Literaire Games de kans hun games verder uit te werken en tijdens de Frankfurter Buchmesse te presenteren. De poëziegame *Puzzling Poetry* sloeg boven verwachting aan en de makers – dichter Lucas Hirsch en Studio Louter – kregen van verschillende kanten het verzoek ook een versie met kinderpoëzie te maken. Eind 2016 verleende het fonds met steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie de opdracht daartoe, waarbij SSS onder meer zorgdraagt voor de verspreiding van het (gratis) werk op scholen en bibliotheken.

Vaak is door het experimentele karakter en de ongebaande paden die worden ingeslagen niet meteen duidelijk waar digitale literatuur over gaat, hoe je haar kunt lezen of waar de vernieuwingen schuilen. Als onderdeel van het flankerend beleid digitale literatuur organiseerde het fonds op 25 augustus een sneak preview voor journalisten en festivaldirecteuren met de drie vr-installaties en twee literaire games die meegingen naar Frankfurt. Ook bracht het fonds makers, schrijvers en festivals met elkaar in contact en bood ruimte om in 2017 de werken op een aantal festivals en manifestaties te tonen. Daarnaast is een begin gemaakt met een site voor digitale literatuur (diglit.nl), waarop onder meer alle digitale literaire werken komen te staan die het Letterenfonds mee mogelijk maakt. Om een internationaal publiek te verwerven voor de app *Een Verre Reis* (een verhaal van Toon Tellegen), die in 2016 met een subsidie van het Letterenfonds verscheen, investeert het fonds ook in de Engelse vertaling en de promotie van de app tijdens de Bologna Children's Book Fair 2017.

Kennisdeling is belangrijk bij een relatief nieuwe kunstvorm. Op 11 november vond in de bibliotheek van het Letterenfonds een workshop plaats over digitale vertelvormen voor de biografie, op initiatief van biografe Liesbeth Dolk en met moderators Lidewijde Paris en Jan Paul Grollé (Rockstart – RENEW The Book). Samen met Stichting Lezen investeerde het fonds in het promotie-onderzoek van Kila van der Starre naar Nederlandstalige

poëzie buiten het boek, waaronder poëzie op het podium, op het internet en in de openbare ruimte. Het onderzoek wordt in 2017 afgerond; als eerste resultaat zal de website straatpoëzie.nl worden gelanceerd tijdens de Poëzieweek.

Talentontwikkelingsprogramma's nationaal en internationaal

In 2016 continueerde het fonds de programma's die zich richten op het ontwikkelen van (nieuw) talent. In samenwerking met het kunstvakonderwijs werd de tweede editie van *Slow Writing Lab* gestart, een 'vrije master' als vervolg op de bachelor-opleidingen. *Slow Writing Lab* richt zich op onderzoek, verdieping en verdere professionalisering van schrijftalenten die nog niet zijn gedebuteerd. Net als bij de eerste editie werden acht talenten geselecteerd. De talenten van de eerste lichting presenteerden eind juni hun resultaten tijdens literatuurfestival Nieuwe Types in Arnhem. Als de lichting 2016 – 2017 is afgestudeerd, zal met de ervaringen van het Lab verder worden gewerkt aan een mastervariant voor de hbo-opleidingen Creatief Schrijven (Hogeschool voor de Kunsten: Writing for Performance, Gerrit Rietveld Academie: Beeld en Taal en ArtEZ: Creative Writing). Het Letterenfonds blijft betrokken, zij het in een andere vorm.

Met het programma *Wanderlust* geeft het fonds sinds 2014 schrijvers en bemiddelaars in de literatuur de kans zich internationaal te oriënteren. Resultaten van de voorgaande *Wanderlust*-projecten, van onder anderen Stefan Nieuwenhuis (strips & poëzie), Kim Andringa en Vicky Francken (Franse poëzie), werden op verschillende podia in Nederland gepresenteerd en gepubliceerd in boek- en tijdschriftvorm. Drie talentvolle schrijvers, Bregje Hofstede, Joost de Vries en Rosan Hollak, werkten enkele maanden binnen de internationale en multidisciplinaire setting van de Maastrichtse Jan van Eyck Academie. Nieuw is de samenwerking met Deltaworkers: onder die naam leiden Joris Lindhout en Maaïke Gouwenberg enkele maanden per jaar een kunstenaarsresidentie in New Orleans. Debutant Olivier Willemsen ging als eerste op uitnodiging van het Letterenfonds twee maanden naar New Orleans om daar onderzoek te doen voor zijn nieuwe boek; hij schreef hierover een blog op de site van het fonds. In de komende beleidsperiode continueert het fonds de samenwerking met zowel de Jan van Eyck Academie als met Deltaworkers.

In het project *de Vertalersfabriek* coachten ervaren vertalers weer jonge literair vertalers (in en uit het Nederlands). Ook de te vertalen jonge internationale schrijvers waren daarbij. Het project was ingebed in het programma *The Chronicles* van Crossing Border; vertalers en auteurs presenteerden zich tijdens dit festival op 2 t/m 6 november aan het publiek.

Een belangrijk aandachtspunt voor het Letterenfonds vormt culturele diversiteit. Het fonds heeft dit jaar actief ingezet op projecten (van organisaties) met een cultureel divers karakter, en betrok bij de beoordeling daarvan adviseurs met dezelfde achtergrond als de doelgroep. Zes projecten werden ondersteund. Het ging daarbij

“Rijkdom erotiseert en wordt gevierd. Armoede wordt in stilte beleden.’ Een conclusie die velen bekend in de oren klinkt. En die zelfs heeft geleid tot een speciale glossy: de *Quiet 500*, een tegenhanger van de bekende *Quote 500*. Het blad, bedacht door schrijver A.H.J. Dautzenberg, wordt vandaag voor de tweede keer uitgebracht en gepresenteerd, op Wereldarmoededag. ‘Er staan mensen in die in stille armoede leven’, zegt mede-initiatiefnemer Ralf Embrechts in het NOS Radio 1 Journaal. ‘En wij hebben ze op minstens zo’n mooie manier geportretteerd, zoals dat normaal ook gebeurt in de *Quote 500*.’”

‘Quiet 500 geeft armoede in Nederland een gezicht’ op NOS.nl, 17 oktober 2016.

“De slogan van de *Quiet 500* luidt: ‘de glossy die schuurt’. En dat is precies wat het doet. Letterlijk, door een omslag van schuurpapier, maar ook het binnenwerk weet op ingenieuze wijze te schuren. Hier geen geblaat over een tweede huis aan de Côte d’Azur. Nee, het hebben van één huis blijkt al een luxe. Geen standaard *Quote*-reclames voor snelle auto’s, maar parodieën als ‘AU, dit gaat aan mijn neus voorbij.’”

‘Quiet 500 maakt lawaai voor stille armoede in Nederland’ door Lisa Vos in *NRC Handelsblad*, 17 oktober 2016.

“Schrijver Anton Dautzenberg heeft de Impact Award gewonnen voor zijn rol in het kunstproject *Quiet 500* dat met tekst en beeld aandacht vraagt voor armoede in Nederland. De prijs is een initiatief van The Art of Impact, een tijdelijk stimuleringsfonds van het ministerie van OCW. De prijs, 30.000 euro, dient de winnaar uit te geven aan een kunstproject met ‘maatschappelijke impact’.”

‘Anton Dautzenberg vraagt aandacht voor armoede’ door Pieter van Os in *NRC Handelsblad*, 9 december 2016.

“Anton Dautzenberg bedacht en realiseerde een project dat duurzaam blijkt. Een project dat de rijken – met hun kennis, vaardigheden en creativiteit – gebruikt om te participeren in de *Quiet Community*, een marktplaats zonder geld met als motto halen, brengen, delen. Rijk helpt arm, arm helpt arm. Als tegenhanger van de *Quote 500*, is er inmiddels de tweede *Quiet 500*; een glossy als artistiek product met bijdragen van bekende en beginnende schrijvers.”

Juryrapport Impact Award 2016 door juryvoorzitter Hedy d’Ancona.

om begeleiding bij kinder- of jeugdboeken, drie trajecten die zich vooral op jongeren richtten en één project met migrantenschrijvers. Zo investeerde het fonds in het traject *Rose Stories*, dat negen nieuwe schrijvers en negen nieuwe illustratoren met wortels in de multiculturele samenleving opleidt in het kinderboekenvak. Een ander project is *Slik: Je geluk* (werktitel) schrijver Babah Tarawally en Stichting Watershed maken samen met uit Afrika gevluchte schrijvers een serie innovatieve literaire podcasts.

Binnen de regeling Digitale literatuur kunnen schrijvers en vertalers met een budget voor scholing of research & development onderzoeken wat de creatieve industrie hen op artistiek-inhoudelijk gebied te bieden heeft, multimediale vaardigheden ontwikkelen om hun beroepspraktijk te verbreden of een voorstudie verrichten voor een vernieuwend Nederlands- of Friestalig literair digitaal werk. De commissie digitale literatuur heeft de vier schrijvers die een aanvraag indienden, concrete tips en uitgebreide feedback gegeven.

Nieuwe lezers, nieuw publiek

Het fonds beseft hoe belangrijk het is nieuwe lezers te stimuleren en nieuw publiek voor de literatuur te vinden. In 2016 is daarom geïnvesteerd in programma's als *Stap op de rode loper* (gericht op vmbo-leerlingen), *Literatour* (gericht op middelbare scholieren) en *Vertalen in zicht* (workshops op middelbare scholen door literair vertalers). Daarnaast investeert het fonds structureel in literaire festivals en literair-educatieve organisaties als de School der Poëzie en het Poëziepaleis. Ook door zichtbaarheidsprogramma's op te zetten en samen te werken met partners tracht het fonds het publiek voor literatuur blijvend te vergroten. Een goed voorbeeld is het *Schwob*-programma, dat gericht is op vertaalde meesterwerken. Het omvat een productiekostenregeling voor uitgevers, een internationaal netwerk, een website, een app en een serie publieksactiviteiten. Sinds 2014 wordt in nauwe samenwerking met boekhandelaren en uitgevers 's winters en 's zomers een *Schwob*-actie georganiseerd, waarbij een selectie van titels wordt samengesteld die een prominente plek in de boekhandel krijgt. Als start van de winteractie organiseerde het fonds met het Literatuurhuis Utrecht twee leesclubfestivals in het

centrum van Utrecht, waarbij onder leiding van schrijvers en critici leesclubs rond de *Schwob*-titels plaatsvonden in boekhandels, musea, antiquariaten en de bibliotheek. De festivals werden afgesloten met een *Schwobfest*. De zomeractie sloot op dezelfde manier af, deze keer met leesclubfestivals in Maastricht, Groningen en Brussel. In Gent en Leuven vestigden zes Vlaamse schrijvers en vertalers met enthousiasmerende laudatio's de aandacht op deze nieuw vertaalde klassiekers.

Bij het project *Fluiten in het donker* werkt het fonds samen met het Mediafonds en de omroepen AVROTROS, NTR en VPRO. Literaire schrijvers en radiomakers creëren een hoorspel dat wordt uitgezonden op radio NPO1. In 2016 werd opnieuw een reeks van zes hoorspelen gemaakt, ditmaal door Jamal Ouariachi, Niña Weijers, Maria Stahlie, Ronald Giphart, Gilles van der Loo en Elke Geurts. De hoorspelen zijn op 1 oktober voor een volle zaal gepresenteerd tijdens het Oorzaken-festival in het Vlaams Cultuurcentrum De Brakke Grond in Amsterdam. Hans Smit interviewde de schrijvers en radiomakers, waarbij bleek hoe verrijkend het voor de schrijvers was geweest om 'te denken in geluid'. Ook het besef met het scenario een halffabricaat te hebben geleverd en de samenwerking met regisseurs gaf een nieuwe dynamiek. De uitzendingen zelf bereikten gemiddeld zo'n 150.000 luisteraars. De hoorspelen zijn terug te luisteren via Woord.nl.

Behalve een honorarium voor Anne Vegter, de Dichter des Vaderlands, stelde het fonds zowel in 2015 als 2016 een subsidie beschikbaar waarmee Poetry International de Dichter des Vaderlands met een bureaufunctie kon bijstaan. Ook de *Hallo gedicht!*-tournee werd ondersteund, een productie van de Dichter des Vaderlands en Poetry International. Vijf maandenlang trok Anne Vegter met collega-dichters onvermoeibaar door het land, langs bibliotheken, festivals en theaters, om met aanstekelijke masterclasses de harten en hoofden van lezers voor poëzie te winnen.

“Ik ben wel even met een biertje door de nachttrein gehost toen ik het nieuws hoorde.’ Roos van Rijswijk, voormalig *Advalvas*-columnist, zat net drie dagen non-stop in een trein toen ze een berichtje van haar vriend kreeg. Er lag een brief van het Nederlands Letterenfonds op de mat. Van Rijswijk is geselecteerd voor de debutantenbeurs om aan haar nieuwe roman te kunnen werken. Haar eerste roman, *Onheilig*, verscheen begin dit jaar en kreeg lovende kritieken. Het is de bedoeling dat haar tweede boek in het najaar van 2018 verschijnt. Wat ze met de beurs gaat doen? ‘Ik ga eerst een werkende laptop kopen. Aan het geluid te horen, identificeert mijn huidige laptop zich vooral als F-16.’”

‘Debutantenbeurs voor Roos van Rijswijk’ door Floor Bal op *Advalvas* (onafhankelijk platform van de VU Amsterdam), 4 juli 2016.

“De jury noemt *Onheilig* (...) een in veel opzichten ongrijpbare roman over twee mensen die langs elkaar heen scheren’. Ze is onder de indruk hoe Van Rijswijk in haar psychologische karaktertekening niet terugvalt op gemakkelijke clichés maar de lezer ruimte laat voor eigen interpretaties van de menselijke verhoudingen. Zowel de fraai gestileerde innerlijke monologen – licht van toon en nuchter tegelijk – als de heldere opbouw in negen delen worden door de jury geprezen.”

Juryrapport Anton Wachterprijs 2016

“Ze debuteerde dit jaar met *Onheilig*, een roman over een zieke moeder en haar afwezige zoon. Ze bespreekt thema’s als verstoorde ouderliefde, ziekte, dood, liefde in een bejubeld boek vol ‘achteloze hoogstandjes’, aldus de recensie in de *Volkskrant*. Ze ontving ook de Anton Wachterprijs, een tweejaarlijkse prijs voor het beste debuut. Nu is de literatuurwetenschapper uitgeroepen tot literair talent van 2017.”

‘Taal machtig’ door Aimée Kiene in *De Volkskrant*, 30 december 2016

Het Letterenfonds in het buitenland

Voor de afdeling buitenland stond 2016 voornamelijk in het teken van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse en de presentatie van vele nieuwe Duitse vertalingen. Want veel waren het er: 314 literaire titels – een recordaantal in de geschiedenis van de Buchmesse, nog nooit werden in de aanloop naar het *Ehrengast*-programma zoveel titels uit de gastlandtaal vertaald. Onder die 314 vertalingen waren 193 werken van Nederlandse schrijvers en illustratoren; de overige waren van Vlaamse makers.

Het was verheugend dat niet alleen klassieke literaire schrijvers als Nescio, W.F. Hermans, Annie M.G. Schmidt en Paul Biegel werden uitgegeven, maar ook de jongste generatie Nederlandse schrijvers, zoals Thomas Heerma van Voss, Wytse Versteeg, Niña Weijers, Joost de Vries, Simon van der Geest, Gideon Samson, Anna Woltz en vele anderen. Er verschenen ook uitzonderlijke poëzie-uitgaven, waaronder de grote bloemlezingen *Wir sind abwechselnd Sonne und Meer – Die hundert schönste niederländischen Gedichte*, *Polderpoesie – Junge Lyrik aus Flandern und den Niederlanden* en *VERSschmuggel*, en bundels van individuele dichters als H. Marsman, Anneke Brassinga, Rodaan Al Galidi, Tsead Bruinja en Menno Wigman. Een bijzonder moment voor het Letterenfonds was de presentatie op de Messe van *Typisch Europa*, de vertaling van *Made in Europe* van Pieter Steinz.

Het verslag *Dit is wat we delen* licht alle activiteiten rond het gastlandschap in detail toe, vanaf het startschot op het lit.Cologne-festival en de boekenbeurs van Leipzig in maart 2016 tot aan de presentatie in New York aan de vooravond van de beurs in Frankfurt. Ook de vier persreizen die de afdeling buitenland in samenwerking met PR-bureau Artefakt organiseerde in mei (kinder- en jeugd) en augustus (volwassen literatuur) komen daar aan de orde.

Naast de focus op Duitsland en vertalingen in het Duits, is er natuurlijk ook aandacht besteed aan andere landen en talen. In totaal verschenen er 681 Nederlandstalige titels in vertaling, een record, waarvan 355 met subsidie van het fonds. Ook werd er subsidie toegekend aan 321 nog te verschijnen vertalingen. Hierbij werd het Duits (107) gevolgd door het Spaans (37), Engels (32), Turks (17) en Frans (16).

Spaans

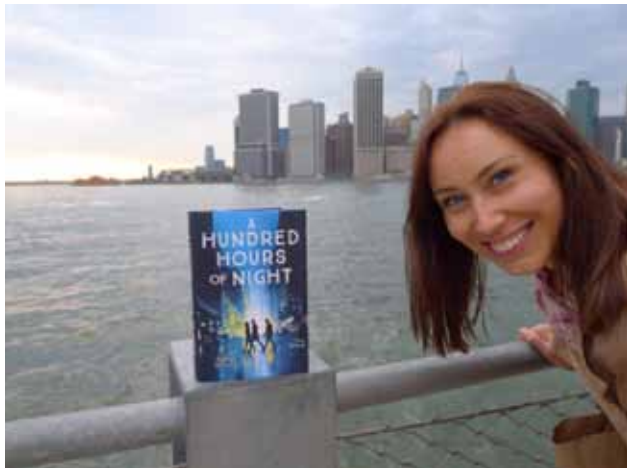
De meest opvallende niet-Duitse manifestatie was *Hola Holanda*, het gastlandschap op de boekenbeurs van Bogotá, Colombia, eind april. Dit is een van de grootste boekenbeurzen van Latijns-Amerika, die jaarlijks 500.000 bezoekers trekt. Het initiatief voor het gastlandschap kwam van de Nederlandse Ambassade in Bogotá, die het paviljoen (ontworpen door MVRDV architecten, grafisch

vormgegeven door Irma Boom en met muurschilderingen van illustratoren Philip Hopman en Ted van Lieshout) en het programma coördineerde. Behalve op Nederlandse literatuur lag de nadruk op design, architectuur en urbanisme. Vijftien schrijvers en professionals uit het Nederlandse boekenvak waren genodigd; Prinses Laurentien opende de beurs samen met de Colombiaanse president Juan Manuel Santos.

Ook hier werd ruimschoots voldaan aan de eerste voorwaarde voor een geslaagd gastlandschap – een ruime hoeveelheid vertalingen. Niet minder dan 36 titels in Spaanse vertaling zagen het licht vlak voor of tijdens de beurs: het debuut van Mano Bouzamour, een bloemlezing uit het werk van Cees Nooteboom, een poëziebloemlezing, geïllustreerde jeugdboeken en non-fictie over uiteenlopende onderwerpen. Er was bijzonder veel aandacht voor Janny van der Molen, die lezingen hield over haar boek *Buiten is het oorlog* – een beschrijving van het leven van Anne Frank in tien thema's, waarvan de eerste druk al tijdens de boekenbeurs uitverkocht raakte. Ook de presentaties van andere schrijvers zoals Maxim Februari en Abram de Swaan waren drukbezocht.

Engels

Vertalingen in het Engels zijn een belangrijk speerpunt van het fonds, enerzijds omdat het een enorme markt betreft en anderzijds vanwege de springplankfunctie – met een Engelse vertaling is het zoveel makkelijker uitgevers elders in de wereld te overtuigen van de kwaliteit van het Nederlandse origineel. Sinds het succes van Herman Koch, die de status van bestsellerauteur heeft bereikt en die op Twitter van Stephen King de grootste mogelijke complimenten ontvangt, lijkt de markt open voor andere titels, waaronder veel klassieken. Zo is de eerste vertaling in het Engels van *De Avonden* van Gerard Reve een groot succes, met vele juichende recensies en een zeer goede verkoop. Ook *The Penguin Book of Dutch Short Stories*, samengesteld door Joost Zwagerman, is een monumentale uitgave, die zeer positief werd besproken in *The Times Literary Supplement*, de meest gezaghebbende literaire bijlage in Engeland. Er is nog niet eerder zo'n grote bloemlezing bij een zo prominente uitgever gepubliceerd. Jonge auteurs zoals Wytse Versteeg, Joost de Vries en Niña Weijers vonden uitgevers in Engeland en Amerika. Ilja Leonard Pfeijffer maakte een succesvolle tournee door Amerika in samenwerking met zijn Texaanse uitgever voor de vertaling van zijn boek *La Superba*. Tommy Wieringa had veel succes met zijn twee boeken *Een mooie jonge vrouw* en *Dit zijn de namen*, beide schitterend besproken in het Engelse taalgebied. Ook het debuut van Aimée de Jongh, *Terugkeer van de wespensdief*, werd verkocht aan Engeland. Bij de kinderboeken liep het succes van klassiekers door: van Tonke Dragt verscheen, na *De brief voor de koning* in 2014 en *De geheimen van het wilde woud* in 2015, dit jaar *De Zevensprong*; van Annie M.G. Schmidt *Minoes* en *Pluk van de Petteflet*. Anna Woltz brak internationaal definitief door, mede dankzij de verschijning van *A hundred hours of night*, de vertaling van *Honderd uur nacht* bij Arthur Levine/Scholastic USA.

De buitenlandse successen van deze titels zijn deels te danken aan de vertalers; zij zorgen voor een hoge kwaliteit die opgemerkt wordt. Dat werd in 2016 zichtbaar in lovende recensies in de Engelse en Amerikaanse pers voor het werk van David Colmer, Sam Garrett en Laura Watkinson. En natuurlijk bij bekroningen, zoals de toekenning van de Premio Acerbi aan *Nella casa del pianista* van Jan Brokken, in het Italiaans vertaald door Claudia Di Palermo, de uitreiking van de Europäischer Übersetzerpreis aan Andreas Ecke voor zijn vertaal-oeuvre, dat onder meer werk van Cees Nooteboom, Otto de Kat en Geert Mak omvat, en de Deutsche Jugendliteraturpreis, die tijdens de Buchmesse zowel aan auteur Edward van de Vendel en illustrator Anton van Hertbruggen als aan vertaler Rolf Erdorf werd uitgereikt voor *Der Hund, den Nino nicht hatte*. Op de Buchmesse werd Annette Wunschel geëerd met de Else Otten Übersetzerpreis 2016 voor haar Duitse vertalingen van Johan Huizinga. De tweejaarlijkse vertaalprijs van het Letterenfonds werd uitgereikt aan Alicja Oczko, vertaalster Nederlands-Pools.

Frans

In 2018 zal het Letterenfonds samen met de Nederlandse Ambassade in Parijs een Phares du Nordfestival organiseren. Een jaar lang, in het hele land, beginnend op het Festival International de la Bande Dessinée in Angoulême in januari en eindigend op de Salon du livre et de la

presse jeunesse in Montreuil in december. De voorbereidingen daarvoor zijn al enige tijd geleden begonnen en in 2016 bracht het buitenlandsteam vrijwel maandelijks een bezoek aan Frankrijk om uitgevers, beurzen, boekpresentaties en festivals bij te wonen. Eén voorbeeld dat veel Franse media-aandacht kreeg: de presentatie van *Diviser pour tuer* van Abram de Swaan, de vertaling van *Compartimenten van vernietiging*. Met cultureel attaché Bart Hofstede en intendant Margot Dijkgraaf organiseerde het team vele activiteiten: vrijwel iedere maand een lezing van een Nederlandse auteur, begin juni het feestelijke *Le Boekenbal* op de residentie en *Rencontres* tussen Franse en Nederlandse uitgevers op het Atelier néerlandais, en begin december een literaire avond met vier Nederlandse en twee Franse kinderboekenschrijvers (Florence Hinckel, Annet Huizing, Kochka, Joke van Leeuwen, Edward van de Vendel en Anna Woltz).

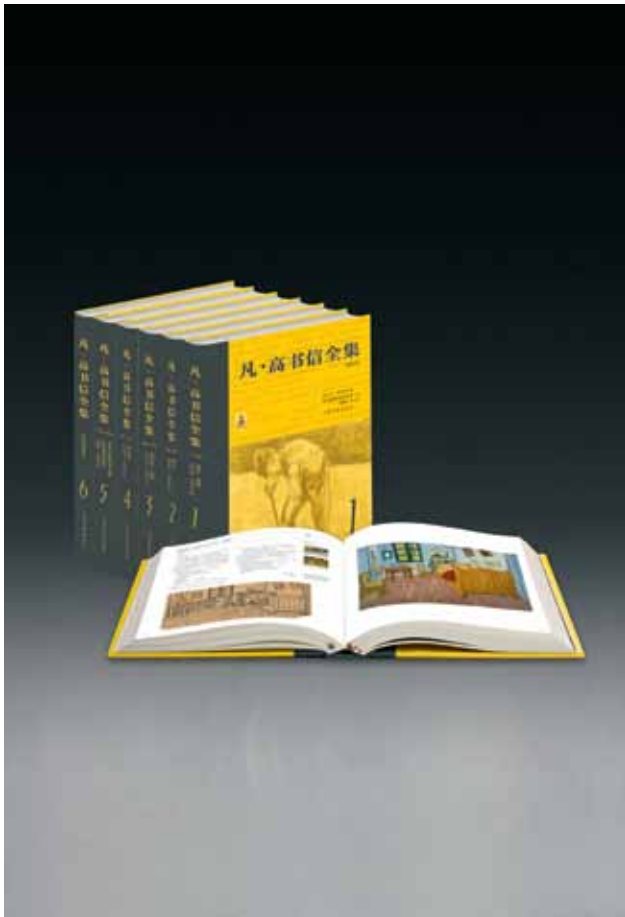
China

Het fonds blijft vertalingen in het Chinees stimuleren, onder meer door bezoeken aan de belangrijkste Chinese boekenbeurzen, de Beijing International Book Fair en de Shanghai International Children's Book Fair. Tijdens deze kinderboekenbeurs stond dit jaar het werk van Fiep Westendorp centraal. De beursorganisatie had in samenwerking met de Fiep Westendorp Foundation en het Nederlands Consulaat van Shanghai twee tentoonstellingen georganiseerd: één met facsimile's van de originelen van Fiep Westendorp en één Fiep Huis in het publieksdeel van de beurs, bestaand uit verschillende kamers met Jip & Janneke, Pluk van de Petteflet, Flodder, Pim & Pom, etc. Eerder in het jaar, in mei, werd in Shanghai de Chinese editie gepubliceerd van de integrale *Brieven* van Vincent van Gogh, gepubliceerd door Shanghai Fine Arts Publisher en financieel ondersteund door het Letterenfonds.

Algemeen

Tot de belangrijkste middelen om de vertaling van Nederlandse literatuur te stimuleren horen de persoonlijke gesprekken tussen de genrespecialisten van het fonds en buitenlandse uitgevers. Dit gebeurt tijdens bezoeken aan uitgeverijen, op beurzen en door uitgevers in Nederland uit te nodigen – soms individueel en soms 'en groupe'. Eind juni ontving het fonds een groep internationale redacteurs en fictie-uitgevers in het kader van het Amsterdam Fellowship. Tijdens een vierdaags programma maakten zij kennis met Nederlandse uitgevers, redacteurs, rechtenmanagers en literaire auteurs. Dit was de zevende editie van het Amsterdam Fellowship.

In november verzorgden fondsmedewerkers met de Nederlandse Ambassade en enkele vertalers een presentatie voor Noorse uitgevers. Na fictie (2014) en kinderen jeugdboeken (2015) ging het ditmaal om literaire non-fictie. Het succesvolle concept, waarbij op één dag een beperkt aantal titels 'gepitched' wordt bij geïnteresseerde uitgevers op de residentie, wordt komend jaar uitgebreid naar Zweden, in samenwerking met de Nederlandse Ambassade in Stockholm.

De meest vertaalde schrijvers in 2016:

- 1 Annie M.G. Schmidt (zeventien vertaalde titels, waarvan vijf in het Chinees)
- 2 Annemarie van Haeringen (met diverse prentenboeken, o.a. *Coco*), Hendrik Groen (*Pogingen iets van het leven te maken*) en Cees Nooteboom (ieder twaalf vertalingen)
- 3 Herman Koch (vooral *Geachte heer M.*) en Tommy Wieringa (ieder elf vertalingen)
- 4 Joris Luyendijk (*Dit kan niet waar zijn*) en Ida Simons (*Een dwaze maagd*) (ieder acht vertalingen)
- 5 Ted van Lieshout (zeven vertalingen van zijn kinderboeken)

“*De kleur geel* bundelt kortverhalen en gedichten van recente winnaars, finalisten en beloftevolle deelnemers van de El Hizra Literatuurprijs, een Nederlandse schrijfwedstrijd voor ‘iedereen met wortels in of een fascinatie voor de Arabischtalige of islamitische wereld’. Die brede invulling stelt de wedstrijd open voor een enorme verscheidenheid aan aanstormend talent. Want niet alleen is ‘de Arabischtalige of islamitische wereld’ een gebied van continentaal formaat, ze neemt ook steeds uiteenlopendere vormen aan. Ook in België of Nederland. Alleen al daarom is deze bundel een fascinerende staalkaart.”

Recensie door Eleonore Milbou op MappaLibri.be, december 2016.

“Al 24 jaar organiseert El Hizra, het centrum voor Arabische kunst en cultuur in Amsterdam, een wedstrijd voor literair talent. De wedstrijd is bedoeld als aanmoediging en heeft al veel bekende namen opgeleverd: Abdelkader Benali, Mustafa Stitou, Mohammed Benzakour en anderen. [...] De winnaar bij het proza, Rashif El Kaoui (1988) ontpopte zich als ware performer. [...] zijn verhaal *Madame Assorti* verradt onmiskenbaar literair talent. Het is muzikaal, het is beheerst opgebouwd, het zit vol slimme vooruitwijzingen en heeft een geheimzinnig, dubbelzinnig slot. Schijn en wezen. Liggen er ongeboren kindjes begraven in het beton van de kelder van Madame Assorti, of is het niet meer dan een beeld voor haar gevoelens van gemis? Ik moest onwillekeurig denken aan de verhalen van Roald Dahl, of de wereld van Marc Dutroux. Niet vreemd, zijn leermeesters zijn Edgar Allen Poe en H.P. Lovecraft. Uitgever gevraagd!”

‘Podcast: Hij was al rapper, leraar, acteur. Breekt dit talent nu als schrijver door?’ door Lex Bohlmeijer op *De Correspondent*, 2 december 2016.

“Uitverkocht – Nacht van de Arabische literatuur. In samenwerking met El Hizra, centrum voor Arabische kunst en cultuur, organiseert De Nieuwe Liefde op zaterdag 26 november de eerste ‘Nacht van de Arabische Literatuur’: een jong, kleurrijk en stimulerend literair-cultureel festival.”

website *De Nieuwe Liefde*.

Bijzondere projecten en samenwerkingsverbanden

Dit is wat we delen: Nederland en Vlaanderen gastland op de Frankfurter Buchmesse

Het Duitse taalgebied vormt voor de Nederlandstalige literatuur de grootste exportmarkt. Om een nieuwe impuls te geven aan de belangstelling voor de literatuur uit de Lage Landen, organiseerden het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren onder het motto *Dies ist, was wir teilen* het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016. Ruim twee jaar werkten medewerkers van beide fondsen en het speciaal aangestelde gastlandteam (onder leiding van artistiek leider Bart Moeyaert en fondsmedewerker/zakelijk leider Bas Pauw) aan de organisatie van het programma. Het Nederlands-Vlaamse gastlandschap werd een ambitieus, omvangrijk literair en cultureel project, dat zich niet beperkte tot de boekenbeurs maar zich uitstrekte over het hele jaar en over heel Duitsland.

De reikwijdte van het gastlandschap is in de volgende cijfers uit te drukken:

- Meer dan 450 nieuwe aan Nederland en Vlaanderen gerelateerde boeken;
- Waarvan 314 nieuwe literaire vertalingen;
- Meer dan 1.000 programma's en evenementen;
- Deelname van circa 200 Nederlandse en Vlaamse auteurs;
- Meer dan 7.000 online artikelen;
- Een door Meltwater becijferde mediawaarde van ruim 58 miljoen.

Het moge te vroeg zijn om effecten op de langere termijn aan te wijzen, duidelijk is al wel dat de gastlandpresentatie een krachtige impuls heeft gegeven aan de Nederlandstalige literatuur in het buitenland. Fictie, kinder- en jeugdliteratuur, poëzie, non-fictie en graphic novel – in al deze genres hebben nieuwe generaties schrijvers hun weg gevonden naar een Duits publiek.

In de aanloop naar de Buchmesse verschenen 314 Duitse vertalingen van Nederlandstalige literatuur – een record in de geschiedenis van de Messe. Deze nieuwe vertalingen vormden het resultaat van nauwe, geïntensiverde betrekkingen met de Duitse uitgeverij en tegelijkertijd het fundament voor bestendiging en uitbreiding van het succes. Momenteel maken de beide letterenfonds concrete plannen voor een follow-up in 2017, bestaande uit structurele ondersteuning van de Duitse uitgevers, zichtbaarheid van Nederlandse en Vlaamse auteurs op Duitse festivals, podia en media en verdere samenwerking met de Duitse boekhandel.

De Nederlandstalige literatuur, in Duitsland met name bekend om de generatie van 1993, heeft zich kunnen 'verjongen' en een nieuwe generatie Duitse lezers kunnen

bereiken. Van de schrijvers die op uitnodiging van de letterenfonds meegingen naar Frankfurt was ruim twee derde nieuw in het Duitse taalgebied. Jonge schrijvers en debutanten maakten een belangrijk deel uit van de delegatie. Meer dan de helft van alle media-aandacht tussen oktober 2015 en november 2016 ging naar deze nieuwe generaties, wat duidelijk de inzet weerspiegelt van de fondsen om de Nederlandstalige literatuur als een dynamische en eigentijdse literatuur te presenteren.

Nederland en Vlaanderen keerden als eerste Europese taalgebied terug als gastland op de Buchmesse en hadden van meet af aan de ambitie om een 'gastlandschap 2.0' neer te zetten. Het gastlandschap *Dit is wat we delen* kende een vanzelfsprekende aandacht voor innovatie: van de literatuur zelf, van het uitgeversbedrijf, van de manier waarop literatuur op het podium wordt gepresenteerd. Dit leidde (onder veel meer) tot de productie van twee nieuwe literaire games en vier literaire virtual reality-installaties, die in 2016 in Duitsland, Nederland en Vlaanderen aan het publiek zijn gepresenteerd.

Het programma *Dit is wat we delen* beperkte zich zoals gezegd niet tot vijf dagen op de beurs in Frankfurt, maar strekte zich uit van maart tot december 2016 en deed naast Frankfurt nog zeven prominente Duitse steden aan: Hamburg, Berlijn, Leipzig, München, Karlsruhe, Keulen en Münster. De letterenfonds ontwikkelden een uitgebreid literair-cultureel programma, waarbij de grote literaire festivals en de belangrijke literaire podia werden aangedaan. Van december 2015 tot en met december 2016 vonden er in totaal 1.007 literaire programma's plaats, daarbij werkten de fondsen samen met in totaal 73 literaire festivals, literatuurhuizen, literaire podia en boekwinkels in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk. Deze programma's bereikten een publiek van circa 50.000 bezoekers.

In het kielzog daarvan en in nauwe samenwerking met de Nederlandse en Vlaamse cultuurfondsen en culturele instellingen werd in Duitsland het beste van de hedendaagse kunst in de Lage Landen voorgesteld: een groot theaterfestival, tentoonstellingen in prominente musea in Frankfurt en elders, twee filmfestivals, dansvoorstellingen en concerten.

Het motto *Dit is wat we delen* bleek inhoudelijk een sterk concept en een heldere manier om het samengaan van Vlaanderen en Nederland te verwoorden – en overigens ook om uiting te geven aan een verlangen naar een gezamenlijke Europese (culturele) identiteit. In de huisstijl, het paviljoenontwerp en in alle grafische en online uitingen van het gastland kwam dit motto terug, samen met het motief van de Noordzee. Het ontwerp van het Nederlands-Vlaamse gastlandpaviljoen op de Buchmesse wortelde in het Nederlandse en Vlaamse landschap, in een gedeelde horizon van weidsheid en openheid, die een hoogtepunt bereikt aan de kust. Deze sterke visuele en thematische samenhang heeft in de publiciteitscampagne heel goed gewerkt.

Dies ist, was wir teilen: wie belangstelling ontmoet en gastvrijheid ontvangt, wil die ook retourneren. Het Nederlands-Vlaamse gastlandschap heeft zich ervoor ingespannen de belangstelling voor de Duitse literatuur in Vlaanderen en Nederland te vergroten. Duitsland was het thema van de Nederlandse Boekenweek in maart; een groot aantal Duitse auteurs was in 2016 te gast in verschillende schrijversresidenties en literaire festivals in Nederland en Vlaanderen.

Het gastlandprogramma bereikte alle mogelijke en alle belangrijke kanalen in het Duitse medialandschap: de actualiteiten- en cultuurprogramma's van zowel de publieke als commerciële zenders, de grote persbureaus, de landelijke kranten en tijdschriften, waaronder opinie- en publieksbladen en de vakpers, landelijke en regionale radiozenders, en vele literatuur- en cultuurbloggers. Er ging dit jaar geen week voorbij zonder aandacht voor Nederlandstalige literatuur in de Duitse pers. De geschatte mediawaarde bedraagt ruim € 58 miljoen. De receptie van het gastlandschap in de Duitstalige media was daarbij zonder uitzondering positief.

Een uitgebreid, gedetailleerd verslag van het gastlandschap is te vinden op de website van het Letterenfonds, onder Publicaties > 2017.

Expertisecentrum Literair Vertalen

Het ELV is een partnerschap van de Taalunie, de KU Leuven en de Universiteit Utrecht, dat in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren de bevordering van de kwaliteit van het literair vertalen in en uit het Nederlands tot doel heeft. Het ELV doet dit onder meer door het aanbieden en ontwikkelen van (online) cursussen voor vertalers, het faciliteren van mentoraten en coachingstrajecten, en het verzamelen en delen van kennis op het gebied van vertalen. Op 26 mei 2016 tekenden Taalunie, KU Leuven en Universiteit Utrecht een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met het Nederlands Letterenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren als geassocieerd partners. De nieuwe overeenkomst betekent tevens de start van een andere werkwijze van het ELV, waarbij de nadruk meer komt te liggen op het faciliteren en het delen van de opgebouwde kennis en expertise en minder op het zelf opleiden van vertalers.

Samenwerking cultuurfondsen

Nederland telt zes landelijke publieke cultuurfondsen: het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Fonds Podiumkunsten, het Nederlands Filmfonds, Nederlands Letterenfonds, het Mondriaan Fonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Op aanbeveling van de Visitatiecommissie Cultuurfondsen werd in 2015 de onderlinge samenwerking tussen de fondsen geïntensiveerd. De fondsen trekken op uiteenlopende onderwerpen samen op, bijvoorbeeld op het vlak van kennisdeling onder meer op het gebied van juridische zaken, financiën en communicatie. Waar mogelijk nemen medewerkers elkaars werk over als achtereenvolgende, met name op het gebied van ICT. Bijzondere aandacht is besteed aan kennisuitwisseling over culturele diversiteit en de toepassing van de Code Culturele Diversiteit. Samenwerking op dit gebied heeft onder meer geleid tot de organisatie van een werkconferentie cultuurfondsen en culturele diversiteit door Binoq Atana, waarop best practices, ambities en actieplannen met experts werden besproken. De uitkomsten van de conferentie zijn door de fondsen in de beleidsplannen 2017 – 2020 verwerkt.

Bovendien zijn er verschillende gezamenlijke activiteiten en regelingen. Filmfonds en Mondriaan Fonds werken samen in De Verbeelding: films op het snijvlak van beeldende kunst en cinematografie, gemaakt in een samenwerking tussen kunstenaars en producenten. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Letterenfonds delen Literatuur op het Scherm: dichters/schrijvers maken met vormgevers nieuw werk voor op het beeldscherm. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Mondriaan Fonds benaderen gezamenlijk het kunstvakonderwijs voor voorlichting over de mogelijkheden bij de fondsen en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie adviseert het Mondriaan Fonds bij de Prix de Rome. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Filmfonds werken samen in de Transmediaregeling. Het Fonds Podiumkunsten en het Fonds voor Cultuurparticipatie werken samen bij de talentontwikkeling van jonge urban kunstenaars. Het Letterfonds werkt samen met het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie op het terrein van literaire games en virtual reality. Het Letterenfonds en het

Fonds Podiumkunsten werken samen aan een gezamenlijke regeling voor toneelschrijvers.

De fondsen blijven verkennen waar verdere interdisciplinaire samenwerking mogelijk is, bijvoorbeeld op het gebied van cultuureducatie, zodat in aanvulling op de programma's van het Fonds voor Cultuurparticipatie, disciplinebreed de aandacht voor cultuureducatie wordt versterkt.

Verder voeren de zes fondsen op verzoek van de minister van OCW tussen 2014 en 2017 het programma *The Art of Impact* uit, met als doel de relatie tussen kunst en de rest van de samenleving verder te verstevigen. TAOI heeft een belangrijke impuls gegeven aan de cross-disciplinaire samenwerking tussen de cultuurfondsen. Voor aanvragers die opereren op het snijvlak van verschillende kunst-disciplines en van kunst en de rest van de maatschappij hebben de fondsen een (tijdelijke) coördinator aangesteld die aanvragers over bijdragemogelijkheden bij de fondsen informeert, in nauw overleg met contactpersonen bij de respectievelijke fondsen. Gezamenlijk zijn de fondsen betrokken bij de ontwikkeling van de Akademie van Kunsten, opgericht mede op initiatief van minister Bussemaker van OCW.

Ook in internationale context werken de fondsen in toenemende mate samen. Als sprekend voorbeeld mag het Nederlands-Vlaamse gastlandprogramma rond de Frankfurter Buchmesse dienen; ter gelegenheid hiervan gaven de fondsen gezamenlijk vorm aan een veelzijdige en discipline-overstijgende presentatie van Nederlandse kunsten in Duitsland. Voor deze presentatie kon een beroep worden gedaan op middelen uit het DCMA-programma van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

The Art of Impact

Het tijdelijke onderzoeks- en stimuleringsprogramma *The Art of Impact*, dat in opdracht van minister Bussemaker (OCW) is ontwikkeld en uitgevoerd door de zes landelijke publieke cultuurfondsen, is zoals afgesproken in december 2016 na ruim twee jaar afgerond. De minister stelde hiervoor 7 miljoen euro beschikbaar. Het programma is een praktijkonderzoek om de relatie tussen kunsten en andere maatschappelijk domeinen te verkennen, te versterken en meer zichtbaarheid te geven. De volgende domeinen zijn daarbij onderscheiden: leefbare wijk en stad; energie en klimaat; zorg, welzijn en *life sciences*; en circulaire economie. Tijdens het programma zijn daar actuele maatschappelijke thema's als privacy en het vluchtelingenvraagstuk aan toegevoegd.

Verkennen

Het programma heeft 122 initiatieven ondersteund. Dit portfolio is tot stand gekomen door twee keer een open oproep te organiseren waarbij onafhankelijke commissies, met deelnemers uit de kunst en de rest van de samenleving, 718 projectvoorstellen beoordeelden. De daartoe aangestelde intendant heeft veertig projecten geselecteerd, die passen binnen de doelstelling van het programma en die veelal al binnen de regelingen van één van de fondsen werden ondersteund. Uit het bovenstaande blijkt dat de animo voor de regeling

groot is. Een indicatie dat veel makers een sterke intrinsieke motivatie hebben om maatschappelijke impact te realiseren.

De verdeling over disciplines en maatschappelijke domeinen ziet er als volgt uit:

Discipline

Architectuur, vormgeving, e-culture, mode	25
Beeldende kunst, fotografie, erfgoed	42
Film	14
Letteren	5
Podiumkunsten	27
Multidisciplinair	9
Totaal	122

Domein

Circulaire economie	7
Energie & klimaat	9
Leefbare wijk & stad	42
Zorg, welzijn & sport	41
Privacy	3
Vluchtelingenproblematiek	14
Multidisciplinair	6
Totaal	122

Wat betreft de spreiding kan worden opgemerkt dat initiatieven in de Randstad zijn oververtegenwoordigd maar dat inspanningen van de commissies en intendant om ook projecten in andere delen van Nederland te vinden én te honoreren zijn geslaagd.

Geografische spreiding

Randstad (regio Amsterdam, Rotterdam, Den Haag & Utrecht)	49
Buiten Randstad	20
Landelijk ¹⁰	51
Internationaal	2
Totaal	122

Wat opvalt, is dat het merendeel van de aanvragen is gedaan door partijen die al een historie hebben bij één van de fondsen: 79 procent van de deelnemers aan *The Art of Impact* deed alleen al sinds 2013 ook een aanvraag bij een van de fondsen. Dit betekent dat de initiatieven voornamelijk vanuit de kunst- en cultuurhoek komen en dat zij de fondsen weten te vinden. Gezien het feit dat *The Art of Impact* een gedeeld initiatief is van deze zes landelijke cultuurfondsen is dit niet zo verwonderlijk, zij kennen immers elk hun eigen achterban en weten deze communicatief goed te bedienen. Het stimuleren van initiatieven vanuit de maatschappelijke domeinen bleek een veel lastiger opdracht. Meerdere presentaties en verspreiding van de open oproep via persberichten, op congressen en via verschillende

¹⁰ Landelijk betekent dat de activiteiten op meerdere plaatsen in het land zijn uitgevoerd.

maatschappelijke (branche) organisaties als VNO/NCW, MVO Nederland, BNG en VNG hebben daar niet aan bijgedragen. Ook de breed samengestelde beoordelingscommissies hebben niet geholpen. Uit gesprekken met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en bedrijven blijkt dat het aanvragen van kunstsubsidies iets is dat veelal buiten hun blikveld valt.

Versterken

Aan de deelnemers van het programma is vanaf het begin nadrukkelijk gecommuniceerd dat het leren van elkaar een belangrijk doel is. Daartoe is in samenwerking met KWINK groep een aantal vragen opgesteld, die elk project op zijn projectpagina op de website van *The Art of Impact* beantwoordt. Ook zijn 15 projecten als *case-study* bevraagd. Centrale thema's hierbij waren het maken van impact en samenwerken. De resultaten van dit onderzoek zijn beschreven in een rapport (zie theartofimpact.nl). Een belangrijke conclusie is dat impact zich lastig objectief laat meten (zeker binnen de tijdsduur van dit programma: ruim twee jaar). Wel blijkt dat de kwaliteit van de samenwerking de meest betekenisvolle indicator is voor maatschappelijke impact.

Dit onderschrijft de behoefte om wat *The Art of Impact* "impactproductie" is gaan noemen, te versterken: het vakgebied dat gaat over het goed inrichten van de omstandigheden waarin kunstenaars en organisaties/bedrijven kunnen samenwerken. Om deze ambitie kracht bij te zetten, is de Impact Award gelanceerd. Deze prijs is door een onafhankelijke jury in 2015 toegekend aan Vera Bachrach van kunstenaarsinitiatief De Tostifabriek, en in 2016 aan schrijver Anton Dautzenberg, voor zijn rol bij het project *Quiet 500*.

Naast het online delen van kennis en het benoemen van het vakgebied van de Impact Producent, is een drietal bijeenkomsten georganiseerd voor alle deelnemers om elkaar te ontmoeten, te inspireren en ervaringen uit te wisselen.

Zichtbaarheid

In de doelstellingen van *The Art of Impact* stond het schep-
pen van publicitaire aandacht voor het programma zelf en voor de band tussen kunst en de rest van de samenleving in het algemeen. Het zichtbaar maken van het programma heeft geen prioriteit gekregen. Immers, het programma kende een tijdelijk karakter en het moet worden gezien als aanjager voor aandacht voor *The Impact of Art(ists)*. In de communicatie is ervoor gekozen de projecten centraal te zetten om op die manier het idee/verhaal achter het programma te benadrukken.

Van de ondersteunde projecten heeft ongeveer de helft aandacht gehad in landelijke media. Opvallend is dat de projecten vooral als kunstprojecten en in mindere mate als maatschappelijke impactprojecten werden behandeld. De website theartofimpact.nl heeft een centrale rol gespeeld waar het gaat om zichtbaarheid voor de projecten. Elk project heeft zijn eigen projectpagina waar de ambities worden beschreven en een aantal

onderzoeksvragen wordt beantwoord. *Traffic* naar de website wordt door inzet van Facebook (> 5.000) en Twitter gegenereerd. Ook is een serie korte online-documentaires geproduceerd die goed is bekeken, bijvoorbeeld *We Are Data* 34k en *ONSBank* 32k. In de laatste weken werd een *online wrap up* gepubliceerd en een speelse printpublicatie verspreid onder deelnemers en andere belanghebbenden.

Opbrengst

The Art of Impact heeft bijgedragen aan een divers portfolio van projecten die verspreid over het land zijn uitgevoerd. Het programma heeft de schijnwerpers gezet op een bestaande praktijk van het maken van impact met kunst(enaars). Het toont aan dat de interesse in deze praktijk groot is en het legt bloot dat het goed inrichten van de samenwerking tussen een kunstenaar en een (maatschappelijke) organisatie een vak apart is. Ook biedt het daarvoor handreikingen.

De fondsen hebben voor na 2016 afgesproken één aanspreekpunt voor cross-sectorale vragen/initiatieven aan te stellen. Het gaat hierbij zowel om het grensvlak tussen verschillende kunstdisciplines als tussen kunst en de rest van de samenleving.

Het Letterenfonds kende in 2016 meerdere periodieke evaluatiemomenten. Intern werden de regelingen geëvalueerd door de commissies (als vast agendapunt op vergaderingen) en door de medewerkers (aan het eind van het jaar, toen ook de subsidieplafonds voor volgend jaar werden vastgesteld). Extern werden regelingen en programma's geëvalueerd in gesprekken met het veld en potentiële aanvragers. Zo waren er verscheidene evaluaties met betrokken uitgevers, boekhandelaars en literaire organisaties van de *Schwob*-zomer- en winteractie. Ook de eerste editie van het *Slow Writing Lab* is met betrokkenen geëvalueerd. Tevens is de evaluatie van de regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen ingezet, waarbij aanvragers telefonisch worden geënteerd. Deelnemers aan de verschillende writer-in-residenceprogramma's schrijven na afloop een evaluatieverslag.

Effectmeting van aanvragen

De grootste groep aanvragers bij het Nederlands Letterenfonds zijn de schrijvers en vertalers, die regelmatig terugkeren. Bij een nieuwe aanvraag beoordelen zowel externe lezers als commissieleden het resultaat van een eerdere aanvraag (boekpublicatie) aan de hand van richtlijnen. Het effect van de aanvragen bij de regelingen Projectsubsidies voor publicaties c.q. literaire vertalingen wordt dus voortdurend gemeten. Ook bij andere regelingen zijn checkpoints ingebouwd: zo betaalt het fonds vertaalsubsidies (*translation grants*) pas uit na ontvangst van de bewijsexemplaren. Een vergelijkbare procedure is er bij productiesubsidies voor uitgevers in Nederland.

Monitoring van aanvragers

Medewerkers vragen regelmatig informatie op bij aanvragers over de voortgang van het project. Dit is met name van belang bij incidentele aanvragers met langlopende projecten zoals biografen. Ook bij literaire projecten op het digitale vlak is de begeleiding intensief (zowel door de adviescommissie als vanuit het bureau), vanaf de live-aanvragen voor een commissie tot aan het moment van realisatie. Deze intensieve begeleiding is nodig vanwege het innovatieve en interdisciplinaire karakter van de projecten, maar ook om kennis te delen.

KVB Boekwerk

Om het functioneren van de boekencultuur goed over het voetlicht te brengen is inzicht nodig in de gehele keten van maker tot lezer. Dat is ook de opvatting van de partijen¹¹ die zich verenigd hebben in het recentelijk opgerichte kennis- en innovatiecentrum voor het boekenvak, KVB Boekwerk. Dit netwerk, opgericht in opdracht van het Ministerie van OCW op advies van de Raad voor Cultuur, stelt zich tot doel het functioneren van de

boekensector als geheel te onderzoeken, evaluaties (ook in het kader van de Wvbp) te faciliteren, innovaties op het gebied van het boekenvak en de boekencultuur te presenteren, en culturele en leesbevorderende prestaties van de sector in kaart te brengen. Van belang daarbij is dat de veelgeroemde 'collectiviteit in de boekencultuur', die verworvenheden als het CB, de CPNB, het Modelcontract, én de Wet op de vaste boekenprijs (Wvbp) heeft voortgebracht, zoveel mogelijk centraal wordt gesteld bij de uitvoering van de doelstellingen. Voor het in beeld brengen van zowel ontwikkelingen in diversiteit, als de waarde van de boekensector vanuit maatschappelijk, artistiek en economisch perspectief, betekent Boekwerk een grote stap voorwaarts, omdat het mogelijkheden biedt om data en onderzoeken uit verschillende geledingen van de boekensector te koppelen en in een analytisch verband toegankelijk te maken. Deze gegevens kunnen vervolgens van belang zijn voor toekomstige sectoranalyses op het gebied van de letteren, die de Raad voor Cultuur meer inzicht kunnen verschaffen in de werking en prestaties van de boekensector zodat de Raad ook het belang van de Wvbp beter op waarde zal kunnen schatten.

In 2016 presenteerde KvB Boekwerk zijn eerste *KvB Boekwerk Monitor*. Deze monitor brengt in beeld hoe de markt functioneert, welke spelers er zijn, hoeveel het er zijn en wat hun betekenis is. De monitor is te raadplegen via www.kvbboekwerk.nl

Effectmeting internationalisering

Om ontwikkelingen op het gebied van vertalingen uit het Nederlands en Fries bij te houden en te meten heeft het fonds de vertalingendatabase ontwikkeld: www.vertalingendatabase.nl. Daarin worden alle vertalingen geregistreerd van Nederlandse en Friestalige literatuur die in het buitenland zijn verschenen of in voorbereiding zijn. De vertalingendatabase behoort tot de meest geraadpleegde onderdelen van de Letterenfonds-website en is een onmisbaar instrument voor de promotie van de Nederlandse literatuur in het buitenland. In 2016 steeg het aantal bezoeken aan de vertalingendatabase exponentieel naar 14.255 sessies (2015: 1.035 sessies); circa 60 procent van de bezoekers kwam uit Nederland of België (48,6% en 13,9%), ook bezoekers uit Brazilië (8,4%) en Duitsland (6,9%) waren ruim vertegenwoordigd. De helft van de bezoekers (51,1%) was nieuw op de Letterenfonds-site.

Inkomensonderzoek

In december 2015 gaven het Letterenfonds en de Vereniging van Letterkundigen (per 2017 omgedoopt tot de Auteursbond) onderzoeksbureau APE uit Den Haag de opdracht voor een groot kwantitatief onderzoek naar de inkomsten van schrijvers en vertalers over de jaren 2013 en 2014. Het onderzoek sluit aan bij de algemene vraag naar de conditie van de arbeidsmarkt in de culturele sector en bij een meer cijfermatige onderbouwing van de werking van het literair bedrijf. Een andere reden vormde de invoering van de Wet Auteurscontractenrecht per 1 juli 2015. Deze wet beoogt de positie van makers (in dit geval schrijvers en vertalers) ten opzichte van de

11 KVB Boekwerk is ondergebracht bij de KVB, waarin de KBb en de GAU/NUV samenwerken.

Stichting Lezen, het Nederlands Letterenfonds en de CPNB zijn partners in het project.

exploitanten van hun werk te verbeteren. Om het effect van deze wet in de toekomst te kunnen bepalen, was een nulmeting noodzakelijk. Omdat het inkomen van schrijvers en vertalers telkens varieert, is bij het onderzoek gekeken naar het inkomen over twee jaren. In het onderzoek staat een brede groep schrijvers en vertalers centraal, die zowel literair als niet-literair werk maken in vele genres. Voor de enquête is geput uit de adressenbestanden van de VvL, het Nederlands Letterenfonds en Stichting Lira (daarbij ging het om alle schrijvers en vertalers die over de genoemde jaren via Lira een leenrechtvergoeding ontvingen van minimaal € 100). In totaal hebben 466 auteurs deelgenomen aan het onderzoek. De resultaten werden april 2016 gepubliceerd in *Inkomensonderzoek schrijvers en vertalers. Een kwantitatief onderzoek naar de inkomsten van schrijvers en vertalers* (APE Public Economics, rapport nr. 1421). Het rapport werd aangeboden aan het ministerie en openbaar gemaakt via de sites van het Nederlands Letterenfonds en de Vereniging van Letterkundigen. Schrijvers en vertalers verdienden in de jaren 2013 en 2014 ongeveer € 28.000 bruto per jaar. Dat is 20 procent minder dan het modale inkomen. Van de totale bruto-inkomsten is bij schrijvers 55 procent toe te rekenen aan schrijf- en daaraan gerelateerde inkomsten. De rest van de inkomsten is afkomstig uit een dienstverband of uit andere bronnen. De inkomsten van vertalers komen voor 79 procent uit vertaal- en daaraan gerelateerde werkzaamheden. Het onderzoek werd mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Ministerie van OCW. In het kader van de (tussen)evaluatie van de Wet Auteurscontractenrecht in 2018 en in 2020 zal dit onderzoek in het najaar van 2017 en 2019 worden herhaald.

Herschrijven regelingen

De regeling Meerjarige subsidies 2017 – 2020 voor literaire festivals van (inter)nationaal belang is herzien en vervolgens eind 2016 uitgevoerd. Om de administratieve last te verminderen werd het Letterenfonds door de minister in staat gesteld om vierjarige subsidies te verlenen aan festivals en literair-educatieve organisaties van (inter)nationaal belang. Voor de periode 2013 – 2016 waren dat verleningen voor twee jaar.

Na afloop, in een interne evaluatie met de betreffende commissie, werd de conclusie getrokken dat voor sommige kwalitatief goede aanvragers de stap naar een meerjarige subsidie voor vier jaar nog te groot is. Het fonds ziet echter wel de noodzaak voor deze organisaties om zich de komende jaren professioneel te kunnen ontwikkelen. In overleg met het ministerie – dat een incidenteel bedrag vrijmaakte voor de festivals – is daarom besloten voor 2017 – 2020 een nieuwe aanvraagmogelijkheid voor een tweejarige subsidie te creëren voor organisaties met een (boven)regionaal belang. Daarbij continueert het fonds de aanvraagmogelijkheid voor incidentele manifestaties of projecten.

Ook is een nieuwe regeling Literaire tijdschriften ontworpen voor de periode 2017 – 2020, waarbij de aanvraagmogelijkheid voor tijdschriften in digitale vorm gelukkig weer kon worden uitgebreid naar tijdschriften in papieren vorm. Een verruiming die recht doet aan de bestaande praktijk.

Kwalitatief hoogwaardige literaire tijdschriften dragen bij aan talentontwikkeling en professionalisering van schrijvers, vertalers en redacteurs. Het fonds investeert met de regeling in de makers van deze tijdschriften voor wat betreft de auteurshonoraria en uitgaven voor de redactie. De regeling zal voorjaar 2017 voor het eerst worden uitgevoerd en voorziet in subsidies voor twee jaar.

Om de literaire en theatrale kwaliteit van Nederlandse theaterteksten te bevorderen is met het Fonds Podiumkunsten gewerkt aan een gezamenlijke regeling Theaterteksten. Deze nieuwe regeling heeft meer oog voor de professionaliteit van de groep toneelschrijvers en vestigt de aandacht op toneel als literair genre. Voorjaar 2017 zal de regeling met gezamenlijke financiering en uitvoering door de twee fondsen worden bekendgemaakt. Het Fonds Podiumkunsten wordt penvoerder.

Evaluatiebijeenkomst met Raad van advies

Op 23 juni organiseerde het Letterenfonds in de bibliotheek van het Letterenhuis voor haar Raad van advies, Raad van Toezicht en medewerkers een evaluatie- en informatiebijeenkomst. Gesproken werd onder meer over het beleidsplan 2017 – 2020, de belangrijkste wijzigingen in de subsidieregelingen voor de nieuwe beleidsperiode en het gastlandschap van Nederland en Vlaanderen op de Frankfurter Buchmesse in oktober 2016. Het openingsdeel werd verzorgd door Quint Kik (senior onderzoeker) en Casper Wolfert (innovatie- en procescoördinator) van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek. Ze gaven een korte inleiding op het scenario-onderzoek naar de journalistiek in 2025 (in opdracht van het Stimuleringsfonds uitgevoerd door Van der Bunt adviseurs), waarna aan de hand van prikkelende stellingen de toekomst van het (literaire) boekenvak werd besproken.

Vooruitzichten

Op 1 januari 2017 trad het nieuwe beleidsplan 2017 – 2020 in werking, gebaseerd op de beleidskaders voor het Letterenfonds die de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen had vastgesteld. De in het plan geformuleerde beleidsvoornemens zetten hoofdzakelijk de sinds 2013 gevolgde koers voort. Om rust en stabiliteit te bieden in een zich voorzichtig herstellende letterensector is besloten om geen grote wijzigingen in het subsidie-instrumentarium aan te brengen maar dit instrumentarium waar nodig wel aan te passen aan de veranderende omstandigheden. Zo zijn de subsidiemogelijkheden op specifieke onderdelen verruimd en zijn accenten in het beleid verlegd. De belangrijkste veranderingen met ingang van de nieuwe beleidsperiode zijn:

- Vanaf 2017 is een nieuwe regeling Meerjarige subsidies voor literaire festivals en literair-educatieve organisaties van kracht van (inter)nationaal belang, waarin onder meer de subsidieperiode is verlengd van twee naar vier jaar. Om de dynamiek in het veld te bevorderen is daarnaast in 2017 een subsidiemogelijkheid voor literaire festivals met een (boven)regionaal belang geïntroduceerd. Prioriteit wordt verleend aan manifestaties en activiteiten op het terrein van de literatuur die buiten de Randstedelijke regio's plaatsvinden en aan activiteiten die de culturele diversiteit vergroten en gericht zijn op het bereiken van nieuwe publieksgroepen.
- Met het Fonds Podiumkunsten is een nieuwe regeling voor het schrijven van theaterteksten ingericht, die meer tegemoetkomt aan de eisen van de theaterpraktijk. De regeling treedt per 1 maart 2017 in werking;
- Literaire tijdschriften kunnen per 1 januari 2017 weer subsidie aanvragen voor hun papieren edities;
- Om innovatie te stimuleren vervult het fonds een makelaarsfunctie, waarbij de wereld van de literatuur wordt verbonden met die van de creatieve industrie;
- Het buitenlandse promotie- en manifestatiebeleid van het fonds richt zich de komende jaren in de eerste plaats op de grote, strategisch belangrijke taalgebieden: het Duitse, het Franse en het Engelse;
- Zichtbaarheidsprogramma's en literaire manifestaties in het buitenland zullen we in nog nauwere samenwerking met andere partijen organiseren en waar nodig uitbesteden;
- Culturele diversiteit zal een nog nadrukkelijker rol spelen in het beleid van het fonds, in lijn met de Code culturele diversiteit;
- Het fonds maakt formatie vrij ten behoeve van structurele dataverzameling en sectoranalyses.

Uitdagingen

Het fonds is blij dat de minister extra middelen heeft toegezegd voor specifieke beleidsonderdelen, waaronder festivals, en de extra middelen voor talentontwikkeling deels heeft gehandhaafd. Toch voorziet het fonds in

de nieuwe subsidieperiode een aantal knelpunten. Zo zijn de mogelijkheden voor ondersteuning van literaire tijdschriften op verzoek van de minister verruimd, maar ontbreken hiervoor nog de benodigde middelen. Ook in internationaal opzicht zou het Letterenfonds ambities willen verwezenlijken waarvoor aanvullende middelen noodzakelijk zijn. De groei van het aantal aanvragen voor vertaalsubsidies door buitenlandse uitgevers, die mede een gevolg is van succesvolle promotieactiviteiten, overstijgt al enkele jaren het beschikbare budget. Op basis van huidige trends mag het fonds ook de komende jaren een voortzetting van die stijging verwachten. Ook voor geplande grootschalige presentaties in het Franse en Engelse taalgebied is aanvullende financiering noodzakelijk. Over deze knelpunten is het Letterenfonds met het ministerie in overleg, in verband met de besteding van het bestemmingsfonds OCW.

Talentontwikkeling

Voor de periode 2017 – 2020 geeft het Letterenfonds prioriteit aan de programma's gericht op talent met cultureel diverse achtergronden en de talentontwikkeling op multimediaal gebied binnen de regeling Digitale literatuur. Daarnaast investeert het fonds in literaire tijdschriften als plek waar schrijftalenten en redacteurs zich kunnen ontwikkelen. De (internationale) verblijfsmogelijkheden voor talent bij de Jan van Eyck Academie (Maastricht) en Deltaworkers (New Orleans) worden voortgezet. Ook blijven er – zij het in afgeslankte vorm – binnen het *Wanderlust*-programma mogelijkheden voor programmamakers en redacteurs om zich internationaal te oriënteren.

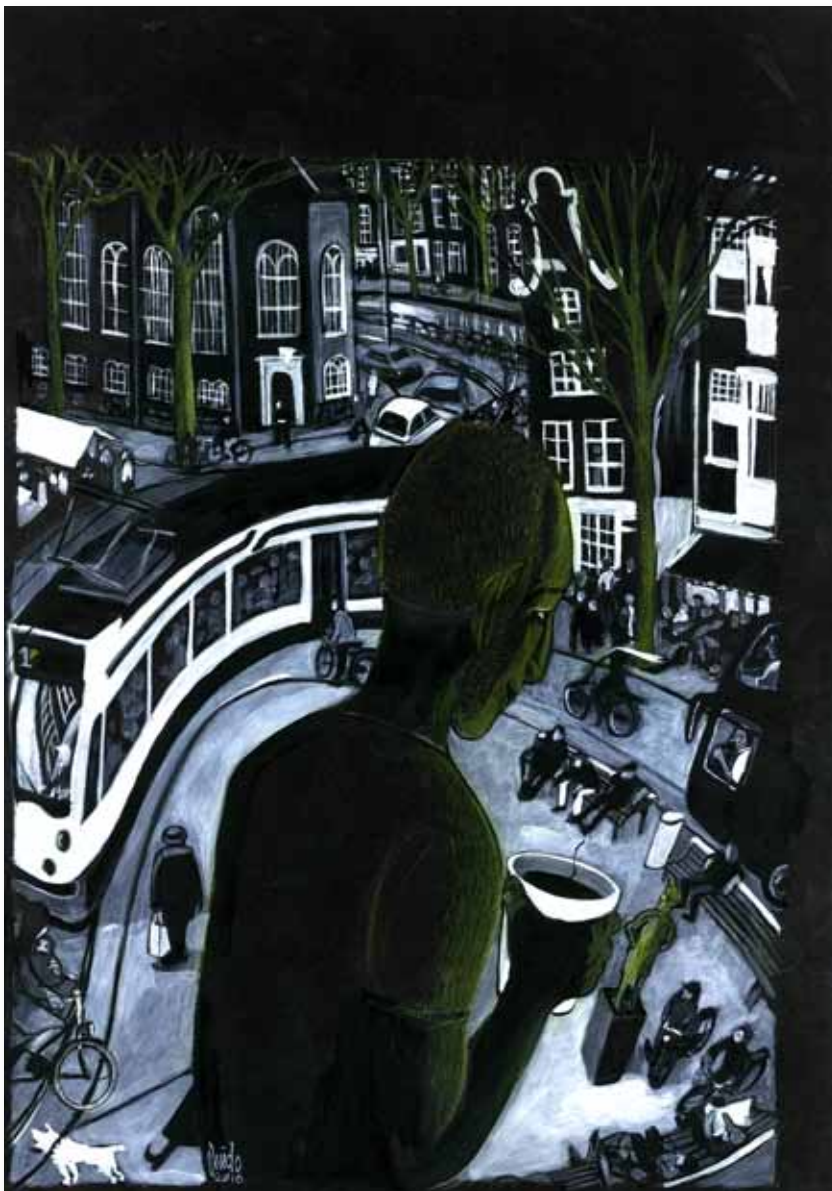
Internationaal

De inspanningen van het Letterenfonds in het buitenland zullen in 2017 voor een belangrijk deel bestaan uit opvolgingsprojecten en post-programma's in het kader van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap *Dit is wat we delen* (zie p. 21). Het is van belang om nu de vruchten van de investeringen in het Duitse taalgebied te plukken en het enthousiasme voor de Nederlandstalige literatuur in Duitsland onder uitgevers, podia en festivals te bestendigen. Duurzaam wordt het succes van het gastlandoptreden pas als Nederland en Vlaanderen erin slagen om in de komende jaren de aandacht van de Duitse uitgeverij, media en publiek vast te houden. De voorwaarden daarvoor zijn geschapen en de 314 nieuwe vertalingen leggen een stevig fundament. Een gecoördineerde en samenhangende vervolgcampagne is inmiddels in gang gezet.

Parallel aan het Duitse programma zullen in 2017 de voorbereidingen starten voor een omvangrijke presentatie van Nederlandstalige literatuur gericht op het Franse taalgebied, die in 2018 haar hoogtepunt zal bereiken. Inmiddels is duidelijk dat een gastlandschap op de Salon du Livre Paris in 2018 er niet in zit. De financiële voorwaarden die de Franse beursorganisatoren daaraan verbinden maken de presentatie simpelweg niet rendabel. In plaats daarvan wordt in nauwe samenwerking met de Nederlandse Ambassade in Parijs en artistiek intendant Margot Dijkgraaf een programma ingericht waarin de nadruk ligt

op intensivering van contacten en uitwisseling met Franse uitgeverijen (B2B) en een presentatie van Nederlandse en Vlaamse schrijvers, graphic novelists en illustratoren op festivals in heel Frankrijk, inclusief Parijs.

Voor zowel het Duitse als Franse programma werkt het Letterenfonds nauw samen met de collega's van het Vlaams Fonds voor de Letteren. De succesvolle strategische samenwerking die met het gastlandprogramma in Duitsland een belangrijke impuls heeft gekregen, wordt ook de komende jaren voortgezet en waar zinvol verder geïntensiveerd. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met de Nederlandse rijkscultuurfondsen bij cross-disciplinaire en sectoroverstijgende projecten.

“In zijn roman schetst Witzel een origineel beeld van de naoorlogse Duitse geschiedenis. Het is een omvangrijke en fantasievolle roman die veel vraagt van de lezer. De schrijver, die op uitnodiging van het Nederlands Letterenfonds als *writer in residence* aan het Amsterdamse Spui verblijft, zei hierover bij de presentatie van de vertaling: ‘Er zijn passages die je gerust over kunt slaan. Dat is helemaal niet erg.’ Het moet een mammoetwerk zijn geweest voor de vertalers Josephine Rijnaarts en Ard Posthuma, die de uitdaging zijn aangegaan. Zij zijn hierin met verve geslaagd.”

‘Gefascineerd door terroristen’ door Jerker Spits in *De Groene Amsterdammer*, 27 oktober 2016.

“Blij Nederlandse auteurs die dankzij een vertaling een groter taalgebied bereiken: we zien ze vaker. Je staat er niet vaak bij stil dat de verrukking ook in omgekeerde vorm mogelijk is. ‘Dat mijn roman daar nu gewoon ligt in het Nederlands, dat is een droom die uitkomt’, zegt de Duitse schrijver Frank Witzel, wijzend in de richting van boekhandel Athenaeum op het Amsterdamse Spui. Witzel (1955) deelt zijn geluksmoment in vrijwel perfect Nederlands. Hij kreeg het een jaar of twintig geleden onder de knie, toen een vriend van hem in Rotterdam woonde. Uiteraard gebeurde dit via de literatuur. Witzel las onder meer Hermans en Reve. Nu is hij op uitnodiging van het Letterenfonds een tijdje in Amsterdam en heeft hij de taal weer opgepikt. ‘Amsterdam is met al die antiquariaten en boekhandels de hemel en de hel voor mij’, zegt hij. ‘Ik heb al vier dozen met aangekochte boeken naar mijn huis laten sturen.’”

‘Opgedrongen diagnoses bepalen de gedachten’ door Sebastiaan Kort in *NRC Handelsblad*, 28 oktober 2016.

“Als u me de dichterlijke vrijheid toestaat, zou ik zelfs in strijd met de natuurkundige zekerheid willen beweren dat ik helemaal niet naar Amsterdam ben gegaan, maar dat Amsterdam naar mij is gekomen. ‘Zeer geachte schrijver, heeft u zin een paar weken in onze residentie aan het Spui door te brengen?’ Hartelijke groet, het Nederlands Letterenfonds. Echt waar? Wat een cadeau!”

Per Leo in *Het Parool*, 10 maart 2016.

Bestuur & beheer

Governance-structuur

Het Letterenfonds heeft een Raad van Toezichtmodel. Tiziano Perez is sinds 1 april 2014 door de minister van OCW benoemd tot bestuurder van het Nederlands Letterenfonds voor de duur van vijf jaar. Hij is als directeur-bestuurder belast met het besturen van het fonds en met het beheer van en de beschikking over het vermogen van het fonds, waaronder het nemen van de beslissingen op subsidieaanvragen. Hij vertegenwoordigt het fonds en is belast met de dagelijkse leiding van het fondsbureau.

De Raad van Toezicht is in het bijzonder verantwoordelijk voor het houden van toezicht op het beleid van de directeur-bestuurder en op de algemene gang van zaken in het fonds. De Raad van Toezicht staat de directeur-bestuurder met advies terzijde. Van zijn samenstelling en werkzaamheden wordt hierna separaat verslag gedaan in het verslag van de Raad van Toezicht.

De directeur-bestuurder wint waar nodig over de ingediende subsidieaanvragen advies in bij adviescommissies, die per subsidieronde worden samengesteld uit de Raad van advies van het Letterenfonds. De leden van de Raad van advies worden door de directeur-bestuurder benoemd voor de duur van twee jaar, met de mogelijkheid van herbenoeming voor twee jaar. Aan de benoeming gaat een voordracht door de selectiecommissie vooraf; de selectiecommissie bestaat uit twee externen, een uit kringen van de Auteursbond (Arnoud van Adrichem) en een vertegenwoordiger van de Literaire Uitgevers Groep (Leonoor Broeder). Bij enkele subsidieregelingen gebruiken de adviescommissies op hun beurt adviezen van externe adviseurs. Bijvoorbeeld bij de regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen, waarbij literaire werken en vertalingen uit zeer veel verschillende taalgebieden worden beoordeeld en die expertises niet allemaal in één commissie vertegenwoordigd kunnen zijn.

Wet, regelgeving en gedragscodes

Het Letterenfonds is een zelfstandig bestuursorgaan. Het is gebonden aan onder meer de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en het daarin verankerde gelijkheidsbeginsel. Subsidiebeslissingen van het fonds zijn gebaseerd op het Algemeen reglement en de deelreglementen van het fonds, die door de directeur-bestuurder worden vastgesteld en aan goedkeuring door de minister van OCW zijn onderworpen. De beslissingen van de directeur-bestuurder zijn voor bezwaar vatbaar en kunnen ter toetsing worden voorgelegd aan de bestuursrechter.

Naast de Awb past het fonds zowel de *Gedragscode Cultuurfondsen* als de *Governance Code Cultuur* toe. Deze twee codes werken volgens het principe 'pas toe of leg uit'. Van de *Gedragscode Cultuurfondsen* wordt op één punt afgeweken. Paragraaf 6 van deze code schrijft voor dat het jaarverslag informatie dient te bevatten over

afgewezen projecten. Het Letterenfonds past dit gedeeltelijk toe. Bij de afweging van belangen tussen volledige openheid over de behandeling van subsidieaanvragen enerzijds en privacy van individuele aanvragers anderzijds, verstrekt het fonds geen informatie over afgewezen aanvragen van natuurlijke personen. Afgewezen aanvragen van rechtspersonen worden wel in het jaarverslag opgenomen. Het fonds onderschrijft de negen principes van de *Governance Code Cultuur* en heeft die waar nodig verwerkt in zijn reglementen. Integriteit en het vermijden van de schijn van belangenverstrengeling binnen de hele organisatie (Raad van Toezicht, directeur-bestuurder, medewerkers en adviseurs) zijn, zoals deze code voorschrijft, een terugkerend punt van aandacht. Openheid met respect voor de privacy van aanvragers en het intellectuele eigendom van creatieve plannen en een goed evenwicht tussen de verschillende geledingen van het fonds, met vastgelegde advies- en besluitprocedures, zijn daarbij richtsnoer. Over alle subsidiebesluiten wordt achteraf aan de Raad van Toezicht gerapporteerd. Het fonds maakt toegekende subsidies bekend op zijn website, verspreidt ze via zijn digitale nieuwsbrief en publiceert ze in de uitgebreidere, digitale editie van dit jaarverslag. Bij betalingen hanteert het fonds een functionele functiescheiding. Er zijn twee medewerkers met verschillende taken en autorisaties nodig om een betaling uit te kunnen voeren.

Het Letterenfonds heeft een klokkenluidersregeling. Sinds september 2014 is Greetje van den Bergh benoemd tot extern vertrouwenspersoon van het fonds voor de duur van vier jaar.

De functies en nevenfuncties van de Raad van Toezicht, de directeur-bestuurder en leden van de Raad van advies zijn zowel in het jaarverslag als op de website van het fonds te vinden. Nevenfuncties van de overige medewerkers zijn in kaart gebracht en worden periodiek besproken op wijzigingen.

In 2016 had Tiziano Perez de volgende nevenfuncties: *Qualitate qua* directeur-bestuurder van de Stichting Bert Schierbeekfonds en de Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur; penningmeester van de Stichting Vluchtstad; lid van de Raad van advies van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak; lid van de Raad van advies van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek.

WNT

De beloning van de directeur-bestuurder voldoet aan de normen van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Zijn bezoldiging vermeerderd met de sociale verzekeringspremies, belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn, bleef onder het sectorale plafond dat voor deze functie voor het Letterenfonds is vastgesteld op € 124.000 per jaar bij een voltijds dienstverband.

Personeelsbeleid

Het Letterenfonds kent een eigen arbeidsvoorwaarden-reglement. Voor de beloningssystematiek gebruikt het de voor de Rijksoverheid geldende loonschalen en periodieken van het ARAR. Bij goed functioneren wordt gegroeid totdat de hoogste trede binnen een schaal is bereikt. Het fonds is aangesloten bij het ABP. Als 'trendvolger' hanteert het fonds in beginsel de loonontwikkeling bij de Rijksoverheid. In 2016 stegen de lonen met 3 procent. Het ziekteverzuimpercentage van het Nederlands Letterenfonds bedroeg in 2016 2,8. Eén medewerkster was met zwangerschapsverlof en twee medewerkers met gedeeltelijk ouderschapsverlof. Zij konden worden vervangen door een tijdelijk medewerkster. Alle medewerkers werden in de gelegenheid gesteld op 21 en 22 oktober een tweedaags bezoek te brengen aan de Frankfurter Buchmesse. Eind 2016 is het fonds begonnen met een nieuwe vorm van functioneringsgesprekken. In overleg met de leidinggevende formuleert iedere medewerker aan de hand van het fondsbeleidsplan een aantal individuele doelen, die per jaar worden besproken en zo nodig bijgesteld. Scholing is een vast onderdeel van de gesprekken. In de gesprekken staat verder, meer dan voorheen, de vraag centraal welke criteria bepalen of de gewenste resultaten zijn behaald. In 2016 werd de salarisadministratie ondergebracht bij RAET en werd een digitaal verlofregistratiesysteem ingevoerd.

Ten behoeve van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap van de Frankfurter Buchmesse 2016 was het personeel bestand tijdelijk uitgebreid met drie collega's (2,57 fte). Van deze medewerkers werd eind 2016 afscheid genomen. De totale formatie (exclusief de projectmedewerkers Frankfurt en inclusief de projectmedewerker Talentontwikkeling) bedroeg ultimo 2016 25,67 fte. Daarnaast hebben in totaal twaalf stagiair(e)s elk doorgaans drie maanden bij het fonds meegedraaid. Verder kon het fonds ook dit jaar weer een beroep doen op twee vaste vrijwilligers; tijdens de Buchmesse zelfs op meer dan zeventig vrijwilligers, die meehielpen het gastlandschap tot een succes te maken.

Code Culturele Diversiteit: personeel

Het diversiteitsbeleid kent vier aandachtsgebieden: publiek, personeel, programma en partners. Bij het fonds werkten weinig medewerkers met een niet-westerse achtergrond, maar omdat het fonds verplicht was personeel te laten afvloeien, was er enkele jaren geen mogelijkheid dat te veranderen. Eind 2015 en eind 2016 verlieten twee medewerkers uit de vaste personeelsformatie het Letterenfonds. Bij de vervulling van de ontstane vacatures is uitvoering gegeven aan de Code Culturele Diversiteit. Ook bij de vervulling van toekomstige vacatures streeft het fonds ernaar de diversiteit van de organisatie verder te vergroten.

Medezeggenschap

Het fonds heeft een personeelsvertegenwoordiging (PVT). De PVT heeft in 2016 vier keer overleg gevoerd met de directeur-bestuurder en één keer met de Raad van Toezicht. Daarbij stonden de werkdruk en de functioneringsgesprekken nieuwe stijl op de agenda.

Huisvesting

Het Letterenfonds is gevestigd in het Letterenhuis in Amsterdam. De panden Nieuwe Prinsengracht 89 en 91 zijn in eigendom en beheer van het fonds. Zowel nummer 91 als een groot deel van het hoofdgebouw op nummer 89, worden verhuurd. De huurders zijn Stichting Lezen, Stichting Schrijvers School Samenleving, Amsterdam University Press, uitgeverij Memphis Belle en Nationaal Comité 4 en 5 mei. Het huurcontract met het Nationaal Comité werd dit jaar voor vijf jaar verlengd. De organisaties in het Letterenhuis hebben een gezamenlijk bedrijfshulpverleningsteam. Dit team heeft ook in 2016 de jaarlijkse ontruimingsoefening georganiseerd.

De bibliotheek van het Letterenhuis vormde het sfeervolle decor voor de NTR-serie *Kijken in de Ziel: Schrijvers* van Coen Verbraak en voor de publieke opnamen (door NPO Cultura) van de talkshow *Letteren & cetera* met interviewer Kenneth van Zijl. Daarnaast werden er tal van literaire bijeenkomsten georganiseerd door en voor samenwerkingspartners van het Letterenfonds, waaronder de Elspeet Conferentie (voor en door boekenvakkers); activiteiten van de Vertalersvakschool; de openbare lezing van de gastvertaler van de master Literair Vertalen van de Universiteit van Utrecht; de presentatie van de nieuwe ECI Lezersprijs; en het diner ter ere van de winnaars van de Woutertje Pieterse Prijs 2016, Edward van de Vendel en Martijn van der Linden, voor hun *Stem op de okapi*.

Het Vertalershuis, een onderdeel van het Letterenfonds, is gevestigd aan de Van Breestraat 19 in Amsterdam en is eveneens fondseigendom. In 2016 werden daar 48 gasten ontvangen, die ieder gedurende enkele weken in de vijf appartementen van het huis verbleven. In de bibliotheek van het Vertalershuis werden, naast enkele bijeenkomsten van het fonds zelf, onder meer zes vertaalateliers georganiseerd door de Vertalersvakschool. Ook werd de ruimte beschikbaar gesteld voor de redactievergaderingen van de website *VertaalVerhaal* en het nieuwe tijdschrift voor vertalers *Pluk*.

Het Letterenfonds huurt schrijversresidenties aan het Spui en het Merwedeplein te Amsterdam, die jaarlijks verblijf bieden aan buitenlandse auteurs. In het kader van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap woonden en werkten dit jaar aan het Spui vijf Duitstalige auteurs en één Vlaamse. De residentie aan het Merwedeplein (die wordt gebruikt in het kader van Amsterdam Vluchtstad) zal in 2017 door de woningbouwvereniging Ymere worden verkocht aan de Anne Frank Stichting. Dit zal geen gevolgen hebben voor de functie van de woning. Het appartement, het voormalige woonhuis van de familie Frank, waar Anne ooit haar dagboek begon, zal blijven fungeren als veilige woon- en werkplaats voor vervolgdde schrijvers en journalisten. Het huis werd heel 2016 bewoond door de Hondurese dichter Lety Elvir. Elvir werd dit jaar bekroond met de *International Latino Book Award* voor de door haar samengestelde tweetalige dichtbundel *Women's Poems of Protest and Resistance, Honduras* (2009–2014).

Bezwaar, beroep en klachten

Het Letterenfonds heeft een bezwaar- en klachtprocedure die is beschreven in het huishoudelijk reglement. Een interne commissie met een externe onafhankelijke voorzitter (Pieter de Jong, voormalig algemeen directeur WPG Uitgevers of Maarten Steenmeijer, hoogleraar Spaanse letterkunde aan de Radboud Universiteit) onderzoekt de ingediende bezwaren, hoort de bezwaarmakers en brengt advies uit aan de directeur-bestuurder over de afhandeling. Tegen de voor bezwaar en beroep vatbare besluiten van de directeur-bestuurder werden in 2016 in totaal zestien bezwaarschriften ingediend. Daarnaast werden vier bezwaarschriften uit 2015 afgehandeld. Er werden vijf bezwaarschriften gegrond en elf ongegrond verklaard. Drie bezwaren werden ingetrokken. Eind 2016 was er nog één bezwaarschrift in behandeling. Er werd één beroepschrift ingediend, dat werd ingetrokken voor de behandeling door de rechter plaatsvond. Het fonds ontving geen klachten.

In 2014 sprak het fonds de verwachting uit dat de behandelduur van bezwaarschriften korter zou kunnen worden door de verandering van het bestuursmodel. De proceduretijd blijkt inderdaad verkort. In 2013 was de behandeltijd voor bezwaarschriften waarbij de aanvrager werd gehoord door de bezwaaradviescommissie gemiddeld 77,6 dagen. In 2016 was het gemiddelde teruggebracht tot 61,9 dagen.

Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en omvat de onderdelen strategie, operationeel, financieel, financiële verslaglegging en (verandering van) wet- en regelgeving. De directeur-bestuurder en Raad van Toezicht van het Nederlands Letterenfonds zijn goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden van een publiek cultuurfonds en de literaire sector, en zijn van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatiebrede risico's worden beheerst in 2016 goed hebben gewerkt. De belangrijkste strategische risico's voor het Nederlands Letterenfonds zijn het behouden van de (wettelijke) functie en financiering door het ministerie van OCW en de reputatie van het Nederlands Letterenfonds. Operationele risico's betreffen met name de rechtmatigheid van de te verstrekken subsidies, de kwaliteit en tijdigheid van de door het fonds georganiseerde (internationale) activiteiten, ICT-infrastructuur en het beheer van het Letterenhuis. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats.

Exploitatieresultaat, financiële positie, realisatie doelstellingen

Het Nederlands Letterenfonds stelt per half jaar cijfers op waarin een prognose is opgenomen voor het boekjaar met name voor nog te besteden projectsubsidies en bespreekt deze met de Raad van Toezicht. De financiële overzichten worden opgesteld conform het Handboek verantwoording cultuursubsidies fondsen en de hierin vermelde overige wet- en regelgeving, waaronder de Wet op het specifiek Cultuurbeleid.

De structurele subsidie van OCW voor de periode 2013 – 2016 bedraagt € 41.927.436 (inclusief loon-en

prijjsbijstellingen). Dat is inclusief structurele middelen voor de grote literaire festivals, die voorheen door het ministerie van OCW werden gefinancierd en inclusief de projectsubsidie voor vier jaar van totaal € 1.195.668 voor internationale activiteiten op het gebied van marktverruiming in het kader van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS middelen). Incidentele projectsubsidies van € 290.973 respectievelijk € 336.000 zijn verleend ten behoeve van talentontwikkeling in internationale context (*Wanderlust*) respectievelijk talentontwikkeling nationaal in 2015 en 2016. Verder ontving het fonds al in 2013 een eenmalige subsidie van € 118.181 voor de aanpassing van het pand en een eenmalige doorloopsubsidie van € 968.436 voor AENA pensioenen. In 2015 werden verder incidentele subsidies ontvangen in verband met de organisatie van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap 2016 van € 216.180, het ondersteunen van het projectbureau Dichter des Vaderlands in 2015 en 2016 met € 50.000 en extra middelen voor literaire festivals à € 115.841. In 2016 ontving het fonds € 13.625 voor het onderzoek naar de inkomenspositie van schrijvers en vertalers en een bedrag van € 67.000 voor projecten gericht op kennisdeling over ondernemerschap. Om de reorganisatie van het bureau van het Letterenfonds te financieren in de periode 2013 – 2016 werd € 522.341 verleend.

De jaarrekening 2016 laat zien dat het fonds er niet alleen in is geslaagd samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren een succesvol gastlandschap tot stand te brengen, maar ook dat de uitgaven goed zijn bewaakt. Er is een overschot op dit project, dat in de komende beleidsperiode deels kan worden aangewend om de resultaten te bestendigen.

Ook de andere uitgaven zijn binnen het budget gebleven, behalve de uitgaven voor *translation grants* om publicatie van Nederlandse literatuur in het buitenland te bekostigen en de uitgaven binnen de regeling Reiskosten buitenland, die mede het gevolg waren van extra promotie-inspanningen. Bij de afdeling binnenland stegen de subsidieaanvragen ten opzichte van de eerste jaren van de beleidsperiode en namen de subsidie-uitgaven dit jaar verder toe, maar de achtergebleven uitgaven in de eerste jaren van de beleidsperiode waren groter. Het Letterenfonds heeft ervoor gekozen de kwaliteitscriteria niet aan te passen en dezelfde hoge beoordelingsmaatstaven aan te houden als altijd. Doordat de economie aantrekt, zullen de subsidieaanvragen – en in samenhang daarmee ook de subsidie-uitgaven – naar verwachting in de komende jaren weer stijgen.

Bij de beheerslasten personeel en materieel zijn de uitgaven ook in 2016 verder gedaald. Het percentage beheerslasten in 2016 bedroeg 14,7 en blijft daarmee binnen de met de minister afgesproken norm van maximaal 15 procent. De structureel lagere personeelslasten zijn het resultaat van de in 2012 ingezette krimp en reorganisatie van de vaste personeelsformatie tot minder dan 26 fte, die halverwege 2016 werd voltooid.

Er hoefde uiteindelijk minder te worden uitgegeven aan frictiekosten dan voorzien om dit resultaat te bereiken.

In overleg met het Ministerie van OCW is van een deel van dit geld, te weten € 64.179, een bestemmingsfonds gevormd om de ICT te versterken.

Het eigen vermogen van het Letterenfonds inclusief de nog niet geheel uitgeputte bestemmingsreserve Frankfurter Buchmesse 2016 bedraagt eind 2016 in totaal € 2.875.566. Het restant van deze bestemmingsreserve, een bedrag van € 179.913, zal worden aangewend voor een samen met het Vlaams Letterenfonds uit te voeren vervolgprogramma op het Gastlandschap 2016.

Gelet op de aard en omvang van de voorgenomen activiteiten voor de periode 2017 – 2020 en van de daaraan verbonden risico's, is de huidige algemene reserve van € 438.781 laag, maar wordt thans ingeschat als toereikend voor de eerste drie jaar. Voor het laatste jaar – waarin relatief omvangrijke meerjarensubsidies worden behandeld die op de hele begroting drukken – is een algemene reserve van € 840.000 gewenst.

Recoupment

Auteurs hebben een meldplicht als zij de inkomensgrens overschrijden. Die grens is een gemiddeld belastbaar verzamelinkomen van € 45.000 tijdens de duur van het project. Als minimumduur geldt een jaar, maximaal geldt het gemiddelde verzamelinkomen over drie jaar – ook als het schrijven of vertalen van het boek langer dan drie jaar in beslag neemt. De auteur moet de melding bij het Letterenfonds doen nadat hij/zij de definitieve belastingaanslag over de relevante jaren heeft ontvangen.

In 2016 werden de eerste meldingen ontvangen van schrijvers en vertalers die lieten weten dat zij de inkomensgrens hadden overschreden in de voor hun relevante periode. Desgevraagd betaalden zij de subsidies gedeeltelijk terug of werd een betalingsregeling getroffen. In totaal was hiermee een bedrag van € 13.821 gemoeid. Twee meldingen zijn nog in behandeling. De bedragen werden toegevoegd aan het bestemmingsfonds OCW.

Bij twee subsidieregelingen voor uitgevers, namelijk de regeling voor geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur en de regeling voor moeilijk te exploiteren literaire uitgaven, is sprake van een tekortfinanciering. Indien het tekort op de productie van het boek uiteindelijk lager blijkt te zijn dan begroot in het calculatieformulier bij de aanvraag, bijvoorbeeld doordat er meer exemplaren zijn verkocht dan was ingeschat, wordt de subsidie lager vastgesteld. Ook dit verschil wordt toegevoegd aan bestemmingsfonds OCW. In 2016 betrof het subsidies voor elf publicaties en een bedrag van € 36.569.

In de *Schwob*-regeling is bepaald dat de uitgever de uitbetaalde subsidie terugbetaalt wanneer het aantal verkochte exemplaren binnen drie jaar het bij de subsidieverlening vermelde aantal heeft bereikt. In 2016 was dit niet aan de orde: er werden geen *Schwob*-subsidies (toegekend in 2013) terugbetaald.

In 2017 wordt een steekproef gehouden over de subsidies die aan auteurs zijn verleend in 2013 op grond van de

regeling Projectsubsidies voor publicaties, en aan vertalers in 2015 op grond van de regeling Projectsubsidies voor literaire vertalingen.

Liquiditeitenbeheer

Sinds 2011 worden de liquide middelen van het Letterenfonds op grond van de wettelijke bepalingen op dit gebied volledig aangehouden op een rekening-courant bij het ministerie van Financiën.

Financiële en organisatorische vooruitzichten

De komende jaren zijn er geen grote organisatorische wijzigingen gepland. Aan het Letterenfonds is een vierjaarlijkse instellingssubsidie verleend van € 42.011.234 ter uitvoering van het Beleidsplan 2017 – 2020.

Daarnaast is € 1.296.000 verleend voor de uitvoering van internationaal cultuurbeleid. Het percentage van de structurele OCW-subsidie dat aan de fondsorganisatie ('het apparaat') mag worden besteed is maximaal 24,84. Bij het opstellen van het beleidsplan is rekening gehouden met de ZBO-korting op de apparaatskosten 'Rutte II'. De voorgenomen activiteiten en de personele omvang van de organisatie zijn nauw afgestemd op de toegekende subsidie. Voor extra taken is alleen ruimte als er ook voldoende middelen beschikbaar worden gesteld voor de uitvoering ervan.

In 2017 zal de aandacht met name uitgaan naar de *follow up* van het gastlandschap samen met het Vlaams Fonds voor de Letteren, de gedegen uitvoering van de subsidieregelingen, (residentie)programma's en prijzen, promotionele activiteiten op de grote internationale boekenbeurzen, het periodieke gebruikersonderzoek, het verder stroomlijnen van werkprocessen, het versterken van de ICT en verdere scholing van de medewerkers bij het gebruik van *Salesforce*.

“Bij Pieter thuis kwam je niet om steun te bieden, je ging bij hem te rade. Zijn wilskracht, doorzettingsvermogen en onverwoestbaar optimisme zijn een voorbeeld voor ons allemaal. We zullen hem vreselijk missen.”

‘In Memoriam Pieter Steinz’ door Tiziano Perez op de site van het Letterenfonds, 4 september 2016

“Steinz was in het Nederlandse laagland der letteren een uniek figuur. Dat zat ‘m óók in die manier om de eigen persoonlijkheid ondergeschikt te maken aan ‘de zaak’.”

‘Het kasboek van Steinz’ door Marja Puijs in *De Groene Amsterdammer*, 7 september 2016

“Hij verdeelde de wereld niet in vrienden en vijanden, deed niet aan vleierij en polemieck, niet aan verdeel en heers. Hij was de gedroomde bespreker: grootmoedig en gul, zo erudiet als wat en met een ziel van drukinkt en papier; zelfs wanneer hij hardliep klonk er een luisterboek in zijn oren.”

‘Een ziel van drukinkt en papier’ door Tommy Wieringa in *AD*, 2 september 2016.

“Popmuziek en literatuur, de grote liefdes van Pieter Steinz. Liefdes die hij in vele artikelen en boeken verenigde. Ordening, was een andere voorliefde. Prachtige schema’s maakte hij. Ook nadat hij getroffen was door de ziekte ALS, bleef hij vol blakend optimisme aan het werk.”

‘Cultureel omnivoor blakend van levenslust en werklust’ door Bernard Hulsman in *NRC Handelsblad*, 30 augustus 2016.

“Mit *Typisch Europa* hat Steinz sein Vermächtnis geschrieben. Und in all dem nachrichtlichen Rauschen, das uns täglich umgibt, ist dieses Vermächtnis ein guter Anlass, sich darauf zu besinnen, was Europa ausmacht. Asterix, Minirock, Fußball, Bach, Bond und die Beatles, wären ja vielleicht schon gute Gründe, den Kontinent nicht komplett verloren zu geben.”

‘Sachbuch der Woche. Pieter Steinz *Typisch Europa* - Ein Kulturverführer in 100 Stationen’ door Bettina Baltschev, Mitteldeutscher Rundfunk, 14 september 2016.

Bijlage 1: Verslag Raad van Toezicht

In dit verslag legt de Raad van Toezicht van het Letterenfonds verantwoording af over de wijze waarop hij in 2016 invulling heeft gegeven aan zijn taak. Aandacht wordt besteed aan de interne organisatie, de uitgangspunten voor het toezicht en de wijze waarop de Raad van Toezicht zijn taken heeft uitgevoerd.

Samenstelling Raad van Toezicht en bevoegdheden

De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de minister van OCW en houden toezicht op het functioneren van het fonds. Per 1 juni 2016 trad Claudia Zuidema toe tot de Raad van Toezicht.

Aan de samenstelling van de Raad van Toezicht ligt een profielschets ten grondslag die regelmatig zal worden geëvalueerd. Deze profielschets gaat uit van een raad met vijf tot zeven leden die breed is samengesteld en een evenwichtige opbouw kent met oog voor diversiteit (o.a. man-vrouwverhouding, culturele achtergrond en leeftijdsopbouw), een onafhankelijke positionering en een kritische en integrale taakvervulling. Leden mogen geen belangen hebben bij de subsidieverstreking van het Letterenfonds. In het profiel wordt expliciet een aantal terreinen benoemd waarop specifieke deskundigheid vereist is. Het gaat dan om de volgende competentiegebieden:

- politiek/bestuurlijke processen
- financiën
- (verander)management
- voorlichting en marketing
- kennis van literaire veld (uitgeverij, literaire instellingen, auteurs, nationaal en internationaal) en literatuur in brede zin
- juridische expertise.

Op elk van deze terreinen moet op basis van het profiel steeds minimaal één lid specifieke deskundigheid bezitten. In de praktijk is sprake van overlap.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was in 2016 als volgt:

De leden hadden in 2016 de volgende relevante (neven) functies.

- Jan Hoekema

Burgemeester gemeente Wassenaar. Lid Raad van Toezicht NIMD, Lid Raad van Advies Prodemos, Voorzitter Raad van Advies Prins Claus Conservatorium, co-voorzitter Vereniging Schouwburg- en concertgebouwdirecties, lid bestuur Codart Foundation Den Haag, voorzitter bestuur Vrienden van de Pieterskerk Leiden, lid Ledenraad Koninklijk Instituut voor de Tropen Amsterdam, lid Raad van Toezicht Nationale Commissie Duurzame Ontwikkeling (NCDO) Amsterdam, voorzitter Raad van Toezicht Museum van Oudheden in Leiden, lid bestuur IDFA Bertha Fund Amsterdam, voorzitter Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- Kasper van Noppen

Zelfstandig tekstschrijver en communicatieadviseur. Bestuurslid Vondelpark Open.Lucht.Theater, bestuurslid Meer Democratie, lid algemeen bestuur Vereniging Amsterdam City, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur, lid Raad van Advies van de Weekend Academie.

- Willem Otterspeer

Hoogleraar Universiteitsgeschiedenis Universiteit Leiden; conservator Academisch Historisch Museum, Leiden; voorzitter Stichting *De Gids*; essayist en biograaf; publicist *de Volkskrant*. Bestuurslid Clusiusstichting, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- Michele Lopes Cardozo

Financieel manager en consultant, werkzaam als controller bij Over-gemeenten. Bestuurslid van de Stichting Blooming, Lid Raad van Toezicht van Stichting Primo NH in liquidatie, Bestuurslid van de Mgr. A. van Loon Stichting, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

Naam	Profiel en functie	Geboortejaar	Begin termijn	Einde termijn	Herbenoembaar
J. Th. Hoekema (m)	Voorzitter; Politiek/bestuurlijke processen, management, juridische expertise	1952	1 mei 2014	1 mei 2018	Nee
K. van Noppen (m)	Secretaris; Voorlichting en marketing	1958	1 nov 2015	1 nov 2019	Nee
W. Otterspeer (m)	Kennis literatuur in brede zin	1950	1 mei 2016	1 mei 2016	Nee
M. Lopes Cardozo (v)	Financiën	1964	1 april 2014	1 april 2018	Ja
R. Maes (m)	Beleidsprocessen, media, (verander) management	1976	1 juni 2016	1 juli 2019	Ja
C. Zuidema (v)	Kennis uitgeverij, management, juridische expertise	1963	1 juni 2016	1 juni 2020	Ja

- *Ruben Maes*

Eigenaar/directeur &MAES. Voorzitter Raad van Toezicht PS Theater, lid Raad van Advies Teylers Museum, onafhankelijke voorzitter ledenraad BNN-VARA, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

- *Claudia Zuidema*

Directeur-uitgever deLex BV. Interimmanagement en consultancy in uitgeverijbranche. Lid Bestuur Wetenschappelijke Vereniging voor Auteursrecht, lid Media Consulting Group, lid Raad van Toezicht van Amstelland Bibliotheken, lid Raad van Toezicht van Stichting Bert Schierbeekfonds en Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur.

Uitgangspunten bij het toezicht

Uitgangspunt bij het toezicht is dat de Raad van Toezicht moet kunnen vaststellen dat de directeur-bestuurder 'in control' is.

De financiële risico's van het Letterenfonds zijn voor wat betreft de inkomende geldstromen beperkt. De grootste geldstroom is die van het ministerie van OCW en ligt steeds voor vier jaar vast. Een substantiële bron van inkomsten vormt de verhuur van delen van het Letterenhuis. De focus bij het toezicht ligt met name op de wijze waarop het Letterenfonds de middelen die het van het ministerie krijgt, verdeelt. Gebeurt dat rechtmatig, doelmatig en effectief? Daarnaast zijn aan de buitenlandse activiteiten van het fonds – in het bijzonder de grote internationale samenwerkingsprojecten – risico's, waaronder financiële, verbonden. Deze krijgen dan ook speciale aandacht.

De bevoegdheden van de Raad van Toezicht op basis van de statuten, zoals het goedkeuren van de begroting, de jaarrekening en de tussentijdse rapportages die door de directeur-bestuurder worden verstrekt zijn belangrijke sturingsinstrumenten bij het toezicht. Bij het invullen van het toezicht wordt verder rekening gehouden met het toezicht dat de minister van OCW als opdrachtgever van het Letterenfonds uitvoert. Vertrekpunt bij de rolverdeling tussen de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder is de formele bevoegdheidsverdeling zoals die voortvloeit uit de statuten. De Raad van Toezicht kiest er voor in de dialoog met directeur-bestuurder niet de formele bevoegdheidsverdeling centraal te stellen, maar het gewenste resultaat. De Raad van Toezicht fungeert tevens als adviseur van de directeur-bestuurder als het gaat om strategische keuzes. De voorzitter van de Raad van Toezicht vervulde daarnaast, in het bijzonder in het kader van de organisatie van het Vlaams-Nederlandse gastland-schap op de Buchmesse van Frankfurt 2016, diplomatieke en representatieve taken.

De Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder hebben zich bij de inrichting van de organisatie en de uitvoering van hun taken gericht naar de Code Culturele Diversiteit en de Governance Code Cultuur. De negen principes uit deze laatste code zijn waar nodig verankerd in reglementen.

De Raad van Toezicht vindt het van belang zich breed te laten informeren om een goed beeld te krijgen van het functioneren van het Letterenfonds. Daarom wordt naast de informatie die de raad van de directeur-bestuurder ontvangt ook actief gezocht naar andere informatiebronnen. Naast de meer gebruikelijke externe bronnen, zoals relevante publicaties over het Letterenfonds en externe evaluaties over het functioneren van het fonds in de media, informeert de raad zich ook langs andere wegen. De voorzitter van de Raad van Toezicht voert overleg met vertegenwoordigers van het ministerie van OCW. Er is een jaarlijks gesprek tussen leden van de Raad van Toezicht en het managementteam. Ook met de personeelsvertegenwoordiging is een jaarlijks contactmoment. Daarnaast wonen leden van de Raad van Toezicht met enige regelmaat bijeenkomsten bij die door het fonds worden georganiseerd.

Activiteiten 2016

De Raad van Toezicht is in 2016 vijf keer samen met de directeur-bestuurder bijeengekomen.

In de vergaderingen is een gevarieerd spectrum van onderwerpen aan de orde gekomen. Daarbij zijn onder meer de volgende zaken besproken:

- De uitvoering van de subsidieregelingen
- Financiële zaken (waaronder het rapport van de ADR over reservevorming bij de fondsen)
- Voorbereiding en evaluatie gastlandschap Frankfurter Buchmesse 2016 in samenwerking met Vlaanderen
- Huisvesting
- Personeels- en integriteitsbeleid

Daarnaast heeft de Raad van Toezicht twee maal zonder de directeur-bestuurder vergaderd en één maal gesproken met het managementteam en met de personeelsvertegenwoordiging zonder directeur. Een delegatie uit de Raad van Toezicht heeft in maart het jaarlijkse remuneratie en functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder gevoerd. Een grote delegatie uit de Raad van Toezicht heeft op 21 en 22 oktober een bezoek gebracht aan de Frankfurter Buchmesse.

Ook heeft dit jaar weer een zelfevaluatie plaatsgevonden. Daarbij werd overwogen dat het bestuursmodel met een RvT en directeur-bestuurder goed functioneert. Als risico wordt gezien dat de RvT te ver van de inhoudelijke materie af komt te staan of te ver van de organisatie. Dat is echter nu niet aan de orde. De financiële risico's zijn goed te overzien. De RvT wil alert zijn op werkdruk van de organisatie en het zo nodig efficiënter organiseren van zaken. De formele en informele interactie verloopt goed. Informele interactie is belangrijk en de RvT wil daar ook graag bij betrokken zijn.

WNT-verantwoording

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een reis-kostenvergoeding en een vergoeding ter hoogte van € 256 per vergadering; de voorzitter ontvangt € 360 per vergadering of activiteit van een dagdeel. De uitbetaalde bedragen zijn opgenomen in de exploitatierekening en blijven ruim onder de maximale WNT-norm (zie tabel).

functie	voorzitter	Van Noppen	Otterspeer	Lopes Cardozo	Maes	Zuidema
periode	1/1/ - 31/12	1/1/ - 31/12	1/1/ - 31/12	1/1/ - 31/12	1/1 - 31/12	1/6 - 31/12
WNT-maximum	€ 18.600	€ 12.400	€ 12.400	€ 12.400	€ 12.400	€ 7.233
beloning	€ 4.680	€ 1.128	€ 768	€ 1.792	€ 1.024	€ 768

Bijlage 2: Raad van advies, externe lezers & bureau

Bureau

De website van het Letterenfonds biedt onder 'Over het fonds' een actueel overzicht van alle medewerkers en hun werkzaamheden. Er zijn drie afdelingen, met elk een eigen hoofd: binnenland, buitenland en bedrijfsvoering. Enkele medewerkers, zoals de directeur van het Vertalershuis Amsterdam en communicatie, vallen rechtstreeks onder de directeur. Daarnaast was er een tijdelijk ingericht projectbureau dat vanuit de Nederlandse en Vlaamse letterfondsen het uitgebreide literaire en culturele programma voorbereidde dat in het kader van het gezamenlijk gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse werd georganiseerd en dat werd geleid door Bas Pauw en artistiek intendant Bart Moeyaert. Dit team werd aan het eind van 2016 ontbonden en de projectmedewerkers verlieten het fonds. De totale fondsformatie kwam daarmee eind 2016 uit op 25,67 fte.

Personeelsvertegenwoordiging

De personeelsvertegenwoordiging (PVT) van het Nederlands Letterenfonds bestond in 2016 uit Marlies Hoff, Victor Schiferli en Pieter Jan van der Veen (voorzitter).

De PVT kwam twee keer voor overleg bijeen met de directeur-bestuurder; daarnaast waren er korte overleggen over specifieke punten. Gespreksonderwerpen in 2016 vormden onder andere nieuwe functiebeschrijvingen gekoppeld aan een nieuwe vorm voor functioneringsgesprekken, vooruitzichten cultuurplan 2017–2020 (o.a. in perspectief van effectuering APK-kortingen) en interne communicatie. In 2016 werd aan alle medewerkers een geactualiseerd rechtspositiereglement uitgereikt. De PVT voerde in december 2016 een gesprek met de Raad van Toezicht, over onder andere bovenstaande punten.

In november 2016 nam de voorzitter deel aan een overleg tussen de (vertegenwoordigers van) de personeelsvertegenwoordigingen van de cultuurfondsen. Er vond informatie-uitwisseling plaats over het functioneren van de PVT's (of ondernemingsraad) binnen de verschillende organisaties (waaronder vorm overleg met directie en Raad van Toezicht) en er werd gesproken over onderwerpen die in alle fondsen spelen zoals personeelsbeleid, integriteit, het nieuwe werken, beleid culturele diversiteit (samenstelling personeel, adviseurs, doelgroepenbereik) en het houden van een medewerkers tevredenheidsonderzoek.

Samenstelling, (neven)functies en rooster van aftreden Raad van advies per 31 december 2016

– Arie Altena (1966), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar.*

Werkt als redacteur en curator voor Sonic Acts en is redacteur bij V2_ Lab voor de instabiele media. Hij studeerde literatuurwetenschap en schrijft over kunst en technologie.

– Steven van Ammel (1976), *benoemd tot 1 juli 2018, herbenoembaar.*

Boekhandelaar Passa Porta te Brussel.

– Mischa Andriessen (1970), *benoemd tot 1 februari 2017, niet herbenoembaar.*

Dichter, schrijver en recensent. Publiceert over jazz en beeldende kunst. Daarnaast is hij als redacteur verbonden aan het literaire tijdschrift *Terras*.

– Jan Willem Anker (1978), *benoemd tot 1 juni 2017, herbenoembaar.*

Dichter en prozaschrijver. Hij publiceerde drie dichtbundels en debuteerde in 2012 als romanschrijver met de historische roman *Een beschaafde man*, gevolgd door *Beproevingen*, een bundel zeer kort proza. In 2015 verscheen zijn dagboek *Het plein*.

– Roel Bentz van den Berg (1949), *benoemd tot 1 januari 2017, herbenoembaar.*

Studeerde filosofie, maakte gedurende vijftientwintig jaar programma's voor de VPRO, was medewerker van *NRC Handelsblad* en is redacteur van *De Gids*. Publiceerde de essaybundels *De luchtgitaar*, *De overdaad*, *Zapdansen* (bekroond met de Jan Hanlo Essay Prijs Groot, 2007) en *Engelen in regenjas*. Zijn roman *Dagen van vertrek* haalde net als *De overdaad* de longlist van de AKO-literatuurprijs. En zijn in 2016 verschenen roman *Het naderen van een brug* stond op de longlist van de ECI-literatuurprijs van dat jaar.

– Peter Claessens (1958), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar.*

Auteur, redacteur en vertaler. Hij was uitgever bij J.M. Meulenhoff, en hoofdredacteur non-fictie/redacteur Duitstalige en Nederlandse fictie bij De Arbeiderspers. Als vertaler bezorgde hij onder meer een keuze uit de dagboeken van Harry graaf Kessler, *De dans op de vulkaan*, en uit Alma Mahlers dagboeken, *Het is een vloek een meisje te zijn*. In 2008 verscheen *Alle lust wil eeuwigheid, het magistrale levensscenario van Friedrich Nietzsche*. Daarnaast schrijft hij over kunst, filosofie, literatuur, theater en muziek. Hij studeerde cum laude af in de klassieke taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

– Brigitte Coopmans (1969), *benoemd tot 1 augustus 2017, herbenoembaar.*

Studeerde Spaanse taal- en letterkunde in Nijmegen, Salamanca en Granada en vertaalt sinds 1997 Spaanstalige literatuur (o.a. Rosa Montero, Marcelo Figueras, Emiliano Monge, Juan Gabriel Vásquez).

Daarnaast geeft ze les aan de Vertalersvakschool in Amsterdam en is ze mentor voor startende literair vertalers.

– Maarten Dessing (1974), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar.*

Freelance journalist, gespecialiseerd in de boekenwereld. Hij schrijft over het boekenvak, literatuur, schrijven, taal en alles eromheen. Dessing levert regelmatig bijdragen aan *Boekblad*, *Knack*, *Bibliotheekblad* en *Schrijven magazine* en incidenteel aan tal van andere bladen. Ook was hij van 2009 tot en met 2012 jurylid van de AKO Literatuurprijs. Hij schreef het boek *Uitgeven in eigen beheer* en verzorgde de Nederlandse editie van *De boekenapotheek* van Susan Elderkin en Ella Berthoud.

– Paulien Dresscher (1967), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar.*

Sinds 1994 actief als onderzoeker, curator, filmmaker en docent op het kruisvlak van beeldende kunst en (digitale) cultuur. Ze is als hoofd Nieuwe media bij Cinekid verantwoordelijk voor de programmering van het jaarlijkse MediaLab. Daarnaast is zij als adviseur betrokken bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie in Rotterdam en het Mediafonds en Filmfonds in Amsterdam.

– Sjoerd van Faassen (1949), *benoemd tot 1 januari 2017, niet herbenoembaar.*

Cultuurhistoricus. Geassocieerd onderzoeker bij RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Was daarvoor langdurig werkzaam als hoofd Collecties bij het Literatuurmuseum. Lid kern-redactie Mondriaan Editie Project. Redacteur van de RKD Bronnenreeks, van *Zacht Lawijd*, *Literair-historisch tijdschrift* en van het cultuurhistorische tijdschrift *Eigenbouwer*.

– Annelies Fontijne (1965), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar.*

Zelfstandig redacteur voor verschillende uitgeverijen en schrijfcoach voor particulieren. Tot 2012 werkte ze in dienstverband als acquirierend redacteur kinder- en jeugdboeken. Bij uitgeverij Nieuw Amsterdam richtte ze samen met Maria Holtrop een kinderboekenfonds op. Tot 2005 was ze beleidsmedewerker kinder- en jeugdliteratuur bij het NLPVF.

– Ilke Froyen (1971), *benoemd tot 1 juni 2017, herbenoembaar.*

Algemeen directeur van het internationale literatuurhuis Passa Porta in Brussel en festivaldirecteur van het Passa Porta Festival. Werkt sinds 2002 als literair programmamaker in Brussel, en was ook jurylid voor verschillende literaire prijzen.

– Eva Gerrits (1974), *benoemd tot 1 januari 2017, niet herbenoembaar.*

Freelance tekstschrijver en redacteur. Ze voert onder meer de eindredactie over het magazine *Lezen*, schrijft recensies, auteursinterviews en artikelen voor diverse media, begeleidt auteurs bij het schrijven van hun manuscript en is gastapotheeker bij de Culturele Apotheek.

– Mireille Geus (1964), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar.*

Auteur, schrijfcoach en redacteur. Ze publiceerde een twintigtal kinder- en jeugdboeken, schrijft voor jeugdtheater, boeken over schrijven en fictie voor volwassenen. Haar debuut *Virenzo en ik* (Lemniscaat) werd in 2004 bekroond met een Vlag en Wimpel; met haar tweede kinderboek *Big* won ze een Gouden Griffel. Voor haar derde boek *Naar Wolf* kreeg ze in 2008 een Vlag en Wimpel. Recent verschenen de YA-roman *Joe en ik* (Lemniscaat), *Het meisje met de parel en andere verhalen over de meesterwerken uit het Mauritshuis* (Leopold) en *De andere weg* (Gottmer). In 2016 verscheen de roman voor volwassenen *Een makkelijk kind* bij uitgeverij Nieuw Amsterdam.

– Iannis Goerlandt (1980), *benoemd tot 1 augustus 2017, herbenoembaar.*

Docent Engels, vertaler en redacteur van het literaire tijdschrift *nY*. Eerder werkte hij als literatuurwetenschapper aan de KU Leuven, waar hij verscheidene boekpublicaties bezorgde. Hij vertaalde werk van onder meer Sheila Heti, Insa Meinen en David Foster Wallace.

– Niels 't Hooft (1980), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar.*

'Hybride' schrijver. Hij combineert literatuur met innovatieve projecten, zoals de leestest voor zijn roman *De verdwijners* en de iPad-app voor zijn debuut *Toiletten*. Hij ontwikkelt nu de approman *Geometry Girl*, waarmee hij onderzoek doet naar onder meer auteursplatformen, nieuwe leesmechanismes en subtiele audiovisuele verrijking. Eerder werkte hij als gamejournalist; inmiddels schrijft hij voor de games zelf, waaronder *RIVE* van Two Tribes, *Vrije Vogels* van Hubbub en *Antegods* van Codeglue.

– Michele Hutchison (1972), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar.*

Werkt als literair vertaler (Nederlands-Engels), freelance redacteur en blogger. Eerder werkte ze bij uitgeverij De Arbeiderspers als acquirierend redacteur, bij uitgeverij Cossee en Poetry International, en in Londen bij drie toonaangevende uitgeverijen.

– Joost Krijnen (1983), *benoemd tot 1 januari 2018, herbenoembaar.*

Docent bij Amsterdam University College en docent Engels bij Hogeschool Windesheim, Zwolle. Visiting Professor, English Studies, bij Universiteit Gent

– Benny Lindelauf (1964), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar.*

Auteur van kinder-, jeugd- en adolescentenboeken. Zijn werk is veelvuldig vertaald en bekroond. Voor *De Hemel van Heivisj* ontving hij de Woutertje Pieterse Prijs, de Dioraphte literatuurprijs en de Nienke van Hichtumprijs 2012. Lindelauf schrijft ook voor (jeugd)theater. Daarnaast was hij docent jeugdliteratuur aan de HKU en docent creatief schrijven aan de docentenopleiding DOCS van de HvA te Amsterdam. Tegenwoordig is hij werkzaam als docent aan de docentenopleiding creatief schrijven van Dactylus te Amersfoort.

– Harminke Medendorp (1974), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar*.

Zelfstandig literair redacteur, schrijfcoach en scriptdokter. Eerder was ze negen jaar (hoofd)redacteur bij Uitgeverij Podium, waar ze gelauwerde prozaschrijvers, dichters en journalisten begeleidde.

– Tanja Mlaker (1970), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar*.

Literair vertaler (Nederlands-Sloveens), directeur-bestuurder bij Cultuur Eindhoven en voormalig zakelijk leider van De Nationale Opera. Ze is tevens vice-voorzitter van de Federatie Cultuur. Mlaker werkt al bijna twee decennia als vertaler van voornamelijk hedendaagse literatuur – proza, poëzie, non-fictie en toneel – uit het Nederlands en Duits in het Sloveens. Ze vertaalde werken van gerenommeerde auteurs als Cees Nooteboom, Adriaan van Dis, Margriet de Moor, Connie Palmen, Dimitri Verhulst en Annelies Verbeke. Daarnaast is ze decennialang werkzaam geweest in de podiumkunsten, eerst als dramaturg bij Theater Malpertuis, vervolgens als zakelijk leider, o.a. bij Danstheater AYA en bij het Nationale Opera&Ballet.

– Kaweh Modiri (1982), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar*.

Nederlandse schrijver en filmmaker van Iraanse afkomst. In 2010 studeerde hij af aan de afdeling Beeld & Taal van de Gerrit Rietveld Academie met de film *Mijn inbreker en ik*, die werd bekroond met de Rene Coelho Award van het Nederlands Instituut voor Mediakunst. In 2012 debuteerde hij als schrijver met de roman *Meneer Sadek en de anderen*, dat werd genomineerd voor de Academica Literatuurprijs. Begin 2016 ging zijn speelfilm *Bodkin Ras* op het International Film Festival Rotterdam in première, waar die werd bekroond met de FIPRESCI Award.

– Jephtha Peijs (1986), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar*.

Werkt als onderzoeker en ontwerper bij IJsfontein, één van de grootste interactieve mediaontwerpers van Nederland.

– Ester Naomi Perquin (1980), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Dichter en schrijver van essays en korte verhalen. Geeft met regelmaat workshops en masterclasses. Voor haar poëzie ontving Perquin onder meer de Anna Blamanprijs, de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs, de J.C. Bloemprijs en de VSB Poëzieprijs 2013 voor *Celinspecties*. Recent verscheen haar bundel *Meervoudig afwezig*. Perquin was redacteur van literair tijdschrift *Tirade* en columnist voor *De Groene Amsterdammer*, en is presentator bij 'Nooit meer slapen' van de VPRO op NPO Radio 1.

– Chantal Samson (1970), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar*.

Werkt als zelfstandig interim marketing manager en (team)coach. Zij geeft daarnaast ook communicatieadvies en begeleidt organisaties bij strategievormingstrajecten. Haar ervaring is breed en strekt van commerciële

branches (uitgeverij, fast moving consumer goods, zakelijke dienstverlening, retail) tot semi-publieke sectoren (hoger onderwijs, cultuur, vakbonden). Ze is eerder onder meer werkzaam geweest als hoofd Marketing bij het Van Gogh Museum.

– Marloes Schrijvers (1989), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar*.

Volgde een master Jeugdliteratuur aan de Universiteit van Tilburg en behaalde vervolgens haar eerstegraadsbevoegdheid als docent Nederlands. Sinds 2014 werkt ze als promovenda aan de Universiteit van Amsterdam. Haar onderzoek richt zich op de vraag hoe literatuuronderwijs zou kunnen bijdragen aan de zelfontwikkeling en sociale ontwikkeling van adolescenten in de bovenbouw van havo en vwo. Eerder was ze lid van de redactie van *Literatuur zonder leeftijd*, een Nederlandstalig vakblad over (leeftijdloze) jeugdliteratuur, en schreef ze enkele jaren prentenboekrecensies voor *De leeswelp*.

– Floor van Spaendonck (1971), *benoemd tot 15 november 2017, herbenoembaar*.

Hoofd Beleid, Internationale en actuele zaken van Het Nieuwe Instituut (het Nederlandse instituut voor architectuur, design en e-cultuur), waar zij leiding geeft aan de regionale programmering in Rotterdam en Eindhoven en de internationale projecten. Eerder was zij directeur van het Virtueel Platform en programmamaker bij de Waag Society.

– Reinier Speelman (1957), *benoemd tot 1 januari 2018, niet herbenoembaar*.

Docent Italiaanse taal en cultuur/letterkunde aan de UU. Coördinator van de taalspecifieke cursussen Vertalen Italiaans. Geeft daarnaast colleges Interculturele communicatie. Vertaler sinds 1981, onder meer van werk van Foscolo, Pirandello, Silvana Grasso, Primo Levi en Claudio Magris. Hij publiceerde over vertalingen van Dante, Machiavelli en Renaissancepoëzie.

– Jenny Stelleman (1953), *benoemd tot 1 juli 2018, herbenoembaar*.

Universitair docent bij Slavische talen en culturen aan de Universiteit van Amsterdam en theatermaker. Ze doceert en publiceert Russische en Slavische literatuur en specifiek over de Avant-Garde, drama en theater.

– Joost Swarte (1947), *benoemd tot 15 april 2017, herbenoembaar*.

Striptekenaar en grafisch ontwerper. Hij ontwierp onder meer glas-in-loodramen, gebouwen waaronder de Toneelschuur in Haarlem, postzegels, en vervaardigde talloze illustraties voor boeken en tijdschriften, waaronder *The New Yorker*. In 2013 verscheen *Bijna Compleet* bij Oog & Blik, een verzameling van vrijwel alle strips die hij sinds 1974 tekende. Zijn verzamelde cartoons werden een jaar eerder uitgegeven door Oog & Blik onder de titel *Niet Zo, Maar Zo!*

Daan Stoffelsen werd als toegevoegd adviseur over de talentontwikkelingsprogramma's benoemd tot eind 2016.

Leden voor de Raad van advies worden op voordracht van de selectiecommissie door het bestuur benoemd voor een periode van twee jaar. De benoeming kan maximaal één keer worden verlengd. In de loop van 2016 traden de volgende leden af: Arjen IJsbrand van den Berg, Eric Metz, Suze van der Poll en Aleid Truijens. Per 1 januari 2017 treden nog twee leden af, te weten Sjoerd van Faassen en Eva Gerrits.

Uit de Raad van advies worden per regeling adviescommissies gevormd voor de beoordeling van specifieke aanvragen. Op de volgende pagina's vindt u per regeling de samenstelling van de betreffende adviescommissie en vervolgens per regeling (waar relevant) de externe lezers.

Samenstelling selectiecommissie

De selectiecommissie bestaande uit schrijver Arnoud van Adrichem (namens de VsenV/VvL), uitgever Leonoor Broeder (namens de GAU/ LUG) en de directeur van het Letterenfonds, bracht in 2016 in een schriftelijke ronde een voordracht uit voor vacatures in adviescommissies.

De eerste benoemingstermijn voor de te benoemen leden van de selectiecommissie loopt tot 1 juni 2017. Beiden zijn herbenoembaar voor een termijn van twee jaar. De directeur van het Letterenfonds maakt q.q. deel uit van de commissie.

Samenstelling adviescommissie per regeling of programma

Biografieregeling

Maarten Dessing, Sjoerd van Faassen, Ben Hurkmans (toegevoegd lid) en Monica Soeting (toegevoegd lid).
secretariaat: Greetje Heemskerk (voorzitter) en Jan Kamp.

Digitale literatuur: Digitale literaire projecten

eerste ronde: Paulien Dresscher, Niels 't Hooft, Jephtha Peijs, Chantal Samson en Pip Claire Yap (toehoorder, stagiaire Cinekid).
tweede ronde: Arie Altena, Chantal Samson en Floor van Spaendonck.

Digitale literatuur: Talentontwikkeling interdisciplinair

eerste ronde: Arie Altena, Kaweh Modiri en Floor van Spaendonck.
tweede ronde: Paulien Dresscher, Niels 't Hooft en Jephtha Peijs.
secretariaat: Suzanne Meeuwissen (voorzitter), Lucette Châtelain en Pieter Jan van der Veen.

Geïllustreerde kinder- en jeugdboeken

Mireille Geus, Annelies Fontijne, Marloes Schrijvers en Joost Swarte.
Secretariaat: Marlies Hoff en Agnes Vogt (voorzitter).

Literaire uitgaven

secretariaat: Jan Kamp.

Incidentele literaire projecten en manifestaties

eerste ronde: Mischa Andriessen, Ilke Froyen, Eva Gerrits, Ben Hurkmans (toegevoegd adviseur) en Michele Hutchison.
tweede ronde: Ilke Froyen, Eva Gerrits, Michelle

Hutchison, Harminke Medendorp en Tanja Mlaker.
secretariaat: Pieter Jan van der Veen (voorzitter) en Lucette Châtelain.

Meerjarige subsidies festivals en literair educatieve organisaties

Voorgesprekken en ronde: Ilke Froyen, Eva Gerrits, Michele Hutchison, Tanja Mlaker en Berend Schans (toegevoegd adviseur).
secretariaat: Pieter Jan van der Veen (voorzitter), Greetje Heemskerk en Suzanne Meeuwissen.

Pilot beginnende vertalers in literaire tijdschriften

secretariaat: Peter Bergsma, Greetje Heemskerk en Anne Swarttouw/Lisa Thunnissen.

Projectsubsidies voor publicaties (voorheen: werkbeurzen auteurs)

adviescommissie 'starters': Mischa Andriessen, Jan-Willem Anker, Arjen IJsbrand van den Berg, Maarten Dessing (voorzitter), Annelies Fontijne, Benny Lindelauf en Ester Naomi Perquin.
secretariaat: Orli Austen en Maaïke Pereboom.
adviescommissie 'oeuvrebouwers': Mischa Andriessen, Jan-Willem Anker, Roel Bentz van den Berg, Maarten Dessing (voorzitter), Annelies Fontijne, Benny Lindelauf, Ester Naomi Perquin en Doeke Sijens.
secretariaat: Orli Austen, Jacques Huisjes en Jan Kamp.
adviescommissie 'ervaren schrijvers': Jan-Willem Anker, Roel Bentz van den Berg, Arjen IJsbrand van den Berg, Maarten Dessing (voorzitter), Annelies Fontijne, Benny Lindelauf en Ester Naomi Perquin.
secretariaat: Orli Austen, Jacques Huisjes en Jan Kamp.

Projectsubsidies voor literaire vertalingen

eerste ronde: Suze van der Poll (voorzitter), Brigitte Coopmans, Iannis Goerlandt, Joost Krijnen en Eric Metz.
secretariaat: Fleur van Koppen (Frans, Italiaans, Slavische en Overige talen), Petra Schoenmaker (Duits, Spaans en Scandinavische talen) en Anne Swarttouw/Lisa Thunnissen (Engels).
tweede ronde: Suze van der Poll (voorzitter), Peter Claessens, Iannis Goerlandt, Eric Metz en Reinier Speelman.
secretariaat: Fleur van Koppen (Frans, Italiaans, Slavische en Overige talen), Petra Schoenmaker (Duits, Spaans en Scandinavische talen) en Anne Swarttouw (Engels).
derde ronde: Peter Claessens (voorzitter), Brigitte Coopmans, Iannis Goerlandt, Joost Krijnen en Reinier Speelman.
secretariaat: Fleur van Koppen, Petra Schoenmaker en Anne Swarttouw (verdeling taalgebieden als in tweede ronde).

Schwob-regeling

Beide rondes: Steven van Ammel, Michele Hutchison en Eric Metz
secretariaat: Jan Kamp en Alexandra Koch (voorzitter).

Slow Writing Lab

secretariaat: Pieter Jan van der Veen (voorzitter), Lucette Châtelain en Suzanne Meeuwissen.

Talentontwikkeling intercultureel

Mireille Geus en Tanja Mlaker.

secretariaat: Suzanne Meeuwissen (voorzitter) en Pieter Jan van der Veen.

Verblijfsbeurzen buitenland Ledig House/Banff

secretariaat: Orli Austen en Anne Swarttouw/ Fleur van Koppen.

Reiskosten buitenland

secretariaat: Maaïke Pereboom

Translation Grants

secretariaat: Mireille Berman, Jaja Holisova, Thomas Möhlmann, Barbara den Ouden, Tiziano Perez, Victor Schiferli en Agnes Vogt.

Verblijfsbeurzen binnenland WIR/NIAS/Vluchtstad

secretariaat: Orli Austen, Fleur van Koppen, Greetje Heemskerk en Martine Bibo.

Reis- en verblijfsbeurzen Vertalershuis Amsterdam

secretariaat: Peter Bergsma en Machteld de Vries.

Kousbroek Essay Opdrachtregeling

secretariaat: Greetje Heemskerk.

Vertalersfabriek

secretariaat: Peter Bergsma, Machteld de Vries en Rivkah Zeeman (vanuit Crossing Border).

Wanderlust, talentontwikkeling in internationale context

Mischa Andriessen, Michele Hutchison en Daan Stoffelsen (toegevoegd adviseur).

secretariaat: Pieter Jan van der Veen (voorzitter) en Lucette Châtelain.

Externe lezers en adviseurs (per regeling of programma)

* nieuwe adviseur

Literaire Uitgaven

Fries: Arjen Ijsbrand van den Berg, Rieuwert Krol, Babs Gezelle Meerburg, Doeke Sijens*, Hylke Tromp, Jant van der Weg.

Nederlands: Hein Aalders*, Micha Andriessen*, Harry Bekkering, Sjoerd van Faassen, Annelies Fontijne*, Cilla Geurtsen*, Mireille Geus*, Atte Jongstra*, Marsha Keja*, Joost Pollmann, Marloes Schrijvers*, Monica Soeting, Aleid Truijens*, Ward Wijndelts*.

Meerjarige subsidies festivals en literair educatieve organisaties

Joost Baars* en Jurre van den Berg*.

Projectsubsidies voor publicaties (voorheen: werkbeurzen auteurs)

Totaal 108 externe lezers waarvan 20 nieuw.

Proza: Karin Amatmoekrim, Sander Bax, Persis Bekkering, Neske Beks*, Graa Boomsma, Elke Brems, Baukje Brugman, Daan Cartens, Harold van Dijk, Katrien Elen*, Gerard van Emmerik, Jakob Faber, Elke Geurts*, Cilla Geurtsen, Sofie Gielis, Sanneke van Hassel*, Thomas Heerma van Voss*, Leen Huet, Tom Van Imschoot, Marijn van der Jagt, Brigitte Jonkers, Yves van Kempen, Edith Koenders, Dirk Leyman, Conny van Manen, Rutger Martens, Marita Mathijssen, Jan van Mersbergen, Joost Minnaard, Dries Muus, Esther Op de Beek, Mieke Opstaele, Jürgen Pieters*, Barber van de Pol, Mathijs Ponte, Floor van Renssen, Matthijs de Ridder, Rob Schouten, Esther Segaar, Delphine Seghers*, Roderik Six, Kees Snoek, Johanna Spaey*, Fleur Speet, Herman Stevens, Judith Stoelinga-Janssen, Jessica Swinkels, Manon Uphoff*, Albert Verbeek, Sven Vitse, Annette de Vries, Bert Vujsje, Jeroen Vullings, Liliane Waanders, Dirk van Weelden, Gerti Wouters.

Non-fictie: Paul Bijl*, Anneke Brassinga, Anna Enquist*, Frank Helleman*, Jooris Van Hulle*, Sara Kee, Conny van Manen, Nicolaas Matsier*, Piet Meeuse, Barber van de Pol, Miriam Rasch, Rob Schouten, Kees Snoek, Monica Soeting, Lieselot De Taeye*, Carolijn Visser, Annette de Vries, Joost de Vries, Claire Weeda, Nell Westerlaken.

Poëzie: Maria Barnas, Anneleen De Coux, Jeroen Dera, Gillis Dorleijn, Dirk De Geest, Hélène Gelens, Eva Gerlach, Luuk Gruwez, Laurens Ham, Jannah Loontjens, Guus Middag, Barber van de Pol, Jan Pollet, Johan Reijmerink, Rob Schouten, Johan Sonnenschein, Lisanne Snelders*, Peter Swanborn, Anne Vegter.

Kinder- en jeugdliteratuur (KJB): Toin Duijx, Lieke van Duin, Lien Fret, Harm de Jonge, Lieke van den Krommenacker*, Mirjam Noorduijn, Sanne Parlevliet, Jürgen Peeters, Veerle Vandenbosch, Herman Verschuren, Floortje Zwigman.

Fries: Rolf Bremmer*, Joke Corporaal, Babs Gezelle Meerburg, Klaas van der Hoek, Fenna de Jong*, Rieuwert Krol, Meindert Reitsma*, Hylke Tromp.

Projectsubsidies literaire vertalingen

Totaal 123 externe adviseurs waarvan 14 nieuw.

Afrikaans: Luc Renders, Reinier Speelman, Wium van Zyl*.

Arabisch: Rehab Chaker.

Bosnisch: Mirjana Stancic.

Chinees: Daan Bronkhorst, Wilt Idema, Sytske Keijser.

Deens: Gerard Cruys, Annelies van Hees, Henk van der Liet, Lucy Pijtersen.

Duits: Henri Bloemen, Wil Boesten, Gerrit Bussink, Hans Ester, Anne Folkertsma*, Ger Groot, Ria van Hengel, Andrea Kluitmann, Barbara Mariacher*, Ton Naaijken, Ingrid Paulis, Wil Rouleaux, Ely Schippers, Jerker Spits*, Jabik Veenbaas, Henk van der Waal, Peter Wessels, Mark Wildschut.

Engels: Gerda Baardman, Astrid Bracke, Theo Bögels, Harm Damsma, Bart Eeckhout*, Aleid Fokkema, Tijs Goldschmidt, Nicolette Hoekmeijer, Johan Hos, Toef Jaeger, Christine de Jong, Sjaak de Jong, Andrea Kluitmann, Stacey Knecht, Cees Koster, Joost Krijnen, Barbara de Lange, Peter Liebrechts, Maydo van Marwijk Kooy, Kathy Mathys, Caroline Meijer, Niek Miedema, Selma Niewold, Jelle Noorman, Anthony Paul, Barber van de Pol, Maria Postema, Jochem Riesthuis, Guido Snel, Jan-Jaap Spies, Tjadine Stheeman, Daan Stoffelsen, Axel Vandevenne, Rob van der Veer, Rien Verhoef, Wil Verhoeven, Marijke Versluys, Gertjan Vincent, Peter de Voogd, Jant van der Weg-Laverman*.

Estisch: Aire Wilbrink* en Sana Valiulina.

Fins: Sanna van Leeuwen.

Frans: Anneke Alderlieste, Marjo Ariës, Maarten van Buuren, Kiki Coumans, Rokus Hofstede, Sjef Houppermans, Henri Krop, Jelle Noorman, Ieme van der Poel, Rebecca van Raamsdonk, Henriëtte Ritter, Reinier Speelman, Marjolijn Voogel*.

Grieks: Dimitri Giannakos.

Hebreeuws: Uzi Hagaï.

Hongaars: Mari Alföldy, Judit Gera*, Tamas Tasnady.

Indonesisch: Angela Rookmaaker.

Italiaans: Frans Denissen, Alpita de Jong, Barbara de Lange, Jaap van Osta, Reinier Speelman, Sabine Verhulst.

Kroatisch: Stasa Pavlovic* en Guido Snel.

Noors: Suze van der Poll.

Oud-IJslands: Simon Halink*.

Pools: Karol Lesman en Stasa Pavlovic*.

Portugees: Britt Dams, Karlolien van Eck, Piet Janssen.

Russisch: Otto Boele, Arthur Langeveld, Peter van Nunen, Slava Sereda, Jenny Stelleman.

Sloveens: Mirjana Stancic.

Slowaaks: Irma Pieper.

Spaans: Marika de Bakker*, Hub Hermans, Berthold van Maris, Margriet Muris, Barber van de Pol, Fedde van Santen, Carlos van Tongeren*, Klaas Wellinga.

Tsjechisch: Eva Drion en Leen Spiessens.

Zweeds: Petra Broomans, Annelies van Hees, Janny Middelbeek-Oortgiesen.

Schwob-regeling

Henri Bloemen, Anne Folkertsma, Peter Groenewold, Nicolette Hoekmeijer, Toef Jaeger, Joost Krijnen, Ton Naaijken, Hannah Neudecker, Reinier Speelman, Rebecca van Raamsdonk, Jan Jaap de Ruiter, Marijke Versluys, Peter de Voogd, Peter Wessels.

Slow Writing Lab

Kim van Kaam (Literair Productiehuis Wintertuin), Gijs Müller (Gerrit Rietveld Academie), Frank Tazelaar (Creative Writing, ArtEZ), Mathijs Verboom (HKU, Writing for Performance).

Talentontwikkeling intercultureel

Karin Amatmoekrim, Rachida Azough* en Touria Melani*.

Wanderlust, talentontwikkeling in internationale context

Lex ter Braak (Jan van Eyck Academie).

Joris Lindhout* en Maaïke Gouwenberg* (Residence Deltaworkers New Orleans).

Bijlage 3: Subsidies 2016

Subsidies

	aantal aanvragen	aantal afwijzingen	aantal toekenningen*	aantal aangehouden aanvragen	aantal bezwaren**	ingetrokken	besteed budget*
Biografiereregeling	18	12	6		2		129.618
Projectsubsidies publicaties	168	55	112		5	1	2.230.500
Projectsubsidies literaire vertalingen	244	28	222		9	2	1.872.560
Eregelden	15		15				102.500
Reiskosten buitenland: promotiereis	116		116				56.770
Reiskosten buitenland: studiereis	45	9	38				85.765
Writer in Residence Spui Amsterdam	8	1	7				8.882
Vertalershuis Amsterdam	54		52			2	62.947
Kousbroek Essay opdrachtregeling	4		3			1	9.820
Geïllustreerde kinder- en jeugdboeken	26	18	7	1			31.016
Schwob	19	7	11			1	56.509
Literaire uitgaven (oorspronkelijk)	22	3	19		1		90.805
Digitaal/talentontw. interdisciplinair	14	1	12			1	150.195
Literaire festivals meerjarige subsidies (aanvulling 2013-2016)	8		8				115.841
Literaire festivals meerjarige subsidies 2017 – 2020	11	3	8		2		4.656.000
Literaire manifestaties: incidenteel	43	22	19		1	2	319.400
Vertaalsubsidies buitenland (Translation Grants)	340	14	321	8		3	932.705
Algemeen reglement (aanvullend honorarium en Kinderboekenambassadeur, pilot beginnende vertalers in tijdschriften etc)	62	3	58				365.671

* inclusief toegekende bezwaren en aanhoudingen uit 2015

** inclusief behandelde bezwaren uit 2015

Prijzen

	aantal	prijzengeld
Nederlands Letterenfonds Vertaalsprijs 2016 voor een vertaler uit het Nederlands; Alicja Oczko	1	10.000
Nederlands Letterenfonds Vertaalsprijs 2016 voor de vertaler als cultureel bemiddelaar; Harm Damsma en Niek Miedema	2	10.000
Europese Literatuurprijs; Alessandro Veronesi (auteur) en Rob Gerritsen (vertaler)	2	15.000
Else Otten Übersetzerpreis; Annette Wunschel (i.s.m. het Vlaams Fonds voor de Letteren)	1	5.000

Subsidies

Aanvragen voor een subsidie dienen altijd voorafgaand aan het project te worden voorgelegd. Aanvragen kunnen ofwel worden ingediend door natuurlijke personen (individuele schrijvers en vertalers) ofwel door rechtspersonen, zoals in Nederland gevestigde reguliere literaire uitgeverijen met een (inter)nationaal distributienetwerk en aansluiting bij de erkende boekhandel. Organisaties die zich uitsluitend bezighouden met wetenschap of onderwijs kunnen geen subsidie aanvragen. Conform de Gedragscode Cultuurfondsen zijn hieronder de gehonoreerde aanvragen en de afgewezen aanvragen van rechtspersonen vermeld.

Subsidies zijn in principe brutobedragen waarover nog belasting moet worden betaald.

Biografieregeling

De biografieregeling stimuleert de totstandkoming van biografieën met als onderwerp één of meer hoofdpersonen die toonaangevend dan wel van groot belang zijn (geweest) voor de letterkunde of cultuurgeschiedenis van Nederland en Vlaanderen. Biografen kunnen binnen deze regeling subsidie aanvragen om (archief)onderzoek te kunnen doen en voor het schrijven van de biografie. Een maximale beurs bedraagt € 40.000.

De volgende aanvragen uit 2016 zijn gehonoreerd.

Machiel Bosman voor een biografie van **Rembrandt van Rijn**, Athenaeum–Polak & Van Gennep, € 40.000
Joep Bremmers voor een biografie van **Simon Vinkenoog**, Nijgh & Van Ditmar, € 10.000
Jaap Cohen voor een biografie van **Theo van Gogh**, Querido, € 40.000
Mirjam van Hengel voor een biografie van **Remco Campert**, De Bezige Bij, € 16.000
Linda Horn voor een biografie van **Anna Galinka Ehrenfest**, Vantilt, € 5.618
Suzanne Rethans voor een biografie van **Sylvia Kristel**, Atlas Contact, € 18.000

Projectsubsidies voor publicaties

*eerste toekenning

Projectsubsidies voor publicaties worden door het Nederlands Letterenfonds toegekend als investering in de totstandkoming van literair Nederlands- en Friestalig werk dat bij een reguliere uitgever in een redelijke oplage wordt uitgegeven en dat in de reguliere boekhandel verkrijgbaar is. Het kan daarbij gaan om werk in alle literaire genres: romans, verhalen, literaire non-fictie, poëzie en kinder- en jeugdboeken. De regeling vervangt sinds 2013 de eerdere werkbeurs- en stimuleringsregeling voor auteurs. Een projectsubsidie is een brutobedrag waarover nog belasting betaald wordt.

Binnen de regeling worden drie groepen auteurs onderscheiden met elk een eigen aanvraagmoment: de groep recent gedebuteerde schrijvers alsmede de schrijvers die inmiddels twee literaire titels hebben gepubliceerd, de *starters*; de groep schrijvers die al minimaal drie literaire titels hebben gepubliceerd en nog geen vijf projectsubsidies c.q. werkbeurzen hebben ontvangen, de *oeuvrebouwers* en tot slot de schrijvers die al minimaal vijf projectsubsidies c.q. werkbeurzen hebben ontvangen, *ervaren schrijvers*.

In totaal zijn 112 aanvragen gehonoreerd; 18 aanvragers ontvingen voor het eerst een beurs*, waaronder 8 debutanten.

In de '**startersgroep**' konden 47 aanvragen (2015: 46) in behandeling worden genomen en 19 (2015:21) gehonoreerd. Aan acht debutanten zijn subsidies verstrekt van € 10.000; de subsidiebreedte voor de aanvragers voor een derde boek loopt van € 10.000 tot € 30.000.

Debutanten*:

Karolien Berkvens voor een roman, Lebowski, € 10.000
Judith Eykelenboom voor een roman, Prometheus, € 10.000
Jonathan Griffioen voor een roman, Lebowski, € 10.000
Roelof ten Napel voor een roman, Atlas Contact, € 10.000
Roos van Rijswijk voor een roman, Querido, € 10.000
Marieke Rijnveld voor een roman, Atlas Contact, € 10.000
Inge Schilperoord voor een roman, Podium, € 10.000
Maartje Smits voor een dichtbundel, De Harmonie, € 10.000

voor het schrijven van een derde boek:

Mohammed Benzakour voor een roman, De Geus, € 10.000
Maurits de Bruijn voor een roman, Nieuw Amsterdam, € 10.000*
Anne Eekhout voor een roman, De Arbeiderspers, € 10.000*
Marcel van Engelen voor een non-fictieboek, De Bezige Bij, € 15.000
Renske Jonkman voor een roman, Nijgh & Van Ditmar, € 10.000

Marjoleine Oppenheim-Spangenberg voor een roman, De Geus, € 10.000
Ineke Riem voor een roman, De Arbeiderspers, € 20.000*
Martijn Simons voor een roman, De Bezige Bij, € 20.000
Roderik Six voor een roman, Prometheus, € 20.000*
Emiel de Wild voor een kinderboek, Leopold, € 20.000*
Kira Wuck voor een roman, Podium, € 20.000

Voor de oeuvrebouwers loopt de subsidiebandbreedte van € 10.000 tot € 50.000. In totaal konden 56 aanvragen van 55 auteurs worden gehonoreerd.

Joukje Akveld voor een kinderboek, Hoogland & Van Klaveren, € 7.500
Reggie Baay voor een roman, Athenaeum-Polak & Van Genneep, € 15.000
Erdal Balci voor een roman, Van Genneep, € 10.000*
R.A. Basart voor een roman, Lebowski, € 24.000
Martijn Benders voor een dichtbundel, Van Genneep, € 15.000
Machiel Braaksma voor een kinderboek, Afûk, € 20.000
Laura Broekhuysen voor een dichtbundel, Querido, € 15.000
Kreek Daey Ouwens voor een dichtbundel, Wereldbibliotheek, € 20.000
Martin Michael Driessen voor een roman, Van Oorschot, € 30.000
Viktor Frölke voor een roman, Thomas Rap, € 10.000
Willem du Gardijn voor een roman, Koppertnik, € 15.000
Simon van der Geest voor een kinderboek, Querido Kinderboek, € 30.000
Saskia Goldschmidt voor een roman, Cossee, € 15.000
Maarten van der Graaff voor een roman, Atlas Contact, € 10.000
Erik Jan Harmens voor een dichtbundel en een roman, Lebowski, beide € 25.000
Ellen Heijmerikx voor een roman, Nieuw Amsterdam, € 15.000
Krijn Peter Hesselink voor een dichtbundel, Podium, € 10.000
Ingmar Heytze voor een dichtbundel, Podium, € 25.000
Lucas Hirsch voor een dichtbundel, De Arbeiderspers, € 10.000
Ingrid Hoogervorst voor een roman, Prometheus, € 10.000
Sylvia Hubers voor een roman, Prometheus, € 10.000
Philip Huff voor een roman, Das Mag, € 15.000
Bennie Huisman voor een roman, Afûk, € 10.000
Marie Kessels voor een roman, De Bezige Bij, € 50.000
Anke Kranendonk voor een kinderboek, Lemniscaat, € 15.000
Elmar Kuiper voor een dichtbundel, Bornmeer, € 25.000
Caroline Ligthart voor een roman, Ambo | Anthos, € 10.000
Alma Mathijssen voor een non-fictieboek, De Bezige Bij, € 15.000*
Nicolien Mizze voor een roman, Nijgh & Van Ditmar, € 20.000
Janny van der Molen voor een kinderboek, Ploegsma,

€ 10.000
Marente de Moor voor een roman, Querido, € 30.000
Arjen Mulder voor een non-fictieboek, De Arbeiderspers, € 40.000
Minka Nijhuis voor een roman, Nijgh & Van Ditmar, € 10.000*
Hagar Peeters voor een roman, De Bezige Bij, € 25.000
Froukje van der Ploeg voor een dichtbundel, Nieuw Amsterdam, € 10.000*
Anna van Praag voor een kinderboek, Lemniscaat, € 15.000
Lydia Rood voor een kinderboek, Leopold, € 15.000
Ton Rozeman voor een roman, Nieuw Amsterdam, € 20.000
Vamba Sherif voor een roman, De Geus, € 15.000
Anja Sicking voor een roman, Lebowski, € 10.000
Pauline Slot voor een roman, De Arbeiderspers, € 25.000
Philip Snijder voor een roman, Atlas Contact, € 35.000
Hendrickje Spoor voor een non-fictieboek, Balans, € 15.000
Rosita Steenbeek voor een roman, Ambo | Anthos, € 15.000
Mustafa Stitou voor een roman, De Bezige Bij, € 15.000
Arie Storm voor een roman, Prometheus, € 25.000
Henk van Straten voor een roman, Nijgh & Van Ditmar, € 20.000
Michael Tedja voor een dichtbundel, IJzer, € 10.000*
Willem Thies voor een dichtbundel, Podium, € 15.000
Sana Valiulina voor een roman, Prometheus, € 40.000
Han van der Vegt voor een roman, Wereldbibliotheek, € 15.000
Wyske Versteeg voor een roman, Querido, € 30.000
Arjan Visser voor een roman, Atlas Contact, € 25.000
Marja Vuijsje voor een non-fictieboek, Atlas Contact, € 40.000
Co Woudsma voor een dichtbundel, De Bezige Bij, € 25.000

Voor de ervaren schrijvers loopt de subsidiebandbreedte van € 10.000 tot € 30.000. In totaal konden 36 aanvragen van 34 auteurs worden gehonoreerd. De volgende aanvragen zijn gehonoreerd:

Rodaan Al Galidi voor een dichtbundel, Jurgen Maas, € 20.000
Robert Anker voor een roman, Querido, € 14.000
Jan Baeke voor een dichtbundel, De Bezige Bij, € 30.000
Kees van Beijnum voor een roman, De Bezige Bij, € 30.000
Erik Bindervoet voor een dichtbundel, De Harmonie, € 20.000
Alfred Birney voor een roman, De Geus, € 20.000
Mark Boog voor een dichtbundel, Cossee, € 30.000
Hafid Bouazza voor een roman, Hollands Diep, € 30.000
Chrétien Breukers voor een roman, Marmer, € 15.000
Frans Budé voor een dichtbundel, Meulenhoff, € 30.000
Peter Drehmanns voor een roman, Marmer, € 15.000
Bibi Dumon Tak voor een kinderboek, Lannoo, € 20.000

Gerard van Emmerik voor een roman, Nieuw Amsterdam, € 25.000

Eva Gerlach voor een dichtbundel, De Arbeiderspers, € 30.000

Mireille Geus voor een kinderboek, Lemniscaat, € 15.000

Wouter Godijn voor een dichtbundel, Atlas Contact, € 20.000

Hans Hagen voor een kinderboek, Querido Kinderboek, € 25.000

Robbert-Jan Henkes voor een kinderboek, Querido Kinderboek, € 10.000

Atte Jongstra voor een roman, De Arbeiderspers, € 30.000

Lieve Joris voor een non-fictieboek, Atlas Contact, € 30.000

Mensje van Keulen voor een roman, Atlas Contact, € 20.000

Marco Kunst voor een kinderboek, Lemniscaat, € 15.000

Astrid Lampe voor een dichtbundel, Querido, € 30.000

Peter van Lier voor een dichtbundel, Wereldbibliotheek, € 30.000

Tomas Lieske voor een dichtbundel en een roman, Querido, beide € 30.000

Koos Meinderts voor een kinderboek, Lemniscaat, € 25.000

K. Michel voor een dichtbundel, Atlas Contact, € 30.000

Guus Middag voor een non-fictieboek, Van Oorschot, € 30.000

Charlotte Mutsaers voor een non-fictieboek, Das Mag, € 30.000

Wanda Reisel voor een roman, Atlas Contact, € 30.000

Daan Remmerts de Vries voor een kinderboek, Querido Kinderboek, € 25.000 en een roman, Querido, € 15.000

F. Starik voor een roman, Nieuw Amsterdam, € 20.000

Herman Stevens voor een roman, Prometheus, € 30.000

Floortje Zwigman voor een roman, Luitingh-Sijthoff, € 30.000

Projectsubsidies voor literaire vertalingen

*eerste toekenning

Met de projectsubsidies voor literaire vertalingen investeert het fonds in de kwaliteit van nog tot stand te komen literaire vertalingen in het Nederlands in alle genres: romans, verhalen, literaire non-fictie, poëzie, drama, en kinder- en jeugdboeken. Aanvragen kunnen zowel worden ingediend door beginnende als door ervaren vertalers. Voor de vertaling dient een Modelcontract te zijn afgesloten met een reguliere uitgever. Bij de beoordeling spelen onder meer de literaire kwaliteit en de moeilijkheidsgraad van de brontekst en de literaire (vertaalkwaliteit van eerder werk van de aanvrager een belangrijke rol.

In 2016 zijn in totaal 222 aanvragen gehonoreerd. Veertien vertalers vroegen voor de eerste keer een projectsubsidie, van zeven vertalers* is de eerste aanvraag gehonoreerd. Voorts werd voor het schrijven van een nawoord bij veertien vertalingen een aanvullend subsidiebedrag verstrekt (aan twaalf vertalers):

Dirk Jan Arensman voor de vertaling uit het Engels van Joseph Mitchell *McSorley's Wonderful Saloon*, Van Oorschot, € 14.080

Frouke Arns voor de vertaling uit het Engels van Elif Shafak *Three Daughters of Eve*, De Geus, € 7.003

Gerda Baardman voor de vertaling uit het Engels van Jonathan Safran Foer *Here I Am*, Ambo | Anthos, € 10.000

Jos den Bekker voor de vertaling uit het Spaans van Javier Cercas *El impostor*, De Geus, € 13.587

Lidwien Biekman voor de vertaling uit het Engels van Margaret Atwood *Hagseed*, Nijgh & Van Ditmar, € 7.070

Femke Blekkingh-Muller voor de vertaling uit het Deens van Jens Christian Grondahl *Tit er jeg glad*, Meulenhoff, € 3.120

Yolanda Bloemen voor de vertaling uit het Russisch van Daniil Charms *Verzameld werk*, Van Oorschot, € 15.515

Ankie Blommesteijn voor de vertaling uit het Engels van Khushwant Singh *Train to Pakistan*, Hollands Diep, € 6.060

Yond Boeke voor de vertaling uit het Italiaans van Silvio Pellico *Le mie prigioni*, Van Oorschot, € 2.843 en van Andrea Bajani *Un bene al mondo*, Athenaeum-Polak & Van Gennepe, € 1.729

Ernst de Boer voor de vertaling uit het Engels van Maggie O'Farrell *This Must Be the Place*, Ambo | Anthos, € 6.688 en van Kate Summerscale *The Wicked Boy. The Mystery of a Victorian Child Murderer*, Nieuw Amsterdam, € 5.520

Wil Boesten voor de vertaling uit het Duits van Albert Vigoleis Thelen *Der schwarze Herr Bahßetup*, Cossee, € 21.630

Anneke Bok voor de vertaling uit het Engels van Rose Tremain *The Gustav Sonata*, € 8.167 en van Ron Rash *Above the Waterfall*, € 3.070 (beide De Geus) en van Alexandria Marzano-Lesnevich *The Fact of a Body*, € 10.800 en van Paul Kalanithi *When Breath Becomes Air*, € 4.300 (beide Hollands Diep)

Pauline de Bok voor de vertaling uit het Duits van

Sherko Fatah *Der letzte Ort*, Cossee, € 7.485

Hans Boland voor de vertaling uit het Russisch van Lev Tolstoj *Anna Karenina*, Athenaeum–Polak & Van Gennep, € 1.125

Adri Boon voor de vertaling uit het Portugees van Clarice Lispector *A hora da estrela*, De Arbeiderspers, € 2.660 en voor de vertaling uit het Spaans van Albert Sánchez Piñol *Vae Victus*, Signatuur, € 14.237

Edu Borger voor de vertaling uit het Frans van Patrick Modiano *Une jeunesse*, Querido, € 3.900

Floor Borsboom voor de vertaling uit het Frans van Yasmina Reza *Babylone*, € 2.350 en van Isabelle Autissier *Soudain, seuls*, € 5.180, (beide De Bezige Bij) en van Delphine Vigan *D'après une histoire vraie*, De Geus, € 4.712

Tjalling Bos voor de vertaling uit het Engels van Martyn Bedford *Twenty Questions for Gloria*, Querido Kinderboek, € 6.670

Jan-Robert Braat voor de vertaling uit het Russisch van Svetlana Aleksievic *[Tsinkovy maltsjiki]*, De Bezige Bij, € 10.260 en van Svetlana Aleksievic *U vojny ne zjenskoje litso*, € 9.328 (beide De Bezige Bij)

Olaf Brenninkmeijer voor de vertaling uit het Duits van Sacha Batthyany *Und was hat das mit mir zu tun?*, Hollands Diep, € 5.950

Paul Bruijn voor de vertaling uit het Engels van Travis Mulhauser *Sweetgirl*, Ambo | Anthos, € 6.549 en van Edna O'Brien *The Little Red Chairs*, De Bezige Bij, € 4.000 en van Jess Walter *Falling Faintly and Drafting*, Marmer, € 1.281

Edgar de Bruin voor de vertaling uit het Tsjechisch van Pavel Juráček *Prostřednictvím kočky*, Voetnoot, € 4.279 en van Patrik Ourednik *Ad acta*, Zirimiri Press, € 3.778

Miriam Bunnik voor de vertaling uit het Italiaans van Francesco Piccolo *Il desiderio di essere come tutti*, Wereldbibliotheek, € 3.948

Mia Buursma voor de vertaling uit het Spaans van Almudena Grandes *Los besos en el pan*, Signatuur, € 8.507

Peter Claessens voor de vertaling uit het Duits van Holm Friebe *Die Stein-Strategie*, De Arbeiderspers, € 4.360

Brigitte Coopmans voor de vertaling uit het Spaans van Juan Gabriel Vásquez *La forma de las ruinas*, € 18.412 en van Juan Gabriel Vásquez *Los amantes de todos los Santos*, € 6.436 (beide Signatuur)

Kiki Coumans voor de vertaling uit het Frans van Yves Bonnefoy *Les planches courbes*, Studio 3005, € 5.058 en van Marguerite Duras *Le square*, € 2.520 en van Christian Oster *Mon grand appartement*, € 1.800 (beide Vleugels)

Petra Couvée* voor de vertaling uit het Russisch van Boris Pasternak *Polnoje sobranië sotsjinenij s prilozjenijami. V odinnadtsati tomach*, Van Oorschot, € 22.885

Jeanne Crijns voor de vertaling uit het Italiaans van Emanuele Trevi *Qualcosa di scritto*, De Geus, € 5.569

Gerard Cruys voor de vertaling uit het Russisch van Michail Sjisjkin *[Urok kalligrafii]*, Querido, € 4.680

Bernadette Custers voor de vertaling uit het Zweeds van Astrid Lindgren *Mästerdetektiven Blomkvist*, Ploegsma, € 3.350

Tatjana Daan voor de vertaling uit het Frans van Victor

Hugo *Les misérables*, Papieren Tijger, € 67.195

Harm Damsma voor de vertaling uit het Engels van Brad Watson *Miss Jane*, Atlas Contact, € 4.156 en van Michel Faber *Undying. A Love Story*, Podium, € 4.233

Els de Roon Hertoge voor de vertaling uit het Russisch van Alisa Ganieva *[Een liefde in de Kaukasus]*, Wereldbibliotheek, € 1.953

Toon Dohmen voor de vertaling uit het Frans van Riad Sattouf *L'Arabe du futur 3. Une Jeunesse au Moyen-Orient*, De Geus, € 2.600 en voor de vertaling uit het Engels van Catherine Merridale *Lenin on the Train*, Nieuw Amsterdam, € 9.526

Hans Driessen voor de vertaling uit het Duits van Friedrich Nietzsche *Die fröhliche Wissenschaft*, Vantilt, € 9.300

Petra C. van der Eerden* voor de vertaling uit het Engels van David Duchovny *Bucky F*cking Dent*, Manteau, € 4.615

Arie van der Ent voor de vertaling uit het Russisch van Ivan Tsjistjakov *[Dnevnik Ochranika]*, Ambo | Anthos, € 5.284 en van Anton Botev *[Kot Shredingera]*, € 3.931 en van Pantelejmon Romanov *Tovarisjsj Kisljakov*, € 8.777 (beide Douane) en van Marina Stepnova *Bezboznyj Pereelok*, De Geus, € 6.128

Jan Fastenau voor de vertaling uit het Engels van Don DeLillo *Zero K*, Ambo | Anthos, € 6.514

Anne Folkertsma voor de vertaling uit het Duits van Bov Bjerg *Auerhaus*, Cossee, € 3.168 en van Kat Kaufmann *Superposition*, Lebowski, € 5.000

Molly van Gelder voor de vertaling uit het Engels van *The Ballad of the Sad Café*, € 4.650 en *Clock without Hands*, € 7.000 van Carson McCullers, beide Athenaeum–Polak & Van Gennep, en van Edna O'Brien *The Little Red Chairs*, De Bezige Bij, € 4.000

Reintje Ghoos voor de vertaling uit het Frans van Georges Simenon *Le Rapport du gendarme*, De Bezige Bij, € 2.000 en van Jean Echenoz *Envoyée spéciale*, De Geus, € 4.431

Marianne Gossije voor de vertaling uit het Engels van Angela Tournoy *The Turner House*, De Geus, € 10.746

Lisette Graswinckel voor de vertaling uit het Engels van Joseph Conrad *The Mirror of the Sea*, Van Oorschot, € 7.904 en van Arlene Heyman *Scary Old Sex*, Atlas Contact, € 5.146 en van Edna Ferber *So Big*, Nieuw Amsterdam, € 9.000

Eef Gratama voor de vertaling uit het Frans van Yasmina Reza *Babylone*, De Bezige Bij, € 2.350 en van Delphine Vigan *D'après une histoire vraie*, De Geus, € 4.712

Nico Groen voor de vertaling uit het Engels van Jay McInerney *Bright, Precious Days*, Hollands Diep, € 6.450

Martin de Haan voor de vertaling uit het Frans van Georges Simenon *Le pendu de Saint-Pholien*, De Bezige Bij, € 3.700

Jan van der Haar voor de vertaling uit het Italiaans van Curzio Malaparte *Il ballo al Kremlin*, De Arbeiderspers, € 7.920

Goverdien Hauth-Grubben voor de vertaling uit het Duits van Monique Schwitter *Eins im Andern*, Atlas Contact, € 6.116

Ria van Hengel voor de vertaling uit het Duits van

Tilman Lahme *Die Manns. Geschichte einer Familie*, De Arbeiderspers, € 14.000 en van Friedrich Dürrenmatt *Der Richter und sein Henker*, Athenaeum–Polak& Van Gennep, € 2.551 en van Hans Arp *Gesammelte Gedichte*, Vleugels, € 3.380

Robbert-Jan Henkes voor de vertaling uit het Engels van div. auteurs *The Oxford Nursery Rhyme Book*, Hoogland & Van Klaveren, € 12.150

Rebekka Hermán Mostert voor de vertaling uit het Hongaars van Peter Gárdos *Hajnali láz*, Ambo | Anthos, € 4.248

Nicolette Hoekmeijer voor de vertaling uit het Engels van Paul Kingsnorth *Beast*, Ambo | Anthos, € 4.152 en van Maggie Nelson *The Argonauts*, Atlas Contact, € 5.780 en van Yaa Gyasi *Homegoing*, De Bezige Bij, € 11.200

Rokus Hofstede voor de vertaling uit het Frans van Pierre Michon *Corps du roi*, Van Oorschot, € 2.535 en van Georges Simenon *Le Coup de lune*, De Bezige Bij, € 4.408

Hero Hokwerda voor de vertaling uit het Grieks van Nikos Kazantzakis [*Kapitein Michalis. Vrijheid of dood*], Wereldbibliotheek, € 23.488

Jeanne Holierhoek voor de vertaling uit het Frans van Michel Foucault *Histoire de la sexualité*, Boom, € 22.150

Sylvie Hoyinck voor de vertaling uit het Hebreeuws van Nir Baram *In a land beyond the mountains*, De Bezige Bij, € 7.100 en van Ayelet Gundar-Goshen *Leha'ir Arajot*, Meridiaan uitgevers, € 11.500

Astrid Huisman voor de vertaling uit het Engels van Kate Tempest *The Bricks that Built the Houses*, Meulenhoff, € 4.990 en van Ethan Canin *A Doubter's Almanac*, Ambo | Anthos, € 7.952

Jenny de Jonge voor de vertaling uit het Engels van Kevin Brooks *Born Scared*, De Harmonie, € 4.627 en van Jenny Valentine *Fire Colour One*, Luitingh-Sijthoff, € 4.929 en van Rebecca Stead *Goodbye Stranger*, Querido Kinderboek, € 5.300

Johannes Jonkers voor de vertaling uit het Engels van Penelope Fitzgerald *The Gate of Angels*, Karmijn, € 4.800

Annelies Jorna voor de vertaling uit het Engels van Barry Jonsberg *My Life As an Alphabet*, Lemniscaat, € 4.990

Marianne Kaas voor de vertaling uit het Frans van Hédi Kaddour *Les Prépondérants*, De Geus, € 15.255

Jan Bert Kanon voor de vertaling uit het Duits van Joachim Meyerhoff *Alle Toten fliegen hoch. Amerika*, Signatuur, € 9.582

Ankie Klootwijk voor de vertaling uit het Engels van Maggie O'Farrell *This Must Be the Place*, Ambo | Anthos, € 6.688 en van Kate Summerscale *The Wicked Boy. The Mystery of a Victorian Child Murderer*, Nieuw Amsterdam, € 5.520

Edith Koenders voor de vertaling uit het Noors van Johan Harstad *Max, Mischa & Tetoffensiven*, Podium, € 25.693

Inge Kok voor de vertaling uit het Engels van C.E. Morgan *The Sport of Kings*, De Bezige Bij, € 26.000 en van Anuradha Roy *Sleeping on Jupiter*, Prometheus, € 7.564

Angélique de Kroon voor de vertaling uit het Deens van

Erik Valeur *Logbog fra et livsforlis*, Cargo, € 15.000

Sophie Kuiper voor de vertaling uit het Fins van Sofi Oksanen *Norma*, Prometheus, € 4.560

Barbara de Lange voor de vertaling uit het Engels van Elizabeth Strout *My Name Is Lucy Barton*, Atlas Contact, € 3.435 en van Virginia Woolf *The Years*, Athenaeum–Polak& Van Gennep, € 19.725 en van Cory Taylor *Dying. A Memoir*, Nijgh & Van Ditmar, € 3.428

Arthur Langeveld voor de vertaling uit het Russisch van Gjoezel Jachina *Zoelejcha Otkryvaet glaza*, Querido, € 11.000

Paul van der Lecq voor de vertaling uit het Engels van Julia Blackburn *Threads. The Delicate Life of John Craske*, De Bezige Bij, € 8.700

Auke Leistra voor de vertaling uit het Engels van David Szalay *All That Man Is*, Nijgh & Van Ditmar, € 11.008 en van Cormac James *The Surfacing*, De Arbeiderspers, € 14.950 en van Miroslav Penkov *Stork Mountain*, De Bezige Bij, € 10.500

Harrie Lemmens voor de vertaling uit het Portugees van António Lobo Antunes *Conhecimento do Inferno*, Ambo | Anthos, € 10.543 en van Mia Couto *Mulheres de Cinza*, Querido, € 9.215

Nan Lenders voor de vertaling uit het Engels van Ron Rash *Above the Waterfall*, De Geus, € 3.070 en van S.E. Durrant *Little Bits of Sky*, Meis & Maas, € 4.200

Karol Lesman voor de vertaling uit het Pools van Wiesław Myśliwski *Widnokrag*, Querido, € 16.500

Inger Limburg voor de vertaling uit het Engels van Jonathan Levi *Septimania*, Nieuw Amsterdam, € 6.034 en van Elizabeth Mckenzie *The Portable Veblen*, Nijgh & Van Ditmar, € 4.640

Saskia van der Lingen voor de vertaling uit het Engels van A.S. Byatt *Little Black Book of Stories*, De Bezige Bij, € 5.400

Silvia Marijnissen voor de vertaling uit het Chinees van Eileen Chang [*Banshengyuan*], De Arbeiderspers, € 23.400

Lydia Meeder voor de vertaling uit het Engels van Lisa Williamson *The Art of Being Normal*, Lemniscaat, € 8.600

Caroline Meijer voor de vertaling uit het Engels van Rachel Cusk *Outline*, De Bezige Bij, € 3.000 en van Vivian Gornick *Fierce Attachments. A Memoir*, Nijgh & Van Ditmar, € 5.912

Janneke van der Meulen voor de vertaling uit het Duits van Dana Grigorcea *Das primäre Gefühl der Schuldlosigkeit*, Atlas Contact, € 4.930

Janny Middelbeek-Oortgiesen voor de vertaling uit het Zweeds van Tom Malmquist *I varje ögonblick är vi fortfarande vid liv*, Ambo | Anthos, € 7.240 en van Jonas Hassen Khemiri *Allt jag inte minns*, Nijgh & Van Ditmar, € 6.658

Niek Miedema voor de vertaling uit het Engels van Brad Watson *Miss Jane*, € 4.156 en van Colson Whitehead *The Underground Railroad*, € 4.377 (beide Atlas Contact) en van Michel Faber *Undying. A Love Story*, Podium, € 4.233

Marianne Molenaar voor de vertaling uit het Noors van Karl Ove Knausgård *Ute av verden*, De Geus, € 27.064

en van Tomas Espedal *Imot kunsten*, Wereldbibliotheek, € 4.060

Els Naaijken voor de vertaling uit het Italiaans van Nuccio Ordine *L'Utilità dell'inutile*, Bijleveld, € 4.108

Frans van Nes voor de vertaling uit het Estisch van Jaan Kross *Kolme katku vahel*, Prometheus, € 31.176

Liesbeth van Nes voor de vertaling uit het Duits van Hermann Hesse *Siddharta*, De Bezige Bij, € 4.200

Jesse Niemeijer voor de vertaling uit het Estisch van Jaan Kross *Kolme katku vahel*, Prometheus, € 24.941

Arjaan van Nimwegen voor de vertaling uit het Engels van Amor Towles *A Gentleman in Moscow*, De Arbeiderspers, € 8.433

Thijs van Nimwegen voor de vertaling uit het Engels van Amor Towles *A Gentleman in Moscow*, De Arbeiderspers, € 8.433

Frans Oosterholt voor de vertaling uit het Catalaans van Narcís Oller *L'Escanyapobres / La bogeria*, € 6.050 en van Mercè Rodoreda *La mort i la primavera*, € 8.640 (beide Menken Kasander & Wigman)

Marcel Otten voor de vertaling uit het IJslands van Snorri Sturluson *Egils saga Skalla-Grimssonar*, Athenaeum-Polak & Van Gennep, € 20.474

Esther Ottens voor de vertaling uit het Duits van Cornelia Funke *Reckless. Das goldene Garn*, Querido Kinderboek, € 10.800

Harry Pallemans voor de vertaling uit het Engels van Mark Haddon *The Pier Falls and Other Stories*, Atlas Contact, € 11.486 en van Truman Capote *The Complete Stories of Truman Capote*, Podium, € 4.703

Janneke Panders voor de vertaling uit het Duits van Emanuel Bergmann *Der Trick*, Prometheus, € 8.374

Els van der Pluijm voor de vertaling uit het Italiaans van Francesco Pecoraro *La vita in tempo di pace*, Wereldbibliotheek, € 10.300

Djûke Poppinga voor de vertaling uit het Arabisch van Hoda Barakat *Malkoet hadzihi al-ard*, De Geus, € 9.079

Ard Posthuma voor de vertaling uit het Duits van Frank Witzel *Die Erfindung der RAF durch einen manisch-depressiven Teenager im sommer 1969*, Lebowski, € 14.500

Wendy Prins voor de vertaling uit het Zweeds van Kristina Sandberg *Sörja för de sina*, Nieuw Amsterdam, € 18.613

Lucy Pyttersen voor de vertaling uit het Noors van Linn Ullmann *De Urolige*, Hollands Diep, € 8.607

Nadia Ramer voor de vertaling uit het Spaans van Sara Mesa *Cicatriz*, Wereldbibliotheek, € 5.600

Corrie Rasink voor de vertaling uit het Spaans van Inés Garland *Piedra, papel o tijera*, Querido Kinderboek, € 4.500

José Rijnaarts voor de vertaling uit het Duits van Ilija Trojanow *Macht und Widerstand*, De Geus, € 10.832 en van Frank Witzel *Die Erfindung der RAF durch einen manisch-depressiven Teenager im sommer 1969*, Lebowski, € 14.500

Ad van Rijsewijk* voor de vertaling uit het Pools van Wisława Szymborska *Zwart Lied*, J.M. Meulenhoff, € 2.053

Lucie van Rooijen voor de vertaling uit het Engels van Jonathan Levi *Septimania*, Nieuw Amsterdam, € 5.000

en van Elizabeth McKenzie *The Portable Veblen*, Nijgh & Van Ditmar, € 5.800

Mariolein Sabarte Belacortu voor de vertaling uit het Spaans van Gabriel García Márquez *Cien años de soledad*, Meulenhoff Boekery, € 13.900

Karina van Santen voor de vertaling uit het Engels van Simon Schama *The Face of Britain*, Atlas Contact, € 8.000 en voor de vertaling uit het Afrikaans van Willem Anker Buys, € 7.200 en van Ingrid Jonker en André Brink *Vlam in die sneeu*, € 3.621 (beide Podium)

Wybrand Scheffer voor de vertaling uit het Engels van Michael Foley *Isn't This Fun?*, Atlas Contact, € 11.100

Mara Schepers voor de vertaling uit het Italiaans van Francesco Piccolo *Il desiderio di essere come tutti*, Wereldbibliotheek, € 3.948

Eugenie Schoolderman voor de vertaling uit het Spaans van Rafael Chirbes *Paris-Austerlitz*, Atlas Contact, € 4.030

Hilda Schraa* voor de vertaling uit het Italiaans van Francesco Pecoraro *La vita in tempo di pace*, Wereldbibliotheek, € 8.240

Roel Schuyt voor de vertaling uit het Bosnisch van Faruk Šehić *Knjiga o Uni*, € 4.276 en voor de vertaling uit het Sloveens van Gabriela Babnik *Sušna doba*, € 8.216 (beide De Geus) en voor de vertaling uit het Kroatisch van Dubravka Ugrešić *Lisica*, Nijgh & Van Ditmar, € 7.764 en van Olja Savicevic Ivancevic *Adio, Kauboju*, Bananafish, € 4.661

Manon Smits voor de vertaling uit het Engels van Elif Shafak *Three Daughters of Eve*, € 2.918 en van Gary Barker *The Afghan Vampires Book Club*, € 7.656 (beide De Geus) en voor de vertaling uit het Italiaans van Marco Balzano *L'ultimo arrivato*, Serena Libri Uitgeverij, € 5.161

Robert E. Starke* voor de vertaling uit het Zweeds van Anders Rydell *Boktjuvarna*, Atlas Contact, € 9.280

Jan Pieter van der Sterre voor de vertaling uit het Frans van Georges Simenon *Le rapport du gendarme*, De Bezige Bij, € 2.000 en van Jean Echenoz *Envoyée spéciale*, De Geus, € 4.431

Paula Stevens voor de vertaling uit het Noors van Johan Harstad *Max, Mischa & Tetoffensiven*, Podium, € 25.693 en van Morten A. Strøksnes *Havboka*, Meridiaan uitgevers, € 7.493

Tjadine Stheeman voor de vertaling uit het Engels van Jonathan Safran Foer *Here I Am*, Ambo | Anthos, € 6.959 en van Sunjeev Sahota *The Year of the Runaways*, Prometheus, € 7.500

Annelous Stiggelbout voor de vertaling uit het Chinees van Sanmao *[Sahala de suiyue]*, Atlas Contact, € 8.800

Philip Supèr voor de vertaling uit het Italiaans van Pietro Valsecchi *Prima famiglia*, Wereldbibliotheek, € 11.847

Alice Teekman voor de vertaling uit het Frans van Virginie Despentes *Vernon Subutex*, De Geus, € 14.692

Rob van der Veer voor de vertaling uit het Afrikaans van Ingrid Jonker en André Brink *Vlam in die sneeu*, € 6.840 en van Willem Anker Buys, € 7.200, beide Podium

Rien Verhoef voor de vertaling uit het Engels van Ian McEwan *Nutshell*, De Harmonie, € 4.600

Joris Vermeulen voor de vertaling uit het Engels van Mohsin Hamid *Discontent and Its Civilizations*, De Bezige Bij, € 3.992 en van Jay McInerney *Bright*,

Precious Days, Hollands Diep, € 6.450

Marijke Versluys voor de vertaling uit het Engels van Rachel Cusk *Transit*, De Bezige Bij, € 6.000 en van Yann Martel *The High Mountains of Portugal*, Prometheus, € 9.345

Jan Albert Versteeg voor de vertaling uit het Frans van Boualem Sansal *2084. La fin du monde*, De Geus, € 7.530

Mirjam de Veth voor de vertaling uit het Frans van Célia Houdart *Gil*, Atlas Contact, € 2.658 en van Marie Darrieussecq *Être ici est une splendeur*, De Arbeiderspers, € 2.767 en van J.M.A. Paroutaud *La ville incertaine*, Coppens & Frenks, € 4.227

Jacqueline Visscher voor de vertaling uit het Spaans van Santiago Pajares *La lluvia de Ionah*, Atlas Contact, € 5.050

Willem Visser voor de vertaling uit het Duits van Edmund Husserl *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie*, € 12.740 en voor de vertaling uit het Engels van Kwame Anthony Appiah *The Honor Code. How Moral Revolutions Happen*, € 7.000 (beide Boom)

Annemarie Vlamming voor de vertaling uit het Duits van Roland Schimmelpfennig *An einem klaren, eiskalten Januarmorgen zu Beginn des 21. Jahrhunderts* € 3.946 en van Juli Zeh *Unterleuten*, € 14.880 (beide Ambo | Anthos)

Ronald Vlek voor de vertaling uit het Engels van Paul Auster *4 3 2 1*, De Bezige Bij, € 36.730

Pietha de Voogd voor de vertaling uit het Italiaans van Antonio Pennacchi *Canale Mussolini Parte II*, De Bezige Bij, € 9.230

Onno Voorhoeve voor de vertaling uit het Engels van Sunjeev Sahota *The Year of the Runaways*, Prometheus, € 7.500

Bart Voorzanger voor de vertaling uit het Engels van Richard Dawkins *The Ancestor's Tale – A Pilgrimage to the Dawn of Life*, Nieuw Amsterdam, € 27.400

Arie van der Wal voor de vertaling uit het Spaans van Guillermo Rosales *La casa de los naufragos*, Atlas Contact, € 2.842 en van Rodrigo Blanco Calderón *The Night*, De Bezige Bij, € 12.090 en van Jesús Carrasco *La tierra que pisamos*, Meulenhoff, € 5.024

Gerard van der Wardt* voor de vertaling uit het Russisch van verhalen van Joeri Olesja, De Wilde Tomaat, € 1.840

Roos van de Wardt voor de vertaling uit het Engels van Kate Tempest *The Bricks that Built the Houses*, Meulenhoff, € 4.990 en van Ethan Canin *A Doubter's Almanac*, Ambo | Anthos, € 7.952

Monse Weijers voor de vertaling uit het Russisch van Sigizmoend Krizjjanovski *[Een vreemde reiziger]*, De Wilde Tomaat, € 1.945

Maarten van der Werf* voor de vertaling uit het Engels van Richard Sennett *Together*, Meulenhoff, € 11.200

Frans van der Wiel voor de vertaling uit het Engels van Kevin Canty *The Underworld*, € 6.112 en van Colum McCann *Thirteen Ways of Looking*, € 5.887 (beide De Harmonie)

Regina Willemse voor de vertaling uit het Engels van Annie Proulx *Barkskins*, De Geus, € 29.908

Martine Woudt voor de vertaling uit het Frans van

Guillaume Rihs *Aujourd'hui dans le désordre*, Ambo | Anthos, € 4.445 en van Alexandre Seurat *La maladroite*, Meridiaan, € 2.197

Nele Ysebaert voor de vertaling uit het Frans van Antoine de Saint-Exupéry *Pilote de guerre*, Van Oorschot, € 4.187

Peter Zeeman voor de vertaling uit het Russisch van een bloemlezing uit het werk van Alexander Koesjner, Karaat, € 1.200

Prescilla van Zoest voor de vertaling uit het Frans van Catherine Poulain *Le grand marin*, € 10.643 en van Christophe Boltanski *La cache*, € 6.399 (beide Cossee)

Beginnende vertalers in literaire tijdschriften

Algemeen reglement

In het kader van de deskundigheidsbevordering voor literair vertalers is in 2013 gestart met een pilot, die beginnende vertalers de gelegenheid biedt werk te publiceren in Nederlandse literaire tijdschriften. De pilot was gericht op de genres literair proza, literaire non-fictie en poëzie.

In 2016 was een bedrag van € 10.000 beschikbaar, met een maximum van € 2.500 per literair tijdschrift. In 2016 zijn in totaal negen aanvragen ingediend door de tijdschriften *De Gids*, *De Revisor*, *Terras*, *Tortuca* en *Voos*. Drie aanvragen zijn afgewezen. De volgende aanvragen konden worden gehonoreerd:

De Gids

Voor de vertaling van een essay van Roberto Bozetti door Anne Lopes Michielsen (Portugees) onder begeleiding van Arie Pos: € 534.

De Revisor

Voor de vertaling van het verhaal 'By the Canal' van KJ Orr door Lette Vos (Engels) onder begeleiding van Niek Miedema: € 453.

Voor de vertaling van het verhaal 'The Gospel According to García' van Ariel Dorfman door Toon Theuwis (Engels) onder begeleiding van Nicolette Hoekmeijer: € 530.

Terras

Voor de vertaling van het gedicht [Lente in Leningrad] van Margarita Aliger door Anniek Kool (Russisch) onder begeleiding van Eric Metz: € 378.

Voor *Onze*, de elfde editie van *Terras* met daarin een groot dossier hedendaagse Franse literatuur; voor de vertaling van het gedicht 'Prémises d'un événement' van Antoine Dufeu door Elies Smeyers onder begeleiding van Anneke Brassinga; voor de vertaling van twee fragmenten uit het gedicht 'Dans ma tête' van Nadine Agostini door Ilse Barendregt onder begeleiding van Kim Andringa; voor de vertaling van hoofdstuk 'Simon' uit de roman *Les fuyants* van Arnaud Dudek door Karin Benner onder begeleiding van Rokus Hofstede; voor de vertaling van het inleidende stuk 'Une monde de mondes' van Éric Giraud en het essay 'Aujourd'hui. Hedendaagse Franse poëzie' (werktitel) van Jérôme Mauche door Sanne van der Meij begeleid door Kiki Coumans en voor de vertaling van een selectie van gedichten van Jérôme Game en Sandra Moussempès door Vicky Vrancken onder begeleiding van Piet Meeuse: € 2.122.

Tortuca

Voor de vertaling van het verhaal *Far From Home* van Walter Tevis door Anna Visser (Engels) onder begeleiding van Molly van Gelder: € 391.

Talentbeurzen

Het Letterenfonds financierde ook dit jaar een aantal talentbeurzen voor studenten van de Master Literair Vertalen en van de Vertalersvakschool. Met deze beurzen kunnen de meest getalenteerde studenten zich bij een vertaalproject laten begeleiden door een ervaren collega. Verder wordt met steun van het Nederlands Letterenfonds een aantal gastcolleges door beroepsvertalers georganiseerd voor de masterstudenten van de Universiteit Utrecht. Dit gebeurt met name door de jaarlijkse aanstelling van een Translator in residence, in 2016 vervulde Nicolette Hoekmeijer (literair vertaler Engels) deze functie. Inzet van dit beleid is om professionele literair vertalers meer bij de opleidingen te betrekken dan binnen de universitaire kaders mogelijk is. Tevens is een organisatorische en financiële bijdrage geleverd aan het The Chronicles-project van Crossing Border in Den Haag (zie ook Algemeen Reglement), dat tot doel heeft beginnende jonge auteurs te laten vertalen door beginnende jonge vertalers, en is met behulp van extra gelden voor talentontwikkeling voor deze jonge vertalers een Vertalersfabriek gehouden in het Vertalershuis Amsterdam.

Aan talentvolle masterstudenten literair vertalen van de Universiteit Utrecht en de KU Leuven worden jaarlijks, middels een selectieprocedure, drie talentbeurzen toegekend. De vertaalstudenten kunnen deze beurs besteden aan de begeleiding van een ervaren vertaler bij het maken van een substantiële vertaling of het deelnemen aan een vertaalworkshop. De Nederlandse beurzen worden mogelijk gemaakt door het Letterenfonds. Deze gingen in 2016 naar **Claudia Visser** (Engels) en **Eline Jongsma** (Zweeds). De Vlaamse beurs wordt aangeboden door de Orde van den Prince en ging naar **Nathalie Tabury** (Engels).

De Vertalersvakschool benut de subsidie van het Letterenfonds voor deskundigheidsbevordering van beginnende vertalers. Via De Werkplaats wordt aan beginnende vertalers de mogelijkheid geboden om periodiek in workshops kennis en vaardigheden uit te wisselen, onderling en onder begeleiding van een ervaren vertaler. In 2016 zijn zes groepen vertalers (3 x Engels, 2 x Duits en 1 x Frans) elk vier keer bijeen geweest voor workshops. Daarvan zijn 16 workshops begeleid door een met de subsidie van het Letterenfonds betaalde

moderator. Tevens wordt de subsidie aangewend voor talentbeurzen, die worden toegekend aan veelbelovende studenten. In 2016 waren de laureaten **Theo Schoemaker, Irene Paridaans** en **Jetty Huisman**. Een vierde project vindt in 2017 plaats. Ten slotte maakt de subsidie van het Letterenfonds het mogelijk per jaar vier themazaterdagen te organiseren, gericht op studenten, alumni en belangstellenden. De onderwerpen waren dit jaar poëzie vertalen, professionalisering, liedteksten vertalen en ICT. De themazaterdag worden gemiddeld door 80 mensen bezocht:

- 20 maart 2016: Poëziedag, onder de titel 'Een ontmoeting met dichters en vertalers' met lezingen en voordrachten van Arie van den Berg, Anneke Brassinga, Kiki Coumans, Jabik Veenbaas, David Colmer en Tsead Bruinja
- 21 mei 2016: Beroepsdingendag, onder de titel 'De wetten', tafelgesprekken met ervaren vertalers, uitgevers en andere vakmensen en lezingen van prof. Dr. Lisa Kuitert, pitcholoog Edo van Santen, boekenfluisteraar Maarten Carbo en dirigent Victor Muller.
- 11 juni 2016: Liedjesdag met lezingen en voordrachten van Jan Rot en Brainpower, en de Vertalersvakschoolband in Kapitein Zeppos
- 26 november 2016: Techniek en de vertaler, met lezingen van Fedde van Santen, Andrea Kluitmann, Huub Stegeman, Lidewijde Paris en Nicolette Hoekmeijer.

Individuele deskundigheidsbevordering vertalers in en uit het Nederlands i.s.m. het Expertisecentrum Literair Vertalen

Onderstaande mentoraten, coachingstrajecten en ontwikkelingsbeurzen vormen een aanvulling op de beschreven cursussen, workshops etc in 'Deskundigheidsbevordering literair vertalers in en uit het Nederlands' in het activiteitenoverzicht in Bijlage 5.

Mentoraten

Het Expertisecentrum Literair Vertalen (ELV) biedt beginnende literair vertalers individuele ondersteuning in de vorm van mentoraten. Bij deze opleidingsvorm wordt de beginnende vertaler begeleid door een ervaren vertaler bij het vertalen van een literair werk. Het ELV neemt de aanvragen in behandeling. De mentoraten worden voor de helft door het Nederlands Letterenfonds betaald en voor de helft door het ELV.

In 2016 zijn vier mentoraten aangevraagd en toegekend, twee daarvan zijn in hetzelfde jaar afgerond:

vertalers: Inger Limburg en Lucie van Rooijen (afgerond)
mentor: Karina van Santen
titel: *The Portable Veblen*
auteur: Elizabeth McKenzie
brontaal: Engels

vertaler: Irene Dirkes (afgerond)
mentor: Gerrit Bussink
titel: *Nachts ist es leise in Teheran*
auteur: Shida Bazyar
brontaal: Duits

vertaler: Lisa Thunnissen
mentor: Brigitte Coopmans
titel: *Campeón gabacho*
auteur: Auro Xilonen
brontaal: Spaans

vertaler: Ellis Booij
mentor: Jeanne Holierhoek
titel: *Politiques de l'inimitié*
auteur: Achille Mbembe
brontaal: Frans (filosofie)

Coachingstrajecten

Voor ervaren vertalers biedt het ELV coachingstrajecten aan. Bij deze vorm van ondersteuning kan een gevorderde vertaler de hulp inschakelen van een coach bij het vertalen van werken waar specialistische kennis voor nodig is. Het ELV draagt zorg voor de aanvragen. Een coachingstraject wordt volledig gefinancierd door het Letterenfonds. In 2016 werd géén aanvraag voor een coachingstraject ingediend.

Ontwikkelingsbeurzen

In 2014 en 2015 is in samenwerking met het ELV en het Vlaams Fonds voor de Letteren een aanvang gemaakt met het verstrekken van zogeheten ontwikkelingsbeurzen

aan jong vertaaltalent voor wie de stap naar een boekvertaling nog te groot is.

Onder begeleiding van een mentor, een ervaren vertaler, hebben vijf aankomende vertalers – twee uit en drie in het Nederlands – gewerkt aan een zelfgekozen tekst met als beoogd resultaat een publicatie in een literair tijdschrift of publicatie van het gekozen boek.

De vijf vertaaltrajecten zijn inmiddels met zeer positieve evaluaties afgesloten. Van twee gementoreerden is in 2016 de vertaling (uit het Deens en uit het Japans) in een literair tijdschrift gepubliceerd.

In de komende jaren zal vervolg gegeven worden aan dit beleidsinstrument.

De uitvoering is in handen van het ELV. De helft van de kosten wordt betaald door het ELV, de andere helft komt voor rekening van de fondsen.

Eregelden

Sinds 1992 werd door het fonds de regeling eregelden uitgevoerd waarbij ongeveer 25 oudere schrijvers en vertalers een jaarlijks eregeld ontvingen. Deze regeling is medio 2012 in opdracht van het Ministerie van OCW stopgezet; nieuwe toekenningen zijn niet meer mogelijk. Zij die reeds een eregeld kregen toegekend van het Nederlands Letterenfonds zullen dit ook in de toekomst blijven ontvangen.

Reeds voor 1960 verleende het toenmalige ministerie van CRM eregelden aan letterkundigen. Kunstenaarsverenigingen konden leden voor deze eregelden voordragen. In 1992 hevelde het ministerie het lopende 'eregeldbudget' over naar het fonds.

Een eregeld werd verleend op grond van de verdiensten van de schrijver of vertaler voor de Nederlandstalige of de Friestalige literatuur, de leeftijd van de schrijver en de daarmee verband houdende vermindering van de mogelijkheid het schrijver- en/of vertalerschap op de oude voet voort te zetten. De hoogte van de subsidie is maximaal 7.500 euro per jaar.

In 2016 kwamen 15 schrijvers en vertalers in aanmerking voor een eregeld: J.M.A. Biesheuvel, Remco Campert, Thérèse Cornips[†], Miep Diekmann, Aline Glastra van Loon, Anton Haakman, Margriet Heymans, Else Hoog, Hannes Meinkema, Marga Minco, Els Pelgrom, Ton van Reen, Bea Vianen, Hans Vlek[†] en Frans van Woerden.

[†] overleden in 2016

Reiskosten buitenland

Met ingang van 2013 zijn de eerdere reisbeursregeling voor schrijvers en vertalers in het Nederlands, de verblijfsbeurzen voor buitenlandse residenties en het zogenoemde schrijversprogramma buitenland samengebracht in de regeling Reiskosten buitenland.

Met deze regeling stelt het Letterenfonds subsidies beschikbaar ter vergoeding van reiskosten voor de deelname van Nederlands- of Friestalige auteurs en vertalers in het Nederlands aan literaire programma's, manifestaties en/of promotionele activiteiten ten behoeve van vertaald eigen werk in het buitenland – de zogenoemde **promotiereizen**, dan wel ter vergoeding van reiskosten buitenland (inclusief Bonaire, Sint-Eustasius en Saba en Aruba, Curaçao en Sint Maarten) gemaakt ten behoeve van totstandkoming van nieuw literair werk – de zogenoemde **studiereizen**.

Dit jaar zijn ook meerdere reiskostenvergoedingen verleend voor literaire programma's die in de loop van 2016 in het Duitse taalgebied plaatsvonden in het kader van het Vlaams-Nederlands gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse, deze staan vermeld onder promotiereizen.

Voorts biedt de Nederlandse Taalunie aan buitenlandse vakgroepen Nederlands de gelegenheid om een gastschrijver te ontvangen. Meer informatie over het gastschrijverprogramma **buitenlandse Neerlandistiek** is via de Nederlandse Taalunie te verkrijgen. Geselecteerde gastdocenten kunnen voor reiskosten een beroep doen op het Letterenfonds (of het Vlaams Fonds voor de Letteren). In dit kader is een bedrag van € 138 verstrekt aan **Jan Brokken**, die eind maart/begin april 2016 als gastdocent aan de Universiteit Paris-Sorbonne een aantal colleges gaf en deelnam aan een tweedaags vertaalatelier.

In 2016 zijn de volgende aanvragen voor een **promotiereis** gehonoreerd:

15 januari-17 juni: **Paul Glaser** gaf in München, Berlijn, Wenen, Suhl, Wesel, Krefelt, Kleve en andere steden in Duitsland en Oostenrijk lezingen over *Die Tänzerin von Auschwitz* (vertaling van *Tante Roosje. Het oorlogsgeheim van mijn familie*), € 1.859

2 februari-4 februari: Promotiebezoek **Jaap Robben**, Londen (Groot-Brittannië), € 118

5 februari-6 februari: Lezing **Mano Bouzamour** in aanloop naar gastlandschap, Frankfurt am Main (Duitsland), € 134

25 februari-4 maart: **Benny Lindelauf** gaf lezingen en workshops over zijn jeugdroman *Negen open armen* in onder meer Milaan, Genua, Bologna, Modena, en Rome (Italië), € 500

25 februari-26 februari: Bezoek **Joel Cahen** aan München ter promotie van de vertaling van het dagboek van Klaartje de Zwarte Walvisch, (Duitsland), € 487

29 februari-3 maart: Promotiebezoek **Cees Nooteboom**, Ljubljana (Slovenië), € 880

2 maart-4 maart: Promotiebezoek **Kader Abdolah**,

Londen (Groot-Brittannië), € 225

9 maart-12 maart: Optreden **Vrouwke Tuinman** in het Centre for Low Country Studies, Londen (Groot-Brittannië), € 139

15 maart-19 maart: Promotiebezoek **Wyske Versteeg**, Leipzig, Berlijn (Duitsland), € 373

18 maart-19 maart: Deelname **Wolfgang Schiffer** en vertaler **Gerd Busse** aan literaire avond over J. Voskuil, Leipzig (Duitsland), € 425

18 maart-23 maart: Bezoek **Saskia Goldschmidt** aan Manchester, Lancaster, Glasgow, York en Edinburgh ter promotie van vertaling *De hormoonfabriek* (Groot-Brittannië), € 431

18 maart-19 april: **Lodewijk van Oord** treedt op tijdens de Buchmesse in Leipzig (Duitsland), € 394

20 maart-28 maart: Bezoek van **Ilja Leonard Pfeijffer** aan verschillende Amerikaanse steden, waaronder New York City, Dallas, Austin, Houston, ter promotie van *La Superba* (Verenigde Staten), € 1.287

30 maart-4 april: **Frank Westerman** treedt op tijdens het internationale literatuurfestival 'Inroci di civiltà' in Venetië (Italië), € 177

9 april-11 april: **Jan Brokken** treedt op tijdens het historische festival 'Historiske dage' in Kopenhagen en wordt daarnaast geïnterviewd door het *Kristelig Dagblad* (Denemarken), € 142

18 april-21 april: Reis **Joris Luyendijk** naar Barcelona voor de promotie van *Entre tiburones. Una temporada en el infierno de las finanzas (Dit kan niet waar zijn)*, (Spanje), € 583

19 april-2 mei: **Tommy Wieringa** en **Cees Nooteboom** nemen deel aan het programma van Nederland als gastland op de Feria Internacional del Libro in Bogotá (Colombia), € 2.053

20 april-24 april: Deelname van debutant **Olivier Willemsen** aan het First Novel Festival in Budapest, Budapest (Hongarije), € 1.180

20 april-24 april: **Jeroen Funke** van stripcollectief Lamelos neemt deel aan de Small-Press Heaven op het Fumetto International Comix Festival in Luzern (Zwitserland), € 209

20 april-21 april: Optreden **Otto de Kat** in Offenburg ter gelegenheid van de uitreiking van de Europäischer Übersetzerpreis Offenburg 2016 aan zijn vertaler Andreas Ecke, Offenburg (Duitsland), € 393

21 april-24 april: **Boris Peeters** van stripcollectief Lamelos neemt deel aan de Small-Press Heaven op het Fumetto International Comix Festival in Luzern (Zwitserland), € 216 [www](http://www.fumetto.ch)

21 april-24 april: **Sam Peeters** van stripcollectief Lamelos neemt deel aan de Small-Press Heaven op het Fumetto International Comix Festival in Luzern (Zwitserland), € 214

22 april-24 april: Promotiebezoek **Joris Luyendijk** aan Budapest (Hongarije), € 455

22 april-3 juni: Lezing **Jaap Robben** in Frankfurt in aanloop naar gastlandschap (Duitsland), € 66

25 april-10 mei: Promotiebezoek **Gerry van der Linden**, Evora (Portugal), € 1.100

25 april-29 april: Promotiereis **Alexander Münninghoff** naar o.a. Praag, Brno en Olomouc (Tsjechië), € 428

27 april-1 mei: Dichter **Hans Wap** neemt deel aan Festival International de Poésie in Marrakech (Marokko), € 533

27 april-15 mei: **Nachoem M. Wijnberg** bezoekt Los Angeles, San Francisco en New York ter promotie van de vertaling van *Divan van Ghalib* (Verenigde Staten), € 1.635

27 april-28 april: **Geert Mak** treedt op tijdens het Culture Matters festival in Londen waar hij met andere Europese schrijvers discussieert over het belang van cultuur in de Europese context (Groot-Brittannië), € 186

29 april-5 mei: Dichter/vertaler **Jan de Jager** is uitgenodigd voor het Festival Internacional De Poesia De Bogotá (Colombia), € 866

3 mei-3 augustus: **Jaap Scholten** reist naar Londen voor de promotie van de Engelse vertaling van *Kameraad Baron*, Londen, England (Groot-Brittannië), € 405

12 mei-14 mei: **Tommy Wieringa** bezoekt de Turin International Book Fair ter gelegenheid van de presentatie van de Italiaanse vertaling van *Een mooie jonge vrouw*, Torino (Italië), € 130

15 mei-30 juni: **Jaap Scholten** maakt een tour langs verschillende plaatsen in de VS, waaronder New York City, Washington DC en San Francisco, voor de promotie van de Engelse vertaling van *Kameraad Baron*, (Verenigde Staten), € 2.595

16 mei-21 mei: Deelname **Ester Naomi Perquin** aan het Tbilisi International Festival of Literature, Tbilisi (Georgië), € 525

16 mei-22 mei: **Herman Koch** neemt deel aan het Sydney Writers Festival ter promotie van de Engelse vertaling van *Zomerhuis met zwembad* (Australië), € 1.690

19 mei-22 mei: Deelname van debutant **Michael Bijmens** en redacteur **Jelte Nieuwenhuis** aan het European Festival of the First Novel in Kiel (Duitsland), € 511

19 mei-22 mei: Deelname van debutant **Neske Beks** en redacteur **Janneke Steinz** aan het European Festival of the First Novel in Kiel (Duitsland), € 138 www

19 mei-22 mei: **Stefan Boonen** en **Emiel de Wild** treden op tijdens de Europese Kinder & Jugendbuchmesse in Saarbrücken (Duitsland), € 340

19 mei-20 mei: **Peter Buwalda** reist naar Oslo voor de boekpresentatie van de Noorse vertaling van *Bonita Avenue* (Noorwegen), € 416

19 mei-22 mei: **Thé Tjong-Khing** is eregast van de Dwie Siostry op de boekenbeurs in Warschau (Polen), € 265

19 mei-22 mei: **Marcel Ruijters** is uitgenodigd voor het Warsaw Comics Festival naar aanleiding van de vertaling in het Pools van *Jheronimus*, Warschau (Polen), € 220

25 mei-26 mei: schrijver **Jan Paul Schutten** en illustrator **Floor Rieder** zijn uitgenodigd voor het literatuurfestival in Lillehammer (Noorwegen), € 590

26 mei-29 mei: **Marcel Ruijters** en **Erik Kriek** bezoeken de Internationale Comic Salon Erlangen ter promotie van vertalingen van hun grafische romans (*Jheronimus & In the Pines – 5 Murder Ballads*), Erlangen (Duitsland), € 415

26 mei-27 mei: **Joris Luyendijk** reist naar Kopenhagen voor de promotie van de Deense vertaling van *Dit kan niet waar zijn*, onder meer voor interviews met verschillende kranten, tv- en radiozenders (Denemarken), € 319

31 mei-2 juni: **Kader Abdolah** treedt op tijdens het Hay

Literature Festival in Engeland naar aanleiding van de Engelse vertaling van *De boodschapper*, Hay (Groot-Brittannië), € 251

31 mei-7 juni: **Ernest van der Kwast** bezoekt verschillende steden in Duitsland ter promotie van de Duitse vertaling van *De ijsmakers*: Berlijn, München, Bonn, Frankfurt, Heidelberg, Kleve en Herne, (Duitsland), € 769

2 juni-5 juni: **Rudi Westendorp** bezoekt het Brain Bar Festival in Budapest ter promotie van de Hongaarse vertaling van *Oud worden zonder het te zijn*, (Hongarije), € 104

2 juni-10 juni: **Sasja Janssen** bezoekt het Festival Internacional de Poesia de Buenos Aires, (Argentinië), € 955

8 juni-10 juni: **Bert Wagendorp** reist naar Parijs voor de promotie van de Franse vertaling van *Ventoux*, waarbij ook de verfilming wordt getoond. Er vindt ook een rondetafel discussie plaats en Wagendorp signeert, (Frankrijk), € 95

9 juni-9 juni: Deelname **Broeder Dieleman** en **Frank Keizer** aan het Poesiefestival Berlin, de bijdrage is bedoeld voor Duitse vertalingen van vijf gedichten per dichter, Berlijn (Duitsland), € 515

13 juni-15 juni: **Ahmad Al Malik** neemt deel aan de Sudanese Literary Salon in Londen, waar hij wordt geïnterviewd en lezingen geeft (Groot-Brittannië), € 201

22 juni-23 juni: Avond over de Duitse vertaling van *Het bureau* van Voskuil met vertaler **Gerd Busse**, acteur **Wolfgang Schiffer** en journalist schrijver **Ulrich Faure**. Reiskosten van de drie sprekers worden vergoed in het kader van het gastlandschap, Hamburg (Duitsland), € 500

23 juni-10 juli: Deelname **Arthur Japin** aan het FLIP festival in Paraty, Brazilië, naar aanleiding van het verschijnen van de vertaling van *De geveugelde* in het Portugees, Paraty (Brazilië), € 728

25 juni-25 juni: **Franca Treur** reist naar Frankfurt om op de Evangelische Akademie te spreken over *Dorsvloer vol confetti*. Speciaal voor dit evenement is door Laurette Artois een fragment vertaald, Frankfurt am Main (Duitsland), € 248

7 juli-10 juli: **Gerbrand Bakker** reist naar Skopje voor de boekpresentatie van de vertaling van *Boven is het stil* (Macedonië), € 260

16 juli-21 juli: **Anna Woltz** treedt op tijdens het White Ravens Festival for International Children's and Youth Literature in en rond München (Duitsland), € 391

18 juli-15 oktober: **Viktor Staudt** treedt in verschillende Duitse steden op ter promotie van de vertaling van zijn boek *Het verhaal van mijn zelfmoord* (Duitsland), € 522

31 augustus-31 augustus: **Micha Hamel** zal samen met **Inge Braeckman** voorlezen tijdens de tentoonstelling 'Dorothea von Stetten-Art Award. Young Art from the Netherlands'. De bijdrage is bestemd voor het vertalen van 12 gedichten voor dit optreden, Bonn (Duitsland), € 1.198

1 september-4 september: **Cees Nooteboom** bezoekt het Hay Festival in Querétaro ter promotie van *El Bosco*, (Mexico), € 1.400

1 september-2 september: Promotiebezoek **Jan van Mersbergen** en **Ariella Kornmehl**, Berlijn (Duitsland), € 626

6 september-6 oktober: Promotiereis **Mark Schaevers**, Berlijn (Duitsland), € 500

7 september-8 september: **Peter Terrin** presenteert de Duitse vertaling van *Monte Carlo* in de Belgische Ambassade in Berlijn (Duitsland), € 229

7 september-11 september: **Adeïye Tjon** wordt uitgenodigd voor het Open Book Festival in Kaapstad, waar hij uit zijn werk leest en ook een lezing geeft (Zuid-Afrika), € 846

8 september-10 december: **Charles den Tex, Anita Terpstra, Arjen Lubach, Walter Lucius, Lieneke Dijkzeul** en **Jac Toes** zijn uitgenodigd voor Crime Time 2016 in Berlijn, een programma rondom krimi-auteurs (Duitsland), € 3.000

9 september-10 september: Promotiebezoek **Nina Polak**, Mantova (Italië), € 500

15 september-19 september: **Aimée de Jongh** bezoekt de Small Press Expo bij Washington DC ter promotie van de Engelse vertaling van *De terugkeer van de wespendief* (Verenigde Staten), € 966

15 september-15 september: **Connie Palmen** treedt op in het Literaturhaus in München, ondersteuning in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 500

17 september-12 november: **Bram Dehouck, Erik Kriek** en **Anita Terpstra** reizen naar Duitsland ter promotie van de vertalingen van hun werk voor optredens tijdens het festival Mord Am Hellweg, het grootste crime fiction festival van Europa, Holzwickede, Dortmund, Unna (Duitsland), € 1.500

19 september-25 september: **Maaïke Hartjes** bezoekt het KOMA festival in Praag ter promotie van de vertaling in het Tsjechisch van haar graphic novel *Hartenjagen* (Tsjechië), € 398

20 september-26 september: Promotiebezoek **Arnon Grunberg**, Santos, São Paulo (Brazilië), € 2.422

21 september-24 september: **Jannah Loontjens** treedt op in Budapest tijdens de presentatie van de Hongaarse vertaling van haar roman *Misschien wel niet* (Hongarije), € 170

25 september-26 september: **Frank Westerman** treedt op tijdens het Festival della Letteratura in Rome om daar de Italiaanse vertaling van *Stikvallei* te promoten (Italië), € 343

28 september-1 oktober: Bijdrage aan reiskosten voor vier optredens van een Nederlandse toneelgroep die het dagboek van **Klaartje de Zwarte-Walvisch** bewerkte voor toneel i.h.k.v. de presentatie van de Franse vertaling van dit dagboek, Parijs (Frankrijk), € 500

28 september-1 oktober: Promotiebezoek **Edward van de Vendel**, Odessa (Oekraïne), € 626

30 september-22 oktober: **Bettina Bach** (vertaler Maria Dermoût), **Gregor Seferens** (vertaler Hella S. Haasse) en **Ilja Braun** (vertaler Fikry El Azzouzi) reizen naar Frankfurt en Keulen voor lezingen over de betreffende schrijvers in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 1.200

3 oktober-12 oktober: Promotiebezoek **Marcel Ruijters**, Ljubljana (Slovenië), € 169

6 oktober-4 december: Reeks optredens van **Otto de Kat** en **Thomas Heerma van Voss** in onder meer Tübingen, Stuttgart, Bad Nauheim, Frankfurt en Eschborn

ter promotie van *Die längste Nacht* en *Stern geht*. Ondersteuning in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 1.000

6 oktober-9 november: **Tommy Wieringa** en **Murat Isik** geven lezingen tijdens de Literaturtage Bielefeld ter promotie van de Duitse vertalingen van *Dit zijn de namen* en *Verloren grond* (Duitsland), € 552

7 oktober-9 oktober: Lezingen van **Lot Vekemans, Kris van Steenberge** en **Margriet de Moor** in het Literaturhaus in Wiesbaden in lezingenserie Literature from Flanders and the Netherlands (Duitsland), € 630

10 oktober-10 oktober: **Arnon Grunberg** geeft een lezing in München samen met **Niña Weijers** en zal daar voordragen uit de Duitse vertaling van *Moedervlekken* (Duitsland), € 274

10 oktober-10 oktober: **Niña Weijers** treedt op in het Literaturhaus in München, ondersteuning in het kader van het gastlandschap 2016 (Duitsland), € 500

12 oktober-14 oktober: **Ester Naomi Perquin** bezoekt het 10th International Festival of Contemporary Poetry in Zagreb, het festival laat zelf vertalingen verzorgen door Romana Perecinec (Kroatië), € 152

12 oktober-14 oktober: **Arnon Grunberg** promoot de vertaling van *Tirza* op het CineLibri festival in Bulgarije, waar ook de verfilming wordt getoond, Sofia (Bulgarije), € 414

12 oktober-15 oktober: Promotiebezoek **Wytse Versteeg** aan München, Düsseldorf en Wenen (Duitsland en Oostenrijk), € 255

14 oktober-16 oktober: Promotiebezoek **Guus Kuijer**, Hofgeismar (Duitsland), € 566

19 oktober-22 oktober: **Sjoerd Kuiper** neemt deel aan een podiumgesprek over Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur samen met **Anna Woltz, Simon van der Geest** en **Edward van de Vendel** op de Buchmesse in Frankfurt (Duitsland), € 130

19 oktober-20 oktober: Frank Westerman geeft twee lezingen op de Frankfurter Buchmesse (Duitsland), € 193

20 oktober-16 november: **Daan Heerma van Voss** is Writer in residence aan de Sun Yat Sen University in China, Guangzhou, Yangshuo (Guilin), Jiangmen (China), € 500

20 oktober-20 september: Promotiebezoek **Margriet de Moor**, Frankfurt (Duitsland), € 500

21 oktober-23 oktober: Promotiebezoek **Daan Jippes**, Frankfurt (Duitsland), € 541

27 oktober-29 oktober: **Joris Luyendijk** reist naar Tirana om daar de Albanese vertaling van *Dit kan niet waar zijn* te presenteren (Albanië), € 385

27 oktober-27 oktober: **Brecht Vandenbroucke** treedt op in München bij het Literaturhaus aldaar, ondersteuning in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 500

27 oktober-27 oktober: **Judith van Istendael** treedt op in München bij het Literaturhaus aldaar, ondersteuning in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 500

28 oktober-12 november: **Evelien van Dort** bezoekt St. Eustatius ter promotie van de vertaling van *Fiona het veulen* in het Papiamentu en het Engels, € 1.491

28 oktober-14 november: **Cees Nooteboom** is gast bij de opening van globale°-Festival für grenzüberschreitende Literatur, Bremen (Duitsland), € 600

29 oktober-31 oktober: **Erik Kriek** treedt op tijdens het

Dragon Days Festival in Stuttgart, waar hij de Duitse vertaling van *In the Pines – 5 Murder Ballads* presenteert. Ondersteuning in het kader van het gastlandschap (Duitsland), € 177

2 november-6 november: **Vamba Sherif** brengt promotiebezoek aan Londen. Lezingen, workshop en debatten (Groot-Brittannië), € 600

2 november-3 november: Promotiebezoek **Luuk van Middelaar**, Berlijn (Duitsland), € 404

4 november-8 november: **Aimée de Jongh** bezoekt het Thought Bubble Festival in Leeds ter promotie van de Engelse vertaling van *De terugkeer van de wespendif* (Groot-Brittannië), € 227

4 november-21 november: **Marit Tornqvist** maakt promotiereis naar Iran. Workshops en lezingen in Isfahan, Teheran en Zuid Khorasan (Iran), € 1.604

5 november-21 november: Auteur **Charlotte Doornhein** is uitgenodigd om deel te nemen aan twee kinderboekenfestivals in de Cariben, namelijk de Siman di Buki op Bonaire en de Siman di Ban Lesa op Curaçao, € 909

7 november-14 november: Lezingen door **Hilde Janssen** in Universitas Indonesia, Jakarta en in Universitas Diponegoro, Semarang; boekpresentatie in Erasmus Huis, Jakarta (Indonesië), € 1.060

8 november-16 november: **Marije** en **Ronald Tolman** zijn uitgenodigd voor Filbita, een festival voor kinder- en jeugdliteratuur, waar ze aan verschillende activiteiten deelnemen rondom de Spaanse vertalingen van *Het eiland* en *De boomhut*, Buenos Aires (Argentinië), € 1.740

24 november-28 november: **Jan Brokken** geeft lezing en interviews in Aix en Provence i.v.m. de vertaling van *Baltische zielen* (Frankrijk), € 150

24 november-28 november: Promotiebezoek **Christine Otten**, Londen (Groot-Brittannië), € 200

26 november-4 december: **Arnon Grunberg** neemt deel aan FIL festival International Book Fair of Guadalajara (Mexico), € 930

7 december-9 december: presentatie Servische vertaling *De laatste ontsnapping*, **Jan van Mersbergen**, Belgrade (Servië), € 500

9 december-11 december: Promotiebezoek **Simon van der Geest**, Castel Goffredo, Mantova (Italië), € 223

9 december-12 december: Promotiebezoek **Jan Brokken**, Rome (Italië), € 202

11 januari-13 januari: Promotiebezoek **Erik Lindner**, Parijs (Frankrijk), € 61

18 januari-9 maart: Promotiebezoek **Tommy Wieringa** en **Niña Weijers**, Aken (Duitsland), € 400

26 januari-29 oktober: Promotiebezoek **Mano Bouzamour**, Cartagena de Indias (Colombia), € 811

11 februari-12 februari: Promotiebezoek **Erik Kriek**, Darmstadt (Duitsland), € 200

11 februari-12 februari: Promotiebezoek **Marcel Ruijters**, Darmstadt (Duitsland), € 200

12 februari-18 februari: Deelname **Jan Baeke** aan poëziefestival, Granada (Nicaragua), € 1.121

In 2016 werden voorts de volgende aanvragen voor een **studiereis** gehonoreerd:

Jan van Aken wil voor zijn boek *De Ommegang* dat rond het jaar 1415 speelt in Konstanz en omgeving, de stad en omgeving verkennen, de sfeer proeven en ter plaatse onderzoek doen: € 1.445

Reggie Baay reist naar Indonesië om daar onderzoek te doen voor een sterk autobiografische roman met de werktitel *Indrukken van een kleine oorlog*, over het leven van en met door de Indonesische geschiedenis zwaar getraumatiseerde ouders: € 2.782

Jet Bakels en **Anne-Marie Boer** reizen naar Schotland voor onderzoek naar het monster van Loch Ness voor hun boek *Bestaan ze echt? Woudmonsters, waterdraken en reuzenvogels?* dat in 2018 bij Gottmer verschijnt: twee maal € 1.259

Jos den Bekker reist naar Spanje om onderzoek te doen voor zijn vertaling van *El impostor* van Javier Cercas: € 850

Erik Bindervoet en **Robbert-Jan Henkes** bezoeken het internationaal Joyce-congres om met experts te spreken over de te herziene vertaling *Finnegans Wake*: € 752 en € 820

Conny Braam maakt een researchreis i.v.m. het vervolg op haar roman *Ik ben Hendrik Witbooi*. Achtergrond voor de nieuwe roman vormt de vrijwel onbekende deelname van honderduizenden zwarte Zuid-Afrikaanse en Namibische soldaten aan de Tweede Wereldoorlog: € 4.610

Joris van Casteren maakt een tweede reis naar Rusland (Moskou en Chelyabinsk) om daar onderzoek te doen voor zijn volgende literair-journalistieke boek met de werktitel *Mensen op Mars*: € 2.000

Caja Cazemier reist samen met **Martine Letterie** naar India voor hun nieuwe jeugdboek *Made by Indira* over de kledingindustrie: twee keer € 1.388

Vertaalster **Brigitte Coopmans** reist naar Colombia om daar locaties te bezoeken die een belangrijke rol spelen in de vertaling die ze maakt van *La forma de las ruinas* van Juan Gabriel Vásquez: € 2.600

Kiki Coumans reist naar Parijs voor onderzoek voor haar vertalingen van werk van Boris Vian, Yves Bonnefoy en Colette: € 744

Voor het fotokatern van het Colette-boek in de Privé Domein-serie bezoekt **Kiki Coumans** het Centre d'études de Colette in Saint-Sauveur, dat een uitgebreid foto-archief heeft: € 507

Emma Curvers reist naar de Verenigde Staten om onderzoek te doen voor haar boek met de werktitel *Achtbaan* dat zich grotendeels daar afspeelt. Belangrijk thema in het boek is de populariteit van risicovolle vrijetijdsbestedingen en het verband tussen gevaar, plezier en angst: € 3.225

Matthijs Deen reist naar Bulgarije, in het kader van zijn boek over de geschiedenis van grensoverschrijdend reizen in Europa. Deen kiest het perspectief van een reiziger die op bepaald moment in de geschiedenis een reis ondernam over het grondgebied van het Europese continent, en probeert die reis opnieuw te maken: € 3.102

Malou de Roy van Zuydewijn reist naar Irak ten behoeve

van haar eerste kinderboek *Weg naar huis*: € 1.990
Vertaler **Arie van der Ent** brengt werkbezoek aan Moskou in verband met diverse vertalingen voor Douane, met name voor vertalingen van werk van Dobytsjin: € 950
Willem du Gardijn reist naar Rome en Napels voor onderzoek voor zijn nieuwe roman met de werktitel *De rusteloze* (voorjaar 2018, uitgeverij Koppertnik). Het boek zal o.a. gaan over de laatste reis van keizer Hadrianus van Tivoli naar Napels: € 2.000

Anne-Gine Goemans reist naar Washington DC ten behoeve van haar nieuwe, vierde roman: € 2.000

Frank Gunning maakt onderzoeksreis naar Liverpool, Noord-Wales en Edinburgh voor zijn tweede boek, *Schuilplaatsen van Thomas Klimbie*: € 408

Joke Hermesen maakt een onderzoeksreis naar Frankrijk voor haar nieuwe roman: € 3.060

Jos van Kan wil enkele maanden in Duitsland verblijven (met onderbrekingen) ten behoeve van zijn nieuwe roman met de werktitel *Een vaste woonplaats*, die zich voor een zeer groot deel in Berlijn afspeelt: € 1.251

Karol Lesman reist naar Polen (Warschau en Sandomierz) in verband met research voor de vertaling van de roman *Widnokrag* (De horizon) van Wiesław Myśliwski, één van de belangrijkste Poolse auteurs van na WOII: € 880

Tessa Leuwsha reist naar Indonesië om onderzoek te doen voor haar nieuwe boek, waarin ze de geschiedenis van de Nederlandse koloniën wil vertellen aan de hand van persoonlijke ervaringen van de familie Janssen, die in de twintigste eeuw zowel in Nederlands-Indië als in Suriname verbleef: € 3.310 [www](#)

Benny Lindelauf reist naar Oostenrijk i.v.m. research voor een eerste boek voor volwassenen met de werktitel *Het tweede afscheid*: € 1.250

Casper Luckerhof reist naar verschillende plaatsen in India vanwege research voor een tweede non-fictiewerk *Boeddha*: € 2.500

Sarah Meuleman maakt researchreis naar St Mary, een van de Isles of Scilly voor de kust van Engeland, ten behoeve van een roman: € 1.250

Ramsey Nasr reist naar Groenland ten behoeven van research voor zijn roman over een oudere Nederlandse poolreiziger die nog een keer met een groep studenten op expeditie gaat naar Spitsbergen: € 5.000

Vertaalster **Irma Pieper** reist naar Tsjechië ten behoeve van research voor de vertaling van *Meteoor* van Karel apek: € 580

Alexander van Reeuwijk schrijft een boek over het hindoeïsme en de uitwerking ervan op de inwoners van India, met de werktitel *De vlucht van de apengod*. Hij reist naar India om daar met o.a. politici, wetenschappers, schrijvers en kunstenaars te spreken: € 5.000

Typex reist naar New York voor zijn boek over Andy Warhol, hij zal daar met de Warhol Foundation overleggen over de rechten en belangrijke locaties bezoeken: € 2.117

Peggy Verzett reist naar Amerika om de grote tegenstellingen in landschap en in mensen te zien, ter inspiratie voor haar nieuwe dichtbundel *Ge en onbe*, die ze wil laten aansluiten op werk van de Amerikaanse dichter John Ashbery: € 1.670

WIR: Banff & Ledig House & PassaPorta

Het Nederlands Letterenfonds verstrekt verblijfsbeurzen voor het Ledig House (upstate New York) en het Banff International Literary Translation Centre in Canada. In overleg met de genoemde residenties wordt jaarlijks één Nederlandse schrijver/vertaler uitgenodigd om in de maand mei in het Ledig House te werken (wegens verbouwingen verschoof dit in 2016 naar september), en ontvangen een of twee literair vertalers een uitnodiging voor Banff. Daarnaast vindt ieder jaar een uitwisseling met gesloten beurzen plaats met PassaPorta in Brussel, een Vlaamse auteur verblijft een periode in de schrijversresidentie in Amsterdam en een Nederlandse auteur krijgt gelegenheid om een periode in België te werken in de PassaPorta-flat te Brussel of in Villa Hellebosch te Vollezele.

Dichter **Lieke Marsman** verbleef van 6 september tot 6 oktober in het Ledig House om daar te werken aan haar derde bundel (Van Oorschot). Ook liet zij zich er inspireren om haar vertaalwerkzaamheden weer op te pakken; eerder vertaalde zij werk van o.a. Ada Limón, Dorianne Laux, Kenneth Koch en Richard Siken. Voor de site van het Letterenfonds schreef ze een blog over haar verblijf waarin ze ook drie in Nederland nog niet vertaalde dichters introduceert. Verbljfsbeurs: € 1.200 [www](#)

Op uitnodiging van PassaPorta werkte schrijver **Daan Heerma Vos** van 29 maart tot 25 april in Brussel aan een nieuw boek (De Bezige Bij). Voor *de Volkskrant* van 30 april schreef hij een artikel over zijn verblijf, dat kort na de aanslag in Brussel viel.

Vertaler **Molly van Gelder** werd geselecteerd om najaar 2016 deel te nemen aan het Banff Literary Translation Programme. Zij werkte in Canada aan drie (her)vertalingen van Carson McCullers (1917-1967) voor Athenaeum – Polak & van Gennep: de romans *The Heart is a Lonely Hunter* en *Clock without Hands* en de verhalenbundel *The Ballad of the Sad Café*. In haar verslag over haar verblijf vertelde Molly van Gelder over de presentatie die in Banff hield: "De Braziliaanse vertaler van Katherine Mansfield en de Nederlandse vertaler van Carson McCullers, ondergetekende dus, beten het spits af. Over onze combinatie was nagedacht: McCullers was een groot bewonderaar van Mansfield en schatplichtig aan haar. Op de middelbare school leende ze Manfields boeken zo vaak dat ze uit elkaar vielen en opnieuw besteld moesten worden. Beide vrouwen waren zeer eigenzinnig, hadden lak aan conventies en waren hun tijd ver vooruit. Leven en werk was bij hen niet te scheiden. Ook bij de andere presentaties was er steeds een verband te ontdekken tussen de twee projecten van de vertalers. Ik had al een beetje bedacht waarover ik het wilde hebben. Met mijn mentor Hugh Hazelton werkte ik mijn idee verder uit. Mijn voordracht zou gaan over hervertalen, en hoe het is om na 33 jaar voor de tweede keer een boek te vertalen: *The Heart is a Lonely Hunter*, in 1983 in mijn vertaling uitgebracht door uitgeverij Bert Bakker onder de titel *Het hart is een eenzame jager*." Verbljfsbeurs: € 1.250

Verblijfsbeurzen binnenland: WiR / Amsterdam Vluchtstad / NIAS

Writers in residence Amsterdam

Uitgevers, (buitenlandse) literaire organisaties en schrijvers kunnen een voordracht indienen voor een verblijf in de residentie op het Spui in Amsterdam. In 2016 werden er zeven gehonoreerd; dat is inclusief de jaarlijkse uitwisseling met PassaPorta waarbij een Nederlandse auteur in Brussel verblijft en een Vlaamse auteur in Amsterdam.

Per Leo (Duitsland), 4 januari tot 12 februari 2016, € 1.318

Karen Köhler (Duitsland), 15 februari tot 31 maart 2016, € 1.305

Mirna Funk (Duitsland), 4 april tot 13 mei 2016, € 1.250

Tom Struyf (België), 16 mei tot 10 juni 2016, € 1.250

Frank Witzel (Duitsland), 1 september tot 25 oktober 2016, € 1.250

Kristine Bilkau (Duitsland), 2 november tot 15 december 2016, € 1.259

Elisa Albert (Verenigde Staten), januari en februari 2017, € 1.250

In de aanloop naar het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016 en de ambitie van de fondsen om omgekeerd ook aandacht voor de Duitse literatuur in het Nederlandse taalgebied te genereren, ontving Passa Porta in 2015 en 2016 in Brussel vele Duitse auteurs en zijn in 2016 louter jonge, talentvolle Duitstalige auteurs ontvangen in de schrijversresidentie op het Spui. Het Amsterdamse verblijf viel veelal samen met de presentatie van een Nederlandse vertaling van hun werk en werd mede benut om te schrijven aan nieuw werk. Daarnaast verzorgden de writers in residence meerdere optredens op Nederlandse en Vlaamse podia, een overzicht hiervan is te vinden in het activiteitenoverzicht in Bijlage 5, onder 'literaire programma's binnenland'. Ook in de media was er belangstelling voor de writers-in-residence en hun werk: Per Leo werd geïnterviewd door *het Parool*, Karen Köhler schreef een column over haar bezoek aan het Boekenbal voor de website van 2016jaarvanhetboek (de Boekenweek stond geheel in het teken van Duitsland). Frank Witzel schreef in het Nederlands(!) een blog voor de site van het Letterenfonds en werd geïnterviewd door de *VPRO Gids* en door *NRC Handelsblad*. Daarnaast maakte website & YouTube-kanaal Whyilovethisbook filmjes met de vijf Duitse auteurs waarin ze zowel vertellen over hun eigen werk als hun favoriete Nederlandse boek aanprijzen.

Amsterdam Vluchtstad

Het Amsterdam Vluchtstad-appartement, het voormalige woonhuis van de familie Frank, waar Anne ooit haar dagboek begon, fungeert als veilige woon- en werkplaats voor vervolgde schrijvers en journalisten. Het huis werd geheel 2016 bewoond door de Hondurese dichter Lety Elvir. De door haar samengestelde tweetalige dichtbundel *Women's Poems of Protest and Resistance, Honduras (2009-2014)* werd dit jaar bekroond met de International Latino Book Award.

NIAS

Aan het NIAS (het Netherlands Institute for Advanced Studies) komen schrijvers tijdens een langdurig verblijf in contact met wetenschappers. De kruisbestuiving die dan ontstaat is zeer waardevol en heeft al menig roman en non-fictie werk verrijkt. 2016 was het laatste jaar op de locatie in Wassenaar, inmiddels is het instituut verhuisd naar hartje Amsterdam. De komende jaren wordt geëvalueerd of de fonds-fellows even goed gedijen op het nieuwe adres. Elk academisch jaar is er gedurende een semester plaats voor een Nederlandstalige schrijver en voor een buitenlandse schrijver wiens werk in vertaling verschijnt bij een uitgeverij in Nederland.

September 2016 tot en met januari 2017 verbleef schrijver **Matthijs van Boxsel** op uitnodiging van het Nederlands Letterenfonds als writer-in-residence aan het NIAS te Amsterdam. Hij werkte daar aan de voltooiing van het *Handboek Bâtafysica* en *De topografie van de domheid* (in 2017 te verschijnen bij uitgeverij Querido): 'What are the proverbially stupid places in the world, and why?' Van Boxsel ontving hiervoor een verblijfsbeurs van het Nederlands Letterenfonds van 10.000 euro. [www](http://www.letterenfonds.nl)

In 2016 heeft het Letterenfonds op voordracht van uitgeverij Querido bemiddeld tussen de Amerikaanse schrijfster **Sherill Tippins** en het NIAS. Haar onderzoeksproject over *The First Two Hundred*, het leven van de eerste Europeanen die vanuit Amsterdam de oversteek waagden naar Manhattan Island, het latere New Amsterdam (of New York) brengt haar naar Nederland. De nieuwe locatie van het NIAS middenin het hart van het oude Amsterdam sluit hier goed bij aan. Van februari tot juni 2017 zal zij zich door middel van archiefonderzoek in haar onderwerp kunnen verdiepen. Tippins is de opvolger van de Colombiaanse schrijver **Hector Abad Faciolince**, fellow in 2016. Bij uitgeverij De Geus verscheen tijdens zijn verblijf de vertaling van het boek *La Oculta* (vertaler Jos den Bekker). De bijbehorende beurzen zijn door het NIAS betaald. [www](http://www.letterenfonds.nl)

Vertalershuis Amsterdam

Het Vertalershuis Amsterdam ontving in 2016 46 vertalers en 2 auteurs met 22 verschillende nationaliteiten, voor een periode van minimaal 2 weken en maximaal 2 maanden. Enkele vertalers (Duits) verbleven dit jaar twee maal een periode in het Vertalershuis, vanwege verschillende vertaalprojecten. Niet alle vertalers ontvingen een verblijfsbeurs. De gasten werkten aan de volgende projecten:

Stana Anželj (Slovenië)

Hendrik Groen: *Pogingen iets van het leven te maken en Zolang er leven is*

Marta Arguilé Bernal (Spanje)

M. Bulnes: *Het bloed in onze aderen*

Tamás Balogh (Hongarije)

Johan Huizinga: *Herfstij der Middeleeuwen*

Tibor Berczes (Hongarije)

Joris Luyendijk: *Dit kan niet waar zijn*

Myrthe van de Bogaert (Nederland)

Deelnemer Vertalersfabriek The Chronicles

Rosalind Buck (VK)

Willemijn Stokvis: *Cobra. De weg naar spontaniteit*

Christiane Burkhardt (Duitsland)

Pieter Steinz: *Made in Europe*

Gerd Busse (Duitsland)

J.J. Voskuil: *Het Bureau 6. Afgang* en Frank Westerman: *Een woord een woord*

Adam Bžoch (Slowakije)

Jeroen Brouwers: *Het hout*

Mireille Cohendy (Frankrijk)

Hendrik Groen: *Pogingen iets van het leven te maken*

Daniel Cunin (Frankrijk)

Vertaling van een bloemlezing van het werk van Benno Barnard en het nieuwe essay van Luuk van Middelaar (Engelse werktitel: *It's a Union! Sharing Power in Europe*).

Aneta Dantcheva (Bulgarije)

J. Slauerhoff: *Het leven op aarde*

Henri Deluy (Frankrijk)

keuze uit het werk van Herman Gorter

Adéla Elbel (Tsjechië),

Piet De Buysser: *De keisnijders* en Griet Op de Beeck: *Kom hier dat ik u kus*

Birgit Erdmann (Duitsland)

Rindert Kromhout: *Soldaten huilen niet* en Iris Stobbelaar: *Stranders*

Rolf Erdorf (Duitsland)

Martha Heesen: *Biezel*

Miklós Fenyves (Hongarije)

Douwe Draaisma: *De dromenwever*

Kristen Gehrman (VS)

Deelnemer Vertalersfabriek The Chronicles

Cathy Ginard (Spanje)

Lucas Ellerbroek: *Planetenjagers*, André Aleman: *Het seniorenbrein* en M.Bulnes: *Het bloed in onze aderen*

Maud Gonne (België)

Deelnemer Vertalersfabriek The Chronicles

Julio Grande Morales (Spanje)

Joost de Vries: *De republiek*

Ran HaCohen (Israël)

Anna Enquist: *De verdovers*

Rowan Hisayo Buchanan (auteur VK)

Deelnemer Vertalersfabriek The Chronicles

Marianne Holberg (Duitsland)

Hannelore Grünberg-Klein: *Zolang er nog tranen zijn* en Marcel Hulspas: *Mohammed en het ontstaan van de Islam*

Per Holmer (Zweden)

Dola de Jong: *En de akker is de wereld*

Bärbel Jänicke (Duitsland)

Henk Blanken: *Pistoolvinger*

Rainer Kersten (Duitsland)

Arnon Grunberg: *Het bestand* en Tom Lanoye: *Gaz*

Jerzy Koch (Polen)

Martinus Nijhoff: *Awater*

Minya Lin (Taiwan)

Jan Paul Schutten: *Het raadsel van alles wat leeft*

Sylvia Marijnissen (Ned./Frankrijk)

Bezoek aan Nederland voor overleg met co-vertalers

Irina Michajlova (Rusland)

Louis Couperus: *Van oude mensen, de dingen, die voorbijgaan*

Marlene Müller Haas (Duitsland)

De kunst van het woord. Brieven van Vincent van Gogh en Adriaan van Dis: *Ik kom terug*

Stefano Musilli (Italië)

Inge Schilperoord: *Muidhond*

Gheorghe Nicolaescu (Roemenië)

Hendrik Groen: *Pogingen iets van het leven te maken*

Gül Özlen (Turkije)

Elvis Peeters: *De ontelbaren* en Johan Daisne: *De trein der traagheid*

Franco Paris (Italië)

Frank Westerman: *Een woord een woord* en Pierre Kemp: vertaling van gedichten uit verschillende bundels

Marco Prandoni (Italië)

Vertaling van een keuze uit de verzamelde gedichten van Martinus Nijhoff

Lenka Řehová (Tsjechië)

Simone van der Vlugt: *Nachtblauw*

Simone Schroth (Duitsland)

Bart-Jan Kazemier: *Drone*

Eva Schweikart (Duitsland)

Simone van der Vlugt: *Nachtblauw*

Mateja Seliškar (Slovenië)

Tonke Dragt: *De brief voor de koning*

Joakim Sundström (Zweden)

David van Reybrouck: *Tegen verkiezingen*

Orsolya Varga (Hongarije)

Esther Verhoef: *Alles te verliezen*

Maja Weikert (Kroatië)

Renate Dorrestein: *Een hart van steen*

Stefan Wieczorek (Duitsland)

Themanummer van *die horen* (over recente ontwikkelingen in de Nederlandstalige proza en poëzie)

Ira Wilhelm (Duitsland)

Vertaling van een keuze uit het werk van Anneke Brassinga

Annette Wunschel (Duitsland)

Johan Huizinga: *Verzamelde werken: brieven (1927-1945)*

Aura Xilonen (auteur Mexico)

Deelnemer Vertalersfabriek The Chronicles

Kousbroek Essay Opdrachtregeling

Met de Kousbroek Essay Opdrachtregeling wil het Nederlands Letterenfonds essayisten en redacties van literaire tijdschriften, dag- en weekbladen (zowel in papieren als digitale vorm) stimuleren tot het publiceren van essays en het organiseren van publieksactiviteiten rond de essayistiek. Per jaar worden maximaal drie essaypublicaties in wisselende media met een maximum bedrag van € 5.000 ondersteund.

In 2016 is één aanvraag ingetrokken en zijn drie aanvragen gehonoreerd:

De Gids

De Gids en partners hebben in de eerdere zes edities van de Kousbroeklezing laten zien een publieksactiviteit te kunnen organiseren waar veel belangstellenden op af komen. Essays waren altijd van een hoog niveau. Voor 2017 is Maarten Aasscher gevraagd de Kousbroeklezing te verzorgen. Aansluitend volgt publicatie: € 2.500

Tijdschrift Terras

Terras vraagt aan voor een lezing door Henk van der Waal over de functie, rol en betekenis van de poëzie in de tijd. Deze zal juni 2016 worden gehouden tijdens het 47e Poetry International Festival. Aansluitend wordt het essay gepubliceerd in een speciale editie van *Terras*, getiteld 'Metaal' en samengesteld door Miek Zwamborn: € 2.820

Trouw (Letter & Geest / Redactie boeken)

Op initiatief van *Trouw* zal de vierde editie van 'Kousbroek in der AA' oktober 2016 door Marente de Moor in Groningen worden gehouden. Aansluitend op haar lezing wordt zij geïnterviewd door Pieter Waterdrinker, die de avond ook zal presenteren. De lezing wordt nadien in *Trouw* gepubliceerd. De Culturele Onderneming Leeuwarden en Bijzondere Locaties Groningen zijn partners: € 4.500

Geïllustreerde kinder- en jeugdboeken

Voor geïllustreerde kinder- en jeugdboeken die zich door een bijzondere kwaliteit van tekst en beeld onderscheidt van het reguliere aanbod, is een subsidiebijdrage beschikbaar. Bij de bepaling van die kwaliteit is de relatie tussen tekst en beeld van belang.

In 2016 is over de volgende aanvragen besloten:

- Gottmer** *Sprookjes uit het Midden-Oosten* van Rodaan Al Galidi, illustrator Geertje Aalders, € 0
- Gottmer** *Wij waren hier eerst* van Joukje Akveld, illustrator Piet Grobler, € 0
- Gottmer** *Alleen op de wereld* van Hector Malot, illustrator Charlotte Dematons, € 0
- Gottmer Uitgevers Groep** *Babel* van schrijver en illustrator Arnoud Wierstra, € 4.746
- Gottmer Uitgevers Groep** *Arme Rijk* van Bette Westera, illustrator Sylvia Weve, € 0
- Lemniscaat** *Tangramkat* van Maranke Rinck, illustrator Martijn van der Linden, € 1.813
- Lemniscaat** *Mijn oma is een ooievaar* van schrijver en illustrator Alice Hoogstad, € 0
- Lemniscaat** *Antonia* van Anke de Vries, illustrator Piet Grobler, € 0
- Lemniscaat** *Ventje zoekt een vriendje* van Ted van Lieshout, illustrator Ingrid en Dieter Schubert, € 0
- Lemniscaat** *Ik wil een leeuw!* van Annemarie van der Eem, illustrator Mark Janssen, € 1.912
- Lemniscaat** *Dit is voor jou* van schrijver en illustrator Sanne te Loo, € 1.384
- Lemniscaat** *De Waterwaack van Natterlande* van Marco Kunst, illustrator Marieke Nelissen, € 0
- Leopold** *Als de sterren zingen* van schrijver en illustrator Tonke Dragt, € 0
- Leopold** *En toen, en toen* van Imme Dros, illustrator Annemarie van Haeringen, € 5.000
- Luitingh-Sijthoff** *De ring van koning Salomo* van Lida Dijkstra, illustrator Martijn van der Linden, € 7.325
- Plint** *Dichter* van div. auteurs, illustrator Eline Rijnvos, € 3.844
- Ploegsma** *Het grote papierpaleis* van Ceciel de Bie, illustrator, € 0
- Puffin and Elk** *De Uilevaar* van Inge Marleen, illustrator Inge Marleen, € 0
- Puffin and Elk** *Echo* van Inge Marleen, illustrator Inge Marleen, € 0
- Querido** *Kersenhemel* van Jef Aerts, illustrator Sanne te Loo, € 0
- Rubinstein** *Kak! Zei de ezel* van Koos Meinderts, illustrator Annette Fienig, € 0
- Stichting Happy Motion** *AU!* van Gaby Santcroos, illustrator Tamara Boon, € 0
- Stichting Happy Motion** *Altijd pijn* van Gaby Santcroos, illustrator Tamara Boon, € 0
- Studio marie** *Huismus Harrie* van Marije Koopmans, illustrator Jolien Schuit, € 0
- Waanders** *Het geheim van Montevideo* van Hanneke den Hollander, illustrator Jelle Post, € 0

Schwob

De Schwob-regeling biedt een handreiking aan literaire uitgeverijen die een risicovolle maar belangrijke nieuwe vertaling in het Nederlands willen publiceren. Nederlandse uitgeverijen kunnen voor dergelijke publicaties een bijdrage in de productie- en promotiekosten aanvragen. Daarbij wordt voorrang gegeven aan vertalingen in het Nederlands uit die taalgebieden of landen waar géén instituut of fonds bestaat dat voorzieningen kent ter ondersteuning van de vertaalkosten van een boekuitgave. Bij de beoordeling van de aanvraag spelen onder meer de begroting en de literaire (vertaalkwaliteit van de voorgelegde 'moderne klassieker' en van de beoogde vertaler een rol. Met dit initiatief wil het Letterenfonds de nieuwsgierigheid naar vertaalde literatuur verbreden en de kwaliteit en diversiteit van de literatuur in Nederlandse vertaling stimuleren.

In 2016 is besloten over de volgende aanvragen:

- Athenaeum-Polak & Van Gennep** Carson McCullers *The Heart is a Lonely Hunter*, vertaling door Molly van Gelder € 0
- Coppens & Frenks / De laatste snik** J.M.A. Paroutaud *La Ville incertaine*, vertaling door Mirjam de Veth € 3.742
- Cossee** Elio Vittorini *Il garofano rosso*, vertaling door Emilia Menkveld € 4.016
- De Geus** Chinua Achebe *Anthills of the Savannah*, vertaling door Robert Dorsman € 5.847
- Gibbon Uitgeefagentschap** Pamela Moore *Chocolates for Breakfast*, vertaling door Gerda Baardman € 0
- Hollands Diep** Khushwant Singh *Train to Pakistan*, vertaling door Ankie Blommesteijn € 3.156
- Jurgen Maas** Yusuf Atilgan *Aylak Adam*, vertaling door Hanneke van der Heijden € 5.409
- Jurgen Maas** Mohammed Sjoekri *Kubz Hafi*, vertaling door Lourina de Voogd € 0
- Jurgen Maas** Mouloud Mammeri *La colline oubliée*, vertaling door Hester Tollenaar € 6.410
- Lebowski** Heinz Rein *Finale Berlin*, vertaling door Izaak Hilhorst en Martine Matusz € 7.000
- Lebowski** Ronald Blythe *Akenfield: Portrait of an English Village*, vertaling door Edzard Krol € 0
- Lebowski** Irmgard Keun *Kind aller Länder*, vertaling door Marcel Misset € 0
- Lebowski** Philip K. Dick *The Man in the High Castle*, vertaling door Irving Pardoën € 0
- Nieuw Amsterdam** Edna Ferber *So Big*, vertaling door Lisette Graswinckel € 6.343
- Van Oorschot** Anthony Burgess *Earthly Powers*, vertaling door Paul Syrier € 6.193
- Querido** L.P. Hartley *The Go-Between*, vertaling door Arie Storm € 0
- Querido** S.Y. Agnon *Sippur Pashut*, vertaling door Sylvie Hoyinck € 4.286
- Vantilt** Wassily Kandinsky *Über das Geistige in der Kunst*, vertaling door Hans Driessen € 4.108

Literaire uitgaven (oorspronkelijk)

Nederlandse en Friese uitgevers kunnen bij het Nederlands Letterenfonds een tegemoetkoming in de kosten aanvragen voor de uitgave van moeilijk te exploiteren titels, die bestemd zijn voor een algemeen lezerspubliek en die de kwaliteit en diversiteit van het boekenaanbod vergroten.

In 2016 is over de volgende aanvragen besloten:

De Arbeiderspers *De zwaardjaren. De verbeelding van het Westelijk Front 1914-1918* door Paul Moeyes, € 4.824

De Arbeiderspers *En liefde in mindere mate* door Doeschka Meijsing, € 3.537

Atlas Contact *Handboek voor een optimistisch leven* (bloemlezing), € 0

De Bezige Bij *Verzameld werk (delen 6 en 16)* door Willem Frederik Hermans, 10.000

De Bezige Bij *Wol* door Aart Taminiau, € 5.061

De Bezige Bij *Wat het oog je vertelt* door Cees Nooteboom, € 6.028

Cossee *Josepha Mendels. Het eigenzinnige leven van een niet-nette dame* door Sylvia Heimans, € 4.436

Frysk en Frij *Reade triedleas* (gedichten) door Sigrid Kingma, € 1.200

Frysk en Frij *Komme dy Keppers / Boef fan Rys* door R.R. van der Leest, € 0

International Theatre & Film Books *Nieuw toneelwerk verzameld I* door Frans Strijards, € 6.047

Meulenhoff Boekerij *Turks fruit: Een beeldverhaal* door Dick Matena, € 3.426

Nieuw Amsterdam *Hoe lees ik?* door Lidewijde Paris, € 1.960

Van Oorschot *Lenteloos voorjaar. Oorlogsdagboek 1940-1941* door Hanny Michaelis, € 3.668

Van Oorschot *Leven op de rand. Biografie van A. Alberts* door Graa Boomsma, € 2.320

Prometheus *Couperus. Een leven* door Rémon van Gemeren, € 8.456

Prometheus / Bert Bakker *Bloed en rozen* door Jacqueline Bel, € 4.180

Querido Kinderboek *Blikvangers. Tekeningen van Fiep Westendorp* door Gioia Smid, € 0

De Rijk *Tsjilp* (gedichten) door Eppie Dam, € 3.000

De Rijk *In spantou om'e tiid* (werktitel) door Marije Roorda, € 1.200

Stichting Bevordering Uitgave Volledige

Correspondentie Desiderius Erasmus *Correspondentie Erasmus deel 14* door Desiderius Erasmus, € 5.000

Vantilt *Geschiedenis van de literatuur in Limburg* door Wiel Kusters, € 13.936

Wereldbibliotheek *Netwerk in eclips* door Samuel Vriezen, € 2.526

Digitale Literatuur

De regeling Digitale literatuur kent drie sporen: digitale literaire projecten, talentontwikkeling interdisciplinair, en online literaire tijdschriften. Bij de uitvoering van de regeling is samengewerkt (in de zin van afstemming) met Stichting Lezen, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Mediafonds.

Regeling digitaal: digitale literaire projecten

De regeling heeft tot doel veelbelovende nieuwe literaire initiatieven op het gebied van digitale media en internet te ondersteunen. In 2016 zijn tien aanvragen ontvangen (waarvan negen van nieuwe aanvragers). Eén aanvraag is ingetrokken, één afgewezen. Aan de volgende acht projecten (van zeven nieuwe aanvragers) zijn subsidies toegekend:

AMC Kunststichting

These Times We Share. Poëtische piratenzender (interactieve website en app; site specifiek werk)
Maria Barnas, Felix Salut, e.a.
€ 20.000

De Wilde Plantaan BV

Bliksem! Leesbevorderend prentenboek (app voor pc en iPad)
Christiaan Coenraads, Tjibbe Veldkamp, e.a.
€ 18.970

Stichting Autoped

BoekieBoekie Scheurkalender. Digitale scheurkalender (website)
Jet Manrho, Bianca Boer, e.a.
€ 0

Stichting Domein voor Kunstkritiek

De Nieuwe Garde. Laboratoriumsessies, website
Sonja van der Valk, Miriam Rasch, e.a, i.s.m. diverse auteurs
€ 7.570

Stichting Society of Play

Hartenjager. Literaire game (website en app voor iOS en Android)
Arnon Grunberg, Hanne Marckmann, e.a.
€ 19.250

Stichting Ten Zuiden van de Grens

Leven zonder Einde. Transmediale film met dichtbundel
Vanessa Abajo Pérez, Maud Vanhauwaert e.a.
€ 20.000

Stichting The Watershed

Slik. Literaire podcasts
Juliet Gagon, Bart Vermeulen e.a, i.s.m. diverse auteurs
€ 8.000

Stichting Why I Love This Book

Book&Club. Video's voor VMBO-T
Marc Barteling, Lynn Hoogland, i.s.m. diverse auteurs
€ 4.880

Stichting KUMATE

3dPoetryEditor. Tekst editor en publicatievorm voor 3d-poëzie (app voor pc en tablets)

Michiel Koelink, Jan Baeke, e.a.

€ 11.900

Regeling digitaal: talentontwikkeling interdisciplinair

Schrijvers en vertalers kunnen binnen deze regeling met een scholings- of R&D-budget onder meer onderzoeken wat de creatieve industrie ze op artistiek-inhoudelijk gebied te bieden heeft, of multimediale vaardigheden ontwikkelen om hun beroepspraktijk te verbreden.

In 2016 zijn vier aanvragen ontvangen (allen nieuwe aanvragers) die alle vier zijn gehonoreerd:

Martijn Benders

Onderzoek voor het maken van een 3D-film waarin poëzie een relatie aangaat met het medium 3D, inclusief coaching.

€ 10.000

Victor Frölke

Onderzoek naar de ontwikkeling van een met beeld en geluid verrijkte interactieve seriale fiction app, om een feuilleton te publiceren op basis van een gelijknamig plot, inclusief coaching.

€ 9.625

Maartje Smits

Onderzoek naar de poëtische mogelijkheden van chatbots en hiervoor scholing in het programmeren.

€ 10.000

Miek Zwamborn

Onderzoek naar een applicatie die als een levend systeem een digitaal equivalent van het werkelijke landschap zal zijn en ruimte biedt voor taal-, beeld-, en geluidsexperimenten, inclusief coaching.

€ 10.000

Flankerend beleid Digitale literatuur

Kila van der Starre

Aan de Universiteit Utrecht doet Kila van der Starre onderzoek naar poëzie buiten het boek. In dat kader wordt aangevraagd voor een specifiek rapport en een lezing. Het betreft een landelijk representatief onderzoek naar de 'consumptie' van gedichten in de breedste zin van het woord. Het richt zich op alle vormen van poëzie buiten het boek, waaronder poëzie op het podium, op geluidsdragers, op het internet, in de openbare ruimte, op objecten, op lichamen, op televisie en op de radio. Van der Starre onderzoekt de productie, receptie en ervaring van deze soorten poëzie door literatuurhistorisch, theoretisch en empirisch onderzoek uit te voeren. Voor de enquête is onderzoeksbureau Markt Effect heeft ingeschakeld. Met steun van Stichting Lezen en NWO: € 1.750

YipYip

Toekenning voor promotiekosten voor en de kosten van de Engelse vertaling (door David Colmer) van de app *Een Verre Reis* van Gwen Stok en Toon Tellegen. Het vertalen van de app is ingrijpender dan het vertalen van een papieren boek. Tekst, techniek (zoals het in balans brengen van schermen met de taal/karakters/achtergronden), muziek en vertelstem dienen aangepast te worden. Studio YipYip legt met deze aanpassingen tegelijkertijd een basis voor meertaligheid. Tijdens de Bologna Children's Book Fair 2017 zal de Engelse vertaling onder de aandacht worden gebracht i.s.m. uitgeverij Querido: € 10.030

Studio Louter en dichter Lucas Hirsch

Januari 2016 kregen twee gamevoorstellen uit de Open Oproep Literaire Games 2015 de kans hun games verder uit te werken en tijdens de Frankfurter Buchmesse 2016 te presenteren. De poëziegame *Puzzling Poetry* sloeg boven verwachting aan en de makers – dichter Lucas Hirsch en Studio Louter – kregen van verschillende kanten het verzoek een versie met kinderpoëzie te maken. Eind 2016 gaf het fonds met steun van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie de makers de opdracht om een gratis kinderversie van *Puzzling Poetry* te ontwikkelen, waarbij Stichting Schrijvers School Samenleving helpt bij de verspreiding in scholen en bibliotheken: € 40.000

Meerjarige subsidies 2017-2020

Sinds 2013 kunnen instellingen die literaire manifestaties en literair-educatieve activiteiten van (inter)nationaal belang organiseren een aanvraag indienen voor een meerjarige subsidie bij het Nederlands Letterenfonds. Voor de periode 2013-2016 waren dat verleningen voor twee jaar. Voor de nieuwe cultuurplanperiode 2017-2020 werd het Letterenfonds door de minister in staat gesteld om vierjarige subsidies te verlenen. Daarmee wordt de administratieve last voor de organisaties verminderd. Het beschikbare budget bleef gelijk, namelijk € 1.164.000 per jaar.

De adviescommissie heeft in mei-juni met alle organisaties voorafgaand aan de advisering informerende gesprekken gevoerd. Niet alleen de plannen van de aanvragers werden beoordeeld, ook de prestaties uit het verleden wogen mee in de besluitvorming. Festivals werden in de subsidieperiode 2013-2016 geconfronteerd met fikse bezuinigingen op hun budgetten. Ook in de nieuwe subsidieperiode zijn er structureel niet meer middelen beschikbaar. Bij de meerjarige subsidiëring van de organisaties was daarom zorg voor continuïteit en stabiliteit in de landelijke literaire infrastructuur een belangrijke factor.

Zomer 2016 vond de advisering plaats over de aanvragen voor een meerjarige manifestatiesubsidie. Elf organisaties hebben een aanvraag ingediend, waarvan drie voor literair-educatieve manifestaties en activiteiten. Twee aanvragers voor een manifestatiesubsidie konden op formele gronden niet in behandeling worden genomen. Acht aanvragen zijn gehonoreerd, hieronder zijn de jaarlijkse bedragen vermeld. Eén aanvraag is, ondanks positief advies, op budgettaire gronden afgewezen:

Literaire Manifestaties:

Poetry International, Rotterdam: € 210.000

Crossing Border Festival, Den Haag: € 160.000

Writers Unlimited, Den Haag: € 160.000

Literatuurhuis Utrecht: € 160.000

Literair productiehuis Wintertuin, Nijmegen: € 110.000

Stichting Literaire Activiteiten Groningen: € 0

Literaire-educatieve organisaties:

Passionate Bulkboek, Rotterdam: € 210.000

School der Poëzie, Amsterdam: € 77.000

Poëziepaleis, Groningen: € 77.000

Literaire projecten en manifestaties: incidentele subsidies

Literaire organisaties uit Nederland, al dan niet in samenwerking met buitenlandse organisaties, die een literatuurfestival of een literair project in Nederland willen organiseren kunnen binnen de regeling Literaire projecten en manifestaties een incidentele aanvraag doen voor minimaal € 10.000 en maximaal € 46.000.

Het gaat daarbij om subsidie aan literaire projecten en manifestaties of festivals die gericht zijn op vergroting van het publiek voor de Nederlandse literatuur. Ook projecten en manifestaties waarbij sprake is van een wisselwerking tussen Nederlandse en internationale literatuur vallen binnen het bereik van de regeling. Op deze wijze wil het fonds het literaire klimaat in Nederland bevorderen.

In 2016 zijn wederom veel, en bijzonder diverse aanvragen ontvangen, waardoor er scherp moest worden geselecteerd. De adviescommissie heeft behalve op de artistieke kwaliteit van de manifestaties onder meer gelet op publieksbereik (vooral ook de diversiteit daarin) en geografische spreiding.

September 2016 evalueerde de adviescommissie de regeling en stelde een aantal uitgangspunten vast voor een nieuwe manifestatieregeling 2017-2020. Belangrijkste wijziging is de mogelijkheid van een tweejarige subsidie voor een aantal organisaties van bewezen kwaliteit. De commissie signaleerde dat de mogelijkheden tot artistieke en zakelijke ontwikkeling van die organisaties zeer beperkt is door de afhankelijkheid van projectfinanciering. De sprong naar een meerjarig subsidie is voor deze organisaties lastig te maken. Voor nieuwe aanvragers blijkt het moeilijk de vergelijking met meerjarig gesubsidieerde organisaties te doorstaan. Om de dynamiek in het veld te vergroten en nieuwkomers groeikansen te bieden, zou de mogelijkheid van festivalsubsidies met een looptijd van twee jaar per 2017 geïntroduceerd moeten worden.

Najaar 2016 maakte minister Bussemaker bekend dat het Letterenfonds voor de periode 2017-2020 jaarlijks een extra subsidie wordt verleend van € 350.000 voor de ondersteuning van festivals, met name in de regio (buiten de Randstedelijke regio's Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam). Per 2017 is de nieuwe regeling Literaire manifestaties en activiteiten van kracht geworden. Binnen de nieuwe regeling is ook ruimte voor manifestaties en activiteiten waarbij sprake is van een wisselwerking tussen Nederlandse en internationale literatuur, literair educatieve activiteiten en cross-disciplinaire projecten en projecten waarin wordt samengewerkt met maatschappelijke instellingen. Prioriteit wordt verleend aan manifestaties en activiteiten op het terrein van de literatuur die buiten de Randstedelijke regio's plaatsvinden en aan activiteiten die de culturele diversiteit vergroten en gericht zijn op het bereiken van nieuwe publieksgroepen.

Over de volgende aanvragen is in 2016 besloten:

ABC Yourself

Talentontwikkelingsprogramma in Amsterdam dat jong talent de mogelijkheid zich te ontwikkelen, maar dat tevens nastreeft dit jonge talent aan publiek te presenteren: € 0

Behoud de Begeerte

Saint Amour is een literair programma rond liefde en begeerte, dat van januari tot en met maart 2017 voor de elfde keer in verschillende schouwburgen in Nederland te zien is. Tijdens deze editie staan Herman Brusselmans en zijn oeuvre centraal: € 25.000

Bibliotheek Zuid-Kennemerland

Boekenfeest in de Toneelschuur in Haarlem, samenwerkingsproject van de Bibliotheek en de boekhandels uit Haarlem en omgeving: € 0

Explore the North

Vierde editie van het Explore the North-festival op 25 en 26 november 2016 in Leeuwarden. Literatuur en muziekfestival op diverse locaties: € 15.000

Extra Extra

Project en manifestatie van het tijdschrift *Extra Extra* in Rotterdam waarbij het korte erotische verhaal centraal staat: € 0

Horizon Cultuurstichting

Zevende editie van *Nederland Vertaalt* in 2017, bestaande uit een vertaalwedstrijd en een dag met workshops en lezing te Utrecht: € 0

IBBY Nederland

Activiteiten in 2016 op het vlak van jeugdliteratuur van de International Board on Books for Young People Nederland: € 12.750

Kunst & Cultuurhuis Cinetol

Organisatie van een tiental talkshows in Cinetol, Amsterdam met deelname van jonge schrijvers en mensen uit de literaire wereld: € 0

Limburgs Museum

Organisatie van een tentoonstelling en activiteiten rond het werk van Paul van Loon in het Limburgs Museum te Venlo: € 0

PEN Nederland

PEN Nederland, activiteiten 2016: € 24.500

Playwright Productions BV

Reeks van uitvoeringen in de boekenweek 2017 van de voorstelling *De vogel in mijn borst* van Frans van Deursen, rond het werk van de dichter Leo Vroman: € 0

Poetry International

Bijdrage voor het Poetry International Web in 2016, met name de digitalisering van het analoge archief, verdere

uitbouw en ontwikkeling van nieuwe manieren om archief te ontsluiten en toegankelijk te maken: € 40.000

Read my World

Voor de derde editie van het Read My World-festival in de Tolhuistuin in Amsterdam. Hierin staat de literatuur uit Polen, Oekraïne en Wit-Rusland centraal: € 20.000

Stichting Beter Schrijven

Debutantenschrijfwedstrijd en het Debutantenbal 2017 in de Balie in Amsterdam: € 0

Stichting Bookids

Het Bookids jeugdfestival 2017 rond het thema *Verdwalen in verhalen*. Een meerdaags multidisciplinair festival in Den Haag met een interactief programma waarin zowel fictie als non-fictie jeugdliteratuur aan bod komt. Bookids wil zoveel mogelijk kinderen met diverse achtergronden in contact brengen met literatuur (en andere kunstvormen). In Bookids University krijgen kinderen van 7 t/m 17 maart colleges van auteurs en wetenschappers over populaire onderwerpen. Vervolgens gaan de kinderen zelf experimenteren. Het Bookids Festival op 19 maart sluit met een reeks van jeugdboekenauteurs het programma af: € 17.500

Stichting Poëziebus

Podiumdichters reizen in 2016 een week lang met de poëziebus door Nederland en Vlaanderen. Het project wordt georganiseerd in samenwerking met diverse lokale partners: € 0

Stichting Beeldverhaal Nederland

Bijdrage aan de Strippedagen Haarlem 2016. Dit tweejaarlijkse festival bestaat uit tal van (gratis) te bezoeken tentoonstellingen, meerdere beurzen, lezingen, concerten, filmvoorstellingen en prijsuitreikingen: € 10.000

Stichting Bookawake

Bijdrage voor het Tilt-festival tijdens de boekenweek van 2016 in Tilburg. Het festival bestaat uit verschillende onderdelen: het Tilt-feest, een writer in residence (Maartje Wortel), een filmprogramma, en een project samen met museum De Pont. Ook wordt er poëzie in de straat geprojecteerd samen met GLOW: € 15.000

Stichting Brainwash

Brainwashfestival in en i.s.m. de Koninklijke Schouwburg te Den Haag rond filosofie en literatuur: € 0
Brainwashfestival, tweedaags festival rond filosofie en literatuur op verschillende locaties in Amsterdam: €20.000

Stichting Buro05

Negende editie van Literaturia tijdens Noorderzon Performing Arts Festival in Groningen. Het programma biedt 22 voorstellingen in tien dagen in augustus 2016. Er is ook een programma voor kinderen, KidsLiteraturia: € 10.000

Stichting Culturissima

Project *Giro d'Italia Letterature* bestaande uit een viertal literaire activiteiten waarbij een verbinding wordt gelegd tussen de literatuur uit Nederland en Italië: € 0

Stichting ter bevordering van het fantastische genre

De Dag van het Fantastische Boek (workshops, panel-discussies en avondprogramma) op 8 april 2017 in Amsterdam. In samenwerking met Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam wordt ook een workshop sciencefiction schrijven voor Nederlandse auteurs georganiseerd. De Dag heeft als doel de belangstelling in en de kwaliteit van de Nederlandse fantastische literatuur te stimuleren: € 15.000

Stichting Festival voor het Afrikaans

Het *Afrikaanse Kuluturfes Amsterdam*, in april 2016, een driedaags festival met literatuur, muziek, theater, dans, films, debatten en lezingen door Afrikaanstalige en Nederlandse artiesten: € 0

Stichting Granate

Duizendenéén Film&Poezie, vier evenementen in 2016 en 2017 in Amsterdam. Stichting Granate heeft als doel het creëren van kansen voor getalenteerde dichters, schrijvers en filmmakers met een niet-Nederlandse achtergrond, en het bevorderen van meer culturele diversiteit in de Nederlandse film en literatuur. Met de combinatie film en poëzie wil de organisatie een nieuw publiek bereiken: € 8.350

Stichting Kleine Lettertjes

Organisatie van het *Mooie Kinderboekenfestival* in de Tolhuistuin te Amsterdam, in samenwerking met Paradiso: € 0

Stichting Lezersfeest

20ste editie van het *Lezersfeest* op 12 november 2016 in de Centrale Bibliotheek Rotterdam: € 15.000

Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam

Literatuurprogrammering tijdens de *Europe Endless Express*, een nachttrein die van 30 juni tot 2 juli 2016 zes landen van het Europees continent doorkruist met aan boord toonaangevende sprekers en schrijvers: € 13.650

Stichting Literaire Activiteiten Groningen

Bijdrage voor de 19de editie van het driedaags poëziefestival *Dichters in de Prinsentuin* juli 2016 en voor de literaire manifestatie *Het Grote Gebeuren* op 5 november 2016 in Groningen: € 22.500

Stichting Logos

Logos-festival, festival van het vrije woord editie 2016: € 0

Stichting Luid & Duidelijk

Organisatie van een declamatieconcours waarin Nederlandstalige poëzie een hoofdrol vertolkt. Op diverse locaties in Nederland: € 0

Stichting Man in de Maan

Project *De Geur van de Hemel*, een poëzievoorstelling met theatrale elementen waarin herinnering centraal staat. De voorstelling richt zich op ouderen onder meer in zorginstellingen in Eindhoven: € 0

Stichting Nieuwe Letteren

Organisatie van de zevende editie *De Jonge Schrijversavond*, een literaire talkshow in de Stadsschouwburg van Amsterdam: € 0

Stichting De Nieuwe Liefde

Evenement op de 400ste sterfdag van Shakespeare rondom de 154 sonnetten van Shakespeare in Felix Meritis te Amsterdam: € 10.000

Stichting North Sea Poetry

Manifestatie North Sea Poetry 2016 aan het strand van Castricum aan Zee: € 0

Stichting Tong Tong

De Tong Tong Letterendag, een literair evenement rond het thema Vloeibare Grenzen Noordzee -overzee in Den Haag: € 0

Stichting the Watershed

Sunday Matinee, publieksevenementen in Eindhoven in het kader van de activiteiten van The Watershed gericht op (literaire) talentontwikkeling en versterking van het literaire klimaat in Brabant: € 10.000

Stichting Waumans & Victoria

Zes uitvoeringen van het avondvullend literair theaterprogramma *Waumans & Victoria's Groot Internationaal Literair Variété Spektakel* op verschillende podia in Nederland: € 18.000

Stichting Woordnacht

Tweede editie van het Literatuurfestival *Woordnacht* op verschillende locaties in oktober 2016 in Rotterdam: € 0

Stichting Zwolle Unlimited

Festival Zwolle Unlimited, een groot stadsfestival in Zwolle met veel kleinschalige podia met verschillende cultuurvormen: € 0

Vertaalsubsidies buitenland / Translation Grants

Buitenlandse uitgevers kunnen een aanvraag indienen voor een bijdrage (van maximaal 70%) in de vertaalkosten van een oorspronkelijk Nederlands literair werk. Aanvragen kunnen in principe voor de eerste drie vertalingen van het werk van een bepaalde auteur worden ingediend. Bij de beoordeling van de aanvraag spelen de literaire kwaliteit van zowel het boek als van het werk van de beoogde vertaler alsmede de professionaliteit van de buitenlandse uitgever een belangrijke rol. Naast de translation grants worden incidenteel ook projectsubsidies aan buitenlandse uitgevers verleend en zgn. aanvullende honoraria aan literair vertalers uit het Nederlands. Aan aanvragen voor translation grants gaat doorgaans een uitgebreid adviestraject vooraf. In de praktijk worden daardoor vrijwel uitsluitend kansrijke aanvragen ingediend.

Op www.vertalingendatabase.nl is een overzicht van reeds verschenen vertalingen van Nederlandstalige literatuur, zowel ondersteund als niet-ondersteund, te vinden.

In 2016 kwamen 340 aanvragen van buitenlandse uitgevers binnen; het merendeel voldeed aan alle voorwaarden en kon worden gehonoreerd. Hieronder zijn zowel de toegekende als afgewezen aanvragen gegroepeerd op genre. Daarbij zijn steeds auteur en titel van het te vertalen boek, de buitenlandse uitgever en de naam van de vertaler vermeld.

Beeldverhaal

div. auteurs *Scratches* **Scratch!** (Nederland, Engels), Anna Asbury, € 354

Guido van Driel *Toen we van de Duitsers verloren*

Avant-Verlag (Duitsland, Duits), Annelie David, € 2.800

Maaïke Hartjes *Hartenjagen* **Meander** (Tsjechië, Tsjechisch), Lenka Sovová, € 930

Mark Hendriks *Tibet Vraoum/Warum* (Frankrijk, Frans), Daniel Cunin, € 1.913

Mark Hendriks *Tibet Calvaria* (Oekraïne, Oekraïens), Alena Muravska, € 2.300

Aimée de Jongh *De terugkeer van de wespendif* **SelfMadeHero** (Groot-Brittannië, Engels), Michele Hutchison, € 2.338

Aimée de Jongh *De terugkeer van de wespendif* **Ponent Mon** (Spanje, Spaans), Maria Rosich Andreu, € 1.025

Aimée de Jongh *De terugkeer van de wespendif* **Komiko** (Servië, Servisch), Bojana Budimir, € 1.065

Erik Kriek *In the Pines – 5 Murder Ballads* **Avant-Verlag** (Duitsland, Duits), Katrin Herzberg (Afterword), Benjamin Mildner (from english original interior), € 2.800

Erik Kriek *In the Pines – 5 Murder Ballads* **Besna Kobila** (Servië, Servisch), Bojana Budimir, € 988

Marcel Ruijters *Jheronimus* **Rey Naranjo Editores** (Colombia, Spaans), Maria Rosich, € 2.559

Marcel Ruijters *Jheronimus* **Avant-Verlag** (Duitsland, Duits), Katrin Herzberg, € 2.800

Marcel Ruijters *Jheronimus* **timof i cisi wspolnicy** (Polen, Pools), Alicja Oczko, € 1.185

Marcel Ruijters *Inferno* **Forum Ljubljana** (Slovenië, Sloveens), Mateja Seliskar Kenda, € 860

Barbara Stok *Vincent* **Salamandra Graphic** (Spanje, Spaans), Maria Rossich, € 2.393

Barbara Stok *Vincent* **Al Kotob Khan** (Egypte, Arabisch), Karam Tawfick, € 1.483

Barbara Stok *Vincent* **Seemann** (Duitsland, Duits), Andrea Kluitmann, € 2.800

Fictie

De burggravin van Vergi **Agenda** (Duitsland, Duits), Amand Berteloot, Geert Claassens en Jasmin Hlatky, € 4.690

Rodaan Al Galidi *De autist en de postduif* **KUD Sodobnost International** (Slovenië, Sloveens), Stana An elj, € 381

Gerbrand Bakker *De omweg* **Nilsson Förlag** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 3.755

Gerbrand Bakker *De omweg* **Fraktura** (Kroatië, Kroatisch), Marija Weikert, € 2.269

Gerbrand Bakker *De omweg* **Rádio Londres** (Brazilië, Portugees), Mariângela Guimarães, € 1.055

Gerbrand Bakker *Boven is het stil* **TRI Publishing Centre** (Macedonia, Macedonisch), Eli Pujovska, € 1.934

Hanna Bervoets *Alles wat er was* **Canelo Digital Publishing** (Groot-Brittannië, Engels), Florian Duijsens, € 0

Britta Böhrer *De beslissing* **Guanda** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 1.498

H.M. van den Brink *Dijk Sifriat Poalim* (Israël, Hebreeuws), Rachele Liberman, € 1.862

Jeroen Brouwers *Het hout* **Weissbooks** (Duitsland, Duits), Christiane Kuby (Mitarbeit Herbert Post), € 4.879

Remco Campert *Hôtel du Nord* **Rugerup** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 2.450

Simon Carmiggelt *Een keuze uit het werk* **Unionsverlag** (Zwitserland, Duits), Ulrich Faure en Frederike Zindler, € 1.890

Louis Couperus *Noodlot* **Makedonika Litera** (Macedonia, Macedonisch), Darko Cvetanoski, € 2.255

Louis Couperus *Van oude mensen, de dingen die voorbij gaan* **Helicon plus** (Rusland, Russisch), Irina Michajlova, € 4.025

Adriaan van Dis *Ik kom terug* **Droemer Knauer** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas, € 4.200

Adriaan van Dis *Ik kom terug* **Host** (Tsjechië, Tsjechisch), Martina Limburg Loučková, € 1.120

Renate Dorrestein *Een hart van steen* **Hena Com** (Kroatië, Kroatisch), Maja Weikert Lozica, € 1.589

Frederik van Eeden *De kleine Johannes* **Adbi Duniya** (India, Hindi), Sayyad Tasneef Haider, € 1.685

Frederik van Eeden *De kleine Johannes* **Ombra** (Albanië, Albanees), Elisa Ivanaj, € 1.474

Frederik van Eeden *De nachtbruid* **Ombra** (Albanië, Albanees), Kozeta Kurti, € 3.086

Marcellus Emants *Een nagelaten bekentenis* **Baldini & Castoldi** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 4.875

Anne Frank *Verhaaltjes en gebeurtenissen uit het Achterhuis* **Livros do Brasil** (Portugal, Portugees), Arie Pos, € 1.890

Anne Frank *Verhaaltjes en gebeurtenissen uit het*

Achterhuis **Sel** (Turkije, Turks), Gül Gülseren Özlen, € 2.600

Esther Gerritsen *Roxy* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Marcela Cazau, € 1.709

Esther Gerritsen *Broer* **Albin Michel** (Frankrijk, Frans), Emmanuèle Sandron, € 1.540

Saskia Goldschmidt *De hormoonfabriek* **Bence Kitap** (Turkije, Turks), Nevin Soysal, € 2.296

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken n.n.* (Polen, Pools), Ryszard Turczyn, € 1.071

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Alma Littera** (Litouwen, Litouws), Birute Aviziniene, € 1.103

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Mladinska knjiga** (Slovenië, Sloveens), Stana An elj, € 1.575

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Albatros Media Slovakia** (Slovakia, Slowaaks), Adam Bžoch, € 1.500

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Piper** (Duitsland, Duits), Wibke Kuhn, € 0

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Kirjastus Eesti Raamat** (Estland, Estisch), Katrin Kern, € 1.863

Hendrik Groen *Zolang er leven is* **Albatros** (Polen, Pools), Turczyn Ryszard, € 1.320

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Presses de la Cité** (Frankrijk, Frans), Mireille Cohendy, € 4.658

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Thinkingdom Media Group** (China, Chinees), Yiyao Wang, € 1.250

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Editura Art** (Roemenië, Roemeens), Gheorghe Nicolaescu, € 2.100

Hendrik Groen *Pogingen iets van het leven te maken* **Gummerus** (Finland, Fins), Sanna van Leeuwen, € 3.370

Arnon Grunberg *Blauwe maandagen* **Colibri** (Bulgarije, Bulgaars), Maria Encheva, € 2.420

Arnon Grunberg *De man zonder ziekte* **Rádio Londres** (Brazilië, Portugees), Mariagela Guimaraes, € 1.000

Arnon Grunberg *De asielzoeker* **Rádio Londres** (Brazilië, Portugees), Mariangela Guimaraes, € 2.590

Thomas Heerma van Voss *Stern* **Schöffling & Co.** (Duitsland, Duits), Ulrich Faure, € 2.654

Daan Heerma van Voss *De laatste oorlog* **Svante Weyler** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 7.349

Daan Heerma van Voss *De laatste oorlog* **Malpaso** (Spanje, Spaans), Marta Arguilé Bernal, € 4.839

Toine Heijmans *Op zee* **Elliot** (Italië, Italiaans), David Santoro, € 1.050

Daan Hermans *Het bedrog van Quisco* **Herbig** (Duitsland, Duits), Wibke Kuhn, € 0

Willem Frederik Hermans *Onder professoren* **Aufbau** (Duitsland, Duits), Helga van Beuningen, Barbara Heller, € 3.940

Willem Frederik Hermans *Nooit meer slapen* **Praag** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Wium van Zyl, € 8.523

Arthur Japin *De gevleugelde* **Planeta do Brasil** (Brazilië, Portugees), Cristiano Zwiesle do Amaral, € 1.260

Dola de Jong *En de akker is de wereld* **Kunstmann**

(Duitsland, Duits), Anna Carstens, € 5.300

Dola de Jong *En de akker is de wereld* **Turbine** (Denemarken, Deens), Lise Bøgh-Sørensen, € 4.429

Dola de Jong *En de akker is de wereld* **Aschehoug** (Noorwegen, Noors), Hedda Vormeland, € 7.000

Dola de Jong *En de akker is de wereld* **Nilsson Förlag** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 6.425

Otto de Kat *De langste nacht* **MacLehose Press** (Groot-Brittannië, Engels), Laura Watkinson, € 0

Herman Koch *Zomerhuis met zwembad* **Alfaguara (Penguin/Random House Portugal)** (Portugal, Portugees), Maria Leonor Gama De Oliveira Gomes Raven, € 2.048

Herman Koch *Geachte heer M. Belfond* (Frankrijk, Frans), Isabelle Rosselin, € 6.144

Guus Kuijer *De Bijbel voor ongelovigen; 1* **La nuova frontiera** (Italië, Italiaans), Claudia Cozzi, € 3.892

Ernest van der Kwast *De ijsmakers* **BTB** (Duitsland, Duits), Andreas Ecke, € 3.150

Ernest van der Kwast *De ijsmakers* **Scribe** (Australië, Engels), Laura Vroomen, € 6.153

Ernest van der Kwast *De ijsmakers* **Shanghai Dook Publishing** (China, Chinees), Yuan, Sun, € 2.154

Jannah Loontjens *Misschien wel niet* **Turbine** (Denemarken, Deens), Miriam Boolsen, € 2.132

Arjen Lubach *IV* **Random House** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas, € 3.710

Walter Lucius *De vlinder en de storm* **Marsilio** (Italië, Italiaans), Maria Cristina Coldagelli en Claudia Cozzi, € 4.800

Walter Lucius *De vlinder en de storm* **Wydawnictwo Amber** (Polen, Pools), Ryszard Turczyn, € 1.693

Walter Lucius *De vlinder en de storm* **Vysehrad** (Tsjechië, Tsjechisch), Petra Schürová, € 1.875

Nausicaa Marbe *Smeergeld* **Eichborn** (Duitsland, Duits), Heike Baryga, € 4.838

Marente de Moor *De Nederlandse maagd* **Libri** (Hongarije, Hongaars), Viktor Horváth, € 575

Marente de Moor *De Nederlandse maagd* **Aylak Adam Yayinlari** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 3.500

Harry Mulisch *Het zwarte licht* **Klaus Wagenbach** (Duitsland, Duits), Gregor Seferens, € 2.720

Multatuli Max Havelaar, of De koffij-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij **Kalima** (Verenigde Arabische Emiraten, Arabisch), Musa al-Halool, € 5.200

Multatuli Max Havelaar, of De koffij-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij **Anaya** (Spanje, Spaans), Malou van Wijk, € 2.800

J. B. Neumann *Silama. Een Liefde-Drama in de Lampongsche Districten* **AZ Publishing** (Indonesië, Indonesisch), Arman, € 0

Nescio *Een keuze uit het werk* **Suhrkamp** (Duitsland, Duits), Christiane Kuby, € 6.000

Nescio *Een keuze uit het werk* **Schreibheft, Zeitschrift für Literatur** (Duitsland, Duits), Christiane Kuby en Marlene Müller-Haas, € 2.350

Marion Pauw *Daglicht* **Bjartur** (IJsland, IJslands), Ragna Sigurdardottir, € 3.550

Marion Pauw *Daglicht* **William Morrow** (Verenigde Staten, Engels), Hester Velmans, € 4.490

Ilija Leonard Pfeijffer *La Superba Antolog* (Macedonië,

Macedonisch), Elizabeta Bozinoska, € 3.780
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Fazi** (Italië, Italiaans), Stefano Musilli, € 1.582
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Pushkin Press** (Groot-Brittannië, Engels), David Colmer, € 4.284
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Pinhan** (Turkije, Turks), Mustafa Özen, € 2.346
 Inge Schilperoord *Muidhond* **Aschehoug** (Noorwegen, Noors), Eve-Marie Lund, € 4.265
 Allard Schröder *De hydrograaf* **Mare Verlag** (Duitsland, Duits), Andreas Gressmann, € 2.660
 Ida Simons *Een dwaze maagd* **Luchterhand** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas, € 4.020
 Ida Simons *Een dwaze maagd* **Belfond** (Frankrijk, Frans), Mireille Cohendy, € 4.020
 J.J. Slauerhoff *Het verboden rijk* **Weidle Verlag** (Duitsland, Duits), Herziene vertaling van Albert Vigoleis Thelen, € 750
 Anita Terpstra *Anders* **Denoël** (Frankrijk, Frans), Emmanuèle Sandron, € 5.796
 Jeroen Thijssen *Solitude* **Arango Editores** (Colombia, Spaans), Gonzalo Fernández Gómez, € 4.160
 Esther Verhoef *Alles te verliezen* **Ab Ovo** (Hongarije, Hongaars), dr. Orsolya Varga, € 1.634
 Wytse Versteeg *Boy* **HopeRoad Publishing** (Groot-Brittannië, Engels), Sarah Welling, € 4.403
 Simone van der Vlucht *Nachtblauw* **Antonio Vallardi** (España, Spaans), Catalina Ginard Féron, € 1.750
 Simone van der Vlucht *Nachtblauw* **Ponte Alle Grazie** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 2.010
 Simone van der Vlucht *Nachtblauw* **Geopen** (Hongarije, Hongaars), Attila Csokonai, € 1.250
 Simone van der Vlucht *Nachtblauw* **HarperCollins UK** (Groot-Brittannië, Engels), Jenny Watson, € 3.879
 J.J. Voskuil *Het bureau* **Verbrecher Verlag** (Duitsland, Duits), Gerd Busse, € 25.360
 Joost de Vries *De republiek* **Plon** (Frankrijk, Frans), Emmanuèle Sandron, € 5.312
 Joost de Vries *De republiek* **Metaixmio** (Griekenland, Grieks), Ynn van Dijk-Baltas, € 1.540
 Joost de Vries *De republiek* **Other Press** (Verenigde Staten, Engels), Jane Hedley-Prole, € 5.311
 Joost de Vries *De republiek* **Heyne** (Duitsland, Duits), Martina den Hartog Vogt, € 4.620
 Bert Wagendorp *Ventoux* **BTB** (Duitsland, Duits), Andreas Ecke, € 3.100
 Bert Wagendorp *Ventoux* **Galaade** (Frankrijk, Frans), Arlette Ounanian, € 3.750
 Niña Weijers *De consequenties* **Doppel House Press** (USA, Engels), Hester Velmans, € 5.110
 Niña Weijers *De consequenties* **Antolog** (Macedonië, Macedonisch), Eli Pujovska, € 2.496
 Niña Weijers *De consequenties* **Kniha Zlin** (Tsjechië, Tsjechisch), Magda de Bruin-Hübllová, € 1.820
 Tommy Wieringa *Een mooie jonge vrouw* **Scribe** (Australië, Engels), Sam Garrett, € 1.895
 Tommy Wieringa *Een mooie jonge vrouw* **Edhasa Argentina** (Argentinië, Spaans), Micaela Van Muylem, € 759
 Tommy Wieringa *Dit zijn de namen* **Hanser** (Duitsland, Duits), Bettina Bach, € 3.290

Maartje Wortel *Goudvisseren en beton* **Electric Lit, Inc** (United States, Engels), Michele Hutchison, € 811
 Joost Zwagerman *Duel* **Weidle Verlag** (Duitsland, Duits), Gregor Seferens, € 2.240

Bloemlezingen

Bloemlezing met zowel fictie, non-fictie als poëzie **mairisch Verlag** (Duitsland, Duits), meerdere vertalers, € 2.092
Bloemlezing met zowel fictie, non-fictie als poëzie **Universidad de los Andes/Ed. Uniandes** (Colombia, Spaans), Nathalie Schwan, € 1.523
Bloemlezing met zowel fictie, non-fictie als poëzie **Wallstein** (Duitsland, Duits), meerdere vertalers, € 7.363
The Penguin Book of Dutch Short Stories, redactie Joost Zwagerman, **Penguin** (Groot-Brittannië, Engels), diverse, € 15.586
Amsterdam. Eine literarische Einladung, redactie Eva Cossée **Klaus Wagenbach** (Duitsland, Duits), Christiane Burkhardt e.a., € 1.460
Amsterdam Tales **Oxford University Press** (Groot-Brittannië, Engels), Paul Vincent, € 3.540
Wär mein Klavier doch ein Pferd, redactie Doris Hermanns **edition fünf/Verlag Silke Weniger** (Duitsland, Duits), Bettina Bach e.a., € 2.660
Willkommen zurück, poëziebloemlezing in tijdschrift **Ostrahege: die literarische Arena #79** (Duitsland, Duits), Stefan Wiczorek, € 1.365
Amsterdam, poëziebloemlezing onder redactie van Victor Schiferli, **Deutscher Taschenbuch Verlag** (Duitsland, Duits), meerdere vertalers, € 5.000
 Esther Jansma, K. Michel en Nachoem Wijnberg, *Trois poètes néerlandais* **Le murmure** (Frankrijk, Frans), Jan H. Myskin en Pierre Gallissaires, € 2.618
Once poetas holandeses, poëziebloemlezing **Instituto distrital de Las artes idartes** (Colombia, Spaans), Diego Puls, Fernando García de la Banda, Taller Brockway, € 2.132
40 Jahre Poëziekrant **Krautgarten** (België, Duits), Stefan Wiczorek, € 410
VERSSchmuggel = VERS smokkel, tweetalige poëziebundel **Das Wunderhorn** i.s.m. Poëziecentrum Gent en Perdu Amsterdam (Duitsland, Duits), Jan Wagner, Michael Speier, Oswald Egger, Daniela Seel, Farhad Showghi, Nora Gomringer, € 1.820
Bloemlezing met zowel fictie, non-fictie als poëzie **Beletrina-Academic Press** (Slovenië, Sloveens), Mateja Seliškar Kenda e.a., € 1.710
Bloemlezing met zowel fictie, non-fictie als poëzie **China Writers** (China, Chinees), Xuan Yuan, Rui Hu, Cheng Yishen, Zhao Si, Fan Jinghua, Zhou Yan, € 4.815
 Gerrit Achterberg en H. Marsman (poëzie) *Land ohne Ende* **Ruggerup** (Duitsland, Duits), Alfred Schreiber, € 5.658
Poesía experimental de los cincuenta en lengua neerlandesa **Ravenswood Books Editorial** (Spanje, Spaans), Antonio Cruz Romero, € 550
Polderpoesie **[Sic]-Literaturverlag** (Duitsland, Duits), Gregor Seferens, Stefan Wiczorek, Ard Posthuma, Waltraud Hüsmert, Rosemarie Still, € 4.085
 div. auteurs *toneel* **Dar Al-Rawsam** (Irak, Arabisch), Mayada Sameh, € 0

Kinder- en jeugdliteratuur

Daniëlle Bakhuis *Zes seconden* **Arena** (Duitsland, Duits), Sonja Fiedler-Tresp, € 2.483

Els Beerten *Lopen voor je leven* **Samokat** (Rusland, Russisch), Irina Totitsina (Astakhova), € 0

Manon Berns *Het Picasso Mysterie* **Women's Publishing House** (Vietnam, Vietnamesees), Thi Zinsmeister Ngo, € 610

Paul Biegel *De tuinen van Dorr* **Shanghai 99** (China, Chinees), Jacklyn Jiang, € 2.640

Paul Biegel *De grote kleine kapitein* **Shanghai 99** (China, Chinees), Jacklyn Jiang, € 3.346

Paul Biegel *Ik wou dat ik anders was* **Shanghai 99** (China, Chinees), Jacklyn Jiang, € 1.291

Roland Colastica *Vuurwerk in mijn hoofd* **Carvajal Soluciones Educativas** (Colombia, Spaans), Robert Max Steenkist, € 350

Tonke Dragt *De brief voor de koning* **Založba Zala** (Slovenië, Sloveens), Mateja Seliškar Kenda, € 7.100

Tonke Dragt *De brief voor de koning* **Kolibri Children's Books** (Hongarije, Hongaars), Szabolcs Wekerle, € 4.913

Tonke Dragt *De brief voor de koning* **Ena Forlag** (Noorwegen, Noors), Bodil Engen, € 16.380

Tonke Dragt *De brief voor de koning* **Dwie Siostry** (Polen, Pools), Jadwiga Jędryas, € 5.733

Marcel van Driel *Superhelden.nl; 3* **Oetinger** (Duitsland, Duits), Sonja Fiedler-Tresp, € 3.159

Gerard van Gemert *De nieuwe club* **Kuraldışı** (Turkije, Turks), Gizem Kara Öz, € 450

Gerard van Gemert *Schijnbeweging* **Det Norske Samlaget** (Noorwegen, Noors), Anne Lande Peters, € 1.623

Gerard van Gemert *Gevecht om de Cup* **Det Norske Samlaget** (Noorwegen, Noors), Anne Lande Peters, € 1.504

Gerard van Gemert *Gevaarlijk spel* **Det Norske Samlaget** (Noorwegen, Noors), Anne Lande Peters, € 0

Peter van Gestel *Winterijs* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Gonzalo Fernández, € 3.664

Jesse Goossens *Duizend dingen over Nederland* **Lemniscaat** (Nederland, Duits), Andrea Akkermann, € 2.978

Jaap ter Haar *Saskia en Jeroen (serie)* **Hunan Juvenile & Children's Publishing House** (China, Chinees), Shi Huiye, € 2.940

Mariken Jongman *Alle dieren levend en vrij* **Calvaria** (Oekraïne, Oekraïens), Iryna Koval, € 1.092

Pieter Koolwijk *Bens boot* **Can Sanat** (Turkije, Turks), Erhan Güner, € 337

Pieter Koolwijk *Vlo en Stiekel* **ABC Forlag** (Denemarken, Deens), Per Vadmand, € 770

Rindert Kromhout *Soldaten huilen niet* **Mixtvision** (Duitsland, Duits), Birgit Erdmann, € 3.535

Guus Kuijer *Polleke* **Pagony** (Hongarije, Hongaars), Wekerle Szabolcs, € 3.000

Guus Kuijer *Polleke* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Martjie Bosman, € 4.339

Guus Kuijer *Polleke* **Albatros** (Tsjechië, Tsjechisch), Magda de Bruin Hüblová, € 2.590

Guus Kuijer *Met de poppen gooien* **CameloZampa**

(Italië, Italiaans), Valentina Freschi, € 964

Guus Kuijer *Het is fijn om er te zijn* **Ergon** (Bulgarije, Bulgaars), Maria Encheva, € 194

Sjoerd Kuyper *O rode papaver, boem pats knal!* **Thienemann-Esslinger Verlag GmbH** (Duitsland, Duits), Eva Schweikart, € 1.087

Sjoerd Kuyper *Hotel De Grote L* **Kırmızı Kedi Yayınları** (Turkije, Turks), Gizem Kara Öz, € 2.024

Sjoerd Kuyper *Hotel De Grote L* **Didier** (Frankrijk, Frans), Emmanuèle Sandron, € 4.048

Sjoerd Kuyper *Hotel De Grote L* **La nuova frontiera** (Italië, Italiaans), Anna Patrucco Becchi, € 2.115

Joke van Leeuwen *Mooi boek* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Hanni Ehlers, € 2.850

Ted van Lieshout *Hou van mij* **Susanna Rieder Verlag** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.250

Truus Matti *Mister Orange* **Lindskog Publishing** (Zweden, Zweeds), Per Holmer, € 2.224

Truus Matti *Mister Orange* **La Joie de Lire** (Zwitserland, Frans), Emmanuèle Sandron, € 2.310

Truus Matti *Mister Orange* **Sakuhokusha** (Japan, Japans), Etsuko Nozaka, € 1.606

Koos Meinderts *De zee zien* **Jungbrunnen** (Oostenrijk, Duits), Monika Götze, € 1.540

Tosca Menten *Dummie de mummie en de tombe van Achnetoet* **Nieko Rimto** (Litouwen, Litouws), Antanas Gailius, € 1.125

Bart Moeyaert *Jij en ik en alle andere kinderen* **Hanser** (Duitsland, Duits), Mirjam Pressler, € 644

Francine Oomen *Het geheim van Lena* **Lijstje Pagony** (Hongarije, Hongaars), Rádai Andrea, € 725

Sieb Posthuma *Het grote Rintje voorleesboek* **Shanghai 99** (China, Chinees), Jiahui Jiang, € 4.200

Daan Remmerts de Vries *Tijgereiland* **OÜ Kirjastus Verb / Verb Publishers** (Estonia, Estisch), Kerti Tergem, € 1.302

Gideon Samson en Julius 't Hart *Overspoeld* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 2.133

Gideon Samson *Met je hoofd boven water* **Takatuka, S.L.** (Spanje, Catalaans), Gustau Raluy Bruguera and Caroline de Jong, € 721

Gideon Samson *Met je hoofd boven water* **Takatuka, S.L.** (Spanje, Spaans), Gonzalo Fernández Gómez, € 814

Annie M.G. Schmidt *Een vijver vol inkt* **Moritz** (Duitsland, Duits), Christian Golusda, € 3.675

Annie M.G. Schmidt *Wiplala* **Pagony** (Hongarije, Hongaars), Varga Orsolya, € 2.200

Jan Paul Schutten *Het wonder van jou en je biljoenen bewoners* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Verena Kiefer, € 5.113

Jan Paul Schutten *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel* **Globe - L'école des loisirs** (Frankrijk, Frans), Maurice Lomré, € 5.635

Jan Paul Schutten *Het wonder van jou en je biljoenen bewoners* **Format** (Polen, Pools), Iwona Maczka en Małgorzata Diederer-Wozniak, € 4.077

Jan Paul Schutten *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel* **Format** (Polen, Pools), Iwona Maczka / Małgorzata Diederer-Wozniak, € 3.924

Jan Paul Schutten *Het wonder van jou en je biljoenen*

bewoners **Albus Corvus** (Rusland, Russisch), Nina Fedorova, € 4.325
 Jan Paul Schutten *Het wonder van jou en je biljoenen bewoners* **Spartacus** (Noorwegen, Noors), Bodil Engen, € 5.993
 Marieke Smithuis *Lotte en Roos* **Gerstenberg** (Duitsland, Duits), Meike Blatnik, € 1.820
 Toon Tellegen *Het verlangen van de egel* **Shincho sha** (Japan, Japans), Saki Nagayama, € 5.000
 Sylvia Vanden Heede *Vos en Haas en de dief van lek* (Polen, Pools), Jadwiga Jędryas, € 1.206
 Edward van de Vendel *Doei!* **Monigote** (Colombia, Spaans), Cisca Corduwener, € 560
 Edward van de Vendel *Toen kwam Sam* **Eerdmans** (Verenigde Staten, Engels), David Colmer, € 570
 Edward van de Vendel *De raadsels van Sam* **Eerdmans** (Verenigde Staten, Engels), David Colmer, € 1.949
 Dolf Verroen *Oorlog en vriendschap* **Freies Geistesleben** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 1.260
 Bette Westera *Doodgewoon* **Susanna Rieder Verlag** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 3.375
 Tanneke Wigersma *Een ei voor de Gravin* **Sinnos** (Italië, Italiaans), Laura Pignatti, € 1.980
 Emiel de Wild *Broergeheim* **Freies Geistesleben** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 2.255
 Anna Woltz *Honderd uur nacht* **Carlson** (Duitsland, Duits), Andrea Kluitmann, € 2.523
 Anna Woltz *Mijn bijzonder rare week met Tess* **Bayard Jeunesse** (Frankrijk, Frans), Emmanuèle Sandron, € 2.009
 Anna Woltz *Honderd uur nacht* **Turbine** (Denemarken, Deens), Aino Roscher, € 2.264
 Anna Woltz *Gips* **Miš Založba** (Slovenië, Sloveens), Katjuša Ručigaj, € 882

Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur

Het grote Fiep kijkboek **Dwie Siostry** (Polen, Pools), Jadwiga Jędryas, € 2.125
King & King & Family **Větrné mlýny s.r.o.** (Tsjechië, Tsjechisch), Adéla Elbel, € 1.320
 Freya Hartas *Kleine Kong* **Lemniscaat Ltd** (Groot-Brittannië, Engels), Freya Hartas, € 0
 Joukje Akveld *Ga toch fietsen!* **Alfaguara Infantil & Juvenil** (Colombia, Spaans), Mariona Vilalta, € 575
 Joukje Akveld *Ga toch fietsen!* **La Joie de Lire** (Zwitserland, Frans), Maurice Lomré, € 1.380
 Hans de Beer *Kleine ijsbeer, wat is er mis?* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Margarita Mejía Umaña, € 560
 Hans de Beer *Kleine ijsbeer, weet jij de weg?* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Margarita Mejía Umaña, € 560
 Jonas Boets *Wie is er bang voor de boze heks?* **Speja Förlag /Votum Förlag** (Zweden, Zweeds), Birgit Lönn, € 800
 Mies Bouhuys *De avonturen van Pim en Pom. De niet-jes* **Kathalaya Inc. Pvt. Ltd** (Nepal, Nepalees), Mr. Victor Pradhan, € 493
 Bibi Dumon Tak *Het winkelkarretje* **Tokuma Shoten** (Japan, Japans), Emi Noguchi, € 2.800
 Piet Grobler *Eén slokje, kikker!* **Lemniscaat Ltd**

(Groot-Brittannië, Engels), Jesse Goossens, € 0
 Annemarie van Haeringen *Sneeuw witje breit een monster* **BL Publishing** (Japan, Japans), Etsuko Nozaka, € 2.800
 Annemarie van Haeringen *De prinses met de lange haren* **Kiss József** (Hongarije, Hongaars), Magdaléna Csóti, € 786
 Mies van Hout *Speeltuín* **Fortellerforlaget** (Noorwegen, Noors), Finn Valgermo, € 1.056
 Mies van Hout *Vrolijk* **Lemniscaat Ltd** (Groot-Brittannië, Engels), Jesse Goossens, € 0
 Yvonne Jagtenberg *Arno en de bal* **Guangxi Normal University Press** (China, Chinees), Zhao Bo, € 987
 Rindert Kromhout *Kleine Ezel en de durfal* **Kiss József** (Hongarije, Hongaars), Magdaléna Csóti, € 783
 Rindert Kromhout, Annemarie van Haeringen *Kleine Ezel en jarige Jakkie* **Kiss József** (Hongarije, Hongaars), Magdaléna Csóti, € 783
 Sjoerd Kuyper *Een muts voor de maan* **Lemniscaat Ltd** (Groot-Brittannië, Engels), Jesse Goossens, € 1.158
 Angela Pelaez-Vargas *Sophia en de leeuw* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Angela Pelaez-Vargas, € 1.035
 Milja Praagman *Vergeet mij nietje* **Turbine** (Denemarken, Deens), Aino Roscher, € 440
 Karina Schaapman *Het Muizenhuis* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Shane Kleyn, € 2.800
 Karina Schaapman *Sam & Julia in het theater* **Meander** (Tsjechië, Tsjechisch), Lenka Sovová, € 1.505
 Karina Schaapman *Het Muizenhuis* **Blackie Books** (Spanje, Spaans), Goedele De Sterck, € 2.940
 Dieter Schubert *Monkie* **Ekaré** (Spanje, Spaans), prentenboek zonder tekst, € 1.610
 Jan Paul Schutten *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel* **Maeva** (Spanje, Spaans), Marta Arguilé, € 4.592
 Harmen van Straaten *Hé, wie zit er op de wc?* (Zuid-Korea, Koreaans), Myong-suk Chi, € 1.350
 Marije en Ronald Tolman *De boomhut* **Lemniscaat Ltd** (Groot-Brittannië, Engels), Jesse Goossens, € 1.315
 Sylvia Vanden Heede *Tot kijk, Vos en Haas* **Samokat** (Rusland, Russisch), Irina Trofimova, € 638
 Sylvia Vanden Heede *Vos en Haas op het eiland* **Samokat** (Rusland, Russisch), Irina Trofimova, € 1.275
 Sylvia Vanden Heede *Vos en Haas* **Samokat** (Rusland, Russisch), Irina Trofimova, € 1.275
 Tjibbe Veldkamp *Temmer Tom* **Lemniscaat Ltd** (Groot-Brittannië, Engels), Jesse Goossens, € 0
 Jeska Verstegen *Keteltje: prinses op les* **Pagony** (Hongarije, Hongaars), Rádai Andrea, € 370
 Bette Westera *Held op sokken* **Silaba Editores** (Colombia, Spaans), Cisca Corduwener, € 900
 Arnoud Wierstra *Babel* **Verlagshaus Jacoby** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 2.390
 Mina Witteman *Mia's nest* **Panamericana Editorial** (Colombia, Spaans), Angela Pelaez-Vargas, € 1.048

Non-fictie

Franco Paris, Marco Prandoni, Simona Cappellari, Giorgio Colombo *Letteratura Olandese* (Italië, Italiaans), Franco Paris, Marco Prandoni, Francesca Romana Paci, € 400

André Aleman *Het seniorenbrein* **Icono** (Colombia, Spaans), Catalina Maria Ginard Féron, € 1.515

Karin Anema *Vandaag koop ik alle kleuren* **Freies Geistesleben** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 3.500

David Barnouw *Het fenomeen Anne Frank* **Indiana University Press** (Verenigde Staten, Engels), Jeannette Ringold, € 3.360

Abdelkader Benali en Herman Obdeijn *Marokko door Nederlandse ogen 1605-2005* **Editions La Croisée des Chemins** (Morocco, Frans), Michele Boin, € 2.352

Henk Blanken *Pistoolvinger* **Patmos** (Duitsland, Duits), Bärbel Jänicke, € 3.286

Anton Blok *De vernieuwers* **Polity** (Groot-Brittannië, Engels), Anton Blok, € 3.736

Rens Bod *De vergeten wetenschappen* **Carocci** (Italië, Italiaans), Valeria Poli, € 7.280

Henk Boom *De bezeten visionair* (Duitsland, Duits), Dr. Christian Welzbacher, € 4.760

Henk Boom *De bezeten visionair* **Machado Libros** (Spanje, Spaans), Catalina Maria Ginard Féron en Marta Arguilé Bernal, € 3.255

Jan Brokken *De kozakkentuin* **Iperborea** (Italië, Italiaans), Claudia Cozzi en Claudia Di Palermo, € 2.145

Laura Dekker *Een meisje, een droom* **Wydawnictwo Nautica - Adam Widmanski** (Polen, Pools), Iwona Maczka, € 1.765

Nienke Denekamp en René van Blerk *De Grote Van Gogh Atlas* **Kodansha** (Japan, Japans), Tamayo Samejima, € 2.212

Maria Dermoût *De tienduizend dingen* **Deutscher Taschenbuch Verlag** (Duitsland, Duits), Bettina Bach, € 7.017

Gaston Dorren *Taaltoerisme* **Pax** (Noorwegen, Noors), Hedda Vormeland, € 5.390

Douwe Draaisma *De dromenwever* **Gondolat** (Hongarije, Hongaars), Miklós Fenyves, € 1.065

Douwe Draaisma *De heimweefabriek* **Yapi Kredi** (Turkije, Turks), Hatice Dürrin Tunç, € 780

Philip Dröge *Moresnet* **Piper** (Duitsland, Duits), Christiane Burkhardt, € 4.263

Lucas Ellerbroek *Planetenjagers* **Reaktion Books** (Groot-Brittannië, Engels), Andy Brown, € 5.390

Maxim Februari *De maakbare man* (Colombia, Spaans), Conchita Alegre Gil, € 1.160

Anne Frank *Verzameld werk* **Record** (Brazilië, Portugees), Cristiano Zwiesele, € 4.442

Ronald Giphart, Mark van Vugt *Mismatch* **Little, Brown Book Group** (Groot-Brittannië, Engels), Suzanne Jansen, € 7.350

Joke Hermesen *Kairos* **Futura** (Servië, Servisch), Olivera Petrovi van der Leeuw, € 3.150

Abel J. Herzberg *Tweestromenland* **Notes de nuit** (Frankrijk, Frans), Bertrand Abraham, € 6.900

Etty Hillesum *Het verstoorde leven* **Spirit and Letter** (Oekraïne, Oekraïens), Nataliya Karpenko, € 3.906

Pieter Holtrop *Twee eeuwen Nederlanders in Sint-Petersburg* **Alexandria** (Rusland, Russisch), Nadezhda Voznenko (i.s.m. Alexandra Yakovleva), € 3.675

Johan Huizinga *Cultuurhistorische verkenningen* **Európa** (Slowakije, Slowaaks), Adam B och, € 5.250

Toef Jaeger *Koning Eenoog* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Zandra Bezuidenhout, € 2.310

Suzanna Jansen *Het pauperparadijs* **WBG / Konrad Theiss** (Duitsland, Duits), Andrea Prins, € 3.080

Hilde Janssen *Enkele reis Indonesië* **PT Gramedia Pustaka Utama** (Indonesië, Indonesisch), Meggy Soedjatmiko, € 1.470

Bert Keizer *Het refrein is Hein* **Limbakh** (Rusland, Russisch), Dmitrij Silvestrov, € 3.255

Tim Krabbé *De veertiende etappe* **Covadonga Verlag**

Rainer Sprehe (Duitsland, Duits), Ulrike Nagel, € 4.550

Salomon Kroonenberg *Waarom de hel naar zwavel stinkt* **Shanghai Literature and Arts Publishing House** (China, Chinees), Wang Yiyao, € 1.470

Arnold van de Laar *Onder het mes* **Koç University Press** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 4.217

Anton van der Lem *De opstand in de Nederlanden 1568-1648* **Klaus Wagenbach** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 3.486

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Malpaso** (Spanje, Spaans), Mario Santana, € 1.683

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Tidene Skifter** (Denemarken, Deens), Birthe Lundsgaard, € 2.310

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Arneberg** (Noorwegen, Noors), Kari Engen, € 4.007

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Al Arabi** (Egypte, Arabisch), Mohammad Osman Khalifa, € 1.603

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Skanderbeg books** (Albanië, Albanees), Artan Qoqi, € 858

Joris Luyendijk *Dit kan niet waar zijn* **Open Books** (Zuid-Korea, Koreaans), Hong-shik Kim, € 2.450

Olga Majeau *Een schitterend isolement* **Bertelsmann** (Duitsland, Duits), Thomas Hauth, € 4.830

Geert Mak *Reizen zonder John* **Heliks** (Servië, Servisch), Ivana Šćepanović, € 7.016

Luuk van Middelaar *De passage naar Europa* **Suhrkamp** (Duitsland, Duits), Ira Wilhelm, € 9.800

Lidewey van Noord en Robert Jan van Noort *Pellegrina. Een Italiaanse wielervedevaart* **Covadonga Verlag**

Rainer Sprehe (Duitsland, Duits), Ilja Braun, € 2.040

Cees Nooteboom *De omweg naar Santiago* **Rose des vents / Suisseisha** (Japan, Japans), Senji Yoshimochi, € 2.380

Gert Oostindie *Soldaat in Indonesië, 1945-1950* **Yayasan Pustaka Obor Indonesia** (Indonesië, Indonesisch), Maya Sutedja-Liem, € 2.297

Linda Polman *Death row dollies* **Paloma** (Turkije, Turks), Erhan Güler, € 2.503

Linda Polman *Death row dollies* **Czarne** (Polen, Pools), Małgorzata Woźniak-Diederer, € 1.330

Peter Raedts *De ontdekking van de Middeleeuwen* **WBG / Konrad Theiss** (Duitsland, Duits), Klaus Jöken, € 6.657

Jelle Reumer *De mierenmens. Een evolutieparadox* **FOP Zhupansky** (Oekraïne, Oekraïens), Jaroslav Dovhopolyj, € 1.240

Rob Riemen *Adel van de geest* **Arab Scientific Publishers** (Libanon, Arabisch), Ghazi Berro, € 1.958
 Eva Rovers *De eeuwigheid verzameld* **Athena** (Duitsland, Duits), Marlene Müller-Haas, € 2.495
 Paul Scheffer *Het land van aankomst* **Osiris** (Hongarije, Hongaars), Tibor Bérczes, € 5.250
 Erik Scherder *Laat je hersenen niet zitten* **C.H. Beck** (Duitsland, Duits), Claudia Van Den Block, € 3.750
 Mineke Schipper *Bloot of bedekt* **Sefsafa** (Egypte, Arabisch), Abdelrehim Youssef Ramadan, € 2.016 [www](http://www.sfsafa.nl)
 Jaap Scholten *Kameraad Baron* **Michel de Maule** (Frankrijk, Frans), Gérard Messadié, € 7.200
 Henk Schulte Nordholt *Een geschiedenis van Zuidoost-Azië* **Fischer** (Duitsland, Duits), Baerbel Jaenicke, € 8.400
 Maaike Sips *Monica, mijn vader* **Droemer Knauer** (Duitsland, Duits), Rolf Erdorf, € 4.620
 Baruch de Spinoza *Theologisch-Politiek Traktaat* **Jonas ir Jokūbas** (Litouwen, Litouws), Laurynas Adomaitis, € 3.400
 Viktor Staudt *Het verhaal van mijn zelfmoord en hoe ik de angsten en depressies overwon* **Paloma** (Turkije, Turks), Mustafa Özen, € 2.464
 Pieter Steinz *Made in Europe* **Knaus** (Duitsland, Duits), Christiane Burkhart, € 8.132
 Pieter Steinz *Made in Europe* **Alfa** (Turkije, Turks), Kadir Turkmen, € 4.473
 Pieter Steinz *Lezen met ALS* **Philipp Reclam jun. GMBH Verlag** (Duitsland, Duits), Gerd Busse, € 3.185
 Dick Swaab *Wij zijn ons brein* **Colibri** (Bulgarije, Bulgaars), Maria Encheva, € 3.542
 Abram de Swaan *Compartmenten van vernietiging* **Semana Libros** (Colombia, Spaans), Cathy Ginard, € 2.850
 Natascha Veldhorst *Van Gogh & muziek* **Yale University Press** (Verenigde Staten, Engels), Diane Webb, € 3.640
 Rudi Westendorp *Oud worden zonder het te zijn* **Limbakh** (Rusland, Russisch), Dmitrij Silvestrov, € 2.646
 Rudi Westendorp *Oud worden zonder het te zijn* **Strandberg** (Denmark, Deens), Hans Christian Fink, € 3.733
 Frank Westerman *Een woord een woord* **Christoph Links** (Duitsland, Duits), Gerd Busse / Ulrich Faure, € 3.320
 Annejet van der Zijl *De Amerikaanse prinses* **WBG / Konrad Theiss** (Duitsland, Duits), Marianne Holberg, € 2.800

Poëzie

Rodaan Al Galidi *Koelkastlicht* **Verlag Hans Schiler** (Duitsland, Duits), Stefan Wiczorek, € 5.940
 Armando *Ter plekke* **Kunst kultur** (Duitsland, Duits), Christiane Kuby, € 630
 Anneke Brassinga *Een keuze uit het werk* **Matthes & Seitz** (Duitsland, Duits), Ira Wilhelm, € 4.902
 Tsead Bruinja *Een keuze uit het werk* **Virgines** (Duitsland, Duits), Ard Posthuma, € 1.319
 Frans Budé *Een keuze uit het werk* **Rugerup** (Duitsland, Duits), Stefan Wiczorek, € 5.272
 Anna Enquist *Hoor de stad* **Protea Boekhuis** (Zuid-Afrika, Afrikaans), Dr. Zandra Bezuidenhout, € 3.242

Herman Gorter *Een keuze uit het werk* **Al Dante** (Frankrijk, Frans), Henri Deluy, € 3.905
 Judith Herzberg *27 liefdesliedjes* **Dar mesopotamia** (Irak, Arabisch), salah hassan, € 3.882
 Rozalie Hirs *Een keuze uit het werk* **Kookbooks** (Duitsland, Duits), Daniela Seel, Rozalie Hirs, € 5.833
 Constantijn Huygens *Ooghen-troost* **Reinecke & Voß** (Duitsland, Duits), Ard Posthuma, € 2.000
 Lucebert *Een keuze uit het werk* **Hochroth** (Duitsland, Duits), Rosemarie Still, € 400
 Martinus Nijhoff *Een keuze uit het werk* **Raffaelli Editore** (Italië, Italiaans), Monica Puleo, € 600
 Cees Nooteboom *Zelfportret van een ander* (Colombia, Spaans), Fernando Garcia de la Banda, € 650
 F. Starik *De eenzame uitvaart* **Edition Korrespondenzen** (Oostenrijk, Duits), Stefan Wiczorek, € 3.622
 Menno Wigman *Een keuze uit het werk* **Arc Publications** (Groot-Brittannië, Engels), David Colmer, € 3.210
 Menno Wigman *Een keuze uit het werk* **Parasitenpresse** (Duitsland, Duits), Gregor Seferens, € 2.145

Algemeen Reglement

Het bestuur kan met inachtneming van het Algemeen Reglement een financiële bijdrage verstrekken te uitvoering van door het bestuur vastgestelde beleidsprioriteiten. Naast de hiervoor reeds vermelde subsidies in het kader van flankerend beleid digitaal en de pilot beginnende vertalers in literaire tijdschriften zijn ook de volgende subsidies toegekend op basis van het algemeen reglement:

Manifestatie

Writers Unlimited

Bijdrage voor de realisering van educatie en participatie-programma's tijdens het Writers Unlimited festival 2017 in het Theater aan het Spui te Den Haag en het aantrekken van nieuwe (cultureel diverse) publieksgroepen: € 25.000
Bijdrage voor de organisatie van het Schrijversfeest als feestelijke afsluiting van het Writers Unlimited festival in het Theater aan het Spui: € 8.500

Crossing Border Festival – The Addict

Bijdrage aan de kosten van The Addict op het Crossing Borderfestival, november 2016. The Addict is een programma voor nationale en internationale boekprofessionals, gericht op kennis uitwisseling en het bouwen van nieuwe (internationale) netwerken. De Nederlandse boekenwereld wordt onder de aandacht gebracht van buitenlandse bezoekers. De meer dan 100 internationale gasten zijn in samenspraak met Nederlandse uitgevers uitgenodigd. De bijdrage van het Letterenfonds bestond uit de onkosten voor het verblijf van twintig internationale gasten: € 4.000

Verstegen & Stigter – Lorca-manifestatie

Bijdrage voor een programma in het kader van de tachtigste sterfdag van dichter en toneelschrijver Federico Garcia Lorca in Paradiso te Amsterdam op 10 april 2016, m.m.v. Livia Verstegen, Maarten Steenmeijer, Hagar Peeters, Eric Vaarzon Morel, Bart Vonck en Spinvis: € 1.700

Vereniging van Letterkundigen (nu: Auteursbond) – Publieksmanifestatie CEATL

Bijdrage voor de publieksavond over vertalen tijdens het CEATL-congres (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires) 2017 in het kader van het Internationale Literatuur Festival Utrecht, mei 2017: € 5.000

Literatuureducatie

Stichting Samenleving & Kunst Groningen

Project Stap op de Rode Loper – literatuur-educatieproject voor VMBO-bovenbouw in Groningen. Stap op de Rode Loper! stimuleert bij VMBO'ers uit de bovenbouw de belangstelling voor literatuur en poëzie. Deelname is voor de VMBO-scholen gratis. Dit project is een vervolg op de Amsterdamse edities in 2014 en 2015, en is in gericht op de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Er wordt samengewerkt met diverse culturele organisaties in Amsterdam en Groningen. De bijdrage is bestemd voor de twee edities die in 2016 in Groningen worden georganiseerd: € 20.000

In januari namen circa 950 scholieren (begeleid door 90 docenten en 75 studenten) deel en in oktober ging het om 1.000 scholieren.

Stichting Passionate Bulkboek

Passionate Bulkboek organiseert november 2016 in Rotterdam de Dag van het Literatuuronderwijs, een tweejaarlijkse literatuurmanifestatie voor leraren van het voortgezet onderwijs met een groot aantal prominente en opkomende auteurs uit het Nederlandse taalgebied. Het Letterenfonds verstrekke een bijdrage voor programma-onderdelen gericht op aandacht voor literair erfgoed in het onderwijs: € 3.000
Zo'n 450 leraren bezochten de Dag in 2016.

CPNB Literatour 2017

Het betreft de aanvraag voor Literatour 2017, de Boekenweek voor jongeren in september 2017 zal plaatsvinden. Onderdelen zijn onder andere een schrijverstournee met bezoeken aan scholen (VMBO, HAVO VWO) en de uitreiking van de Dioraphte Literatour Prijs: € 15.000

Poëzie

Stichting Iwosyg – bijeenkomst Europese poëzie-experts

Bijdrage in de kosten van een in 2017 te organiseren internationale Europese bijeenkomst van poëzie-experts in het kader van het project Wereldbloemlezing & Poëzieambassadeurs van Ton Naaijken en Erik Lindner. Met medewerking van onder andere Poetry International: € 7.880

Dichter des Vaderlands

Bijdrage aan *Hallo Gedicht!* van Dichter des Vaderlands Anne Vegter. Bij dit poëzieproject staat nadrukkelijk de relatie met het publiek centraal. Dit gebeurt door een openbare tournee en een tournee langs scholen van verschillende dichters onder leiding van de Dichter des Vaderlands, en de organisatie van leesclubs. Met deelname van de dichters Tsjead Bruinja, Ellen Deckwitz, Charles Ducal, Maarten van der Graaff, Vrouwke Tuinman en Maud Vanhauwaert. De praktische organisatie is in handen van het bureau Dichter des vaderlands dat is ondergebracht bij Poetry International: € 5.000

Overig

CPNB – jubileumuitgave Genootschap van Nederlandstalige Misdaadauteurs

Bijdrage in de kosten van de jubileumbundel *Kwade zaken* van het Genootschap van Nederlandstalige Misdaadauteurs met verhalen van 16 auteurs. Nederlandse misdaadauteurs zijn gekoppeld aan strafrechtadvocaten die de auteurs hebben gevoed met verhalen uit de praktijk. Op basis van deze informatie zijn speciaal voor deze uitgave nieuwe verhalen geschreven. Met de jubileumuitgave wordt het 30-jarig bestaan gevierd van het Genootschap Nederlandstalige Misdaadauteurs (GNM) en van De Gouden Strop, de prijs voor het beste oorspronkelijk Nederlandstalige spannende boek: € 3.000

Vertalersvakschool Amsterdam

Bijdrage aan extra activiteiten van de VertalersVakschool met als doel de excellentie en nascholing van studenten te bevorderen, door middel van extra lezingen en workshops, schrijfttraining en werkplaatsen voor alumni: € 16.750

Talentontwikkeling

Internationale talentontwikkeling Wanderlust

Wanderlust, het programma voor internationale talentontwikkeling biedt schrijvers, programmamakers en tijdschriftredacteuren de gelegenheid hun kennis en vaardigheden te vergroten in een interdisciplinaire en internationale omgeving.

Voor talentvolle schrijvers wordt samengewerkt met de internationale Jan van Eyck Academie in Maastricht. Nieuw is de samenwerking met Deltaworkers: zij leiden enkele maanden per jaar een kunstenaarsresidentie in New Orleans. Oprichters Joris Lindhout en Maaïke Gouwenberg bieden de kunstenaars begeleiding bij hun onderzoek en kunnen hen introduceren in lokale netwerken. In de komende beleidsperiode wordt de samenwerking met beide organisaties gecontinueerd.

In 2016 werkten de volgende schrijvers een aantal maanden op de Jan van Eyck Academie: **Bregje Hofstede** (drie maanden, [www](http://www.bregjehofstede.nl)), **Joost de Vries** (2 maanden) en **Rosan Hollak** (één maand, tweede verblijfsperiode, subsidie 2015): totaal € 21.800

Debutant **Olivier Willemsen** was de eerste schrijver die twee maanden (maart-april) in New Orleans verbleef voor een onderzoek in het kader van zijn nieuwe boek. Hij voerde daarbij onder andere gesprekken met de Amerikaanse auteur Moira Crone: € 8.000 [www](http://www.olivierwillemsen.nl)

Schrijver en journalist **Jan van Tienen** werd geselecteerd voor een verblijf van twee maanden in 2017 bij Deltaworkers: € 8.000

Roos van Rijswijk en **Basje Boer** zijn beiden geselecteerd voor een verblijf van twee maanden aan de Jan van Eyck Academie in 2017: 2 x € 10.450

Daan Heerma van Voss is geselecteerd om samen met een buitenlandse auteur te werken aan zijn verdere ontwikkeling als schrijver. Hij gaat mei 2017 een maand lang naar Tel Aviv om daar via gesprekken met de Israëlische auteur Nir Baram zijn schrijverschap te verdiepen: € 10.000

Daarnaast richt het Wanderlust-programma zich op de internationale ontwikkeling van bemiddelaars in de literatuur, zoals programmamakers en redacteuren van (internet)tijdschriften. Zij kunnen een voorstel voorleggen.

In 2016 ontving **Lisanne Snelders** een beurs waarmee zij als programmamaker naar de Verenigde Staten zal reizen in het kader van *Black USA*, het thema van het Read My World-festival in 2017. Snelders gaat onderzoek doen naar cultureel divers programmeren en daar onder andere in podcast-vorm over publiceren: € 8.500

Marijke Schaap en Timen Jan Veenstra

van *De Tekstmederij* reizen in 2017 onder meer naar Engeland, Oostenrijk en Mexico om hun internationale netwerk uit te bouwen en kennis op te doen van de huidige (internationale) stand van zaken met betrekking tot toneelschrijven: € 10.000

De Nederlandse Boekengids-redacteuren

Maite Karssenberg en **Merlijn Olon** gaan naar Engeland en New York om kennis te vergaren bij hun twee grootste internationale voorbeelden: de *London Review of Books* en de *New York Review of Books*: € 7.600

Resultaten van eerdere Wanderlust-projecten van onder anderen festivalprogrammeur **Stefan Nieuwenhuis** (strips & poëzie), **Kim Andringa** en **Vicky Francken** (Franse poëzie) werden op verschillende podia in Nederland gepresenteerd, en gepubliceerd in het boek *Duplex* en in tijdschriftvorm (Strips en poëzie in *Awater*, zomer 2016 en Franse poëzie in *Terras # 11*). Het Letterenfonds droeg bij aan de presentaties op onder meer de stripdagen Haarlem (*Duplex*) en het Crossing Border Festival en Perdu (Franse dichteres Laura Vazques) door de reis- en verblijfkosten te dekken van de deelnemende dichters en vertalers: € 987 en € 1.500

Schrijver **Philip Huff** werkte het afgelopen jaar als gastredacteur aan het tot stand komen van een Dutch issue van het internationale Britse tijdschrift *Five Dials* (uitgever Hamish Hamilton). Hij selecteerde daarvoor bijdragen (proza, poëzie, essays) van diverse jonge talentvolle Nederlandse schrijvers; ook een aantal talentvolle vertalers was bij het tot stand komen van het nummer betrokken, die daarbij werden gementoreerd door ervaren vertalers Nederlands-Engels. Het nummer is op 1 februari 2017 gepresenteerd in London en is gratis te downloaden. De Nederlandse Ambassade in London draagt bij in de kosten van de presentatie; uitgeverij Penguin draagt zorg voor de zaalhuur, de overige kosten voor reis- en verblijf worden gefinancierd uit het budget dat aan Philip Huff werd toegekend voor dit project. [www](http://www.philhuff.nl)

Nationale talentontwikkeling

In samenwerking met het kunstvakonderwijs en literair productiehuis Wintertuin is september 2016 de tweede en laatste editie van het *Slow Writing Lab* van start gegaan. Het Lab is ingericht als een vrije master: de talenten kiezen zelf hun onderwerp of thema, stellen een individueel programma samen, en beheren hun eigen begrotingen. Hierbij worden ze intensief gecoacht door hun literaire voorbeelden: schrijvers, redacteuren en regisseurs. Het plenaire gedeelte van het traject bestaat uit zes masterclasses die afwisselend worden verzorgd door de verschillende organisaties.

De acht deelnemers aan het talentenprogramma 2016-2017 ontvingen een beurs: **Charlien Adriaenssens** (Rietveld, afdeling Beeld en Taal), **Jelko Arts** (Wintertuin), **Simone Atangana Bekono** (ArtEZ, opleiding Creative Writing), **Koen Frijns** (ArtEZ, opleiding Creative Writing), **Richard Jongeneelen** (HKU, Writing for performance), **Lotte Landman** (Rietveld, afdeling Beeld en Taal), **Levi Olthof** (HKU, Writing for Performance) en **Marjolein Visser** (Wintertuin).

In samenwerking met het Crossing Border Festival is in 2016 wederom **The Chronicles** georganiseerd. Ieder jaar doet een aantal jonge auteurs verslag van het festival. Een team van zeven eveneens beginnende en veelbelovende vertalers vertaalde hun columns in het Engels, Nederlands en/of Frans. De columnisten van 2016 waren:

Aura Xilonen (Mexico), Eline Lund Fjæren (Noorwegen), Lize Spit (België), Rowan Hisayo Buchanan (Engeland) en Siham Amghar (Nederland). Het vertalerscollectief bestond uit: Jeske van der Velden, Kristen Gehrman, Mathilde Vuidar, Maud Gonne, Myrthe van den Bogaert, Noel Hernández González, Wouter de Jong en Marta Eidsvågde. Alle verhalen zijn te vinden op de website van The Chronicles: [www](http://www.thechronicles.nl)

Naast het vertalen van de columns namen de vertalers deel aan de zogeheten **Vertalersfabriek**. Deze masterclass stond onder begeleiding van Daniel Cunin, Lisette Graswinckel, Jonathan Reeder, Isabelle Rosselin, Eugenie Schoolderman en Paula Stevens. De Vertalersfabriek werd gefinancierd met de extra gelden voor talentontwikkeling van het ministerie van OCW.

Belangrijk aandachtspunt voor het Letterenfonds vormt de talentontwikkeling van talent met een andere culturele achtergrond. Het fonds heeft ingezet op projecten van organisaties met een andere culturele achtergrond, die onder meer ook verantwoordelijk waren voor de selectie van het talent. Voor de beoordeling werden adviseurs aangezocht met dezelfde culturele achtergrond als de aanvragers. Op deze manier wil het fonds intercultureel beginnend en gevestigd talent op allerlei niveaus ruimte bieden. Er zijn binnen dit spoor, Talentontwikkeling intercultureel, zes projecten ondersteund.

Roland Colastica

Ontwikkeling schrijverschap. Doel is het schrijven van een (YA)roman over Curaçao.
Sjoerd Kuiper (coach)
€ 10.000

ROSE Stories

ROSE kinderboekentraject. Negen getalenteerde schrijvers en illustratoren met wortels in de multiculturele samenleving krijgen aan de hand van masterclasses en persoonlijke coaching van prominente namen uit het kinderboekenvak begeleiding bij het maken van hun eerste kinderboek. Nasim Miradi, Chafina Bendahman, e.a., begeleiders o.a. Edward van de Vendel, Mylo Freeman
€ 20.000

Stichting Beyond

Filling The Gap. Coachingstraject dramaschrijven voor theater, film, multidisciplinaire producties en nieuwe media voor talenten met een andere culturele achtergrond.
Gita Hacham, Mieke van der Star, i.s.m. diverse auteurs
€ 12.500

Stichting El Hizra

El Hizra-Literatuurprijs 2013 t/m 2017. Talentontwikkeling van de prijswinnaars aan de hand masterclasses en coaching, inclusief prijzengeld en de uitgave van de bundel De kleur geel (Uitgeverij Jurgen Maas) met de verhalen en gedichten van de prijswinnaars.
Mohamed Madhi i.s.m. andere auteurs.
€ 20.000

Stichting Granate

Duizendenéén Film&Poëzie. Driemaandelijks evenement met voordrachten van dichters afgewisseld met korte films van dichters en regisseurs met een andere culturele achtergrond.
Nafiss Nia i.s.m. andere auteurs.
€ 4.000

Stichting The Watershed

Slik: Je Geluk. Serie negen innovatieve literaire podcasts met gevluchte migrantenauteurs, inclusief workshops en podiumpresentatie.
Juliet Gagnon, Bahah Tarawally, e.a.
€ 22.800

Aanvullende honoraria voor literair vertalers uit het Nederlands

Aan de volgende 9 vertalers is voor 10 vertalingen uit het Nederlands een financiële bijdrage als aanvullend honorarium verstrekt:

Conchita Alegre Gil: € 228
Magda de Bruin-Hüblóvá: € 2.469
Mariângela Guimarães: € 2.735 en € 1.636
Radovan Lucic: € 5.100
Diego Puls: € 732
Irina Trofimova: € 1.232
Kadir Turkmen: € 3.400
Türkay Yalniz: € 1.120
Cristiano Zwieseles do Amaral: € 260

Verschenen vertalingen van Nederlands werk

In de vertalingendatabase van het Nederlands Letterenfonds is een actueel overzicht te vinden van alle – al dan niet ondersteunde – vertalingen uit het Nederlands en Vlaams.

Op 31 december 2016 bedroeg het aantal vertalingen in de vertalingendatabase 19.769, waarvan 14.375 daadwerkelijk aanwezig in de bibliotheek van het Nederlands Letterenfonds.

In het jaar 2016 verschenen, voor zover medio januari 2017* bekend, in totaal 681 vertalingen uit het Nederlands, inclusief 47 heruitgaven. Het gaat om vertalingen in 46 verschillende talen. De verdeling over de genres was als volgt: fictie (243), non-fictie (107), reisliteratuur (6), poëzie (50), graphic novel (30) en kinder- en jeugdliteratuur (245, waarvan 95 prentenboeken).

Voor 355 van deze 681 vertalingen is een subsidie verstrekt door het Nederlands Letterenfonds. De vertalingen verschenen in de volgende talen (tussen haakjes het aantal vertalingen dat met een zogenoemde translation grant van het Nederlands Letterenfonds tot stand kwam):

Afrikaans 5 (3)
Albanees 2 (2)
Amhaars 1 (0)
Arabisch 6 (3)
Bosnisch 1 (1)
Bulgaars 5 (4)
Catalaans 6 (4)
Chinees 26 (13)
Complex Chinees 5 (0)
Deens 17 (12)
Duits 247 (104)
Engels 71 (32)
Estisch 2 (2)
Farsi 2 (2)
Fins 3 (3)
Frans 44 (18)
Fries 2 (0)
Grieks 5 (2)
Hebreeuws 2 (1)
Hongaars 15 (14)
IJslands 3 (3)
Indonesisch 2 (2)
Italiaans 20 (8)
Japans 11 (4)
Koreaans 14 (8)
Kroatisch 3 (2)
Litouws 3 (3)
Macedonisch 4 (2)
Nepalees 1 (1)
Noors 6 (5)
Oekraïens 2 (1)
Pools 13 (6)
Portugees 5 (5)
Roemeens 4 (2)
Russisch 4 (3)
Servisch 5 (4)
Sloveens 15 (10)

Slowaaks 1 (1)
Spaans 51 (37)
Tsjechisch 9 (5)
Turks 25 (19)
Urdu 1 (1)
Xshosa 1 (0)
Zoeloe 1 (0)
Zuid-Sotho 1 (0)
Zweeds 9 (3)
Totaal: 681 (355) vertalingen in 46 talen

*In de vertalingendatabase staan voor verschijning tot en met december 2016 nog steeds vertalingen in voorbereiding. Het betreft niet alleen vertalingen die moeilijk via internet te traceren zijn en waar we op zullen moeten wachten, maar ook vertalingen, waarvan de publicatiedatum verplaatst is, dan wel zal worden, naar een later tijdstip.

Schenken

Evenals voorgaande jaren heeft het Nederlands Letterenfonds vertalingen van Nederlands werk geschenken aan de bibliotheekcollectie van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag, het Lloyd Hotel te Amsterdam en de Airport Library op Schiphol die, na een jarenlange verbouwing van de Holland Boulevard op de luchthaven, in 2017 weer geopend zal worden.

Daarnaast stelde het Nederlands Letterenfonds dit jaar tijdens de Frankfurter Buchmesse tientallen Duitse vertalingen van Nederlandse auteurs ter beschikking aan het in Mousonturm (Frankfurt) ingerichte Gastlandcafé. Deze vertalingen kregen na de beurs een definitieve bestemming in Duitsland.

Het fonds ontving net als voorgaande jaren alle door het Vlaams Fonds voor de Letteren gesubsidieerde vertalingen van Vlaamse auteurs. Ook kwamen via diverse Nederlandse uitgeverijen, waaronder Querido, Leopold, Lemniscaat, Ambo | Anthos en de Historische Uitgeverij, niet door het fonds ondersteunde vertalingen van Nederlandse auteurs binnen.

Tot slot schonk het illustratoren/schrijversechtpaar Ingrid en Dieter Schubert een groot aantal vertalingen van hun werk, die daarvoor nog in de bibliotheek van het Letterenfonds ontbraken. Deze werden na invoering in de vertalingendatabase toegevoegd aan de collectie.

Bijlage 4: Prijzen

Het Nederlands Letterenfonds kent zelfstandig of in samenwerking met andere literaire organisaties een aantal prijzen toe ter bekroning van het werk van vertalers en schrijvers. In Nederland worden de Nederlands Letterenfonds Vertaalprijzen uitgereikt – dit zijn oeuvreprijzen voor vertalers in en uit het Nederlands waarmee ook het werk van de literair vertaler als cultureel bemiddelaar wordt bekroond. Daarnaast organiseert het fonds samen met andere partijen de Europese Literatuurprijs, waarmee zowel auteur als vertaler van de winnende roman wordt bekroond. In het buitenland kent het fonds in samenwerking met het Vlaams Fonds voor de Letteren een drietal tweejaarlijkse vertaalprijzen ter grootte van 5.000 euro toe: de Else Otten Übersetzerpreis, de Prix des Phares du Nord en de Vondel Translation Prize, voor de beste vertaling van een Nederlandstalig prozawerk in respectievelijk het Duits, Frans of Engels.

Nederlands Letterenfonds Vertaalprijzen

De Nederlands Letterenfonds Vertaalprijzen gaan naar literair vertalers die zich niet alleen onderscheiden door de hoge kwaliteit van hun vertaaloeuvre maar ook door hun inzet als ambassadeur voor een bepaald taalgebied of genre. Met deze prijzen wil het Letterenfonds de belangrijke maar vaak onderbelichte bijdrage die vertalers leveren als herscheppend kunstenaar en als bemiddelaar tussen talen, literaturen en culturen meer voor het voetlicht brengen. In de oneven jaren wordt een vertaler in het Nederlands bekroond en in de even jaren zijn er twee winnaars: een vertaler in en een vertaler uit het Nederlands.

Op de heiligendag van Sint Hiëronymus, de beschermheer van alle vertalers, zijn de winnaars van de Letterenfonds Vertaalprijzen 2016 bekendgemaakt. De winnaars waren Alicja Oczko (Nederlands-Pools) en het duo Harm Damsma en Niek Miedema (Engels-Nederlands). Aan beide bekroningen is een bedrag van 10.000 euro verbonden.

Alicja Oczko (1967) heeft zich ontwikkeld tot de belangrijkste en productiefste vertaler van Nederlandstalige literatuur in het Pools. Na haar studie Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Wroclaw, die ze afrondde met een doctoraalscriptie over *Het Achterhuis* van Anne Frank, woonde ze vier jaar in Nederland om haar kennis van de Nederlandse taal en cultuur te perfectioneren. *Het Achterhuis*, in het Pools: *Dziennik*, werd in 2000 ook haar eerste vertaling. Daarna heeft ze werk vertaald van onder anderen J. Bernlef, Matthijs van Boxsel, Hella S. Haasse, Moses Isegawa, Cees Nooteboom en P.F. Thomése. Recent werkte ze aan vertalingen van het werk van Stefan Hertmans, in 2015 werd *Wojna i terpentyna* gepubliceerd, de Poolse versie van *Oorlog en terpentijn*, dit jaar volgen vertalingen van *Harder dan sneeuw* en *Naar Merelbeke*; alle drie bij de Poolse uitgeverij Wydawnictwo Marginesy. In

2017 verschijnt haar vertaling van *Baltische zielen* van Jan Brokken bij Uitgeverij Noir sur Blanc. Naast haar vertaalwerk spant Alicja Oczko zich ook op andere manieren in om de Nederlandstalige literatuur in Polen aan de man te brengen. Ze schrijft veelvuldig leesrapporten voor Poolse uitgeverijen, wat dit jaar bijvoorbeeld resulteerde in de aankoop door een Poolse uitgever van *Het smelt* van Lize Spit, begeleidt regelmatig beginnende vertalers Nederlands-Pools als mentor en heeft leiding gegeven aan een aantal vertaalateliers Nederlands-Pools die door het Nederlands Letterenfonds/Vertalershuis Amsterdam en het Expertisecentrum Literair Vertalen zijn georganiseerd.

Harm Damsma (1946) en Niek Miedema (1955)

vormen sinds 1994 een vast vertaalduo. Hun enthousiasme voor het vak is in al hun bezigheden voelbaar, of ze nu vertalen, doceren, recenseren, of een lezing geven. Aan de basis van al dat plezier staat een zeer serieuze en ambitieuze vertaalhouding en een kritische samenwerking. Sinds *Ulverton* van Adam Thorpe, het boek dat hen samenbracht, vertaalden ze enkele tientallen, doorgaans gecompliceerde romans. Ze zijn niet alleen de vaste vertalers van hedendaagse auteurs als Thorpe, David Mitchell, Michel Faber, Nadeem Aslam en Joseph O'Connor, maar vertaalden ook klassiekers als *Ivanhoe*. De jury roemt in het bijzonder hun recente vertaling van *A Clockwork Orange* van Anthony Burgess (Athenaeum-Polak & Van Genneep). Zowel de zelfbedachte straattienertaal als de plechtstatige frases hebben de vertalers schijnbaar moeiteloos bewaard. Sterker nog, het vertaalduo excelleert in creatieve en inventieve vertalingen van literatuur vol vrije dialogen en buitenissige dialecten. Dat blijkt bijvoorbeeld ook uit vertalingen als *De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet* en *Tijdmeters* van David Mitchell (Nieuw Amsterdam) en *Het boek van wonderlijke nieuwe dingen* van Michel Faber (Podium). Damsma en Miedema bouwen een persoonlijke band op met deze auteurs en zijn trouw aan hun oeuvres. Daarnaast leiden zij als docent aan de Vertalersvakschool en als mentor een nieuwe generatie vertalers op, en promoten ze in interviews, recensies en lezingen met liefde de literatuur en het vertalersvak.

De jury van de Letterenfonds Vertaalprijs voor een literair vertaler in het Nederlands bestond uit voorzitter Suze van der Poll (Scandinavist, lid Raad van advies van het Letterenfonds, en redactielid *Armada*), Vincent Hunink (classicus, vertaler en winnaar van de Letterenfonds Vertaalprijs 2011) en Aai Prins (literair vertaler Russisch), en werd vanuit het bureau ondersteund door Fleur van Koppen. De jury voor de literair vertaler uit het Nederlands bestond uit de afdeling buitenland van het Nederlands Letterenfonds.

De Letterenfonds Vertaalprijzen zijn op vrijdag 11 december uitgereikt tijdens de Literaire Vertaaldagen in de Rode Hoed in Amsterdam. *Surprise guest* was de Britse auteur David Mitchell, die in een korte toespraak zijn vaste vertalers Damsma en Miedema lof toezong: "There are few

things more passionate than your relationship with your own language and you know my relationship with language better than I do, you really do. You notice the habits of speech, you know my favourite words, things that I don't notice. It's intimacy is somehow under the skin, it's in the mind and I could not think of two Dutch gentlemen that I would rather have wandering around the alleyways of my mind." De laudatio's van de jury en de dankwoorden van de laureaten zijn gepubliceerd op de website van het Letterenfonds.

Europese Literatuurprijs & Vertalersgeluktournee

De Europese Literatuurprijs 2016 is uitgereikt aan de Italiaanse auteur **Sandro Veronesi** en vertaler **Rob Gerritsen** voor de roman *Zeldzame aarden* (uitgeverij Prometheus).

De Europese Literatuurprijs (ELP) bekroont de beste hedendaagse roman die in het afgelopen jaar uit een Europese taal in het Nederlands is vertaald. De prijs is in 2010 in het leven geroepen door Academisch-cultureel centrum SPUI25, het Nederlands Letterenfonds, weekblad *De Groene Amsterdammer* en Athenaeum Boekhandel en werd in 2016 financieel mede mogelijk gemaakt door het Lira Fonds en de De Lancey and De La Hanty Foundation. De coördinatie lag in handen van het Letterenfonds (Peter Bergsma).

Twaalf Nederlandse boekhandels selecteerden in januari twintig titels als de beste, hedendaagse Europese romans die in 2015 in Nederlandse vertaling zijn verschenen. De romans waren uit elf verschillende talen vertaald. Een vakjury – bestaande uit voorzitter Margot Dijkgraaf, criticus Jan Postma, literair vertaler Elly Schippers en boekhandelaren Wieke Rommers en Erwin de Vries – selecteerde de shortlist, die op 8 juni in Spui25 in Amsterdam feestelijk bekend werd gemaakt. Spui25 organiseerde een tweede evenement aan de vooravond van de prijsuitreiking; schrijver Thomas Heerma van Voss ging met Veronesi in gesprek en vertaler Rob Gerritsen

las een column voor. Op zaterdag 3 september 2016 werd de prijs tijdens Manuscripta in Amsterdam uitgereikt aan auteur Sandro Veronesi en zijn vertaler Rob Gerritsen voor de roman *Zeldzame aarden*. "Ieder personage in deze rijke en filmische roman heeft zijn eigen verhaal, zijn eigen waarheid. Prachtig wordt ons getoond hoe die onzichtbaar, onaantastbaar, naast elkaar bestaan. Dit alles wordt op een ongelooflijk geestige manier verwoord, vaak in een monologue intérieur waardoor we in de geest van de hoofdpersoon duiken en zijn verwarring zien, zijn wanhoop, zijn verbijstering over wat hem overkomt. Kronkelende lange zinnen, afspiegeling van zijn innerlijke paniek en zijn plotse dilemma's, worden afgewisseld – ook door vertaler Rob Gerritsen – met puntige dialogen en passages waarin het verhaal vaart krijgt.", aldus de jury. De laudatio, die werd voorgelezen door juryvoorzitter Margot Dijkgraaf, kan op de website van de Europese Literatuurprijs worden nagelezen. In zijn dankwoord sprak Veronesi lovende woorden over zijn vertaler. In het interview dat werd geleid door Ronit Palache (Prometheus) grapte hij dat wanneer *Zeldzame aarden* zou worden vertaald in het Italiaans het beslist een beter boek zou worden.

Op basis van de longlist werd in april & mei de Vertalersgeluktournee georganiseerd, waarmee de zichtbaarheid van literair vertalers voor het algemeen publiek, voor lezers wordt vergroot. De praktische organisatie was in handen van vertalers Nicolette Hoekmeijer en Andrea Kluitmann i.s.m. het Nederlands Letterenfonds (Hanneke Martin). Ook de Vertalersgeluktournee wordt financieel mede mogelijk gemaakt door het Lira Fonds. Daarnaast werd ook dit jaar in samenwerking met SSS aan leesclubs de mogelijkheid geboden tegen een gereduceerd tarief een van de vertalers op de longlist uit te nodigen en met hem of haar in gesprek te gaan over de roman en de vertaling ervan.

De tournee voerde in zes avonden langs vijf steden: Heemstede, Velp, Groningen, Amsterdam en Nijmegen. Per avond waren er na een inleiding (door Nicolette Hoekmeijer en Andrea Kluitmann) drie korte lezingen van vertalers over het vertalen van 'hun' voor de longlist genomineerde roman. In totaal kwamen er 14 vertalers aan het woord over 12 vertaalde romans, uit 9 verschillende talen. Bij elkaar vormden ze een mooie mix van grote en kleine taalgebieden, en van beginnende en ervaren vertalers. Tussen de lezingen werd een speciaal voor de tournee gemaakt animatiefilmpje van illustrator en beeldend kunstenaar Marga van den Heuvel vertoond. Succesvol was ook de samenwerking met Vertaalkriebels, netwerk voor jonge vertalers. Zij verzorgden in Amsterdam twee maal een interactieve entr'acte, waarbij het publiek werd aangemoedigd met hen na te denken over een vertaalprobleem. Tot besluit van de avond gingen vertalers en publiek met elkaar in gesprek onder leiding van een moderator. Meer informatie over de tournee is in Bijlage 5 opgenomen.

Vier leesclubs boekten via SSS een vertaler. Marianne Kaas, Jesse Nijmeijer en Manon Smits gingen in gesprek met leeskringen in Waalre, Arnhem en Weesp. Eén

vertalersbezoek aan een leesclub in Helmond is naar 2017 getild. Het was dit jaar helaas niet mogelijk rond de winnaar van de ELP een tweede publiciteitsronde voor deze leesclub-actie in te zetten.

De *Boekensalon*-website publiceerde discussietips voor leesclubs bij de longlist titels, en kondigde de leesclubactie en de tournee ook in haar nieuwsbrief en tijdschrift aan. De aankondigingen en de discussietips werden door meerdere uitgeverijen gedeeld via website of nieuwsbrief. *De Groene Amsterdammer* plaatste een paginagrote advertentie voor de tournee. Ook hielpen ze bij het ontwerp van flyers voor de tournee én de leesclub-actie – deze werden via de ELP boekhandels, bibliotheken en andere kanalen verspreid. Naar aanleiding van de tournee werd Andrea Kluitmann geïnterviewd op de site van de VvL. Ook moderator en schrijver Gerbrand Bakker en bezoeker Rieks Swart blogden over de avonden. Fotoalbums en andere berichten over de tournee werden op Facebook door 700 tot 1.300 mensen bekeken. De lezingen zijn gepubliceerd op de website van het fonds. De winnaar van de Europese Literatuurprijs werd op 6 juli bekendgemaakt in radioprogramma Opium op 4; juryvoorzitter Margot Dijkgraaf was anderhalf uur te gast in de uitzending. Boekblad besteedde zowel aandacht aan de Vertalersgeluktournee als aan de longlist, shortlist en de prijsuitreiking van de ELP.

Vondel Translation Prize

De Vondel Translation Prize 2015, de tweejaarlijkse prijs voor vertalers Nederlands-Engels, is op 17 februari 2016 uitgereikt aan (ex aequo) Laura Watkinson voor haar vertaling van *De brief voor de koning* van Tonke Dragt en aan Donald Gardner voor zijn vertaling van een keuze uit de gedichten van Remco Campert. De jury bestond uit Paul Binding, David Colmer en David McKay. De prijs werd uitgereikt in het Europe House in Londen, samen met een aantal andere internationale vertaalprijzen.

The Letter for the King werd in 2013 uitgegeven door Pushkin Press in Londen. De jury prijst de manier waarop Watkinson de spanning en de levendige verteltrant van het oorspronkelijke boek heeft weten over te brengen in een kristalhelder Engels. 'De Engelstalige lezer wordt moeiteloos meegezogen in het snelle tempo van het verhaal.' Watkinson vertaalde eerder werk van onder anderen Bibi Dumon Tak, Guus Kuijer, Cees Nooteboom, Karlijn Stoffels, Peter Terrin en Anna Woltz; najaar 2015 haar vertaling van Tonke Dragts *Geheimen van het wilde woud* (*The Secrets of the Wild Wood*).

In Those Days werd in 2014 uitgegeven door Shoestring Press in Nottingham. 'In de vertaling van Donald Gardner wekt Campert de indruk een Engelstalige dichter te zijn,' aldus de jury, 'en toch klinkt het oorspronkelijke Nederlands erin door. Dat is een grote prestatie.'

Gardner vertaalde eerder al de gedichtenbundel *Steden bij avond* (*I Dreamed in the Cities at Night*) van Remco Campert en werk van onder anderen Jan Arends, Maria Barnas, Stefan Hertmans, Hagar Peeters en Peter Verhelst.

Prix des Phares du Nord

De Prix des Phares du Nord 2015, de tweejaarlijkse prijs voor vertalers Nederlands-Frans is op 26 februari 2016 uitgereikt aan Isabelle Rosselin voor haar vertaling van *Zomerhuis met zwembad* van Herman Koch, in 2013 verschenen als *Villa avec piscine*. De jury bestond uit Danielle Bourgois, Alain Van Crugten en Margot Dijkgraaf. De prijsuitreiking vond plaats in het Atelier néerlandais in Parijs.

Villa avec piscine werd in 2013 gepubliceerd door uitgeverij Belfond in Parijs. Volgens de jury ademt de vertaling dezelfde onderhuidse ironie als het Nederlandse origineel, is de toon behouden gebleven en worden de technische keuzes van de auteur op een excellente manier gevolgd. Hoewel het ritme van de oorspronkelijke tekst optimaal is behouden, zijn de korte Nederlandse zinnen soms aan elkaar geregen, zodat een 'Franse' vorm wordt bereikt. Ook de gesproken taal is uitstekend in het Frans omgezet, waardoor een vloeibare tekst is ontstaan die het origineel in alle opzichten op voorbeeldige wijze weergeeft. Isabelle Rosselin vertaalt sinds 1989 Nederlandstalige literatuur in het Frans. Voor haar vertaling van *Congo* van David Van Reybrouck werd ze eerder onderscheiden met de Prix Médicis essai. Daarnaast vertaalde ze onder meer werk van Anna Enquist, Stefan Hertmans, Lieve Joris, Otto de Kat en David Van Reybrouck en, in samenwerking met Philippe Noble, Arnon Grunberg, Etty Hillesum en Harry Mulisch.

Else Otten Übersetzerpreis

Speciaal ter gelegenheid van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap waren er dit jaar, anders dan in andere jaren, drie genomineerden voor de Else Otten Übersetzerpreis 2016: Rolf Erdorf, voor zijn vertaling van *Zwarte zwaan* van Gideon Samson, verschenen als *Doppeltot* bij Gerstenberg Verlag in Hildesheim; Ira Wilhelm, voor haar vertaling van *Oorlog en terpentijn* van Stefan Hertmans, verschenen als *Der Himmel meines Großvaters* bij Carl Hanser Verlag in Berlijn; en Annette Wunschel voor haar vertaling van *In de schaduwen van morgen* en *Geschonden wereld* van Johan Huizinga, verschenen als *Kultur- und Zeitkritische Schriften* bij Wilhelm Fink Verlag in Paderborn. De jury bestond uit Katharina Borchardt, Rainer Kersten en Lut Missinne. De prijsuitreiking en bekendmaking van de winnaar vonden op zaterdag 22 oktober plaats in het Nederlands-Vlaamse paviljoen op de Buchmesse. Na interviews met de genomineerden door Jan Konst, maakte juryvoorzitter Rainer Kersten de winnaar bekend en las de laudatio voor. De Else Otten Übersetzerpreis 2016, groot € 5.000, werd door de heer Jan Peumans, voorzitter van het Vlaams Parlement, en mevrouw Agnes Wolbert, voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor OC&W van de Tweede Kamer der Staten Generaal dit jaar samen uitgereikt aan Annette Wunschel voor haar vertaling van *In de schaduwen van morgen* en *Geschonden wereld* van Johan Huizinga, in juni 2014 verschenen als *Kultur- und Zeitkritische Schriften*. Het aantal aanwezigen bij de prijsuitreiking bedroeg 125.

Co-financier: Vlaams Fonds voor de Letteren

Bijlage 5: Activiteiten en programma's

Ontvangst buitenlandse bezoekers

periode	naam	Samenwerkingsverband
21 – 25 juni	7e editie van het Amsterdam Fellowship. Bezoek van 10 buitenlandse uitgevers aan Amsterdam voor een intensieve kennismaking met het Nederlandse literaire landschap en het boekenvak. Deelnemers: Katharina Bielenberg (MacLehose Press, Londen, Engeland) Janicken von der Fehr (PAX Forlag, Oslo, Noorwegen) Ingemar Nilsson (Wahlström & Widsand, Stockholm, Zweden) Louise Dorthea Vind (Art People, Kopenhagen, Denemarken) Lena Luczak (Wagenbach Verlag, Berlijn, Duitsland) Francesca Varotto (Marsilio, Venetië, Italië) Jackie Wagenstein (Colibri, Sofia, Bulgarije) Adriana Delgado (Ediciones Uniandes, Bogotá, Colombia) Ninon Guilbot (Piranha, Parijs, Frankrijk) Aris Laskaratos (Aiora Books, Athene, Griekenland)	Vlaams Fonds voor de Letteren
17 – 22 januari	Leonordo Archila van Intermedio Editores en John Naranjo van Rey Naranjo Publishers, beide uit Bogotá, Colombia.	
15 – 16 maart	Oleg Zimarín van Ves Mir Publishers, Moskou, Rusland en Ursula Bergenthal van btb/Random House München, Duitsland. www.btb.de	Stichting CPNB (voor Ursula Bergenthal)
29 maart – 1 april	Gloria Masdeu van Shanghai 99 en Carolina Ballester van de Shanghai Book Fair, beide uit Shanghai, China.	
9 – 11 december	Veronique Haitse van l'Ecole des Loisirs, Parijs, Frankrijk.	
3 – 5 november	Samenwerking met Crossing Border Den Haag bij uitnodigen van 40 internationale uitgevers (voor The Addict).	Crossing Border Den Haag

Stands op boekenbeurzen

periode	naam	aantal bezoekers stand Letterenfonds; aantal afspraken
28 – 31 januari	Festival de la bande dessinée, Angoulême, Frankrijk. Stand i.s.m. Vlaams Fonds voor de Letteren.	Stand circa 100 bezoekers per dag; 25 afspraken
17 – 20 maart	Salon du livre, Parijs, Frankrijk.	30 afspraken
17 – 20 maart	Leipziger Buchmesse, Leipzig, Duitsland.	30 afspraken
4 – 7 april	Fiera del Libro per Ragazzi, Bologna, Italië.	150 bezoekers per dag; 80 afspraken
12 – 14 april	London Bookfair, Londen, UK.	150 à 200 bezoekers per dag; 105 afspraken
23 april – 3 mei	Feria Internacional del Libro de Bogota (Filbo), Bogota, Colombia.	3.000 bezoekers per dag; 55 afspraken
18 – 22 oktober	Frankfurter Buchmesse, Frankfurt, Duitsland.	500 bezoekers per dag; 327 afspraken; 500 bezoekers feest op 20 oktober i.s.m. Vlaams FvdL.

Prospectiereizen en promotieprogramma's

periode	plaats en omschrijving	aantal afspraken
25 januari	Düsseldorf: overleg met organisatoren en redacteurs (poëzie).	2
3 juni	Parijs: Rencontres (speed dates) tussen Nederlandse en Franse uitgevers op het Aterlier néerlandais.	50
2 – 5 juni	Berlijn: Poesiefestival Berlin. Deelname partnermeeting Lyrikline.org, deelname bijeenkomst internationale festivals en organisaties bij LiteraturWERKstatt.	40

8 – 10 juni	Rotterdam: Poetry International Festival. Deelname aan seminar partners en editors van Poetry International Web.	20
15 – 18 juni	Zuid-Korea: Seoul Bookfair. WWW	20
22 – 28 augustus	China: Beijing International Book Fair	50
20 – 23 september	Zweden: Göteborg Book Fair Bok & Bibliotek. WWW	30
21 – 22 september	USA, New York: bijeenkomst over FBM16. I.s.m. Vlaams Fonds voor de Letteren en German Book Office. Circa 80 bezoekers WWW	daarnaast 15 afspraken
7 oktober	UK, Londen: bezoek ambassade en uitgevers.	4
31 oktober – 2 november	Noorwegen, Oslo: bijeenkomst met Noorse uitgevers en vertalers.	daarnaast 5 afspraken
4 – 5 november	Den Haag: netwerken met binnen- en buitenlandse uitgevers en auteurs tijdens bijeenkomst The Addict op Crossing Border.	
18 – 20 november	China: Shanghai Children's Book Fair. WWW	40
25 november – 5 december	Guadalajara International Bookfair en bezoek aan Mexico Stad, Mexico. WWW1 en WWW2	55
6 – 8 december	Italië, Rome: Piu Libri Piu Liberi.	10
17 – 18 december	Frankrijk, Parijs: uitgeversbezoeken (Stock, Fayard, Denoël, Grasset, Gallimard).	5

Literaire programma's buitenland

periode	naam en plaats en samenwerkingspartner	bezoekers
heel 2016	<i>Dit is wat we delen</i> , 1.007 literaire programma's met meer dan 171 auteurs in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk in het kader van het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016. Een overzicht hiervan is te vinden in de publicatie <i>Dit is wat we delen. Nederland en Vlaanderen eregast van de Frankfurter Buchmesse. Verslag 2013 – 2016</i> . Partner: Vlaams Fonds voor de Letteren.	circa 50.000
26 januari	Uitreiking Prix de Phares du Nord in het Atelier néerlandais te Parijs. Partner: Vlaams Fonds voor de Letteren.	100
1 – 3 februari	Presentatie van <i>Diviser pour tuer</i> , de Franse vertaling van Abram de Swaans <i>Compartimenten van vernietiging</i> in L'école des hautes études en sciences sociales. Tevens uitgeversbezoek.	40 bezoekers 4 afspraken met uitgevers
17 februari	Uitreiking Vondel Translation Prize in het Europe House in Londen. Partner: Vlaams Fonds voor de Letteren.	150
5 – 6 april	<i>Rencontre Jan Brokken & Emine Sevgi Özdamar</i> Partner: Nederlandse ambassade Parijs. Tevens uitgeversbezoek.	50 bezoekers 4 afspraken met (non-fictie) uitgevers
23 april – 3 mei	Presentaties Hola Holanda Feria Internacional del Libro de Bogota (Filbo), Colombia. Georganiseerd door Nederlandse ambassade van Colombia. Aanwezige auteurs: Mano Bouzamour, Maxim Februari, Philip Hopman, Herman Koch, Ted van Lieshout, Janny van der Molen, Bram de Swaan WWW	Gemiddeld circa 60 bezoekers per auteur
26 – 27 mei	Poetry on the Road, Bremen, Duitsland. Partner: Vlaams Fonds voor de Letteren. Deelnemende dichters: Ester Naomi Perquin, Mustafa Stitou, Maud Van Hauwaert en Andy Fierens.	circa 150
2 juni	Le Boekenbal op de Residentie van de Nederlandse ambassadeur en i.s.m. de Nederlandse ambassade te Parijs.	150
19 oktober	Interview door Alexandra Koch (Schwob) met Seno Gumira Ajidarma en David Van Reybrouck onder de titel <i>Fact or Fiction</i> . Op verzoek van & in de stand van de Indonesische delegatie op de Frankfurter Buchmesse.	15
22 oktober	Uitreiking Else Otten Übersetzerpreis 2016 in het Nederlands-Vlaams paviljoen op de Frankfurter Buchmesse te Frankfurt. Partner: Vlaams Fonds voor de Letteren.	125
22 – 23 oktober	Poetry Slams op de Frankfurter Buchmesse, met Bettina Bach en Stefan Wiczorek over 'Toyota' een kort verhaal van Tommy Wieringa en Rolf Erdorf en Verena Kiefer over <i>Babe!</i> van Jan de Leeuw.	2 x 25
23 oktober	Presentatie van zes Nederlandse en Vlaamse klassiekers door Jan Konst en Alexandra Koch op de Frankfurter Buchmesse.	25
1 december	Literaire avond met 4 Nederlandse en 2 Franse kinderboekauteurs op de Residentie van de Nederlandse ambassadeur te Parijs.	circa 60
1 – 2 december	<i>Salon du livre et de la presse jeunesse</i> in Montreuil / Parijs met optredens van 4 Nederlandse en 2 Franse kinderboekauteurs: Florence Hinckel, Annet Huizing, Kochka, Joke van Leeuwen, Edward van de Vendel en Anna Woltz.	enkele duizenden bezoekers (met name schoolklassen)

Lezingen door fondsmedewerkers en ontvangst van en voorlichting aan studenten

datum	bijeenkomst, partners	Aantal studenten
5 april	'Gastcollege' over het vertaalbeleid van het Letterenfonds aan groep internationale masterstudenten Neerlandistiek van Universiteit Leiden door Hanneke Martin, Victor Schiferli en Anne Swarttouw in de bibliotheek van het Letterenfonds. Docent: Wim van Anrooij.	10
24 juni	Deelname door Suzanne Meeuwissen aan panelgesprek 'The Future of Publishing Summit' tijdens Nieuwe Types, Literatuurfestival Arnhem (Literair Productiehuis Wintertuin).	150
16 november	Gastcollege aan masterstudenten literair bedrijf van Vrije Universiteit Amsterdam over de positie van het Letterenfonds in het literaire veld door Greetje Heemskerk. Docent: Jacqueline Bel.	15
1 december	Deelname door Suzanne Meeuwissen aan panelgesprek 'Uitgeven in roerige tijden: culturele diversiteit in het boekenvak', Boekensalon, UvA.	circa 65
15 december	Bijdrage van fondsmedewerker Anne Swarttouw (voorlichting over de regeling Projectsubsidies literaire vertalingen) aan de door het Expertisecentrum Literair Vertalen te Utrecht georganiseerde collegemiddag <i>Professionalisering van vertalers</i> .	120
15 december	Presentatie over Schwob door Alexandra Koch bij de Master Redacteur /Editor (UvA).	24

Literaire programma's binnenland

periode	activiteiten	partner	bereik
17 januari	In aanloop naar de Nederlands-Vlaamse presentatie op de Frankfurter Buchmesse werd op Het Schrijversfeest in Den Haag een lezing geprogrammeerd van schrijver en voormalig uitgever en directeur van Hanser Verlag, Michael Krüger, over de staat van de Nederlandse letteren.	Writers Unlimited festival	340
20 januari	WiR Per Leo geeft openbare lezing over geschiedenis & literatuur aan de UvA.	UvA	20
11 februari	Lezing van WiR Per Leo in het Goethe Instituut te Amsterdam.	Goethe Instituut	40
19 februari	Voordracht door WiR Karen Köhler tijdens Avond van het Korte Verhaal in Amsterdam.	Boekhandel Pantheon	20
12 maart	WiR Karen Köhler in gesprek met de alumnivereniging Duits van de UvA in het Goethe Instituut.	Goethe Instituut	40
23 en 24 maart	Deelname aan het Passa Porta Seminar in Brussel over het thema 'Need and Necessity' door WiR Karen Köhler.	Passa Porta Brussel	30
19 april	Writer-in-residence Bregje Hofstede in gesprek met Gustaaf Peek over literatuur, schrijven, compositie en hun beider werk onder o.l.v. Erik Lindner in de aula van de Van Eyck Academie.	Jan van Eyck Academie, Maastricht	circa 30
11 mei	Optreden van WiR Mirna Funk tijdens de Nacht van de Literatuur in De Brakke Grond in Amsterdam.		40
8 juni	Bekendmaking shortlist Europese Literatuurprijs 2016 in Spui25 in Amsterdam. Presentatie: Maarten Asscher.	SPUI25	75
22 juni	Uitreiking talentbeurzen 2016 (Ton Naaijken) en openbare slotlezing van Nicolette Hoekmeijer, Translator in residence 2015-2016 aan de Master Literair Vertalen (UU), in de bibliotheek van het Letterenfonds.	Master Literair Vertalen Utrecht	circa 30
16 juli	Writer-in-residence Joost de Vries in gesprek met Marjolein Heemstra over literatuur, schrijven, compositie en hun beider werk o.l.v. Erik Lindner in de aula van de Van Eyck Academie.	Jan van Eyck Academie, Maastricht	circa 30
25 augustus	Sneak preview literatuur in virtual reality en literaire games voor Nederlandse pers en literaire festivals en podia.	Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, team Frankfurt2016	circa 20
3 september	Uitreiking Europese Literatuurprijs 2016 aan auteur Sandro Veronesi en zijn vertaler Rob Gerritsen voor de roman <i>Zeldzame aarden</i> tijdens Manuscripta in Amsterdam. M.m.v. Ronit Palache, Margot Dijkgraaf en Peter Bergsma.	CPNB	100
4 september	<i>Dit is wat we delen</i> , een programma dat vooruitblik op het Nederlands-Vlaamse gastlandchap op de Frankfurter Buchmesse 2016 tijdens de Boekenparade in Amsterdam. Met medewerking van WiR Frank Witzel, Ernest vd Kwast, Erik Kriek, Judith Uytendinck, Bas Pauw en presentator/interviewer Jasper Henderson.	CPNB	20
16 september	Workshop creative writing o.l.v. WiR Frank Witzel in de bibliotheek van het Letterenfonds voor het Slow Writing Lab.		15 (besloten bijeenkomst van het Slow Writing Lab)

20 september	<i>Pictures & Words</i> Writer-in-residence Rosan Hollak in discussie met kunstenaar Rein Jelle Terpstra en uitgever en fotograaf William Boling over de kracht van woord en beeld en hoe deze elkaar kunnen versterken.	Jan van Eyck Academie, Maastricht	circa 30
29 september	Lezing door WiR Frank Witzel in het Goethe Instituut Amsterdam. Plus interview door Jeroen van Kan.	Goethe Instituut	40
1 oktober	<i>Fluiten in het donker</i> Presentatie van de resultaten van de hoorspelopdracht aan de pers en het publiek op het Oorzaken Festival in De Brakke Grond te Amsterdam. Hans Smit presenteerde de middag en interviewde de makers: schrijvers Elke Geurts, Ronald Giphart, Gilles van der Loo, Jamal Ouariachi, Maria Stahle en Niña Weijers, en regisseurs Marlies Cordia, Vibeke von Saher (beide De HoorSpelFabriek), Stef Visjager (Radiomakers Desmet), Aletta Becker (Aletta Becker Producties) en Jeroen Stout (Stout&Smits).	Mediafonds VPRO, AVROTROS, NTR, NPO Radio 1	150
4 oktober	Lezing door WiR Frank Witzel in de Duitse Ambassade te Den Haag.	Duitse Ambassade	20
5 november	Optreden van WiRs Kristine Bilkau en Frank Witzel tijdens de achtste editie van Het Grote Gebeuren in het Groninger Forum.	Het Grote Gebeuren, Groningen	30
11 november	Workshop 'Het boek als digitale omgeving' i.s.m. master-studenten en experts Jan Paul Grollé (Rockstart, RENEW the Book) en Lidewijde Paris (De Leesambassade) in de bibliotheek van het Letterenfonds.		circa 25
29 november	Presentatie literair project <i>Harde Cijfers</i> door Jan Baeke en Alfred Marseille (Public Thought) voor medewerkers Letterenhuis.		circa 18
1 december	Vertaalmiddag rond de roman <i>De gelukkigen</i> met schrijver en WiR Kristine Bilkau en vertaler Kris Lauwerys. Het gastcollege was openbaar en de inleiding werd verzorgd door Ton Naaijens.	Universiteit Utrecht	20
9 en 10 december	18e Literaire vertaaldagen (symposiumdag met het thema 'De vertaler als schrijver' en workshopdag). Op de symposiumdag in De Rode Hoed te Amsterdam zijn ook de Letterenfonds Vertaalprijzen uitgereikt. Sprekers: Rien Verhoef, Barber van de Pol, Els Snick, Bartho Kriek, Mark Leenhouts en Anneke Brassinga. www.letterenfonds.nl Quiz o.l.v. Astrid Huisman. Workshopmoderatoren: Marijke Arijns, Jeanne Holierhoek, Janneke van der Meulen, Guido Golüke, Barbara de Lange, Roos van de Wardt, Rob Gerritsen, Heijo Alting, betrand Abraham, Stefan Wiczorek, Paul Vincent, Diane Webb, Edith Koenders en Huub Stegeman.	Vertalershuis Amsterdam, Lira fonds, Vlaams Fonds voor de Letteren, Expertisecentrum Literair Vertalen en de Vereniging van Letterkundigen.	Aantal deelnemers: 372 (symposiumdag) en 171 (workshopdag)

Literaire programma's binnenland: tournees en reeksen

periode	activiteit	samenwerkingspartner(s)	bereik
1 januari t/m 3 februari	<i>Boek een dichter</i> In de aanloop naar en tijdens de Poëzieweek 2016 vond een recordaantal optredens van dichters plaats op diverse podia in het hele land. De 'Boek een dichter'-actie werd voor de derde maal georganiseerd door SSS en het Letterenfonds in aanvulling op de CPNB-campagne Poëzieweek 2016. Het doel is een breed publiek kennis te laten maken met poëzie en de belangstelling voor het genre te vergroten. In totaal 51 dichters, onder wie Maud Vanhauwaert, Anne Vegter, Ted van Lieshout, Ellen Deckwitz, Geert van Istendael, Rodaan al Galidi en Marjet Huibers droegen voor uit eigen werk in bibliotheken, scholen, boekhandels, musea, en op literaire podia.	SSS CPNB Voor de schrijver van het poëziegeschenk, Stefan Hertmans, organiseerde SSS een eigen tournee.	In totaal 113 optredens van 51 verschillende dichters in Nederland. (Dat is bijna een verdubbeling van het aantal optredens in vergelijking met de eerste editie van 'Boek een dichter' toen er 72 boekingen waren.)
Opnamedagen: 21 januari, 19 maart, 19 mei. Uitzenddata: 23 januari, 20 februari, 21 maart, 23 april, 21 mei, 25 juni.	<i>Letteren &cetera</i> , literaire talkshow Interviewer: Kenneth van Zijl Elisabeth Lockhorn over haar biografie over Andreas Burnier, <i>Metselaar van de wereld</i> , dichters Frans Budé over <i>Achter het verdwijnpunt</i> , Bernard Wesseling over <i>& de dag ligt open als een ei in zijn gebroken schaal</i> en Peter van Lier over <i>Laaglandse remedies</i> ; literair vertalers Peter Bergsma over <i>De brug van San Luis Rey</i> van Thornton Wilder, Adri Boon over <i>Hoe ik een non werd van César Aira</i> , Karol Lesman over <i>De laatste hand</i> van Wiesław Myśliwski, Marcel Otten over <i>Iets ter grootte van het universum</i> van Jón Kalman Stefánsson, Irma Pieper over <i>Krakatiet</i> van Karel Čapek, en Jan Versteeg over <i>Het leven van Vernon</i> van Virginie Despentes; schrijvers Threes Anna over haar roman <i>Paradijsvogel</i> , Mensje van Keulen over <i>Schoppenvrouw</i> , Marja Puijs over <i>Zachte riten</i> , Anja Sicking over <i>Ferrari's in de hemel</i> . Een familieverhaal, Anton Valens over <i>Het compostcirculatieplan</i> en Arjan Visser over <i>God sta me bij want ik ben onschuldig</i> ; literaire non-fictie kwam ter sprake in de interviews met Lodewijk Petram over <i>De vergeten bankencrisis</i> en met Auke Kok over 1936. <i>Wij gingen naar Berlijn</i> .	NPO Cultura	Drie opnamedagen met elk twee edities, gemiddeld 30 bezoekers per editie. Zes uitzenddata met per zaterdagavond een geschat bereik van 75.000 kijkers. Na uitzending zijn de interviews online beschikbaar, aanvankelijk op de website van Cultura, nu op de website van NPO.

15 januari t/m 11 maart in Nederland en Vlaanderen	Schwob-winteractie: Ken je klassiekers! Een selectie van negen vergeten klassiekers uit de wereldliteratuur wordt i.s.m. 9 literaire Nederlandse uitgeverijen in 100 Nederlands en Vlaamse boekhandels op boekentafels en in etalages gepresenteerd.	Samenwerking met en co-financiering door Van Oorschot, Cossee, Lebowski, De Arbeiderspers, Nieuw Amsterdam, Atlas Contact, Menken, Kasander & Wigman, Meulenhoff en Jurgen Maas.	Recensies: NRC
17 januari	Kick-off van de Schwob-winteractie met 'Schwob de leesclub!' in Utrecht, negen leesclubs onder leiding van critici en schrijvers in het centrum van Utrecht rondom de Schwob-selectie van vergeten klassiekers, aansluitend Schwobfest in de Winkel van Sinkel. Moderatoren en presentatoren: Jet Steinz, Abdelkader Benali, Willem Jan Otten, Theo Hakkert, Johannes van der Sluis, Bob Kappen, Ellen Deckwitz, Arnold Heumakers, Ivo Victoria & Rob Waumans en Frank Heinen & Merel Jansen.	Literatuurhuis Utrecht.	90
18 februari	Schwob-avond Leuven, drie Vlaamse schrijvers stellen drie Schwob-titels uit de winterselectie aan het publiek voor. Presentatoren: Fikry el Azzouzi, Marnix Verplancke, Katrien Steyaert en Alexandra Koch.	Boekhandel Boekarest te Leuven.	5
25 februari	Schwob-avond Gent, drie schrijvers en vertalers stellen drie Schwob-titels uit de winterselectie aan publiek voor. Presentatoren: Rokus Hofstede, Annelies Verbeke, Christophe Vekeman en Alexandra Koch.	Boekhandel Limerick te Gent. Co-financiering: Vlaams Fonds voor de Letteren	15
10 februari t/m 25 mei (8 sessies)	<i>Debutantenprogramma 2015</i> <i>Shut Up & Write</i> is een initiatief van Jonas Kooyman: een reeks bijeenkomsten naar New Yorks concept waarbij een groep jonge schrijvers een uur lang in stilte schrijft. Daarna is er gelegenheid om in gesprek te gaan met de aanwezige auteur. Moderator: Jonas Kooyman. Deelnemende debutanten: Emily Kocken, Bregje Hofstede, Eva Vriend, Olivier Willemsen, Neske Beks, Frank Gunning, Nina Polak en Niña Weijers.	De Shut Up & Write (Jonas Kooyman) sessies met de debutanten vonden steeds op woensdag plaats, de eerste drie in boekhandel Van Rossum, de laatste vijf in boekhandel Scheltema in Amsterdam.	120 Artikel op Boekblad.nl op 11 februari 2016.
12 april t/m 20 mei	<i>Vertalersgeluk – de tournee</i> Zesde editie van deze lezingentournee van literair vertalers langs aan de Europese Literatuurprijs gelieerde boekhandels in Nederland. Organisatie tournee: Nicolette Hoekmeijer en Andrea Kluitmann i.s.m. Nederlands Letterenfonds. Zes avonden met lezingen van 14 vertalers over de vertaling uit 9 verschillende talen van 12 voor de Europese Literatuurprijs genomineerde romans. Sprekers: Paula Stevens, Anneke Bok, Els de Roon Hertoge en Paul van der Woerd, Manon Smits, Rokus Hofstede, Jesse Niemeijer, Liesbeth van Nes, Marianne Kaas, Hanneke van der Heijden, Harm Damsma en Niek Miedema, Martin de Haan, Sophie Kuiper. Moderatoren: Gerbrand Bakker, Walter Jansen, Joost Baars & Frieda Jacobowitz, Wieke Rommers en Gina van den Berg. www.letterenfonds.nl Tussen de lezingen werd een speciaal voor de tournee gemaakt animatiefilmpje van Marga van den Heuvel vertoond; in de twee boekhandels in Amsterdam verzorgden Anne Lopes Michielsen, Emilia Menkveld, en Eva Wissenburg van Vertaalkriebels, het netwerk voor jonge vertalers, bovendien een interactieve entree.	Boekhandel Blokker in Heemstede, Athenaeum Boekhandel Haarlem, Boekhandel Jansen & de Feijter in Velp, Boekhandel Godert Walter in Groningen, Boekhandel Van Rossum in Amsterdam, Boekhandel Dekker van de Vegt in Nijmegen en Boekhandel Van Pampus in Amsterdam. Financiële ondersteuning: Lira Fonds en SSS.	Vijf avonden met in totaal circa 270 bezoekers. Naar aanleiding van de tournee werd Andrea Kluitmann geïnterviewd op de site van de VvL. Ook moderator en schrijver Gerbrand Bakker en bezoeker Riëks Swart blogde over de avonden.
mei 2016 t/m januari 2017	<i>Vertalersgeluk – leesclubbezoek</i> In samenwerking met SSS is de pilot voor leesclubs herhaald: geïnteresseerde leesclubs konden een voor de longlist van de ELP genomineerde vertaler uitnodigen. Er volgden vier boekingen. Marianne Kaas, Jesse Niemeijer en Manon Smits gingen in gesprek met leeskringen in Waalre, Arnhem, Weesp en Helmond.	Website Boekensalon.nl Financiële ondersteuning: Lira Fonds en SSS.	In totaal circa 50 lezers. Bereik leesclub-campagne (vertalers met hun favoriete zin uit bekeerde boek) op Facebook >15 K. I.s.m. de betrokken uitgeverijen zijn op de website Boekensalon.nl discussietips voor leesclubs bij alle longlisttitels gepubliceerd.

12 mei, 19 mei, 26 mei, 3 juni	<i>Debutantenprogramma 2015</i> In samenwerking met Wintertuin in Nijmegen en enkele boekhandels programmeerde het Letterenfonds in 2016 de leesclub <i>Club Debuut</i>, gericht op het lezen van de boeken van de acht geselecteerde debutanten. Van de avonden werd steeds verslag gedaan door een van de aan het Wintertuin-agentschap verbonden jonge schrijftalenten. De leesclubs vonden achtereenvolgens plaats in de volgende studentensteden: Boekhandel Dekker van de Vegt in Nijmegen: Frank Gunning en Emily Kocken o.l.v. Thomas Verbogt. Verslag door Jelko Arts. Boekhandel Riemer in Groningen: Emily Kocken en Bregje Hofstede o.l.v. Lucky Fonz III. Verslag door Helena Hoogenkamp. De Literaire Boekhandel Lijnmarkt in Utrecht: Eva Vriend en Bregje Hofstede o.l.v. Ronald Giphart. Verslag door Lisa Weeda. Boekhandel Van Gennep in Rotterdam: Nina Polak en Neske Beks o.l.v. Herman Koch. Verslag door Lotte Lentjes.	Literair productiehuis Wintertuin. Boekhandel Dekker van de Vegt, Boekhandel Riemer, De Literaire Boekhandel Lijnmarkt en Boekhandel Van Gennep.	4 x 20
17 juni t/m 4 september	Schwob-zomeractie: Ken je klassiekers! Een selectie van acht vergeten klassiekers uit de wereldliteratuur wordt i.s.m. acht literaire uitgeverijen in 100 Nederlands en Vlaamse boekhandels op boekentafels en in etalages gepresenteerd.	Samenwerking en co-financiering door de uitgeverijen Van Oorschot, Cossee, Lebowski, De Arbeiderspers, Jurgen Maas, De Geus, Bananafish en Oever.	Recensies: Trouw
30 mei	Besloten informatiemiddag voor de boekhandel in de bibliotheek van het Letterenfonds. De uitgevers pitchten hun titels voor de aan de Schwob-actie deelnemende boekhandels, aansluitend borrel. Sprekers: Eva Cossee, Rebecca Wilson, Menno Hartman, Mara Joustra, Stijn de Vries, Jurgen Maas, Martijn Couwenhoven.	Uitgeverij De Arbeiderspers (Hugo van Doornum)	35
19 juni	Kick-off van de Schwob-zomeractie met 'Schwob de leesclub' Utrecht: vijf leesclubs onder leiding van critici en schrijvers in het centrum van Utrecht rondom de Schwob-zomerselectie, aansluitend Schwobfest in Café 't Hoogt. Moderatoren en presentatoren: Elsbeth Etty, Sylvia Heimans, Michiel Leezenberg, Karolien Berkvens en Mark Boog.	Literatuurhuis Utrecht	50
10 juli	Presentatie Schwob-zomerselectie door Alexandra Koch in boekhandel Laan te Castricum.	Samenwerking met boekhandel Laan	10
4 september	'Schwob de leesclub!' Groningen, vijf leesclubs onder leiding van critici, vertalers en schrijvers in het centrum van Groningen rondom de Schwob-zomerselectie, aansluitend Schwobborrel in boekhandel Van der Velde. Moderatoren: Hanneke van der Heijden, Robert Dorsman, Roos van Rijswijk, Theo Hakkert en Stefan van der Poel.	Boekhandel Van der Velde, Groningen.	20
4 september	'Schwob de leesclub!' Maastricht, vijf leesclubs onder leiding van critici en schrijvers in het centrum van Maastricht rondom de Schwob-zomerselectie, aansluitend Schwobfest in boekhandel Dominicanen. Moderatoren: Jet van Aalst, Bart de Graaff, Koen Eijkhout en Sjeng Scheijen.	Boekhandel Dominicanen, Maastricht.	40
15 oktober	'Schwob de leesclub!' Brussel, drie leesclubs onder leiding van critici, vertalers en schrijvers in het centrum van Brussel rondom de Schwob-zomerselectie, aansluitend Schwobfest in bibliotheek Muntpunt. Moderatoren: Els Snick, Jelle van Riet en Claude Blondeel.	Bibliotheek Muntpunt, Brussel	15
4-5 november	Presentatie van <i>The Chronicles</i> op het Crossing Border festival in Den Haag: verhalen van jonge auteurs die zijn geschreven tijdens (en over) het Crossing Border festival en ter plekke vertaald door de jonge vertalers.	Crossing Border festival, Master Literair vertalen (UU).	
5 november t/m 10 december	<i>Fluiten in het donker</i> Uitzending van de zes nieuwe hoorspelen op NPO Radio 1; daarna blijven ze beschikbaar via Woord.nl – het online platform voor verhalende radio van de publieke omroep.	Mediafonds AVROTROS, VPRO, NTR, NPO.	6 x 150.000 per uitzending
29 januari, 1 maart, 3 maart, 14 maart (2x), 1 juni en 10 november	<i>Vertalen in zicht</i> Aansluitend bij de campagne 'Nederland Vertaalt' van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Zeven workshops met literair vertalers op de volgende scholen. ICLON Universiteit Leiden: Laura Meershoek, Engels; Visser 't Hoof Lyceum Leiden, Liesbeth van Nes, Frans (2x); Montessorilyceum Rotterdam, Martine Woudt, Frans (2x); Lyceum Oudehoven Gorinchem, Paul Bruijn, Engels; Fontys Lerarenopleiding Tilburg, Martine Woudt, Frans.	Verstegen en Stigter, Prins Bernhard Cultuurfonds	175 leerlingen, 1.200 downloads lesbrief
4 september	<i>Debutantenprogramma 2016</i> Tijdens het Utrechts Uitefeest werden Roelof ten Napel, Karolien Berkvens en Judith Eykelenboom geïnterviewd door Kenneth van Zijl.	Literatuurhuis Utrecht	65
17 september	<i>Debutantenprogramma 2016</i> Optredens van Jonathan Griffioen en Marieke Rijnveld tijdens de Nacht van de Poëzie in TivoliVredenburg in Utrecht.	Literatuurhuis Utrecht	1.895
5 november	<i>Debutantenprogramma 2016</i> Tijdens het festival <i>Het Grote Gebeuren</i> waren er optredens van Roelof ten Napel, Roos van Rijswijk, Karolien Berkvens en Judith Eykelenboom in de Centrale Bibliotheek te Groningen.	Stichting Literaire Activiteiten Groningen.	2 x 50

12 november	<i>Debutantenprogramma 2016</i> Tijdens de 20e editie van <i>Het Lezersfeest</i> in de Centrale Bibliotheek Rotterdam treden vier debutanten op: Judith Eykelenboom, Roelof ten Napel, Roos van Rijswijk en Inge Schilperoord.	Stichting Lezersfeest in samenwerking met Bibliotheek Rotterdam.	In totaal had Lezersfeest 1.635 bezoekers. Omdat de festivalopzet veel rondlopende bezoekers brengt, is het aantal voor dit specifieke programma onbekend.
-------------	---	--	--

Deskundigheidsbevordering literair vertalers in en uit het Nederlands

periode	cursus of workshop / taalgebied	plaats, moderatoren, samenwerkingspartner	deelnemers
27 juni t/m 1 juli	Vertaalworkshop Fries (voor professionele literair vertalers uit het Nederlands)	Folkshogeskoalle Schylgerlân / Volkshogeschool Terschelling Deelnemers: David Colmer, Michele Hutchison, David McKay, Susan Massotty, Diego Puls. Docent: Anne Tsjerk Popkema. In samenwerking met afûk. Co-financiering: Provincie Fryslân.	5
20 september	Vertalersdebat in het kader van de <i>Week van de Afrikaanse roman</i>	Vertalershuis Amsterdam Deelnemende auteurs: Lien Botha, Simon Bruinders, Ena Jansen, Marlene van Niekerk, Vamba Sherif, Francois Smith en Marita van der Vyver. Deelnemende vertalers: Ingrid Glorie, Titia Palthe, Jente Rhebergen, Karina van Santen, Rob Van der Veer, Martine Vosmaer en Dorien de Vries. Moderator: Peter Bergsma. Co-organisator: Expertisecentrum Literair Vertalen.	30
22 oktober	Vertaalworkshop Nederlands-Duits en Duits-Nederlands	Vertaalworkshop op de Frankfurter Buchmesse Thema: problemen die men regelmatig tegenkomt wanneer men van het Nederlands in het Duits of van het Duits in het Nederlands vertaalt. Moderatoren: Helga van Beuningen en Peter Bergsma.	80
7 t/m 25 november	Vertalersfabriek	Masterclass voor jonge vertalers in en uit het Nederlands in het kader van The Chronicles. Deelnemers: Jeske van der Velden, Kristen Gehrman, Mathilde Vuidar, Maud Gonne, Myrthe van den Bogaert, Noel Hernández González, Wouter de Jong en Marta Eidsvåg. Moderatoren: Daniel Cunin, Lisette Graswinckel, Jonathan Reeder, Isabelle Rosselin, Eugenie Schoolderman en Paula Stevens. Behandelde teksten: Siham Amghar (Nederland), Rowan Hisayo Buchanan (VK), Eline Lund Fjaerden (Noorwegen), Lize Spit (België) en Aura Xilonen (Mexico). Organisatie: Crossing Border Festival, Den Haag en Vertalershuis Amsterdam i.s.m. Bibliotheek Den Haag.	13

Bijlage 6:

Publicaties, websites en social media

Publicaties

- *Jaarverslag 2015*, twee edities, een beknopte gedrukte versie (32 p., 150 ex) en een uitgebreidere digitale versie inclusief alle toekenningen (78 p., pdf)
- *Beleidsplan 2017-2020* (28 p., 150 ex)
- *10 Books from Holland* - London Book Fair Issue, Spring 2016 (16 p., 2.650 ex., Engels)
- *10 Books from Holland* - Frankfurt Book Fair Issue, Autumn 2016 (16 p., 3.250 ex., Engels)
- *Children's Books from Holland* - Spring 2016 (16 p., 1.800 ex., Engels)
- *Quality Non-Fiction from Holland* - Autumn 2016 (16 p., 3.400 ex., Engels)
- *11 Poets from Holland* - Autumn 2016 (16 p., 1.000 ex., Engels)
- *10 Books from Friesland* - Autumn 2016 (16 p., 1.700 ex., Engels)
- *The Best Children's Books from Holland* - Spring 2016 (8 p., 1.000 ex., Engels)
- Aan Poetry International Web toegevoegde dichterspagina's van: Maarten van der Graaff, Ellen Deckwitz, Tsead Bruinja, Vrouwke Tuinman, Toon Tellegen, Erik Lindner en Anneke Brassinga.
- Aan Lyrikline.org toegevoegd: Anneke Brassinga, Mustafa Stitou en K. Michel.
- Poezieboekbrochure voor Nederlandse en Vlaamse boekhandels en bibliotheken i.s.m. CPNB (8 p.)
- Programmaboekje Literaire Vertaaldagen 2016 (16 p., 400 ex.)

Film/video

- Zes video's met highlights van het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016, oktober 2016. Over de schrijverstrein, live-tijdschrift *Parade*, literaire games, virtual reality, uitreiking Else Otten Übersetzerpreis, en het project Poetry & Garbage. Gepubliceerd op het YouTube-kanaal van het Letterenfonds en van FBM16.
- Video met compilatie/impressie van het Vlaams-Nederlandse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse 2016, december 2016. Gepubliceerd op het YouTube-kanaal van het Letterenfonds en van FBM16.
- Video's 'Why German authors love Dutch books' met compilatie van aanbevelingen voor Nederlandse boeken van vijf Duitse auteurs die als writer in residence in Amsterdam verbleven, november 2016. Gepubliceerd op het YouTube-kanaal van het Letterenfonds en van FBM16.
- Video's met Per Leo (WiR) over zijn familieroman *Vloed en bodem* en over *De donkere kamer van Damokles* van W.F. Hermans door en op de website Why I Love This Book. Ook gedeeld via Facebook.
- Video's met Karen Köhler (WiR) over haar verhalenbundel *Vuurpijlen vangen* en over *Wij* van Elvis Peeters door en op Why I Love This Book. Ook gedeeld via Facebook.
- Video's met Kristine Bilkau (WiR) over haar debuutroman *De gelukkigen* en over *Een bruidsjurk uit Warschau* van Lot Vekeman door en op de website Why I Love This Book. Ook gedeeld via Facebook.
- Video's met Mirna Funk (WiR) over haar debuutroman *Winternabijheid* en over *'s Zomers stinken alle steden* van Menno Wigman door en op Why I Love This Book. Ook gedeeld via Facebook.
- Video met Frank Witzel (WiR) over zijn roman *Hoe een manis-depressieve tiener in de zomer van 1969 de Rote Armee Fraktion bedacht* en over *De God denkbaar denkbaar de God* van W.F. Hermans door en op Why I Love This Book. Ook gedeeld via Facebook.
- Vertalersgeluktournee 2016. Animatie gemaakt door Marga van den Heuvel in opdracht van het Letterenfonds. Gepubliceerd op het YouTube-kanaal van het Letterenfonds, maart 2016.
- Zes edities van de literaire talkshow *Letteren &cetera*, die zijn uitgezonden door NPO Cultura en die in 2016 via de Literatuurpagina van de website van NPO Cultura waren te bekijken, geschat bereik 75.000 kijkers per editie. Zie ook de bijlage Activiteiten binnenland, elders in dit jaarverslag.

Websites

www.letterenfonds.nl
www.vertalingendatabase.nl
www.schwob.nl
www.vertalershuis.nl
www.europeseliteratuurprijs.nl
www.frankfurt2016.com

Bereik

De tweetalige website van het Letterenfonds werd in 2016 door gemiddeld 22.895 unieke bezoekers per maand bezocht. (Ter vergelijking: in 2015 ging het om gemiddeld 20.052 unieke bezoekers per maand.) De vertalingendatabase werd in 2016 opmerkelijk vaak geraadpleegd: 17.752 paginaweergaves in 14.255 sessies; zie ook pagina 25. (Ter vergelijking: in 2015 ging het om 1.329 paginaweergaves in 1.035 sessies.)

Daarnaast werd vanuit het Letterenfonds dertien keer een algemene Nederlandstalige nieuwsbrief verstuurd naar circa 2.180 abonnees. De buitenlandse uitgeverijen werden vier keer geïnformeerd over recent verschenen titels via de *Highlights*-niewsbrieven (Engelstalige digitale nieuwsbrief). Vertalers van Nederlandse literatuur en andere geïnteresseerden worden ook via de besloten Facebookgroep 'Nederlandse literatuur in vertaling' geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen. De groep telde eind 2016 ruim 745 leden (2015: 500).

Voorts zijn in 2016 ruim twintig Nederlandse persberichten verstuurd vanuit het Letterenfonds, en enkele Engelse of Franse persberichten.

Op de social media opende het Letterenfonds medio september, in de aanloop naar het Nederlands-Vlaamse gastlandschap op de Frankfurter Buchmesse een tweede, Engelstalig Twitter en Facebook-account: @DutchLiterature. Op Twitter zijn er nu 230 volgers, de Facebookpagina heeft er 4.220 en bereikte in totaal 44.447 gebruikers. Eind 2016 telde het Nederlandse Twitter-account 2.586 volgers (2015: 2.250). Het aantal volgers van de Nederlandse Facebook-pagina steeg naar 4.054 (2015: 2.608), het bereik steeg sterk naar 564.510 gebruikers (in 2015: 233.792), een gemiddelde van 47.042 (in 2015: 19.482) personen per maand.

De Facebookpagina van het Vertalershuis Amsterdam kwam uit op 581 (2015: 400) volgers en die van de Europese Literatuurprijs op 649 (2015: 386). De medio 2014 gelanceerde website www.europeseliteratuurprijs.nl werd in 2016 door iets minder dan 10.000 unieke bezoekers bezocht (2015: 6.915).

Schwob

Sinds juni 2015 bestaan er twee Schwob-websites: schwob.nl en schwob.nl/actie ter ondersteuning van de terugkerende boekhandelsacties. De twee sites bereikten in 2016 een totaal aantal van 16.485 bezoekerssessies van 12.200 gebruikers (in 2015: 10.000 gebruikers). Op de Facebookpagina van Schwob steeg het aantal likes naar 2.475 (2015: 2.065), het totale bereik was 530.000 views (2015: 300.000). Eind 2016 had SchwobBooks op Twitter 728 volgers (2015: 640), het bereik kwam in 2016 uit op 33.300 tweet impressies.

Frankfurt 2016

Het gastlandprogramma heeft – mede dankzij de samenwerking met PR-bureau Artefakt Kulturkonzepte uit Berlijn – alle mogelijke en alle belangrijke kanalen in het Duitse medialandschap bereikt: de actualiteiten- en cultuurprogramma's van zowel de publieke als commerciële zenders, de grote persbureaus, de landelijke kranten en tijdschriften, waaronder opinie- en publieksbladen en de vakpers, landelijke en regionale radiozenders, en vele literatuur- en cultuurbloggers. Er ging dit jaar geen week voorbij zonder aandacht voor Nederlandstalige literatuur in de Duitse pers. De door Meltwater becijferde (online) mediawaarde in het Duitse taalgebied bedraagt ruim 58 miljoen euro. De receptie van het gastlandschap in de Duitstalige media was daarbij zonder uitzondering positief.

Om dit te bereiken zijn onder meer vijftien nieuwsbrieven verstuurd, werden voor alle presentaties en persconferenties tien verschillende persmappen samengesteld en twintig persberichten verstuurd en werden uiteraard de social media benut. Ook zijn in 2016 vier persreizen georganiseerd voor de Duitstalige pers; de eerste, stond in het teken van

kinder- en jeugdliteratuur en ging van de Internationale Kinder- und Jugendbuchwochen in Keulen, naar Genk en Amsterdam. Eind augustus volgden drie persreizen, met elk een specifiek thema. In een tijdsbestek van slechts negen dagen werden 75 evenementen in Nederland en Vlaanderen georganiseerd die een veelvoud aan ontmoetingen met auteurs, uitgevers en boekenvakkers brachten.

Ook in Nederland en Vlaanderen werden pers en stakeholders continu geïnformeerd. Dit gebeurde onder meer via informatiebijeenkomsten, vijftien persberichten en een vergelijkbare reeks Nederlandstalige nieuwsbrieven aan zowel uitgevers als stakeholders. Een belangrijk persmoment vormde het vertrek van de Nederlandse auteurs met minister Bussemaker naar Frankfurt vanaf station Amsterdam Centraal; deze actie werd in samenwerking met CPNB en NS georganiseerd.

In oktober, in aanloop naar en tijdens de Buchmesse, bereikte de belangstelling van de Nederlandse en Vlaamse pers een hoogtepunt en werden meer dan 140 artikelen en radio of tv-items geteld.

Een uitgebreider verslag van de communicatie rond het Vlaams-Nederlandse gastlandschap is te vinden in de publicatie *Dit is wat we delen. Nederland en Vlaanderen eregast van de Frankfurter Buchmesse. Verslag 2013 – 2016*.

Bijlage 7: Balans & exploitatierekening

Balans

	12/31/2016	12/31/2015
	€	€
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Gebouwen	3.691.397	3.858.796
Inventaris	34.557	43.569
Kunst	4.538	4.538
Totaal	3.730.492	3.906.903
 Totaal vaste activa	 3.730.492	 3.906.903
Vlottende activa		
Vorderingen		
Ministerie van OCW	0	10.714.627
Overige vorderingen	760.714	137.126
Totaal	760.714	10.851.753
 Liquide middelen	 6.197.451	 7.947.698
Totaal vlottende activa	6.958.165	18.799.451
Totaal activa	10.688.657	22.706.354

	12/31/2016	12/31/2015
Eigen vermogen	€	€
Stichtingskapitaal	45	45
Algemene reserve	438.781	438.781
Bestemmingsreserves	179.913	1.335.515
Bestemmingsfonds OCW	2.167.416	243.819
Bestemmingsfonds pensioenen NLPVF	25.232	29.831
Bestemmingsfonds ICT	64.179	0
Totaal eigen vermogen	2.875.566	2.047.991
Voorzieningen	265.630	222.581
Langlopende schulden	3.910.930	3.964.254
Kortlopende schulden		
Subsidieverplichtingen	2.928.806	3.689.887
Nog te realiseren activiteitenlasten	0	9.907.519
Nog te realiseren beheerlasten	0	1.648.251
Nog te realiseren frictiekosten	0	154.316
Overige kortlopende schulden	707.725	1.071.555
Totaal kortlopende schulden	3.636.531	16.471.528
Totaal passiva	10.688.657	22.706.354

Exploitatierkening

BATEN	realisatie 2016 €	begroting 2016 €	realisatie 2015 €
Directe opbrengsten:			
Lager vastgestelde subsidies	109.324	0	27.780
Giften	0	0	3.000
Overige opbrengsten (o.a. verhuur pand)	301.654	295.422	236.423
Totale opbrengsten	410.978	295.422	267.203
 Subsidie OCW	 12.159.918	 10.861.466	 9.389.735
Overige subsidies en bijdragen publiek	66.819	20.000	83.480
Overige subsidies en bijdragen privaat	62.131	25.000	55.422
Totale subsidies en bijdragen	12.288.868	10.906.466	9.528.637
 Totale baten	 12.699.846	 11.201.888	 9.795.840
 LASTEN			
Beheerlasten personeel*	1.213.247	1.220.372	1.371.420
Beheerlasten materieel	547.809	723.301	669.351
Totale beheerlasten	1.761.056	1.943.673	2.040.771
 Verleende subsidies	 5.998.648	 6.751.155	 5.710.673
Overige activiteitenlasten personeel	936.616	645.207	864.132
Overige activiteitenlasten materieel	3.178.998	1.861.853	1.858.800
Totale activiteitenlasten	10.114.262	9.258.215	8.433.605
 Totale lasten	 11.875.318	 11.201.888	 10.474.376
 Saldo uit gewone bedrijfsvoering	 824.528	 0	 -678.536
 Rentebaten	 996	 0	 7.023
 Bijzondere baten en lasten	 2.050	 0	 23.256

Exploitatieresultaat	827.575	0	-648.257
Dit exploitatieresultaat wordt gefinancierd met door OCW goedgekeurde bestemmingsreserves en fondsen			
Onttrekking bestemmingsfonds NLPVF pensioen	-4.599		-4.191
Bestemmingsreserves onttrekkingen	-1.139.607		-486.125
Bestemmingsfonds OCW rente	996		7.023
Bestemmingsfonds OCW structurele festivals	0		-230.000
Bestemmingsfonds OCW lager vastgestelde subsidies	109.324		27.780
Bestem.fonds OCW onttrekking juridische kosten	0		-2.820
Bestem.fonds OCW invest.subsidie Vertalershuis	0		40.076
	827.575	0	-648.257

*Tot de beheerlasten worden gerekend alle personele en materiële lasten die samenhangen met het beheer van de organisatie (overheadlasten).
Alle personeelslasten die verbonden zijn aan subsidieverlening en advisering over subsidieaanvragen vallen eveneens onder de beheerlasten.

Bijlage 8:

Private stichtingen

De Stichting Nederlands Letterenfonds voert met publiek geld een publieke taak uit, in de voorafgaande pagina's werd hiervan verslag gedaan. Los daarvan draagt het Letterenfonds verantwoordelijkheid voor twee stichtingen die privaat geld beheren: de Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur en het Bert Schierbeekfonds. De directeur-bestuurder van het Letterenfonds en de leden van de Raad van Toezicht zijn q.q. tevens directeur-bestuurder respectievelijk lid van de Raad van Toezicht van deze twee stichtingen. Het Steunfonds en het Bert Schierbeekfonds zijn door de fiscus erkend als culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Het Stichting Steunfonds Stimulering Nederlandse Literatuur (Steunfonds) beheert een nalatenschap van de Engelse dichter, vertaler en criticus James Brockway (Birmingham, 21 oktober 1916 's-Gravenhage, 15 december 2000). Met zijn vertalingen gaf hij een Engels lezerspubliek toegang tot de poëzie van Rutger Kopland, Hans Lodeizen, M. Vasalis, Gerrit Achterberg en vele andere Nederlandstalige dichters. In 1966 werd hem voor zijn verdiensten als vertaler de Martinus Nijhoff Prijs toegekend en in 1997 ontving hij om dezelfde reden een ridderorde. Brockway liet de helft van zijn financiële nalatenschap na aan een rechtsvoorganger van het Nederlands Letterenfonds, met de opdracht de opbrengst uit het vermogen te besteden aan activiteiten ter stimulering van vertalingen van poëzie uit het Nederlands. De andere helft liet hij na aan het Letterkundig Museum te Den Haag.

Eens in de twee jaar (de oneven jaren) organiseert het Steunfonds een meerdaagse vertaalworkshop voor internationale poëzievertalers en kent het de Brockway Prijs toe aan een bijzondere en excellente poëzievertaling uit het Nederlands. In 2016 gebeurde dit dus niet. Eerder werd de prijs toegekend aan Ard Posthuma (2015, Duits), Judith Wilkinson (2013, Engels), Francisco Carrasquer Launed (2011, Spaans; †2012), Jan H. Mysjkin & Pierre Gallissaires (2009, Frans), Gregor Seferens (2007, Duits) en Francis R. Jones (2005, Engels).

Het Bert Schierbeekfonds (BSF) is in 1998 door een rechtsvoorganger van het Nederlands Letterenfonds opgericht in aanwezigheid van Thea en Michiel Schierbeek, de echtgenote en de zoon van de in 1996 overleden dichter. Het vermogen van de stichting (dat onder meer afkomstig is uit de erfenis van schrijver en docent Barend Rijdes, 1910-1975) werd aanvankelijk aangewend om een variatie aan bijzondere literaire projecten die door overheidssubsidies niet bediend kunnen worden, op vlieghoogte te brengen. In 2002 werd (in samenwerking met de Stichting Adriaan Roland Holst Fonds) het A. Roland Holsthuis geopend waar schrijvers, dichters en vertalers sindsdien tegen een geringe huurprijs in "betrekkelijke ballingschap" aan hun oeuvre

kunnen werken. Sinds 2009 beperkt het BSF zich tot de exploitatie van het Roland Holsthuis in Bergen. Het huis wordt telkens voor één maand verhuurd. Om de continuïteit van het Roland Holst Huis ook na 2017 te waarborgen, is het Letterenfonds op zoek naar sponsors of subsidie; dit is noodzakelijk vanwege de uitputting van het budget van het BSF.

Huurders waren in 2016: Onno Wesseling, Josse de Haan, Pieter Hoexum, Mark Boog, Hans Boland, Anne Vegter, Annemieke Gerrist, Inge Schilperoord, Hanneke van Schooten, Emma Crebolder en Manuel Kneepkens. Een interview met Hanneke van Schooten verscheen in dagblad *Tubantia* op zaterdag 29 oktober, Manuel Kneepkens schreef voor *Stadsblog 010* een essay over zijn verblijf en Annemieke Gerrist deed dat voor de website van het Letterenfonds.

De jaarlijkse open dag van Het Roland Holsthuis op zondag 30 oktober werd bezocht door ruim 70 bezoekers. Drie voormalige huurders droegen die middag voor uit eigen werk: vertaler, schrijver en filosoof Jabik Veenbaas; schrijver en dichter Fleur Bourgonje; en schrijver en journalist Hans Maarten van den Brink.

Het BSF ontving in 2016 in totaal € 2.725 aan bijdragen van de vrienden van het fonds.

Meer informatie is te vinden op www.bertschierbeekfonds.nl

Fotoverantwoording

Grafiek pagina 4: KVB Boekwerk i.s.m. GfK

Foto's pagina 10: van FBM16: Katarina Ivanisevic, Duitsland

Foto Pagina 12: portret Niek Miedema en Harm Damsma: Jean-Pierre Jans

Foto pagina 12: Puzzling Poetry op de Frankfurter Buchmesse: Katarina Ivanisevic, Duitsland

Foto pagina 14: uitreiking Impact Award: Jan Boeve

Foto's pagina 15: presentatie Fluiten in het donker: Chris van Houts, Amsterdam

Foto pagina 16: uitreiking Anton Wachterprijs: Joachim de Ruijter

Foto pagina 18: onder: Katarina Ivanisevic, Duitsland

Foto pagina 19: Van Gogh Museum Amsterdam

Cover pagina 20: uitgeverij Jurgen Maas

Foto's pagina 20 uitreiking El Hizra Literatuurprijs: Shayed Photography, Purmerend

Cover pagina 22: Dog and Pony, Amsterdam

Illustratie pagina 29: Guido van Driel, Amsterdam

Pagina 34 portret Pieter Steinz: Siegfried Woldhek

Foto pagina 34: presentatie *Typisch Europa* op FBM16 met o.a. vertaler Gerd Busse: Katarina Ivanisevic, Duitsland

Foto pagina 51: uitreiking talentbeurzen aan Eline Jongsma (links) en Nathalie Tabury (rechts): Elbert Besar, Utrecht

Foto pagina 80: lofrede David Mitchell voor Harm Damsma en Niek Miedema: Victor Schiferli

Colofon

Jaarverslag 2016

Nederlands Letterenfonds

Ontwerp

Kummer & Herrman, Utrecht.

Een uitgebreidere, digitale publiekseditie van dit jaarverslag is te vinden op www.letterenfonds.nl > Publicaties > 2017.

In de digitale versie zijn ook links ([www](http://www.letterenfonds.nl)) te vinden naar blogs en andere achtergrondartikelen.

© Nederlands Letterenfonds, maart 2017

Volledige of gedeeltelijke overname is alleen toegestaan met bronvermelding.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Hoe gaat het?
Ben jij een Vlaming of een Belg?
Of ben je een Charlotte?
Of een dichteres? Of toch een dichter? Of een schrijver? Of allemaal tegelijk?
Zie je mij als Nederlander? Of toch maar als Jood?
Als tegenstander? Als onvermijdelijkheid?
Wij zijn aan elkaar gekoppeld zoals in vroegere tijden man en vrouw aan elkaar gekoppeld werden.
Alleen kennen wij onze huwelijksmakers slechts oppervlakkig en was van schapen, koeien
en geiten geen sprake, voor zover wij weten.
Begint de literatuur met de Bijbel of is dat een eurocentrische gedachte?
Zijn alle eurocentrische gedachten kwalijk?
Of is het juist kwalijk te doen alsof de eurocentrische gedachten per definitie kwalijk zijn?
Moeten wij doen alsof wij geen eurocentrische gedachten hebben?
Er staat: 'En zij waren beiden naakt, Adam en zijn vrouw, en zij schaamden zich niet.'
Is het paradijs een plek waar schaamte niet bestaat?
Kan literatuur bestaan zonder schaamte?
Moet je een vaderland hebben?
Heeft de schrijver een vaderland nodig?
Meer dan de fabrieksarbeider? De arts?
Of net zoveel?

'Zonder navel',
openingspeech Arnon Grunberg en Charlotte van der Broeck

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

niederländische stiftung für literatur
fondation néerlandaise des lettres
fundación neerlandesa de letras
fondazione nederlandese per la letteratura
fundação neerlandesa de letras
nederlânsk letterenfûns
المؤسسة الهولندية لدعم الآداب
荷兰文学基金会

Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam

Postbus 16588
1001 RB Amsterdam

t +31 (0)20 520 73 00
f +31 (0)20 520 73 99
post@letterenfonds.nl
www.letterenfonds.nl

